Digitized by Google

Digitized by Google

CAROLI A LINNÉ

Equit. aur. de Stella polari
Archiatri Regii
Med. & Botan. Profeſſ. Upſal.
Acad. Pariſin. Petrop. &c. Soc.

AMOENITATES ACADEMICAE

SEU

DISSERTATIONES VARIAE

PHYSICAE, MEDICAE BOTANICAE

ANTEHAC SEORSIM EDITAE

NUNC COLLECTAE ET AUCTAE

CUM TABULIS AENEIS.

VOLVMEN OCTAVVM

EDIDIT

JO. CHRISTIANVS DANIEL SCHREBERVS

Ser. Marggr. Brandenb. Onold. & Culmb. Conſil. Aul. Med. Bot. Hiſt. nat. & Oec. P. P. O. in Acad. Erlangenſi.

ERLANGAE

Sumtu JO. JACOBI PALM

1785.

VIRO ILLUSTRISSIMO

JOSEPHO BANKS

EQUITI BARONETTO

SOCIETATIS REGIÆ LONDINENSIS

PRÆSIDI

REL.

OB

IMMORTALIA IN REM NATURALEM

MERITA

ET

SINGULAREM ERGA B. AUCTOREM

AMICITIAM

HOC VOLUMEN

D. D. D.

JO. CHRISTIANUS DANIEL SCHREBER.

Digitized by Google

DISSERTATIONES

IN OCTAVO VOLUMINE

CONTENTAE.

CLI.	Coloniæ Plantarum. *J. Flygare.*	pag. 1
CLII.	Medicus ſui ipſius. *J. Gryſſelius.*	13
CLIII.	Morbi Nautarum Indiæ. *C. H. Wänman.*	26
CLIV.	Flora Akeröenſis. *C. J. Luut.*	29
CLV.	Erica. *J. A. Dahlgren.* - -	46
CLVI.	Dulcamara. *G. Hallenberg.* - -	63
CLVII.	Pandora & Flora Rybyenſis. *D. H. Söderberg.* - - -	75
CLVIII.	Fundam. Teſtaceologiæ. *A. Murray.*	107
CLIX.	Reſpiratio diætetica. *J. Ullholm.*	151
CLX.	Fraga veſca. *S. A. Hedin.* - -	169
CLXI.	Obſervationes in Materiam medicam. *J. Lindwall.* - - -	182
CLXII.	Planta Cimicifuga. *J. Hornborg.* -	193
CLXIII.	Eſca avium domeſticarum. *P. Holmberger.* - - - -	205
CLXIV.	Marum. *J. A. Dahlgren.* - -	221
CLXV.	Viola Ipecacuanha. *D. Wickman.*	238
CLXVI.	Plantæ Surinamenſes. *J. Alm.*	249
CLXVII.	Ledum paluſtre. *J. P. Weſtring.*	268
CLXVIII.	Opium. *G. E. Georgii.* - -	289
CLXIX.	Bigæ Inſectorum. *A. Dahl.* -	303
CLXX.	Planta Aphyteia. *E. Acharius.*	310
CLXXI.	Hypericum. *C. N. Hellenius.*	318

CLI.

CLI.

COLONIÆ PLANTARVM

quas

PRÆSIDE

D. D. Car. v. Linné

propoſuit

IOHANNES FLYGARE

Dalekarlus.

Vpſaliæ 1768. *Iun.* 15.

---

§. I.

Sapientiſſimus Creator, qui globum conveſtivit terraqueum Plantis diverſiſſimis, iisque prope modum innumeris, has, pro ſua etiam ſtupenda ac admirabili rerum œconomia, modo usque adeo ſingulari diſpoſuit, ut unaquæque amœniſſimae hujus cohortis in ſua tanquam patria habitaret, *loco* ipſi adſignato. Sic nimirum *Indiæ* plurimas acceperunt Palmas; *temperati* cœli regiones Herbas imprimis; *ſeptentrionales* moderatæ Graminum multitudinem, *Frigidæ* Muſcos & Algas itemque arbores coniferas, & denique *America* potiſſimum Filices. Idem ſummum providumque Numen, hæc quoque Plantarum genera in dicta diſtribuit climata, pro varia ſoli natura, in alpibus, montibus, campis, pratis, agris, paludibus, aquis

 &c.

&c. quo in ſuo quodque natali loco lætius creſcerent atque florerent.

Qui veram cunque & ſolidam Plantarum ſcientiam aucupatur, *patriam* ipſarum ac ſedem cujusque propriam, haud ſane ignorabit.

Sic qui in communi vita, in uſum *œconomicum* illas vel *medicum* convertere velit, ubicunque gentium & locorum habitent, probe ſciat, neceſſe eſt. Præ aliis vero omnibus Hiſtoriæ cultores naturalis, quotquot in *hortos botanicos* plantas undique quæſitas colligere discupiunt, ut literatæ pubi easdem digito tanquam commonſtrent, unde ſemina ipſarum petenda ſint, exploratum habeant oportet, quo ex ipſo natali loco de cultura earundem rite queant judicare.

Maxima profecto induſtria plantas ſaltem Europæas examinarunt Botanici. Hinc nulla ferme gens eſt, quæ ſuam non habet *Floram;* proindeque, quod domi ſuppetit præſtoque eſt, non foris & longe lateque per orbem terrarum quærendum. Cum vero, progreſſu temporis, aliæ atque aliæ prodierint Floræ, in noviſſimis plerumque aliquot vidimus ſupplementa, in prioribus haud notata, unde in eam multi opinionem inciderunt, quod plures ſenſim plantæ acceſſerint, novasque effecerint tanquam colonias; verum hoc imprimis ex bene multis, quæ in Italia & Auſtralibus Europæ terris floruere plantis, ſat nos poſſe perſpicere, præſertim cum hæ, tempore *Caſpari Bauhini* prorſus ignotæ fuerint. Mihi itaque conſtitutum eſt, in rem Botanicam paulo curatius introſpicere, novane ſupplementa recentiori ævo advenerint, certo explorateque ut cognoſcerem.

§. II.

§. II.

Ab una ad alteram usque regionem vario utique modo plantæ ſponte transferri poſſunt, & ubicunque terrarum ſolum invenerint, ſuæ conveniens indoli, ibi conſident perque bene habitant atque morantur. Sic nempe

I:o Variæ ſunt plantæ, quæ *ſemina pappoſa* habent, multa paſſuum millia, id quod novimus, per aërem volitantia.

II:o *Flumina* longiori locorum tractu ſemina etiam advehere poſſunt; v. g. ab alpibus Lapponiæ Umoam usque ac Luloam.

III:o *Oceanus*, modo nondum cuiquam cognito, ſemina *CASSIÆ Fiſtulæ, ANACARDII occidentalis*, *MIMOSÆ ſcandentis*, *& COCOS nuciferæ* ad littora usque Norvegiæ volvit, eaque, quod miraberis, adeo vegeta, ut terræ mandata germinent ac creſcant. Vid. act. Nidroſ.

IV:o *Aves*, quæ ſeminibus veſcuntur, eaque per unam alteramve diem in alvo retinent, his agros conſpergunt, ad quæ demum loca migraverint.

V:o *Agros*, per frumenta ab alienis terris conquiſita, peregrinis ſeminibus infici notiſſimum eſt. Sic enim CHRYSANTHEMUM *ſegetum* hoc primum ſeculo in Hallandiam ex Jutia introductum eſt, & nunc per hujus pariter ac Scaniæ agros, per late ſparſum. Eademque ratione MELAMPYRUM *arvenſe* e Germania in Scaniam invectum eſſe, dubio ferme caret.

VI:o *Hortis* ſemina plantarum ab exteris ſæpe terris parantur, cum peregrinis commixta, quæ apud nos dein floruere, adauctaque altas egerunt

radices. e. g. CHENOPODIUM *Vulvaria* in Scania, ALOPECURUS *paniceus* in Smolandia, SISYMBRIUM *Irio* autem paſſim.

VII:o *Commercium* denique permultum efficit, quum naves a remotiſſimis terrarum locis fœnum vehant aut merces cujuscunque generis eo in volutas; hinc quippe haud raro evenit, ut per littora ſpargantur ſemina, ibidemque ſponte ſua, ex iis, aptum ſibi ſi inveniant ſolum, naſcantur plantæ.

Hoc alioque modo qua ſpeciem augeſcunt plantæ, ubi illis accommodatum contigerit ſolum. In præſentia igitur nonnulla proponere lubet plantarum exempla, quæ noſtra in Patria conſpecta ſunt, &, quod in uno alterove tantum loco floruerint, haud vulgares ſunt cenſendæ. Nullum quippe dubium eſt, quin noſtro etiam tempore, caſu neſcio quo, longinquæ & alienigenæ in SVECIAM plantæ per ſemina immigrarint, atque commodam ſibi ſoli naturam heic invenerint; etenim ſi a plurimis inde annis, noſtræ fuiſſent populares, in multo plura ejusdem ſoli loca, ſenſim paulatimque florerent diſperſæ.

§. III.

Plantæ AQVATICÆ pleræque Europæ & Indiæ ſæpe ſunt vulgares, quum in oceano, ubi nulla vis frigoris ſub glacie illas abſumere poterat, perquam læte creſcant.

SAGITTARIA *ſagittifolia.*

TRAPA *natans*, etiam in Malabaria habitat.

CERATOPHYLLUM *demerſum.*

MARSILEA *quadrifolia.*

ALDROVANDA *veſiculoſa.*

ISNARDA *paluſtris.*

LAPPONIÆ Alpinæ.

BETULA *nana*, per totam Sveciam.
BARTSIA *alpina*, per Bothniam.
PEDICULARIS *Sceptrum Carolinum* per maximam partem Sveciæ.
SAXIFRAGA *Hirculus*, in paludoſis cæſpitoſis rarius.
ANTHERICUM *calyculatum* in Gottlandia.

OELANDIÆ.

ASTRAGALUS *campeſtris*.
CHRYSOCOMA *Linoſyris*.
RANUNCULUS *illyricus*.
POTENTILLA *fruticoſa* e Sibiria.
CISTUS *œlandicus*.
ANEMONE *ſylveſtris*.
ADONIS *vernalis* e Boruſſia.
EUPHORBIA *paluſtris*.

GOTTLANDIÆ.

SCHOENUS *Mariſcus*.
ISATIS *tinctoria*.
GERANIUM *lucidum*.
CORONILLA *Emerus*.
ALISMA *ranunculoides*.
INULA *dyſenterica*.
SANGVISORBA *officinalis*.

CAROLINÆ inſulæ ad Gottlandiam.

GYPSOPHILA *faſtigiata* e Boruſſia.
ARTEMISIA *rupeſtris* e Sibiria et Helvetia.

FINLANDIÆ.

CENTAUREA *phrygia* in Ruſſia vulgaris.
ASTRAGALUS *uralenſis* in Sibiria frequens.
DIANTHUS *ſuperbus* in Ruſſia vulgaris.
ANDROMEDA *calyculata* in America ſeptentrionali & Camtſchatka, Petropolin usque ſpontanea.

ANGERMANNIÆ.

CARDAMINE *petræa* ex Anglia.

ROSLAGIÆ.

SAMOLUS *valerandi.*

SMOLANDIÆ.

THESIUM *alpinum.*
DRACOCEPHALUM *Ruyſchiana* e Ruſſia.

SCANIÆ e Germania & Dania.

ASTRAGALUS *arenarius* ex Anglia.
CUCUBALUS *viſcoſus.*
VERONICA *latifolia.*
SISON *inundatum.*
SPARTIUM *ſcoparium.*
ALYSSUM *incanum.*
ALLIUM *arenarium.*
HORDEUM *murinum.*
AIRA *caneſcens.*
AIRA *præcox.*
ACER *campeſtre.*
GNAPHALIUM *arenarium.*
LEONTODON *hiſpidum.*

HYPO-

HYPOCHOERIS *radicata.*
HYOSERIS *minima.*
CNICUS *oleraceus.*
SENECIO *erucifolius.*

VESTROGOTHIÆ.

GENISTA *tinctoria.*

HALLANDIÆ.

GENISTA *piloſa.*

BAHUSIÆ ex Anglia.

LIGUSTICUM *ſcoticum.*
LIGUSTRUM *vulgare.*

NORVEGIÆ ex Anglia.

TAMARIX *germanica.*
ILEX *Aquifolium.*
PULMONARIA *maritima.*
ERICA *cinerea.*

HORTI noſtrates permultas, ſicut diximus, plantarum ſpecies huc acciverunt, quas quidem, ſicubi natale ſolum eis idoneum fuerit, ipſas ſemet propagaſſe, in noſtraque Svecia novas veluti colonias conſtituiſſe, de induſtria animadvertimus.

HUMULUS *Lupulus* in locis creſcit ſaltuoſis Oſtrobotniæ maritimis.

BERBERIS *vulgaris* recentiori advenit ætate, ac nunc demum in ſilvis haud raro ſe præbet conſpiciendam.

PRUNUS *domeſtica* & CERASUS *avium* non lucos jam, verum prope ſilvas efficit, qua Kinnakulle ſeptentrionem vergit.

AQVILEGIA *vulgaris* in plurimis Uplandiæ locis frequentiſſima.

ACONITUM *Napellus* ad prædium Stæmshœgen prope Falunam, ea creſcit abundantia, ut exſtirpari omnino nequeat.

FRITILLARIA *Meleagris* in prato Regio Upſalienſi nunc temporis uberrime vireſcit.

LILIUM *bulbiferum* in querceto pratoſo abunde copioſeque in Sudermannia floret.

DATURA *Stramonium* in plateis Stregneſiæ æque vulgaris eſt, ac Hyoſcyamus.

TULIPA *ſylveſtris* Londini Gothorum, aliisque locis, ubi horti olim in confiniis fuere, creſcit.

NARCISSUS *Pſeudonarciſſus* in pratis Smolandiæ, Myckl anæs dictis, ſuam habet ſedem.

BUNIAS *Sibirica* in ſtercorum tumulis circa Upſaliam, quemadmodum

MARTYNIA *annua* Monſpelii hodie conſpicitur.

RESEDA *Luteola* in vallibus Londini Goth. habitat.

Hæ vero aliæque nativam in Svecia ſedem certumque domicilium a longiori tempore minime habuerunt, propterea que citra omnem controverſiam ponendum arbitramur, multo plures hoc ævo plantas, quam ante unum alterumve ſeculum, patriam producere ſuaviſſimam.

§. IV.

Exteras demum floras inviſuri, varias quoque plantarum ſpecies, quæ temporis progreſſu, nec haud ita pridem, e longinquo, immo ab Indiæ ipſius regioni-

regionibus advenerunt civitatemque apud illas conſecutæ ſunt, nullo negotio deprehendimus.

ANTIRRHINUM *Cymbalaria*, ſeculo proxime præterito ex Italia, ad Jenenſis Academiæ hortum, introduxit Prof. Rolfinkius, ubi nunc in muris ſuas egit radices, quemadmodum in urbibus etiam vicinis, vulgare eſt ac notiſſimum.

XANTHIUM *ſpinoſum* initio quidem haud Europæa fuit planta, quum in Luſitaniam translatum eſt, unde amplius ad Montem usque Peſſulanum & Veronam late ſe ſparſit.

CROTON *tinctorium* in agris Galliæ Narbonenſis & Galloprovinciæ creſcens, Europæ ſuam minime originem debet.

ERIGERON *canadenſe*, ex Siciliæ hortis proveniens, per maximam Europæ partem, ad Sveciam usque diſſeminatum, a Canada primo ortum eſt. Vid. *Ephem. Nat. Cur. Cent. VI. obſ.* 125.

OENOTHERA *biennis* illa eſt ipſa, quam Caſparus Bauhinus anno 1619 in Europa, & quidem in horto quodam italico primum conſpexit, ex America tranſportatam. Hoc autem tempore non in Hollandia tantum, verum in plurimis etiam Auſtralis Europæ terris vulgaris eſt ac ubique creſcens.

Inter rariora Angliæ gramina, eſt GRAMEN *Eſſexienſe* vel DACTYLIS *Cynoſuroides*, quod in Europa, ad littora Luſitaniæ maritima, ſingularis inſtar graminis creſcit, e Virginia, natali ejus ſolo, trans mare invectum.

GNAPHALIUM *margaritaceum* in Anglia pariter ac Camtſchatka floret, quamquam Penſilvaniam veram agnoſcit patriam.

TRICHOMANES *pyxidiferum* inter rariſſimas Europæ filices merito numeratur, utpote quæ in

Anglia modo, quantum quidem conſtat, hucuſque viguit. Sed vero in America omnino vulgaris eſt, unde ſingulari quodam caſu illam adveniſſe, haud ex vano colligimus.

TRICHOMANES *tunbrigenſe* pari fortaſſis ratione acceſſit; hujus enim ſolum natale eſt Jamaica ac regiones proximæ, nunc licet temporis in Anglia atque Italia habitet.

HIBISCUS *pentacarpus*, quæ noſtro ævo, tanquam Europæ rariſſima plantarum, in paludoſis Venetiæ creſcit, una eademque forte eſt, ac HIBISCUS *virginicus*, cui certe regioni ſuos debet natales, quamvis ſoli natura aliquantum commutatam ejus faciem præbuerit.

CYNOMORIUM *coccineum* rarioribus etjam Europæ adnumeratum eſt, atque in loco natali ipſo, Sicilia, Melita, Gadibus ac littoribus Mauritanicis prorſus infrequens. Fidem vero facit nobis Dn. Browne, quod iſthanc in Iamaica plantam, ſylveſtres inter ac vulgares creſcere ipſemet viderit. Ab inſulis itaque Americanis trans pelagum, procul in Europam ſeceſſit, quo autem duce vel comite parum liquet.

PYXIDARIAM, exiguam admodum plantam, ſuo in Tournefortio alſatico detexit Lindern, quam Mappus quidem *Montiam* male propoſitam eſſe opinabatur. Hanc vero rariſſimam ſpeciem Clariſſ. Allioni nuper invenit, accurate deſcripſit, ac demum Linderniam appellando, depinxit, quam præter ipſum, nemo Botanicorum hucuſque in Europa unquam vidit. At vero e Virginia quocunque modo advena eſt, vulgo ibidem nota, ſub nomine CAPRARIÆ *gratioloidis* propoſita in Speciebus plantarum.

MO-

MOLUCCELLAM *fruteſcentem* Rajus primum pagos inter Tendo & Preglio dictas, invenit, ac ſuo in Supplemento deſcripſit. Poſt vero quam Nobiliſſimus Dn. Præſes ſpeciem eximiæ hujus plantæ in herbario Magnoliano adſecutus eſſet, ad Clariſſ. Profeſſ. Bot. Pedemont. Allionium litteras miſit, quibus petiit, ut hanc in loco natali ſibi ſubdito quæreret, qui illam quoque velut rariſſimam Europæ plantam, inveſtigando tandem invenit. Eandem hanc Illuſtr. reperit Dn. Præſes in herbario, quod e Perſia accepit Celeberr. Amſtelodamenſium Profeſſor Burmannus, unde credere fas eſt, hac in regione vulgarem eſſe, et ab ave, neſcio qua, in Pedemontium translatam.

HYOSCYAMUS *Scopolia*, neque minus Europæas inter ſingularis eſt, quam in Europa, & quidem in ſylva Idriæ unico tantum loco reperit Dn. Scopoli, & præter hunc nemo. Huic forte cum antecedente communis eſt Patria, aut ſaltem utraque ab orientalibus terris ortum trahit.

AMARYLLIDEM *ſarnienſem*, ceu florem liliaceum præſtantiſſimum venuſtiſſimumque plantarum, quum primum Angli, per auſtralia Inſulæ ſuæ Sarnienſis littora arenoſa, vulgarem creſcere conſpexiſſent, maxima adfecti ſunt admiratione. Neque enim mox percipere potuerunt, qua potiſſimum ratione planta adeo rara et excellens apud ipſos facta ſit indigena. Verum tamen explorare tandem licuit, vectoriam navem ad finem ſuperioris ſeculi, e Japonia heic appulſam interiiſſe, quæ bulbos haud dubie hujus plantæ tulit; illos vero ex fracto navigio in maris littora caſu diſperſos, aptum ibi ſolum inveniſſe, indeque viguiſſe facile conjectare licet. In Japonia Amaryllis hæcce, plantas inter ſpontaneas ubique locorum habitat. vid. Douglaſſ. Monogr.

Oryzæ

Oryzæ ſemina, quae in Italiæ nunc pluribus locis ſeritur, ſæpe ab utraque India petuntur, cum quibus aliquot etiam Graminum Indicorum ſemina in agris hujus frumenti ſata ſunt, inde hodie apud Italos adeo vulgaria facta, ut jus civitatis Italicæ, quæ ante prorſus ignota fuerunt, ultro ſibi adſciverint.

CYPERUS *glomeratus* ex India.

PANICUM *hirtellum* ex America.

PHALARIS *Oryzoides* e Carolina.

MILIUM *lendigerum* ex Java.

AMMANNIA *baccifera*, quam Arduinus *Corneliam verticillatam* appellavit, e Sina.

Ab his itaque, alia in præſenti ut taceamus, exemplis, ſat utique et abunde patet, permultas Americanas et Aſiaticas plantas recentiori ævo ſenſim adveniſſe, ac veteres Europæ plantarum exercitus haud minimo expleviſſe ſupplemento.

§. V.

Eas omnes, quae ex Europa translatæ, qua magnum certe numerum, in India orientali, America & Africa jure civitatis donatæ ſunt, plantas, in ſcenam producere, e re omnino foret; in his autem, quæ ſtrictim carptimque dicta ſunt, acquieſcere, imperata jubet brevitas. Conſulat, quæſo, benevolus & curioſus Lector *Floram Jamaicenſem* D:ni Brownii, *Floramque Capenſem* & *Zeylanicam* Generoſiſſ. D:ni Præſidis in Amœnitatibus, e quibus didiciſſe ſufficiet, permultas noviſſimo hoc tempore Europæas in Indiam immigraſſe plantas. Id vero non ideo tantum factum eſſe autumet, quod Coloniæ Europææ in plantarum culturam Europæarum, quibus cœlum hic locorum perplacuit, incubuerint, quippe varias etiam plantas, cum fœno navibus transvecto, hæ ſibi gentes adſciverunt.

CLII.

CLII.

MEDICVS SVI IPSIVS

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

PRO GRADV DOCTORIS

propoſitus

A

IOHANNE GRYSSELIO

Nericio.

Vpſaliæ 1768. *Iun.*

---

§. I.

Bonum corporis eſt, dum corpus humanum agile & cum vigore functiones ſuas efficiat, hoc Diæta & Medicina expetemus. Aſt dantur morbi, qui Medico vix ſubjiciendi, puta hæreditarii, naturæ noſtræ quaſi conſuetudine inplantati, quique nunquam fere ſanari, ſed quodam modo levari poſſunt. Hac vero occaſione morbos adquiſitos, qui ab erroribus diætæ originem ducunt, pertractare nobis propoſuimus. Finis itaque hujus Diſſertationis eſt, ut modus oſtendatur, quo quisque vitæ ſanitatisque amans, fragilis ſuæ Machinæ fabricam ſartam tectamque conſervet, aut fractam & labefactatam facile reſarciat & in integrum reſtituat. Te itaque L. B. enixe rogo, ut conatibus meis faveas.

Qui

§. II.

Qui ſui ipſius Medicus evadere cupit, *ſex dictas res non naturales*, cum ſuis circumſtantiis ſibi cognitas habere debet; hasque per ſe, quousque ſint ſalutares, an non, pertractare conabor. Et quidem I:mo AEREM; ſine quo nemo vivere poteſt, & qui eſt cauſſa ſanitatis morborumque procatarctica, pro ejusdem uſu & abuſu, tum ambiendo corpus noſtrum afficiens.

Frigidus ſuperficies corporum et partes exteriores penetrat & contrahit, unde Tuſſis, Pleuritis, &c. oriuntur; partes interiores etjam a frigore læduntur; ideoque ad frigus in itineribus ſuſtinendum, conducit præter veſtimenta, cibus copioſior, quod quotidiana experientia indicat. Mutatio Aëris mutationes corporum inducit. *Humido* aëre impeditur transſpiratio, & per conſequens circulatio ſanguinis perturbatur, quia humiditas peregrina venas penetrat bibulas atque ſolida expandit humoresque vitiat, per inſpirationem vero humidi, pulmones quaſi muco inficiuntur, unde partes ſolidæ eorum corripiuntur, hinc Hæmoptyſis, Phthiſis. Si vero illa tempeſtas cum interveniente interdum calore ſolis continuatur, Febres criticæ, præſertim juxta loca paludoſa, graſſari incipiunt.

Calidus auget ſudorem, unde ſanguis condenſatur, & ad circulationem in minimis vaſis, minus aptus redditur; hinc facile Obſtructiones, Febres phlogiſticæ, Alvus tarda, (quod tamen injectione Ol. Olivarum emendatur) Stranguria, &c. ac dixit *Hipp. in Aph. Sect. V.* 16. *Calidum, eo frequenter utentibus, has adfert noxas: carnis effeminationem, nervorum impotentiam, mentis torporem, ſanguinis eruptiones, animi deliquia, hæc quibus mors.*

Aër

Aër ſtagnans putrefactus promovet miaſma Febrium contagioſarum; teſtis erat annus MDCCIX, Holmiæ, dum ſex hebdomadibus tranquilla tempeſtas duraret, ſub Peſte graſſante. Ejusmodi aëris tranquillitas & ſtagnationes avertuntur campanarum ſonitu & aërem igne purificando, quo rarefactus evadat, ac purus in prioris ruat locum, ut in motum excitetur & purgetur. Picis deflagratio eundem præſtat effectum, ob particulas acidas ei conceſſas, quæ cum aëre ſe communicant huneque corrigunt. Hiſce temporibus, etiam ac nebuloſis aliisque inſalubribus atque contagioſis tempeſtatibus a diris Febribus exanthematicis, præſervatio matutinis horis, inſtitui debet, ex gr. in Peſte cum vino Rhenano ℔ß., vel aceto cum Ruta, aut Sulphure Scr. I. ad Scr. II, nec non Ambroſiacis Maſticatoriisque, unde contagium declinabitur.

§. III.

II:do INGESTA. *Qualis eſt cibus talis chylus, qualis chylus tales humores, quales humores tales ſunt ſpiritus, quales ſunt ſpiritus & humores talis eſt nutritio, motus & ſenſus, & per conſequens vita & ſanitas. Hoffm. fund. med.* Motus et cibus inter ſeſe combinari debent, nam alter altero carere nequit. *Victus* eſt triplex: *plenus, mediocris & tenuis. Plenus* in durioribus Carnibus, ſalitis & infumatis, Vino fortiori, Cereviſia ſpirituoſiori ac craſſiori, & quæ ſunt reliqua ad digeſtionem minus apta ciborum genera, conſiſtit; attamen hic victus laborantibus & majori motione utentibus prodeſt, utpote qui robuſta ad ejusmodi ingeſta digerenda habent corpora, ut cibus aſſumtus facile in chylum vertatur. *Tenuis* vero victus, ex Carnibus molliori-bus recentibus, juſculis, Vino & Cereviſia tenui, conſtat, & debilioribus ventriculis convenit. Si hi, nempe debiliores, in exceſſu peccent diætæ, Phthi-

Phthiſici aut Hectici evadunt, ideoque nec nimis tenuis, nec nimis plenus victus ſit, ſed *Mediocris*, qui vires in eodem conſervat ſtatu; huc pertinet illa regula: *Modicus cibi, Medicus ſibi;* & *medium tenuere beati.* A pleno victu motionem negligentibus, Plethora (ita abundantia ſanguinis nominatur), a tenui vero cacochymia, infertur. His crediderunt Medici antiqui, pleroſque morbos originem debere, & non ſine cauſſa. A pleniori enim Plethora, Colica, Inflammationes, Febres Phlogiſticæ, Hæmorrhagiæ excitantur; his in malis venæ ſectio habet locum, aſt in Febribus Phlogiſticis potiſſimum venæſectio cum nitro.

Polyſarcia ſæpe Plethoræ eſt aſſecla; ubi vero hæc dominium habet, producit Aſthma, Apoplexiam, Herniam, Hydropem, Nephritidem, Eryſipelas, Intertriginem &c. hæcque mala ad avertenda, victus tenuis & motus ordinatus inſtituatur; quod etjam *Hipp.* hisce verbis indicare vult: *Sanitatis ſtudium eſt, non ſatiari cibis & impigrum eſſe ad labores.* Polyſarciæ oppoſitum eſt Maraſmus. Cauſſæ hujus efficientes ſunt, Victus nimis tenuis, Potus aquæ, coffeæ, Labor mentis et corporis, nimiæ Evacuationes, Frigus, Vigiliæ, Acida &c. unde Melancholia, Oſtocopus, Arthritis, Leucophlegmatia, Oedema, Cachexia, Obſtipatio alvi, Scirrhi &c. oriri ſolent. Attamen Scorbuticis, Oedematoſis, frigidis &c. medicamenta acria & orgaſtica inſerviunt.

Signa bonæ digeſtionis ſunt, corporis vigor & levitas, alvus aperta, nulla urinæ retardatio, hilaris animus, nulla tormina vel ſpaſmi ventris, nec appetitus proſtratus, & ſalivæ oris affluxus ad cibum, dum adeſt tempus edendi.

Potus etiam iisdem fere modis valetudinem noſtram inſectatur. Aqua potus eſt naturaliſſimus, &

& ſi parum vini infundatur, ſaluberrimus, attamen tenuis Cereviſia bene fermentata, etiam inter potiones optimas cenſetur. Majores noſtri aquam ex fontibus ſuis hauriebant, diuque vixerunt, inde enim ſanguis diluitur, & ad circulationem aptior redditur. Ex his largiori copia utendum eſt, non quidem ſimul & ſemel, ſed parum & ſæpe. Tantum ſcilicet cibi & potionis adhibendum, ut reficiantur vires, non reprimantur, & quantum cibi ſorbilis opus eſt ad ingeſta digerenda, atque diluenda; neque vero heic motus eſt negligendus, quod quoque *Hipp.* oſtendit dicendo: *in motu & potu conſiſtit ſanitas. Parcior potus* ingeſta reſolvere non valet, unde Obſtructiones, Sanguinis craſſities, Transſpirationis, Urinæ Salivæque imminutio, nec non morbi Chronici ſuos referre ſolent natales. Potus ſpirituoſi inter epulandum, acre in ſanguine excitant, digeſtione ac chylificatione vero facta, modice tamen ſumti, proſunt. *Frigidus* ſudantibus, Febribusve affectis nocet; experientia quippe docet, inflammationem ventriculi, & tandem Gangrænam, hinc oriri, nec non Spaſmum, Phthiſin, Hydropem, Pleuritidem &c.; tali in caſu motus quidem mox eſt adhibendus, ut corpus priorem calorem retineat, ac potus eo citius ſuam refrigerandi perdat vim; venæ ſectio quoque Plethoricis commendatur; alias ſi quis in hanc regulam impingat, infuſo Millefolii & Meliſſæ uti poteſt; herba Thea eandem adfert efficaciam, aſt vero abuſus hujus inducit Paralyſin, teſtimonio Chinenſium.

§. IV.

III:o SOMNUS. *Aptitudo ad ſenſus & motus voluntarios libere exercendos in ſanis organis, vigilia vocatur: ineptitudo ad eosdem & quies omnium cum ſanis*

ſanis organis ſomni nomen fert. Hall. Phyſ. cap. XX. Somnus pinguedinem accretionemque corporis efficit, fibras relaxat, viresque & ſpiritus animales reſtaurat; in Triſtitia & Melancholia plus facit, quam omnia medicamina, quia in ſomno reſpiratio habet æqualitatem, unde aura vitalis magis corpori ſub ſomno communicatur; attamen abuſus ſomni, libidinem, laxitatem, torporem, debilitatem, ſtupiditatemque adfert.

In tergo cubare Nephriticis nocet, tunc enim renes in quiete verſantur, omnisque cryſtalliſatio ſub quiete fit. Aſthmatici, & qui Ephialte laborant, parciori cœna a cibis flatulentis, & farinaceis omnibus, recenti Cereviſia fermenteſcente &c. abſtinere debent; in quo verſus *Scholæ Salernitanæ* conſentire videntur; *Ex magna cœna, ſtomacho fit maxima pœna; ut ſis nocte levis, ſit tibi cœna brevis.*

Infantibus licitum eſt plus ſomni capere quam Pueris, his vero plus quam Adoleſcentibus, & ſic porro, adeó ut in Adulta & Virili ætate, valeat trita illa regula: *Septem horas dormiſſe ſat eſt.* In Febribus vero magnam utilitatem præſtat, & ſi abeſt, refectionis ergo, Opio, ſumma tamen cum cautela ad gr. *j.* vel gr. *iſs*, ſeu Laudano liquido ad guttas XII. dato, excitari ſolet; Crocus ad tempora cum ſucceſſu etiam applicatur &c. Alioquin omnia Medicamenta Graveolentia & Svaveolentia, huc pertinent.

Vigiliæ nimiæ Maraſmum inducunt Cerebrumque indurant, unde Memoriæ debilitas, Nervorum retardatio & Virium proſtratio; hinc ſequitur: quod inter vigilias & ſomnum debeat eſſe analogia quædam. Dixit *Hipp. Somnus, vigilia, utraque modum excedentia, morbus.*

§. V.

§. V.

IV:o MOTUS *fortior ante aſſumtos cibos melior quam poſt illos. Hoffm.* Motus ſpiritus animales reſtaurat. In circulatione ſanguinis conſiſtit vita, illa autem a motu externo augetur, ea tranſpiratio promovetur. Tempore nocturno, vel ante ortum vel poſt occaſum ſolis, admittendus non eſt, quia maximæ exhalationes terrarum aquarumque tunc in atmoſphæra exiſtunt, eamque ob cauſſam nec juxta loca paludoſa, nec in denſo aëre. Motus vero una alterave hora ante prandium inſtitutus, ciborum digeſtione ad maximam partem abſoluta, ut maxime proficuus, magnopere commendatur, quod *Celſus* confirmare videtur, dum inquit: *poſt ſatietatem nihil agendum*, & *Hipp. Labores cibum præcedant;* & alio in loco: *fame urgente non eſt laborandum.* Quod *Sennertus* his explicat verbis: *ubi fames, vel ubi cibi adhuc crudi ſunt in corpore, non laborandum.* Motus cibo proportionari debet; in pleno itaque victu major, in tenui vero minor erit. Laborantes, motu robuſtiora corpora, bonamque valetudinem ſibi acquirunt, inde namque nervorum corroboratio ac plurium morborum cura. Magno cum ſucceſſu, in Cachexia, Glandularum tumoribus, Acido ventriculi, Hypochondriaſi, Torminibus, Spaſmis, Convulſionibus, Calculo, Podagra, Arthritide, Melancholia, Aſthmate, Phthiſi, Leucophlegmatia, Leucorrhœa, Menſtruis ſuppreſſis inſtituitur, id quodam modo affirmat *Hipp. Homo non bene valet niſi laboret.* Fortior vero motus noxius eſt, calloſitates inducit & tendines in cartilagines mutare valet, ac vires enervat, ſed ad ſudorem uſque continuatus, optimus cenſetur.

Motionum diverſa dantur genera, eundemque fere producentia effectum, attamen Equitatio cæ-

teris præfertur, in ea enim circulatio in omnibus vaſis vi impellitur, ac ſtagnantes humores hinc excitantur; gracilibus vero hominibus moderatior, robuſtioribus major erit; ſanis autem omnibus, ad ſanitatem conſervandam, deambulatio et equitatio ſufficit.

Motus vero animi fortiores & labor mentis continuus, ſenium accelerant, utpote qui cerebrum indurant, quare decantatus ille verſus:

Interpone tuis interdum gaudia curis,

in regula quippe hacce diætætica, *Variatio delectat*, fundatus, obſervari meretur. Plura de his vide §. VII. Motus & quies inter ſe variare debent; a quiete ſtagnationes in minimis vaſis exiſtunt, unde Oedema, Scorbutus, Cachexia, impedita tranſpiratio, Calculus &c. oriuntur. Medicamentis utentes vero quieti eſſe debent, quo medicamina ſuum eo melius præſtare valeant effectum. Motus & quies ſe invicem curant, quod *Hipp.* hiſce verbis confirmat: *In omni corporis motu*, inquit, *quando dolere cœperit, interquieſcere, ſtatim laſſitudinem curat.* Immodicus motus ſpiritus diſſipat, vires dejicit, corpus languidum reddit.

§. VI.

V:to. EXCRETIO. *Si illa quæ excerni debent, convenienti tempore, loco & menſura excernantur, magnum profecto corpori humano inde exſurgit præſidium*, dicit *Waldſchm.* in ſua *Med. Rat.* p. 43. *Excretio* reſpondeat ingeſtis, & eſt illa quidem duplex, vel *ſenſibilis* vel *inſenſibilis*. Illa per ſuperiora & inferiora, hæc per totum corpus abſolvitur, his vero viis conſuetis obſtructis, graviſſimis morbis aperitur janua, quales ſunt: Aſthma, Apoplexia, Hydrops, Icterus &c.

Ejus-

Ejusmodi caſu, cibus erit tenuis, & longius intervallum temporis inter edendum inſtituetur, quo ventriculus adſumtos cibos melius digerat, & putredo hoc modo evitetur; heic quoque motio quam maxime eſt neceſſaria, & ſi alvus ſit tarda, medicamentis eccoproticis, ſale angl. unc. 1. in aqua ſoluto; pilulis Ruffi, cet. utendum. Indicia ſuppreſſæ tranſpirationis ſunt Laſſitudo, Appetitus proſtratus & ſubtriſtis animus. *Perſpiratio inſenſibilis* plus eliminat, quam ceteræ excretiones, & augetur hæc bono cum ſucceſſu Aſſæ fœtidæ, ſumme diaphoreticæ, uſu; quæ etiam in Paſſione Hypochondriaca, a Nobiliſſ. D:no Archiatro atque Præſide, maxime commendatur, ac hilaris animus; ceteris omnibus præſtat Motus.

§. VII.

VI:o ANIMI *pathemata*, *Verulamius* horum effectus optime deſcripſit.

Varii dantur affectus animi, ut Ira, Metus, Triſtitia, Invidia, &c. quorum immoderatus uſus, ſanguinis humorumque turbat mixtionem, ac ſpirituum inæqualem reddit motum, Obſtructiones generat, unde cauſſa plurium morborum exiſtere, vitamque abbreviare poteſt. *Metus* Syncopen, Epilepſiam, Palpitationem cordis, Paralyſin, Abortum &c. efficere valet; *Ira* Eryſipelas, Inflammationem ventriculi, Icterum, Arthritidem, Colicam, &c. *Triſtitia* Melancholiam, Hypochondriaſin, cum pluribus.

Cum vero accidat, ut affectus aliquis morbum inducat, contrario affectu curari poteſt, modo mox excitetur, ſin minus Anodynis affectum

demulceat, Vini hauſtu nervos corroboret. In uſu eſt aquam frigidam bibere, ſed magnum periculum ſecum fert, morbi enim §. III. recenſiti, inde oriri ſolent. Potus Theæ tolerari quidem poteſt, aſt in Triſtitia & Mœrore, Vino quodam generoſo cum quibusdam guttulis Eſſ. Ambræ & ſale volatil. oleoſ. Sylvii uti convenit, unde ſanguis, utpote hiſce animi affectibus perturbatus & retardatus, ad circulationem aptior redditur. *Hilaris* vero *animus* ſecretiones corporum, ut & vigorem ſanitatemque promovet.

§. VIII.

Specialiter vero circa corpora humana obſervandum jam venit: Si quis ſanitatem præſervari cupit, ante omnia notitiam corporis ſui, ſibi acquiret & diligenter ſex res dictas non naturales perſcrutabitur, pro ut cuique ſalutares ſint an ſecus? ac mutationes corporis cum ſuis circumſtantiis in quocunque caſu recordari, nec aliorum naturam, ſed ſui ipſius ſequi & contemplari debet, *conſuetudo enim eſt quaſi altera natura;* ſemper itaque illius *Hipp.* memor: *corpus differt a corpore, natura a natura & temperamentum a temperamento.* Natura hoc modo cognita, diæta facile patet, qualis ſit inſtituenda, ne ſubita mutatio deinde noxam adferat. Per naturam hoc in loco, vires corporum & œconomia motuum intelliguntur; hanc ad exquirendam, ſequentes neceſſe eſt ſcias circumſtantias, bonam naturam & valetudinem indicantes, ut 1:mo Conſtitutio parentum, nam fortes procreantur a fortibus, & omne parit ſui ſimile. 2:do. Denſæ fibræ atque muſculi. 3:o. Dentium albedo. 4:o. Somnus profundus, ſed non ſtertoroſus. 5:o Reſpiratio levis. 6:o Tolerantia laborum. 7:o. Alvus ſiccior. 8:o. Nulli affectus animi vehementiores

tiores &c. Mala vero diſpoſitionis ſigna, ſunt his contraria.

Hoc loco etiam cauſſæ ſenectutem & mortem accelerantes enumerari debent, quæ ſunt, nimius labor, calor, acria, affectus vehementiores animi, potiones ſpirituoſiores & libido. Omnibus ideoque hæc ſervanda eſt lex, mediocritatem eſſe tutiſſimam, vel cum *Hipp. omne nimium naturæ eſt inimicum.*

§. IX.

Principiis obſta, ſero medicina paratur,
cum mala per longas invaluere moras.

Ovid.

Jam ideoque pertractari debet, quomodo unusquisque morbo quodam incipiente, vitam ſuam inſtituat, antequam radices egerit, ac medicus accerſitus venerit? Inprimis itaque obſervetur, quod morbi ſint aut *Acuti* aut *Chronici:* hi valde inter ſeſe diſcrepant, quam ob rem diverſam requirunt curam. Si vires ægri morbo acuto laboranti præſto ſint, 1:mo. Venæſectio in acutiſſimis eſt inſtituenda, nitrumque ad ſanguinem ſolvendum, in potione quadam calida & copioſori dari poteſt; ſpirituoſa heic nocent. 2:do Ad vias excretionum eſt attendendum; quam ſcilicet viam natura in morbis eligere conatur ut ſublevetur & ſectetur; ex gr. aut per tranſpirationem, ſudorem, urinam, excrementa, aut alio quocunque modo convenienti. *Tranſpiratio* calida Theæ potione augetur; *Urina* decocto foliorum Petroſelini, & ſic ulterius. Proinde dies critici, nempe VII. XI. & XIV. accurate adnotandi ſunt, quomodo natura & morbus tunc ſeſe oſtendunt, ſi criſes

 fiant,

fiant, an perfectæ ſint? His enim diebus vita periclitatur. *Si nullæ criſes fiunt*, ait *Hipp. laborem ſignificant & morbi longitudinem & recidivas.* 3:o. his etiam in morbis, nempe Acutis, temperantibus medicamentis utendum eſt, ne natura perturbetur; ſic conveniunt heic, Cremores varii ut Avenæ, Hordei, qui cum ſyrupo quodam acetoſo aut ſucco Citri ad gratum ſaporem infundi poſſunt, ne ægrum potionis ſimplicis tædeat, & eo copioſius potare valeat, unde ſanguis diluitur, atque circulatio liberior efficitur. Præterea transſpiratio ſenſim eſt elicienda, in quem finem potiones erunt calidæ & calor loci ſemper moderatus tenebitur. Sub calore vero febricitantis, alvus erit aperta, ne excrementa putreſcant, & maſſa ſanguinea inde inficiatur. Validiora Purgantia ſeu Draſtica in hiſce morbis valde ſunt noxia, ſed Eccoprotica, ut cremor Prunorum dulcium, Ptiſana ex radicibus aperientibus, aut clysmata leniora cæteris ſunt præferenda.

Morbi vero *Chronici*, neque Medico neque medicamentis facile obediunt, quoniam in corpore noſtro altius radicati ſunt; attamen circa hos ſequentes regulæ obſervari poſſunt. 1:mo. Qui ſpaſmo laborant inteſtinorum, alvum laxabunt enematibus. 2:do. Plethorici bis de anno venam ſecabunt. 3:o. Sal. volat. oleoſ. Sylvii, parva in doſi, matutinis horis capient.

Generaliter vero diluentia huc pertinent, ut *Aqua pura & Aquæ Minerales*, quæ in Arthritide, Calculo, Rheumatiſmo, Menſtruis ſuppreſſis &c. conveniunt, ſed noxiæ ſunt iis, qui exulcerationes pulmonum habent. *Aquæ Spadanæ*, inter optimas cenſentur aquas, quippe

quæ

quæ ægrotum in Diarrhœa chronica, Hæmorrhoidibus &c. roborant. *Aquæ Selteranæ cum lacte* in exulcerationibus pulmonum, ut Phthiſi, etiam in Hyſteria, Arthritide, Febribus lentis & Hemitritæa, non ſine fructu adhibentur. Vide *Hoffm. Opuſcula Phyſ. Med. Tom. II. tractat. ultim.* Sic breviter a me jam allatis modis, malo non tantum obviam ibitur, ſed & auxiliante Deo feliciter illud depelletur.

CLIII.

MORBI NAUTARUM INDIAE

QUOS

PRÆSIDE

D. D. CAR. v. LINNÉ

PRO GRADU DOCTORIS

propoſuit

CAROLUS HENRICUS WÄNMAN

Uplandus

Chirurg. primar. Suec. Soc. Nav. Indiae

Reg. Acad. Scient. Adſcriptus.

Upſaliæ 1768. Nov. 5.

B. L.

Ante breve tempus ex itinere Indico redux, easdem quantocius repetere terras jubeor. Temporis igitur anguſtia ex collectionibus meis & obſervationibus, ſub longa hac & perdifficili navigatione, apud ægrotantes inſtitutis, multa depromere vetat. Fructus autem, quos jam indies colligo, tranquillum aliquando nactus portum, uberius exponere conabor. Hanc interim pagellam, tempori magis quam deſiderio meo adcommodatam, Tuæ, Candide Lector, fidei ac cenſuræ benigniori commendo.

Th. I.

Th. I.

MORBI CHRONICI in itinere navali, a caloris & frigoris viciſſitudinibus, indeque interrupta tranſpiratione, exſurgunt varii, utpote *Icterus*, *Aſcites*, & *Tympanites*, quos morbos antecedunt alvi obſtipatio, & excretionum alvinarum color mutatus.

Th. II.

FEBRIUM EXANTHEMATICARUM Indiæ Orientalis, Chinæ finitimæ, peſſima eſt *Miliaria*, tam *Rubra* quam *Alba*, quæ videtur Indiæ *Endemia;* minus tamen frequens eſt indigenis, quod aquæ ſalſæ lavacro quotidie fere utantur, quam nautis noſtris, ejusmodi lotione vacantibus. Hanc effici crederem a calore intenſiſſimo diei, cum frigore humido penetrante noctis alternante; unde poris apertis corpus bibulum attrahit copioſius aërem vitiatum, ſub ipſo ſomno.

Th. III.

FEBRES EXACERBANTES, imo etjam rebelles TERTIANÆ, ſæpius nautas noſtros infeſtant. Has derivo ab aqua ſub itinere putreſcente, non modo ad ſentinam navis, verum etjam in ipſis doliis, pro potu quotidiano aſſervatis, peſſimumque halitum ſpirantibus.

Th. IV.

CHOLERA INDICA *Sauv. Noſ. Meth. IX. p.* 131. frequentiſſimus morbus nautarum eſt, cum primum Indias attigere. Oritur hæc a mutata diæta, & inprimis ab eſu carnium Teſtudinum, & fructuum præcipue Citreorum minimorum & acidiſſimorum, quæ nomine *Lemties* proſtant in Chi-

na.

na. Quorum ſuccus loco Limonii adhibetur in pauperiorum confectione Polopuntiæ. Curatur opio, Decocto oryzæ & althææ.

Th. V.

VERMES ſe comites ſiſtunt plurimis morbis, qui propagantur procul dubio ab aqua diu aſſervata & putreſcente hauſta, cum hæc vermiculis numeroſiſſimis ſcateat. Hos inter *Tæniam* obſervavi, eamque debellavi pulvere Lithanthracis in ſpir. vini hauſto.

Th. VI.

PERIPNEUMONIA levior, circa Novembrem in China, infeſtabat plurimos, dum aër e calido in frigidiorem tranſibat. Inſurgebat hæc cum febre levi, pulſu citatiore ſed debili, ſuffocatione pectoris, & exſpuitione copioſiſſima, rarius licet cruenta. Hanc domui Veſicatorio amplo pectoris, ſcilla, & kerme minerali.

Th. VII.

SYPHILIS in China magis exteriora, quam interiora corporis occupat, relictis ſæpe genitalibus & faucibus.

Th. VIII.

SCORBUTUS, imprimis ſub reditu ex Indiis, ſuperato Capite Bonæ Spei, plurimos vexabat. Mitigatur vero eſu carnium Teſtudinum, quas copioſe legimus ad inſulam Adſcenſionis; ubi hæ, in Calce Teſtudinea ſub nocte, ova ſua deponunt; at vero recrudeſcit magis Europam propius, ultimo in itinere infeſtiſſimus. Tollitur in primis potu Polopuntiæ & fructibus horæis.

CLIV.

CLIV.

FLORA ÅKERÖENSIS

PRÆSIDE

D. D. Car. v. Linné

propoſita

A

CAROLO JOH. LUUT

Sudermanno.

Vpſaliæ 1769. *Decembr.* 23.

Prædium Åkerö ſitum eſt in territorio Oppunda Sudermanniæ atque parœcia Bettna, & continetur inſula, quæ claris lacus Yngari cingitur undis.

A Nycopia circiter tria cum dimidio ad occidentem abeſt milliaria.

Inſula ipſa in longitudinem patet tertiam circiter milliaris partem.

A continenti, ubi ponte vectorio trajicitur, ſunt fere ter centum & millia paſſuum, ad fretum vero Ralſtadenſe non niſi teli jactum diſtat, adeo ut prædium hoc a natura ipſa quaſi circumſeptum,

ſi

ſi fundos, qui huic ſubjacent, lacui vicinos exceperis, ab aliis accolis ſeparatum ſit.

Pars inſulæ ad orientem vergens, ubi ædificia poſita ſunt, a reliqua lata foſſa, alnis conſita, abſciſſa eſt.

E palatio adeo magnifice exſtructo, ut par quidquam in tota vix reperiatur provincia, lætiſſimus proſpectus eſt non modo in lacum, cujus littora templis villisque ornantur, verum etiam in inſulam, quæ hortis, agris, pratis & demum ſilvis decora eſt.

Ab antiquis inde temporibus clariſſimi Sueciæ magnates inſulam poſſederunt, inter quos Bielkiorum, Sparriorum atque Baneriorum præfulgent nobiliſſima patriæque per quam cara nomina. Hodie illam tenet Regis Regnique Senator, Illuſtriſſimus Comes CAROLUS GUSTAVUS TESSIN, qui, magna cum gloria ſummis in republica functus honoribus, eam refugium ſenectutis elegit, feſſus continuis, iisque graviſſimis pro communi ſalute laboribus, ut, exemplo Scipionum aliorumque illuſtrium Romanorum, ultimum ætatis quieti dedat, atque liberiorem in rurali innocua vita reſpiret auram, ſeque delectet cogitationibus de Deo, de ſtupendis naturæ miraculis, de rerum mundanarum inconſtantia & viciſſitudine.

Pluribus facile Plantis jucunda hæc ſuperbit inſula, quam alia quæcumque in tota Suecia. Maximam igitur exinde percepi voluptatem, plantas annotare, quæ hic gignuntur; præcipue cum Illuſtriſſimus Comes & Senator permultas, ex diſſitis allatas plantas regionibus plantari curaverit peregrinas, quæ jus civitatis jam adeptæ ſunt.

In-

Ingratiſſimus certe habendus eſſem, niſi magna animi veneratione publice ſignificarem, quam incredibili fere ſtudio Viri Præclariſſimi, D:us Mag. *Andreas Tidſtröm*, Laborator & Adjunctus ad almam Academiam Upſalienſem, & admodum Reverendus Dominus *Petrus Osbeck*, Paſtor Haſlœfiæ in Hallandia, quas hæc fert inſula, inveſtigaverint plantas.

Harum ego plantarum, brevius ut fiat, ſolum infra ſiſto nomina generica & trivialia ex D:i Præſidis ſcriptis, præcipue ex Flora Ejus Svecica, edita A:o 1755.

MONANDRIA.

Hippuris	1. *vulgaris.* P	*aliunde allata.*
Callitriche	2. *verna.* A	*in foſſis.*
	3. *autumnalis.* A	*in foſſis.*

DIANDRIA.

Liguſtrum	4. *vulgare.* *	*in hortis.*
Circæa	5. *alpina.* P	*in ſilva ſponte.*
Veronica	6. *longifolia.* P	*e Wgothia accerſita.*
	7. *ſpicata.* P	*in glabretis.*
	8. *officinalis.* P	*in ſilvis.*
	9. *Beccabunga.* P	*in inundatis.*
	10. *ſerpyllifolia.* P	*paſſim.*
	11. *ſcutellata.* P	*in inundatis.*
	12. *Chamædrys.* P	*in pratis.*
	13. *arvenſis.* A	*in agris.*
	14. *agreſtis.* A	*in agris.*
	15. *verna.* A	*in montibus.*
Lycopus	16. *europæus.* P	*ad aquas.*
Anthoxanthum	17. *odoratum.* P	*in pratis.*

TRI-

TRIANDRIA.

Valeriana	18. *officinalis.*	P	*in ſubhumidis.*
Iris	19. *Pſeudacorus.*	P	*ad rivulos.*
Schoenus	20. *albus.*	P	*in cæſpitoſis.*
Scirpus	21. *paluſtris.*	P	*ad littora.*
	22. *acicularis.*		*ſub littoribus.*
	23. *lacuſtris.*	P	*intra littora.*
Eriophorum	*24. *polyſtachyon.*	P	*in cæſpitoſis.*
	25. *vaginatum.*	P	*in uliginoſis.*
Nardus	26. *ſtricta.*	P.	*in glabretis.*
Phalaris	27. *arundinacea.*	P.	*in ſubhumidis.*
Phleum	28. *pratenſe.*	P.	*in pratis.*
Alopecurus	29. *pratenſis.*	P	*prat. ſubhumid.*
	30. *geniculatus.*	P	*in ſtagnantibus.*
Milium	31. *effuſum.*	P	*rad. montium.*
Agroſtis	32. *ſpica venti.*	A	*in agris.*
	33. *arundinacea.*	P	*in ſylvis.*
	34. *rubra.*		*ad ripas.*
	35. *canina.*	P	*in pratis.*
	36. *ſtolonifera.*	P	*in pratis.*
Aira	37. *cærulea*	P	*in cæſpitoſis.*
	38. *cæſpitoſa.*	P	*in pratis.*
	39. *flexuoſa.*	P	*in rupibus.*
Melica	40. *nutans.*	P	*inter rupes.*
Poa	41. *aquatica.*	P	*e Lechöa allata.*
	42. *trivialis.*	P	*in pratis.*
	43. *anguſtifolia.*	P	*in paſcuis.*
	44. *pratenſis.*	P	*in pratis.*
	45. *annua.*		*ad vias.*
	46. *compreſſa.*	P	*in tectis.*
	47. *nemoralis.*	P	*in umbroſis.*
Briza	48. *media.*	*	*in pratis ſiccis.*
Dactylis	49. *glomerata.*	P	*paſſim.*
Cynoſurus	50. *criſtatus.*	P	*in vivario.*
Feſtuca	51. *ovina.*	P	*in ſiccis.*
	52. *rubra.*	P	*paſſim.*

Bromus

	53. *elatior.* P	*in pratis.*
Bromus	54. *fluitans.* P	*in foſſis.*
	55. *ſecalinus.* A	*in agris.*
	56. *arvenſis.* A	*in agris.*
	57. *tectorum.* A.	*in tectis.*
	58. *giganteus.* P	*e Kinnekulle.*
	59. *pinnatus.* P	*in rupibus.*
Avena	60. *fatua.* P	*in agris.*
	61. *pratenſis.* P	*in juniperetis.*
Arundo	62. *phragmites.* P	*in lacu.*
	63. *epigejos.* P	*in rupibus.*
	64. *Calamagroſtis.* P	*in ſubhumidis.*
Lolium	65. *perenne.*	*ad verſuras.*
Elymus	66. *caninus.* P	*inter hortum & lacum.*
Hordeum	67. *murinum.* A	*e Malmogia.*
Triticum	68. *repens.* P	*in cultis.*

TETRANDRIA.

Scabioſa	69. *arvenſis.* P	*ad agros.*
	70. *Succiſa.* P	*in pratis.*
Aſperula	71. *odorata.* P	*in horto ſata.*
Galium	72. *verum.* P	*ad vias.*
	73. *boreale.* P	*paſſim.*
	74. *Mollugo.* P	*ad offic. laterar.*
	75. *paluſtre.* P	*in paludibus.*
	76. *uliginoſum.* P	*in uliginoſis.*
	77. *Aparine.* A	*inter ſata.*
Plantago	78. *major.* P.	*ad vias.*
	79. *media.*	*in pratis.*
	80. *lanceolata.*	*paſſim.*
Centunculus	81. *minimus.*	*allat. e Lesbœa.*
Alchemilla	82. *vulgaris.* P	*paſſim.*
Cuſcuta	83. *europæa.* A	*in Lupuleto.*
Potamogeton	84. *natans.* P	*in lacu.*
	85. *perfoliatum.* P	*in lacu.*
	86. *lucens.* P.	*in lacu.*

	87. *gramineum.*	*in lacu.*
	88. *puſillum.*	*in paludibus.*
Sagina	89. *procumbens.* A	*in montibus.*
Tillæa	90. *aquatica.* A	*ad lacum.*

PENTANDRIA.

Myoſotis	91. *ſcorpioides.* P	*paſſim.*
Lithoſpermum	92. *officinale.* P	*allatum.*
	93. *arvenſe.* A	*in agris.*
Anchuſa	94. *officinalis.* B	*in ruderatis.*
Cynogloſſum	95. *officinale.* B	*in ruderatis.*
Pulmonaria	96. *officinalis.* P	*ex Hæsſelæng.*
Symphytum	97. *officinale.* P.	*ad villam.*
Aſperugo	98. *procumbens.* A	*in fimetis.*
Primula	99. *veris.* P	*in pratis.*
Lycopſis	100. *arvenſis.* A	*in agris.*
Menyanthes	101. *trifolia.* P	*ad fontes.*
Hottonia	102. *paluſtris.*	*in foſſis.*
Lyſimachia	103. *vulgaris.* P	*ad littora.*
	104. *thyrſiflora.* P	*ad rivos.*
Convolvulus	105. *arvenſis.* P	*in agris.*
Polemonium	106. *cæruleum.* P	*in horto.*
Campanula	107. *rotundifolia.* P	*paſſim.*
	108. *perſicifolia.* P	*in pratis.*
	109. *latifolia.* P	*in nemoribus.*
	110. *Trachelium.* P	*e Kinnekulle.*
Lonicera	111. *Xyloſteum.* B	*in glabretis.*
Verbaſcum	112. *Thapſus* *	*in ſylvis.*
	113. *nigrum.* *	*ad vias.*
Datura	114. *Stramonium.* A	*ad domos.*
Hyoſcyamus	115. *niger.* A	*ad domos.*
Solanum	116. *nigrum.* A	*ad vias.*
	117. *Dulcamara.* *	*ad ſepimenta.*
Rhamnus	118. *Frangula.* *	*in humidis.*
Ribes	119. *rubrum.* *	*in horto.*
	120. *nigrum.* *	*in horto.*

Hede-

Digitized by Google

	121. *Uva criſpa.* *	*in horto.*
Hedera	122. *Helix.*	*aliunde allata.*
Aſclepias	123. *Vincetoxicum.* P	*in Oxhagen.*
Herniaria	124. *glabra.* P	*in montibus.*
Chenopodium	125. *Bonus Henr.* P	*ad villam.*
	126. *rubrum.* A	*ad ſtabulum.*
	127. *album.* A.	*in agris.*
	128. *viride.* A	*in cultis.*
	129. *glaucum.* A	*ad Hybernaculum.*
	130. *Vulvaria.* A	*in horto ſponte.*
	131. *polyſpermum.* A	*in cultis.*
Ulmus	132. *campeſtris.* *	*in pratis.*
Gentiana	133. *Amarella.* A	*in apricis.*
	134. *campeſtris.* A	*in campis.*
Tordylium	135. *Anthriſcus.* B	*ad verſuras.*
Daucus	136. *Carota.* B.	*in argilloſis.*
Conium	137. *maculatum.* B	*in agris.*
Selinum	138. *paluſtre.* P	*in paludibus.*
Athamanta	139. *Libanotis.* P	*in aridis.*
Heracleum	140. *Sphondylium.* P	*ad ſepimenta.*
Angelica	141. *Archangelica.* B	*in horto.*
Sium	142. *latifolium.* P	*ad littora.*
Phellandrium	143. *aquaticum.* B	*in foſſis.*
Æthuſa	144. *Cynapium.* A	*in cultis.*
Chærophyllum	145. *ſylveſtre.* A	*in pomario.*
Carum	146. *Carvi.* B.	*ad vias.*
Pimpinella	147. *ſaxifraga.* P	*in ſiccis.*
Ægopodium	148. *Podagraria.* P	*in pomario.*
Viburnum	149. *Opulus.* *	*in uliginoſis.*
Sambucus	150. *nigra.* *	*in horto.*
Alſine	151. *media* A.	*in cultis.*
Parnaſſia	152. *paluſtris.* P	*in paludibus.*
Statice	153. *Limonium.* P	*allata.*
Linum	154. *catharticum.* A	*in elevatis.*
Droſera	155. *rotundifolia.* P	*in paludibus.*
Myoſurus	156. *minimus.* A	*in ſterilibus.*

HEXANDRIA.

Allium	157.	*urſinum.* P	*ſatum.*
	158.	*oleraceum.* P	*in ſiccis.*
Fritillaria	159.	*Meleagris.* P	*ſata.*
Ornithogal.	160.	*luteum.* P	*in cultis.*
Convallaria	161.	*majalis.* P	*in pratis.*
	162.	*Polygonatum* P	*in montibus.*
	163.	*bifolia.* P	*in aſperis.*
Acorus	164.	*Calamus.* P	*in alneto.*
Juncus	165.	*conglomeratus.* P.	*inundatis.*
	166.	*effuſus.* P	*inundatis.*
	167.	*filiformis.* P	*inundatis.*
	168.	*bulboſus.* B	*in areis.*
	169.	*bufonius.* A	*in paludoſis.*
	170.	*piloſus.* P	*in ſylvis.*
	171.	*campeſtris.* P	*in campis.*
Berberis	172.	*vulgaris.* *	*in ſylvis.*
Peplis	173.	*Portula.* A	*in foſſis.*
Rumex	174.	*criſpus.* P	*in pratis.*
	175.	*acutus.* P	*ad villam.*
	176.	*Acetoſa.* B	*in pratis.*
	177.	*Acetoſella.* B	*paſſim.*
Scheuchzeria	178.	*paluſtris.* B	*in palude.*
Triglochin	179.	*paluſtre.* P	*in inundatis.*
Alisma	180.	*Plantago aquatica.* P	*ad littus.*

HEPTANDRIA.

Trientalis	181.	*europæa.* P	*in ſylvis.*

OCTANDRIA.

Epilobium	182.	*anguſtifolium.* P	*in prato.*
	183.	*montanum.* B	*in montibus.*
	184.	*paluſtre.* P	*in paludibus.*
Vaccinium	185.	*Myrtillus.* P	*in ſylva.*

	186. *Vitis idæa.* P	*in ſylva.*
	187. *Oxycoccus.* P	*in palude.*
Erica	188. *vulgaris.*	*in ſylva.*
Daphne	189. *Mezereum.* *	
Polygonum	190. *aviculare.* A	*ubique.*
	191. *amphibium.* P	*in aquoſis agris.*
	192. *Perſicaria.* A	*cultis.*
	193. *Hydropiper.* A	*viis.*
	194. *Convolvulus.* A	*cultis.*
Paris	195. *quadrifolia.* P	*nemoribus.*
Adoxa	196. *Moſchatellina.* P	*nemoribus.*
Elatine	197. *Hydropiper.* A	*ad littus.*

ENNEANDRIA.

Butomus	198. *umbellatus.* P	*ad littus.*

DECANDRIA.

Ledum	199. *paluſtre.* *	*in cæſpitoſis.*
Andromeda	200. *polifolia.* *	*in turfoſis.*
Arbutus	201. *Uva urſi.* *	*in ſylva.*
Pyrola	202. *rotundifolia.* P	*in ſylva.*
	203. *ſecunda.* P	*in ſylva.*
Chyſoſplen.	204. *alternifolium.* P	*in uliginoſis.*
Saxifraga	205. *granulata.* P	*in glabretis.*
	206. *tridactylites.* A	*in montibus.*
Scleranthus	207. *annuus.*	*in montibus.*
Dianthus	208. *deltoides.* P	*in ſiccis.*
	209. *arenarius* P	*hic plantatus.*
Silene	210. *nutans.* P	*in montibus.*
Stellaria	211. *graminea.* P	*in ſiccis.*
Arenaria	212. *trinervia.* A	*in ſylvis.*
	213. *ſerpyllifolia.* A	*in ſylva.*
	214. *rubra.* A	*in aridis.*
Sedum	215. *Telephium.* P	*in tectis.*

	216. *acre.* P	*in ſiccis.*
	217. *annuum.*	*in montibus.*
Oxalis	218. *Acetoſella.* P	*in nemoribus.*
Agroſtemma	219. *Githago.* A	*in agris.*
Lychnis	220. *Flos cuculi.* P	*in pratis ulig.*
	221. *Viſcaria.* P	*in montibus.*
	222. *dioica.* P	*in pratis.*
Ceraſtium	223. *aquaticum.* P	*in ſubhumid.*
	224. *viſcoſum.* A	*paſſim.*
Spergula	225. *arvenſis.* A	*in arvis.*

DODECANDRIA.

Lythrum	226. *Salicaria.* P	*ad aquas.*
Agrimonia	227. *Eupatoria.* P	*paſſim.*
Euphorbia	228. *helioſcopia.* A	*in ſatis.*
	229. *Peplus.* A	*in cultis.*
Semperviv.	230. *tectorum.* P	*ſatum in tect.*

ICOSANDRIA.

Prunus	231. *Padus.* *	*paſſim.*
	232. *ſpinoſa.* *	*in montibus.*
Cratægus	233. *Aria.* *	*ſata.*
	234. *Oxyacantha.* *	*in montibus.*
Sorbus	235. *aucuparia.* *	*paſſim.*
Pyrus	236. *Malus.* *	*quibusd. locis.*
Meſpilus	237. *Cotoneaſter.*	*in montibus.*
Spiræa	238. *Filipendula.*	*paſſim.*
	239. *Ulmaria.* *	*in uliginoſis.*
Roſa	240. *canina.* *	*in montibus.*
	241. *ſpinoſiſſima.* *	*in montibus.*
	242. *villoſa.*	*lecta a D. Præſide.*
Rubus	243. *fruticoſus.* *	*ſatus.*
	244. *cæſius.* *	*ſatus.*
	245. *idæus.* *B	*ad lapides.*
	246. *ſaxatilis.* P	*inter lapides.*

Fra-

	247. *Chamæmorus.* P	*in cæſpitoſis.*
Fragaria	248. *veſca.* P	*paſſim.*
Potentilla	249. *Anſerina.* P	*paſſim.*
	250. *argentea.* P	*paſſim.*
	251. *verna.* P	*in ſiccis.*
	252. *reptans.* P	*in argilloſis.*
	253. *norvegica.* A	*in cultis.*
Tormentilla	254. *erecta.* P	*paſſim.*
Geum	255. *urbanum.* P	*ad villam.*
	256. *rivale.* P	*in uliginoſis.*
Comarum	257. *paluſtre.* P	*in uliginoſis.*

POLYANDRIA.

Actæa	258. *ſpicata.* P	*in nemoribus.*
Chelidonium	259. *majus.* P	*in cultis.*
Nymphæa	260. *lutea.* P	*in lacu.*
	261. *alba.* P	*in lacu.*
Tilia	262. *europæa.* *	*ad villam.*
Delphinium	263. *Conſolida.* A	*in agris.*
Aquilegia	264. *vulgaris* P	*ad villam.*
Anemone	265. *Hepatica.* P.	*in nemoribus.*
	266. *nemoroſa.*	*in nemoribus.*
Thalictrum	267. *flavum.* P	*in uliginoſ.*
Ranunculus	268. *Flammula.* P	*in uliginoſis.*
	269. *reptans.* P	*in littore.*
	270. *Ficaria.* P	*in pomario.*
	271. *auricomus.* P	*paſſim.*
	272. *ſceleratus.* A	*in inundatis.*
	273. *bulboſus.* P	*paſſim.*
	274. *repens.* A	*in cultis.*
	275. *polyanthemos.* P	*rarius.*
	276. *acris.* P	*paſſim.*
	277. *aquatilis.* P	*in aquis.*
Trollius	278. *europæus.* P	*allat. e prox.*
Caltha	279. *paluſtris.*	*in inundatis.*

DIDYNAMIA.

Ajuga	280. *pyramidalis*. B	*in ſylvis.*
Nepeta	281. *Cataria.* P	*in ſiccis.*
Mentha	282. *arvenſis.* P	*in agris.*
	283. *aquatica.* P	*ad littus.*
Glecoma	284. *hederacea.* P	*in nemoribus.*
Lamium	285. *album.* P	*ad villam.*
	286. *purpureum.* A	*paſſim.*
	287. *amplexicaule.* A	*paſſim.*
Galeopſis	288. *Tetrahit.* A	*in cultis.*
	289. *Ladanum.* A	*in cultis.*
Stachys	290. *ſylvatica.* P	*in umbroſis.*
	291. *paluſtris.* P	*in agris.*
Marrubium	292. *vulgare.* P	*ad villam.*
Leonurus	293. *Cardiaca.* B	*ad villam.*
Clinopodium	294. *vulgare.* P	*in montibus.*
Thymus	295. *Serpyllum.* P	*in montibus.*
	296. *Acinos.* A	*in montibus.*
Scutellaria	297. *galericulata.* P	*ad littus.*
Prunella	298. *vulgaris.* P	*paſſim.*
Rhinanthus	299. *Criſta galli.* A	*paſſim.*
Euphraſia	300. *officinalis.* A	*in aridis.*
Melampyrum	301. *criſtatum.* A	*in montibus.*
	302. *pratenſe.* A	*in pratis.*
	303. *ſylvaticum.* A	*in ſylvis.*
Pedicularis	304. *paluſtris.* P	*in uliginoſis.*
Antirrhinum	305. *Linaria.* P	
Scrophularia	306. *nodoſa.* P	*Inter Palat. & Lacum.*
Linnæa	307. *borealis.*	*in ſilvis.*
Limoſella	308. *aquatica.*	*ad lacum.*

TETRADYNAMIA.

Subularia	309. *aquatica.* P	*ad lacum.*
Draba	310. *verna.* B	*in collibus.*
Thlaſpi	311. *arvenſe.* A	*in agris.*
	312. *Burſa paſtoris.* A	*in agris.*
Iberis	313. *nudicaulis* B	*allata.*

Lu-

Lunaria	314. *annua.*	*in horto.*
Cardamine	315. *pratenſis.* P	*in ſubhumidis.*
Siſymbrium	316. *amphibium.* P	*ad piſcinam.*
	317. *Sophia.* A	*ad offic. later.*
Eryſimum	318. *officinale.* A	*ad villam.*
	319. *Barbaræa.* P	*in horto.*
	320. *Alliaria.* P	*in horto.*
	321. *Cheirantoides.* A	*in agris.*
Arabis	322. *thaliana.* A	*in collibus.*
Turritis	323. *glabra.* B	*ad ſtabula.*
Braſſica	324. *campeſtris.*	*ad hortos.*
Sinapis	325. *arvenſis.*	*in agris.*
	326. *nigra.*	*ad hortos.*
Raphanus	327. *Raphaniſtrum.*	*ſatus.*

MONADELPHIA.

Geranium	328. *ſylvaticum.* P	*in ſylva.*
	329. *pratenſe.* P	*in pratis.*
	330. *robertianum.* B	*in vivario.*
	331. *rotundifolium.* A	*in agris.*
	332. *cicutarium.* A	*paſſim.*
Malva	333. *rotundifolia.* A	*ad ædificia.*

DIADELPHIA.

Fumaria	334. *officinalis.* A	*in agris.*
	335. *bulboſa.* P	*in horto.*
Polygala	336. *vulgaris.* P	*in collibus.*
Ononis	337. *ſpinoſa.* P	*ex prox. all.*
Orobus	338. *vernus.* P	*in betuletis.*
	339. *tuberoſus.* P	*in collibus.*
	340. *niger.* P	*in montibus.*
Lathyrus	341. *latifolius.* P	*allatus.*
	342. *pratenſis.*	*ad ſepimenta.*
Vicia	343. *ſepium.* P	*ad ſepes.*
	344. *Cracca.* P	*inter ſata.*
	345. *caſſubica.*	*allata.*
	346. *ſativa.* A	*in agris.*
Ervum	347. *tetraſpermum.* A	*in agris.*

Aſtra-

	348. *hirſutum.* A	*in agris.*
Aſtragalus	349. *glycyphyllus.* P	*in horto hybern.*
Trifolium	350. *repens.* P	*in pratis.*
	351. *pratenſe.* P	*ibidem.*
	352. *montanum.* P	*in ſiccis.*
	353. *agrarium.* A	*in collibus.*
Lotus	354. *corniculata.* P	*in pratis.*
Medicago	355. *lupulina.* B	*in collibus.*

POLYADELPHIA.

Hypericum	356. *quadrangulum.*	*in pratis.*
	357. *perforatum.* P	*in Oxhagen.*
	358. *montanum.* P	*in rima petræ.*

SYNGENESIA.

Tragopogon	359. *pratenſe.* B	*in lupuleto.*
Scorzonera	360. *humilis.* P	*in prato.*
Sonchus	361. *arvenſis.* A	*paſſim.*
	362. *oleraceus.* A	*in hortis.*
Prenanthes	363. *muralis.* P	*in vivario.*
Leontodon	364. *Taraxacum.* P	*paſſim.*
	365. *autumnale.* P	*in pratis.*
Hieracium	366. *Piloſella.* P	*in collibus.*
	367. *Auricula.* P	*ad villam.*
	368. *murorum.* P	*in betuletis.*
	369. *umbellatum.* P	*in collibus.*
Crepis	370. *tectorum.* A	*paſſim.*
Hyoſeris	371. *minima.* A	*allata.*
Hypochæris	372. *maculata.* P	*in Oxhagen.*
	373. *radicata.* P	*allata.*
Lapſana	374. *communis.* A	*paſſim.*
Arctium	375. *Lappa.* B	*paſſim.*
Serratula	376. *tinctoria.* P	*in hortis.*
	377. *arvenſis.* P	*in agris.*
Carduus	378. *lanceolatus.* P	*ad vias.*

Cnicus

	379. *criſpus.* P	*in agris.*
	380. *paluſtris.* P	*in ſubbumidis.*
Cnicus	381. *oleraceus.* P	*ad hortum.*
Carlina	382. *vulgaris.* B	*in montibus.*
Bidens	383. *tripartita.* A	*ad offic. lat.*
Artemiſia	384. *vulgaris.* P	*paſſim.*
	385. *Abſinthium.* P	*ad villam.*
Gnaphalium	386. *dioicum.* P	*in ſterilibus.*
	387. *ſylvaticum.* A	*in ſylva.*
	388. *uliginoſum.* A	*in inundatis.*
Erigeron	389. *acre.* P.	*in collibus.*
Tuſſilago	390. *Farfara.* P	*ad piſcin. ſata.*
	391. *Petaſites.* P	*ad villam.*
Senecio	392. *vulgaris.* P	*paſſim.*
	393. *Jacobæa.* P	*ad offic. ferr.*
Solidago	394. *Virga aurea.* P	*in Oxhagen.*
Arnica	395. *montana.* P	*haud proc. ab offic. later.*
Chryſanthem.	396. *Leucanthem.* P	*paſſim.*
Matricaria	397. *Chamomilla.* A	*in agris.*
	398. *inodora.* A	*paſſim.*
	399. *ſvaveolens.* A	*ad villam.*
Anthemis	400. *Cotula.* A	*ad vias in agris.*
	401. *arvenſis.* B	*in agris.*
Achillæa	402. *Millefolium.* P	*paſſim.*
Centaurea	403. *Scabioſa.* P	*in pratis.*
	404. *Jacea.* P	*in agris.*
	405. *Cyanus.* A	*inter ſegetes.*
Lobelia	406. *Dortmanna.* P	*in lacu.*
Viola	407. *canina.* P	*paſſim.*
	408. *paluſtris.* P.	*ad lacum.*
	409. *hirta.* P	*in hortis.*
	410. *tricolor.* A	*paſſim.*
Impatiens	411. *noli me tangere.*	*in horto.*

GYNANDRIA.

Orchis	412. *bifolia.* P	*in collibus.*

Sa-

	413. *conopſea.* P	*in horto.*
	414. *maculata.* P	*paſſim.*
Satyrium	415. *repens.* P	*in ſilva.*
Calla	416. *paluſtris.* P	*in palude.*

MONOECIA.

Lemna	417. *polyrrhiza.* A	*in piſcina.*
	418. *gibba.* A	*in foſſa.*
	419. *minor.* A	*in palude ſub alnis.*
Sparganium	420. *erectum.* P	*ad horreum.*
	421. *natans.* P	*in lacu.*
Carex	422. *dioica.* P	*in Sjöängen.*
	423. *leporina.* P	*in pratis.*
	424. *vulpina.* P	*in Sjöängen.*
	425. *muricata.* P	*in paludibus.*
	426. *loliacea.*	*in Storängen.*
	427. *flava.* P	*in paludibus.*
	428. *digitata.* P	*in ſilva.*
	429. *limoſa.* P	*in uliginoſis.*
	430. *palleſcens.* P	*in Sjöängen.*
	431. *panicea.* P	*in Storängen.*
	432. *ceſpitoſa.* P	*in paludibus.*
	433. *veſicaria.* P	*in foſſis.*
	434. *acuta.* P	*in pratis.*
	435. *hirta.* P	*haut procul a fonte.*
Betula	436. *alba.* *	*paſſim.*
	437. *Alnus.* *	*paſſim.*
Urtica	438. *urens.* A	*in hortis & alibi.*
	439. *dioica.* P	*ad ædificia.*
Ceratophyll.	440. *demerſum.*	*in foſſa.*
Myriophyll.	441. *ſpicatum.* P	*ibidem.*
Sagittaria	442. *ſagittifolia.* P	*in lacu ad hibernac.*
Quercus	443. *Robur.* *	*in vivario & alibi.*
Fagus	444. *ſylvatica.* *	*in horto.*
Carpinus	445. *Betulus.* P	*in horto.*
Corylus	446. *Avellana.* *	*in hortis.*

Pinus

Pinus	447. *ſylveſtris.* *	*in ſylva.*
	448. *Abies.* *	*in ſylva.*
Salix	449. *fragilis.* P	*ad foſſam.*
	450. *myrtilloides.* *	*in Storängen.*
	451. *caprea.* *	*ad lacum.*
	452. *viminalis.*	*aliunde allata.*
	453. *cinerea.* *	*in ſilva.*
Myrica	454. *Gale.* *	*ad lacum.*
Populus	455. *tremula.* *	*in Oxhagen.*
Hydrocharis	456. *Morſus ranæ.* P	*in piſcina.*
Juniperus	457. *communis.* *	*in ſylva.*

POLYGAMIA.

Atriplex	458. *patula.* A	*in cultis.*
Acer	459. *Platanoides.* *	*ad hortos.*
Fraxinus	460. *excelſior.* *	*in area villæ.*

CRYPTOGAMIA.

Equiſetum	461. *arvenſe.* P	*in hortis.*
	462. *paluſtre.* P	*inter lupuletum & lacum.*
Ophiogloſſ.	463. *vulgatum.* P	*in horto.*
Oſmunda	464. *Lunaria.* P	*in collibus.*
Acroſtichum	465. *ilvenſe.* P	*in rimis petrarum.*
	466. *ſeptentrionale.* P	
Pteris	467. *aquilina.* P	*in ſilva.*
Aſplenium	468. *Trichomanes.* P	*in rimis petr.*
Polypodium	469. *vulgare.* P	*ibidem.*
	470. *Phegopteris.* P	*in ſilva.*
	471. *Filix Mas.* P	*in horto.*
	472. *Filix Femina.*	*ad vivarium.*
	473. *fragile.*	*ibidem.*
	474. *Dryopteris.*	*in muris.*
Iſoëtes	475. *lacuſtris.*	*in lacu.*
Lycopodium	476. *clavatum.*	*in ſilva.*
	477. *Selago.*	*ibidem.*
	478. *annotinum.*	*ibidem.*

CLV.

CLV.

ERICA

QUAM

PRÆSIDE

D. D. CAR: v. LINNÉ

propoſuit

JOH. ADOLPHUS DAHLGREN, EBBESSON.

Norrcopia Oſtrogothus.

Vpſaliæ 1770. *Decembr.* 19.

Poſt tantam ſcriptorum editorum copiam edendo jam ſpecimini Academico materiam anxius quærerem, niſi Natura tot rebus præſtantiſſimis abundans ſponte ſeſe mihi offerret.

Cum vero argumentum aliquod ſit pertractandum, opus compilatum Tineæ tapetzellæ ſimile, conquiſitis omnium Auctorum ornamentis exhibere nolui, ubi nihil per me ſcientia accederet emolumenti.

Rariſſimæ plantæ Indicæ bene multæ pulcherrimis doctorum virorum ſuperbiunt deſcriptionibus & figuris, noſtræ vero indigenæ maximeque vulgares tamen adhuc deſiderant operam. Nulla fere apud nos planta copioſius creſcit, quam Erica vulgaris.

Genus

Genus Ericæ plus quam Sexaginta ſpecierum, etjam ob ſpecies permultas admodum ſimiles, omnium fere explicatu eſt difficillimum.

Contigit mihi haud ita pridem, ut in Muſeo Gen. D. Præſidis, (monti altiſſimo ad prædium Ejus Hammarby ſuperſtructo) inter vaſtiſſimas omnium Naturæ miraculorum & potiſſimum Plantarum collectiones, ampliſſimum viderem Ericæ genus, ſingulari ab Ipſo cura digeſtum, ubi clavem generis hujus difficillimi mihi expetere ſum auſus, quam impetratam Tibi L. B. ſiſto, ut genus hoc, a nullo adhuc Botanico explanatum, expeditius enodare poſſis.

§. I. ORDO.

Ordines Naturales, qui Gen. D. Præſidis Generibus Plantarum ſunt annexi, ſummis omnino artificiis Botanicis merito adnumerantur, quos melius conſtituere plures ſunt adgreſſi, nemo valuit. e. g.

Alius reducit		Alius Scriptor	
Viſcum *ad*	Algas.	Utriculariam *a*	Corydalibus.
Potamogeton	Piperitas monocotyledones.	Azaleam	Bicornibus.
		Circæam	Valerianis.
Samolum	Campanaceas.	Agrimoniam	Senticoſis.
Fumariam	Perſonatas.	Chryſoſplenium	Saxifragis.
Frankeniam	Convolvulos.	Campanulam *ad*	Viburna.
Coriariam	Oleraceas.	Droſeram *cum*	Potamogetis.
Veronicam *a*	Perſonatis	Ariſtolochiam	Dictamnis.
Violam	Parnaſſia.	Aſarum	Herniaria.
Cneorum	Tricoccis.		

Ordinem XVIII:vum, qui Bicornes continet, exceptioni non eſſe obnoxium, manifeſtum eſt; ſed in his æque ac in aliis Characterem ordinis ponere, hoc opus eſt, hic labor.

BICORNES vocantur, quia pleræque apicibus Antherarum in bina velut roſtra diffinduntur. Omnes quæ huc pertinent, ſunt FRUTESCENTES & SEMPERVIRENTES; omnes *inermes*, ſine ſpinis ſeu aculeis; omnes *ſicco* & *ſterili* gaudent *ſolo*, atque in terris, inprimis *frigidioribus* creſcunt, nec, quantum ſcio, ulla inter Tropicos fervidos. Pleræque *Herbam qualitate* habent *inſipidam* & *inodoram* præter *Ledum*. Omnes *Folia* habent *ſimplicia* & *indiviſa*. *Fructu* omnes ſunt *polyſpermæ* ſeu multis inſtructæ ſeminibus, præter *Myrſinen*, quæ unico gaudet ſemine 5- loculari, & *Arbutos* nonnullas, quibus ſemina ſunt quinque. BACCIFERÆ ſunt Myrſine, Vaccinium, Gaulteria, Arbutus, Dioſpyros, Royena. CAPSULIFERÆ vero ſunt Blæria, Azalea, Erica, Andromeda, Rhododendron, Kalmia, Ledum, Epigæa, Pyrola. COROLLA in omnibus eſt monopetala, præter Pyrolam. Corollæ autem figura in diverſis mirum in modum diverſa eſt. STAMINA in Blæria 4; in Azalea, Myrſine 5; in Erica, Vaccinio 8; in Pyrola, Andromeda, Kalmia, Rhododendro, Ledo, Epigæa, Arbuto, Dioſpyro, Royena 10. PISTILLUM omnibus, præter Royenam, 1; omnesque Herphroditæ ſunt, excepta Dioſpyro, quæ polygama eſt. Sic nulla adhuc Methodus, neque Raji, Halleri, Gerardi, neque aliuscujusquam inventa eſt, quæ hunc ordinem ſervare potuerit incorruptum. FILAMENTA ſtaminum in hoc ordine peculiarem habent inſertionem, ut in Aloë, quod non corollæ monopetalæ ſunt annexa, quæ communis haberi ſolet in monopetalis regula, ſed ipſi receptaculo adhærent; eſſetque hæc nota ordinis eſſentialis atque propria, niſi Pyrola obſtaret pentapetala. Bicornes etjam Antheræ egregium effiiceret diſcrimen, niſi alia darentur genera, antheris bicornibus inſtructa.

§. II.

§. II. GENUS.

Veteres ad genus Ericæ Azaleas, Andromedas & Blærias referebant, ut maxime inter ſe adfines. Sed hoc robur eſt ſcientiæ, ut ordo naturalis non turbetur, nec genera conſtruantur majora, quam ut explicari queant. Nam alioquin omnes Umbellatæ & Siliquoſæ unicum ſeorſim efficerent genus. Sed neceſſitatem diviſionis natura ipſa ſatis determinavit, ubi diſcrepantiam ſpecierum tum facie, tum ſtructura exhibuit. Hoc vero in genere Ericæ tam difficili & prolixo, diviſio certe, ſi usquam, erit perneceſſaria.

Character Ericæ eſt

Calyx *tetraphyllus;* Corolla *monopetala;* Stamina 8 *receptaculo inſerta;* Piſtillum *unicum ſuperum;* Semina *plura.* Sed heic obſervandæ ſunt duæ ſpecies, quæ adferunt difficultatem; variant enim corolla, quæ jam quadrifida eſt, jam quinquifida, ut medium quaſi inter Ericam & Andromedam ſervent; nempe *Andromeda dabœcii & Andromeda droſeroides* (Erica glutinoſa *Bergii),* quæ rectius & ob totam faciem Andromedis annumerantur, præſertim quia Folia habent alterna, in Ericis nunquam obſervata. Ruppius, qui nomine Ericoidis ſeu *Tetralicis* ſeparatum conſtituit Ericarum genus, eo magis excuſari debet, quod paucas Ericarum ſpecies viderat. Si enim figura corollæ fundamentum hic eſſet diviſionis, multa ex hoc unico Ericæ genere conſtituerentur genera, (vix enim ullum aliud genus eſt, ubi corollæ in diſtinctis ſpeciebus tantopere diſcrepant,) nec limites admitterent.

§. III. SPECIES.

Licet ſexaginta circiter Species ex Ericæ genere ſint detectæ: in Suecia tamen non niſi duæ oc-

 currunt,

currunt, *Erica vulgaris* & *Tetralix*. Vidit in Norrvegia D. Oeder *Ericam cineream*, cujus nullum adhuc apud nos eſt veſtigium. Ericæ verſus partem Europæ auſtralem ſunt crebriores *), ut ſpecies ſedecim numerentur Europaeæ. Intra Tropicos decreſcit numerus, ſed ex altera parte, & maxime ad extremas *Capitis bonæ ſpei*, quadraginta numerantur & in poſterum forte plures, quæ omnes ab Europæis admodum differunt; & quod mirandum, rectam a ſeptentrione verſus meridiem ſervant Ericæ ſpecies lineam; neque enim ulla huc usque Ericæ ſpecies in alterutra deprehenſa eſt India.

Ericæ nobis cognitæ ſunt ſequentes:

FOLIIS BINIS.	FOLIIS TERNIS.	FOLIIS QVATERNIS.
Vulgaris. 1.	*cinerea* 4.	*Tetralix* 8.
tenuifolia 29.	regerminans 58.	pubeſcens 24.
lutea.	mucoſa 57.	25. 39.
	pilulifera 31.	perſoluta 49.
	depreſſa 48.	ramentacea 42.
	viridipurp. 7.	mammoſa 54.
	peutaphyllea 23.	caffra 6.
	ſcoparia 5.	abietina 22.
	planifolia 35.	*auſtralis* 62.
	arborea 9.	phyſodes 26.
	nigrita 43.	cerinthoides 21.
	triflora 33.	faſtigiata 40.
	baccans 53.	cubica 52.
	corifolia 32.	viſcaria 50.
	articularis 44.	granulata 60.
	gnaphalodes 34.	comoſa 59.
	calycina 28.	*herbacea* 3. 14.
	paniculata 36.	*vagans* 50.

cubi-

*) Cluſ. Hiſt. refert Ericam Scopariam, quæ maximos *Luſitaniae* tegit campos, & Tournefortius excurſiones ſuas memorat Botanicas per Ericeta *Luſitaniae*.

cubitalis 46.	*mediterranea* 45.
halicacaba 27.	(ſubdivaricataB.)
albens 55.	tubiflora 20.
ſpumoſa 37.	curviflora 19.
ciliaris 11.	coccinea 18.
abſinthioides 41.	*multiflora* 13. *)
capitata 16.	*purpuraſcens* 10.
melanthera 51.	empetrifolia 30. **)
Plukenetii 17.	
Petiveri 61.	
Bruniades 15.	
imbricata 12.	
umbellata 2. 14.	
nudiflora 47.	
bergiana 63.	

Quod ad *Ericas Europæas* attinet, plurimæ harum inſufficienter deſcriptæ ſunt, cum tamen aliis plantis Europæis lux major adfulſit. *Cluſio*, *& Læflingio* inprimis, paucarum debetur vera cognitio. Africanæ autem plurimæ etiamnum obſcuræ ſunt, quamvis ab *Hermanno* & *Oldenlando* ſint nominatæ, & a *Plukenetio*, *Petiverio* & *Seba* ſparſim delineatæ, ut *Bartholinum* & *Breynium* taceam. Multas quidem breviter *Rajus* deſcripſit, ſed opera parum profutura. Unicus eſt Clariſſ. D. Prof. *Bergius*, qui adcuratiſſime & modo luce noſtri temporis digno, ex legibus

*) Tres ultimæ ſpecies variant etiam foliis quinis pluribusve.

**) Harum litteris minoribus exaratæ Europææ ſunt.
Lit. B. notatae D. Bergii, *de quibus* incertum an a reliquis a nobis dictis differant.

Numeri additi ſunt e Speciebus plantarum, ubi ſynonyma; ſequentes vero numeri indicant ſpecies Gen. D. Præſidis propediem edendas, uti 45 ad 63.

legibus artis, plures deſcripſit Ericas Africanas. Neminem etjam novi, qui methodo Gen. D. Præſidis & ex legibus ab Ipſo præſcriptis, plantas rite atque accurate deſcripſerit, præter Profeſſores, Cel. D. Linné Juniorem, D. Schreberum & D. Bergium.

Genus hoc rite digerendum eſt, ut lucidus obtineatur ordo. Primo differunt ſpecies quoad FOLIA, quæ ſunt *oppoſita*, *terna*, *quaterna*, ad ſingula genicula. 2:o BRACTEÆ, in illis quæ plura duobus habent folia oppoſita, plerumque ſunt ternæ, ſed calyci jam remotiores, jam propiores, ut duplicem fere forment calycem. 3:o FLORES in aliis ſunt *ſeſſiles*, *faſciculati*, *racemoſi*, *ſecundi*, *laterales*, *terminales*. 4:o CALYX in aliis *rudis*, in aliis *ſcarioſus* ſeu *coloratus*. 5:o COROLLA figuras varias variis in ſpeciebus aſſumit, e. gr.

COROLLA Hypocrateriformis: *faſtigiata*, *cubica*, *melanthera*.

Inæqualis: *vulgaris*, *ciliaris*.

Globoſa: *pilulifera*, *ramentacea*, *triflora*, *baccans*, *granulata*.

Ovata: *halicacaba*, *calycina*, *Tetralix*, *cinerea*, *phyſodes*, *articularis*, *corifolia*, *mediterranea*, *cubitalis*, *pubeſcens*, *tenuifolia*, *empetrifolia*, *regerminans*, *caffra*, *gnaphalodes*, *albens*.

Cam-

Campanulata: *bruniades, capitata, vagans, carnea, planifolia, viſcaria, nigrita, articularis, paniculata, viridipurpuraſcens, imbricata, arborea, parvifolia, perſoluta, ſcoparia, abſinthioides, pilulifera, depreſſa, pentaphyllea, mucoſa, bergiana.*

Cylindroidea: *plukenetii, multiflora, pentaphyllea, auſtralis, petiveri, umbellata, cerinthoides, abietina, tubiflora, curviflora, coccinea, nudiflora, herbacea.*

Villoſa: *cerinthoides, tubiflora, pentaphyllea, pubeſcens, coccinea.*

Viſcida: *phyſodes, halicacaba, mucoſa, viſcaria.*

Aggregata: *ſpumoſa.*

Acuta: *cubitalis, calycina, petiveri, albens, comoſa.*

Brevis: *vulgaris, nigrita, articularis, trifolia, tenuifolia, baccans, bruniades, cubica, ſpumoſa, imbricata, abſinthioides, gnaphalodes, corifolia, calycina.*

Maxima: *abietina, mammoſa, ciliaris, cerinthoides, tubiflora, coccinea, halicacaba.*

6:o FILAMENTA in nonnullis *brevia* intra tubum corollæ, *æqualia*, vel *longiora* corolla. 7:o ANTHERÆ in aliis *emarginatæ*, *bifidæ*, *bipartitæ*, *acutæ* l. *obtuſæ;* in aliis ad baſin *ariſtatæ*, *criſtatæ*, *muticæ*. 8:o GERMEN in nonnullis *hirſutum:* coccinea, cerinthoides, capitata, abſinthoides, nigrita, planifolia, empetrifolia; in plerisque vero *glabrum*. 9:o STYLUS, corolla *longior*, *mediocris*, l. *brevior*. 10:o STIGMA *ſimplex* aut *capitatum*. Ut igitur in his ſpeciebus juſta habeatur diſtinctio, a flore hæc eſt inſtituenda, & præcipue ab *antheris*, quæ vel baſi ſunt ariſtatæ l. muticæ; & quamquam hoc multis niſi lente vitrea, ubique obſervatu videbitur difficillimum, melior tamen & certior non datur methodus, tot ſpecies rite diſtinguendi. Hæ autem antheræ ariſtatæ partim ariſtas habent *ſetaceas*, partim latiuſculas margine *criſtatas*, atque adeo in ariſtatas *ſimpliciter* & *criſtatas* diſpeſci debent. Toto igitur hoc genere in ariſtatas, criſtatas, & muticas diviſo, ſingulæ hæ ſectiones rurſus in tria abeunt ſegmenta, nempe quæ aut *Antheras* ferunt *intra tubum corollæ*, *aut corollam longitudine æquantes*, aut *corolla longiores*, ſive, quod eodem recidit, in eas, quæ *Antheras* habent *incluſas*, *æquales*, l. *exſertas*. Has omnes ulterius (ex obſervatione Cel. D. Bergii) diſtinguere neceſſum eſt in eas, quæ *Piſtillum* habent corolla l. *longius*, l. *brevius;* has vero, in eas, quæ *Folia* habent *bina*, *terna*, *quaterna*, l. *plura*. Per hanc diſtributionem cognitio omnium harum ſpecierum certior eluceſcit, quod fieri omnino poſſe, multi harum rerum ignari dubitarent.

ERICÆ ad Normam G.

Folia.	Stylus.		Corolla.
			* ARISTATA.
2.	exſertus.	1. *vulgaris.*	1. inæqualis.
	incluſus.	2. *lutea.*	ovato-oblong
3.	incluſus.	3. *halicacaba.*	27. ovata inflata.
		4. *regerminans.*	58. ovata.
		5. *mucoſa.*	57. ſubgloboſa.
		6. *bergiana.*	63. campanulata.
		7. *depreſſa.*	48. campanulata.
		8. *pilulifera.*	31. ſubcampan.
		9. *viridi purpur.*	7. ſubcampan.
		10. *pentaphyllea.*	23. ſubcampan.
		11. *nigrita.*	43. campanul.
	exſertus.	12. *planifolia.*	35. campanul.
		13. *ſcoparia.*	5. camp. minut.
		14. *arborea.*	9. campanulata.
4.	incluſus.	15. *ramentacea.*	42. globoſa.
		16. *perſoluta.*	49. ſubcampan.
		17. *Tetralix.*	8. ovata.
		18. *empetrifolia.*	30. ovata.
		19. *pubeſcens.*	24. ovata.
		20. *abietina.*	22. groſſa.
	exſertus.	21. *mammoſa.*	54. groſſa.
		22. *caffra.*	6. ſubovata.
			** CRISTATA
3.	incluſus.	23. *triflora.*	33. globoſa, tect
		24. *baccans.*	53. globoſa, tect
		25. *gnaphalodes.*	34. ovata, incluſ
		26. *corifolia.*	32. ovata, inclu
		27. *articularis.*	44. ovata, incluſ
		28. *calycina.*	28. ovata, inflata
	exſertus.	29. *cinerea.*	4. ovata.
		30. *paniculata.*	36. campanulata.
		31. *auſtralis.*	62. cylindrica.
4.	incluſus.	32. *phyſodes.*	26. ovata, inflata

2. incluſuſus.	Fl. ſanguinei.
3. incluſus	Racem. ſecund.
exſertunis.	Fl. ſolitarii.
	Fl. ſolitarii.
tus.	Anth. nigræ.
	Stigm. peltatum.
	Racem. ſecund.
4. incluſus	Fl. ſolitarii.
	Fl. ſubſolit.
	Fl. copioſiſſ.
	Stigm. cruciat.
	Fl. faſciculat.
	Fl. umbellat.
	Fl. viſcoſi.
ns.	Fl. alterni.
icat.	Fl. umbellati.
3. exſertus	Anth. filiformes.
tus.	Anth. filiformes.
s.	Fl. laterales.
	Fl. ſparſi.
tus.	Fl. laterales alb.
	Fl. umbellati.
4. exſertus	Fl. ſparſi.
	Anth. bipartit.
ns.	Racem. ſecundus.
	Fl. ſparſi.
	Fl. ſparſi.

§. IV.

Ariſtatæ Criſtata *ſed non omnes incluſæ ſunt Ari-*
ſtatæ Criſtal
Exſertæ in flori
Folia plura vert 6.
Numerus poſteri*ero figuram.*

§. IV. ERICA vulgaris.

Perſpicuam quidem omnium harum ſpecierum deſcriptionem ſubminiſtrare voluiſſem, ſed ne invitis meis facultatibus, in molem excreſceret opuſculum, de noſtra Erica vulgari nonnihil adduxiſſe ſufficiat; adjecta tamen Tabula, quæ cujusque ſpeciei figuram exhibeat. (*Tab.* I.)

ERICA VULGARIS habet *Antheras* ariſtatas, incluſas, *Folia* oppoſita, *Stigma* exſertum, *Corollam* campanulatam, longitudine calycis, *Flores* ſecundos. Præter hanc nullam novimus, quæ folia habeat oppoſita, excepta Erica tenuifolia Africes. Noſtra Erica vulgaris *Antheris* ariſtatis ab Erica tenuifolia qua diviſionem præcipuam ſatis diſtincta eſt, per *Folia ſagittata* vero ad ab omnibus.

LOCUS: ante omnes plantas indigenas eſt nobis frequentiſſima, maxime in locis ſterilibus, ubi præter Pinum ſylveſtrem. & Lichenem Islandicum, nihil fere aliud creſcit. Totos fere occupat campos arenoſos ad ſpatium totius milliaris, ut in Smolandia, Fennonia & Scania ſeptentrionali *a*), ſed ſine hac planta campi glareoſi & ſabuloſi nudi forent & deformes. Nam in Scania, præcipue in Territorio Gyinge *b*), ubi ericeta ſua incendunt ruſtici, ut novi ſurculi & ramuli Ericæ denuo exſurgant, paſtum inde, ſed miſerum, pecudes obtinent. Mirum quoque eſt, quod in Oelandia Gottlandiaque auſtralioribus, & Viſingsö vix inveniatur *c*), vel ſaltem admodum rara ſit; cujus rei rationem expiſcari & ſcire operæ foret pretium.

Con-

a) Fl. Lapp. 141. *b*) It. Scan. 57. *c*) It. Oel. 335. 82. 44.

Conſtat autem Ericam in locis calcariis & argilloſis, ſeu pinguibus humoſis, raro creſcere, & ſi pratum Erica ſuffocatum ſepimento includitur & cuſtoditur, perit Erica *d*): contra ſi in paſcua mutatur pratum, cito Erica contegitur *e*). In ſolo ſtercorato Erica, æque ac Muſci, emoritur, utpote terræ pinguis & mollis impatiens, ſed, ut tota Claſſis Naturalis, dura & ſterilia amat loca ſylvatica; unde etjam hæc cum cognatis adeo difficulter in hortis plantari poteſt Botanicis. Calcantes ferre pedes nequaquam poteſt, unde ad vias hominum & pecudum perit. Hæc minime in locis inundatis viget, ubi per hiemem aqua tegitur *f*), ſed in paludibus tamen ceſpitoſis ad ſummitates tuberum creſcit. Singularis autem eſt obſervatio, quod a Fago Erica prorſus abhorreat, ejusque viciniam, quousque exhalationes Fagi diſperguntur, late fugiat; unde etiam in Ericetis Scaniæ ſpatia circa Fagos viridi ſuperbiunt gramine, Erica licet totum occupavèrit campum circumjectum *g*). Si Erica creſceret in prato libero, quod humum haberet tres quadrantes ulnæ æquantem, poſt decem annos idem pratum vix unam quidem ejusdem humi quadrantem contineret *h*). In campis ſteriliſſimis Glarea ſtratis creſcunt vix aliæ plantæ, quam Erica hæc *i*), Vaccinium Myrtillus, Uva urſi, Aira flexuoſa, Feſtuca ovina, Lichenes Rangiferinus et Iſlandicus *k*). In Smolandia Erica magis fere quam in ulla alia provincia creſcit, ſed humilis valde, ubi hæc vix eradicari poteſt; remedium aliquod præter combuſtionem incolis optabile eſſet *l*). Erica in planiſſimis creſcit campis arenæ mobi-

---

d) It. Oel. Kalm. Eric. *e*) It. W. Goth. 89. *f*) It. Scan. 390. *g*) It. Scan. 58. *h*) It. W. g. 89. *i*) It. W. goth. 114. Scan. *k*) It. W. goth. 249. *l*) It. Scan. 19.

mobilis *m*), uti in peninſula Scanorum adjacenti, ubi in ipſa arena germinat Erica *n*). In montoſis pleriſque Erica viget cum Pteride aquilina *o*). In ſilvis maxime ſterilibus inter abietes Erica plerumque frequens conſpicitur *p*). In terra per exuſtionem ſterileſcente, ſola viget Erica, ubi denſæ antehac ſylvæ. Erica denſiſſime nata impedit quominus Pini ſemina terræ committantur *q*). In collibus Erica evadit breviſſima *r*). In Inſula Balthica Blåkulla Erica altiſſima quam in Suecia vidimus exſurgit *s*). In Oelandia ſeptentrionali Erica copioſius occurrit *t*), licet adeo rara in Oelandia auſtrali.

§. V. *Deſcriptio.*

CAULIS perennis, lignoſus, teres, tenax, profunde radicatus: *Ramis* oppoſitis, ramoſiſſimis, diffuſis; rariſſime pedalis, ſæpius palmaris, l. minor. (Ætatis 17 annorum ex annulis concentricis, obſervante D. Kalmio.)

FOLIA oppoſita, ſeſſilia, ſagittata auriculis compreſſis, ſubtrigona, margine ſubſcabra, carina alba; ramorum rudimentis ſ. foliolorum e ſingulis alis.

FLORES ſubnutantes: *Racemis* ſubterminalibus, ſeſſilibus, ſecundis; hic racemus, peracta floreſcentia, apice ſæpe excreſcit in ramum foliatum; unde fructus evadunt laterales, etſi flores fuere in racemo

m) It. Scan. 164. n) It. Scan. 222. o) It. Scan. 372. p) It. Scan. 410. q) It. Scan. 411. r) It. Oel. 58. s) It. Oel. 131. t) It. Oel. 137.

cemo terminali. *Pedicelli* in racemo oppoſiti, ſolitarii, flore breviores, purpurei: foliolis floralibus a flore remotis figura foliolorum.

CALYX quaſi triplex eſt.

Inferior foliolis quatuor, ſagittatis, rudibus. *Hic proprie non eſt calyx dicendus, cum conſtruatur e foliis floralibus.*

Intermedius foliolis quatuor, ſubquadratis, purpureis, ciliatis margine albo, ecaudatis, infimo calyce latioribus; non vero longioribus; horum foliolorum duo inferiora oppoſita ſunt carina viridi; *neque hic proprie calyx nominandus, cum e bracteis conficiatur.*

Interior verus Calyx: *Perianthium* quadripartitum, ſcarioſum, purpuraſcenti coloratum, æquale, erecto patulum, obtuſiuſculum, perſiſtens, *verus calyx nominandus.*

COROLLA campanulata, ſemiquadrifida, calyci concolor: *laciniis* oblongis, obtuſis, calyce fere brevioribus; lacinia infima magis patente; perſiſtens.

STAMINUM *Filamenta* 8, receptaculo inſerta, breviſſima, adſcendentia. *Antheræ* oblongæ, acutiuſculæ, fuſceſcentes, baſi biariſtatæ, ariſtis ſubbifidis; corolla fere breviores.

PISTILLI *Germen* pubeſcens. *Stylus* filiformis, corolla, vix vero calyce, longior. *Stigma* obtuſum.

PERI-

PERICARPII *Capſula* globoſa, octotoruloſa, veſtita calyce & corolla, quadrilocularis, angulis dehiſcens.

SEMINA plurima.

§. VI. *Uſus.*

Uſus in œconomia privata eſt varius.

In foſſis ſubterraneis demergitur pro faciliore aquæ tranſitu. In Scotia lecto ſternendo inſervit, ubi erecta collocatur & condenſatur radicibus deorſum verſis. *Raj.* In Anglia Humuli nonnullis in locis vicem præſtat ad potum *u*); ſed pro conſervatione cereviſiæ nimis debilis. In Inſula Orouſt Bahuſienſi, ubi lignorum eſt penuria, Ericis cremandis coguntur incolæ eſſe contenti *v*). Capris & Ovibus alicubi ſubſternitur, ad munditiem ſervandam. Ex Ericetis apes plurimum colligunt mellis, unde alvearia levia ſunt atque inania, antequam Erica autumni tempore floret, quæ poſtea gravia ſunt & melle diſtenta *x*), quamvis mel ex Erica in noſtris regionibus fulvum evadat, at ubi rarior Erica, albeſcat *y*), ſed melius omnino, quam quod ex Polygono Fagopyro in Scaniæ campis colligitur. Sterquilinium nonnulli injecta Erica augere ſtudent; ſed fertilitatem herbæ ſucculentæ augent, ſicciores non item. Erica animalibus variis ſylvaticis alimento eſt: Lepores timidi Erica tum veſcuntur tum abſconduntur. Aves permultæ partim ramulos, partim flores, & ſemina Ericæ carpunt, ut Tetrao Urogallus

---

u) Plot. Staff. 379. *v*) It. Wgoth. 183. *x*) It. Oel. 30. *y*) It. Oel. 44. 124.

gallus, Tetrao Lagopus, ut Inſecta taceam, qualia ſunt Papilio Maturna, Phalæna Quercus, &c. In Inſula Körn Bahuſiæ, Erica 16 oris argenteis quotannis ad ſingulos focos emitur, ex locis vicinis colligenda *z*), ubi tegit terram, gramina pellit & emaciat ſolum *a*). In Ericetis nix verno tempore maturius liqueſcit, ut pecudes, ceteris deficientibus, extremos ejus ſtolones decerpant *b*). Poſt exuſtam Ericam, Agroſtis arundinacea creſcit per aliquot annos, donec Erica ſuccreverit. Teneram ſic oves non veterem Ericam edunt *c*). Ericeta vaſtiſſima, multum in Smolandia apibus ſuſtinendis proſunt *d*).

Erica *Græcis & Romanis*. Liung *Suecis*. Heide *Germanis*. Heath *Anglis*. Bruyere *Gallis*.

Kalm. Diſſ. Acad. de Erica Aboæ 1754. 4:to Oeconomica tractat.

---

z) It. W. goth. 183. *a*) It. Scan. 24. *b*) It. Scan. 30. *c*) It. Scan. 57. *d*) It. Oel. 30.

CLVI.

CLVI.

DULCAMARA

PRÆSIDE

D. D. CAR. v. LINNÉ

propoſita

A

GEORGIO HALLENBERG

Gothlando.

Upſaliæ 1771. *Maji* 29.

§. I.

Comparantem Medicinam noſtri ævi cum antiquorum, non fugere poteſt, hanc non minus, ac ceteras ſcientias, ſtupenda ſane cepiſſe incrementa. Medicina Veterum mere erat empirica, caſu, ſuperſtitionibus & analogia, neſcio qua, morbi & medicamenti, innixa: noſtra vero tota fere eſt dogmatica, rationibus ſuffulta mechanicis. Sed tantum abeſt, ut in ſummum faſtigium ſit evecta, ut potius permulta adhuc deſiderentur, quæ tamen polliceri videntur noſtri ſeculi ſagacitas & induſtria. Suis, proh dolor! ſcientia laborat impedimentis, quæ accreſcenti officiunt, & quorum tria potiora nominaſſe juvabit.

I. *Phyſiologiæ Subtilitas.* Etſi largiendum, hanc ſcientiæ partem opera & induſtria immortalis Bœrhaavii & illuſt. Halleri aliorumque ita eſſe excultam, ut, ſi Phyſiologis ſuperioris ſeculi, perpolitam, quam orbi erudito tradidit Dom. ab Haller, perluſtrare contingeret, faterentur ſane, ſe fuiſſe tirones. Multa tamen latent in iis, quæ ad Encephalum pertinent, (Cerebrum, loquor, Cerebellum, Medullam oblongatam, Spinalem & Nervos), quorum ſtructura ſubtiliſſima aciem oculorum quantumvis armatorum longiſſime fugit, & quorum agendi modum, præcipue in diverſis modificationibus Cerebri, & Cerebelli, non niſi confuſe rimamur, perſuaſiſſimi tamen, Deum & Naturam nihil facere fruſtra.

II. *Pathologiæ defectus.* Species morborum ad tempus Illuſtr. Sauvageſii neglectæ fuerunt, Viresque medicamentorum ad Genera tantum relatæ, cum tamen uſum medicamentorum præcipue in morbis chronicis præcedere debeat cognitio cauſſæ, cui ſunt opponenda. Adeoque, antequam Species morborum, hoc eſt, cauſſas habeamus perſpectas, omnis e re medica exulat certitudo phyſica.

III. *Materiæ medicæ neglectus.* Cum cognitio hiſtorica ſemper præcedere debeat, omniſque compoſitio & Theoria Medica inutilis ſit & vana, ſi ſimplicia probe diſtinguere non valeamus, mirari convenit, hanc Medicinæ partem usque eo eſſe neglectam, ut in Pharmacopoliis permulta reperiantur ſimplicia, quæ cui plantæ debeantur, nondum conſtat, licet diu multumque in uſu fuerint. Sed quod plus eſt, parum ſolliciti fuimus in qualitatibus eorum inquirendis, ut inde vires eorum eruantur & conferantur cum ſpeciebus ex cauſſa. Hujus incuriæ cauſſa ea eſſe videtur, quod Medici

ci ſemper fere Botanicen ceteris ſcientiæ partibus poſthabuerint, verumque filum Ariadnæum in rimandis viribus medicamentorum, affinitatem loquor vegetabilium, ne ſomniarint quidem. E. g. Conſtitit quidem diu inter omnes, *Corticem Chinæ* ſumma ſua amaritudine frangere acidum febrium intermittentium: ſed quare ex aliis ſumme amaris non idem effectus, mirati ſunt Medici, ignari, Cinchonam militare ſub Ordine naturali *Contortarum*, qui totus eſt inquinans, & cui ineſt viroſi quid, non niſi in calore manifeſtum. Mat. Medicæ non parum attulerunt detrimenti medicamenta compoſita, quibus ſæpe ad pompam & oſtentationem excogitatis, mordicus inhæſerunt Medici. Ex eo accidit, ut poſt felicem ſucceſſum vix dicere valeat Medicus, cui ex ſimplicibus ſanitatem debeat æger convaleſcens. Ne dicam, ex mixtura ſimplicium, odore & guſtu diverſorum, compoſitionem oriri qua vires longe diverſiſſimam. Quod reliquum eſt, Medici, qui honore Doctorali ornati, ad urbes opulentiores abeunt, ita exoticis aſſueſcunt, ut, cum alvus pauperrimi ruſtici eſt reſeranda, medicina ex remotiſſimis terræ regionibus ſit petenda. Hinc factum eſt, ut agricolæ, qui ſummo labore, ne dicam ſervitute, vix conquirere poſſunt, unde vivant, Medicos reformidantes & Pharmacopolia, ubi ſalus auri pondere redimitur, in extremo ad aniculas confugiant neceſſe ſit, & Medicaſtros, cum tamen multitudo eorum ſcientiæ maxime eſſet utilis eamque commendaret. Neque mirandum, in unica urbe opulentiore aliorum regnorum, plures reperiri Medicos, quam apud nos per totum regnum. Quod ſi, nulla ratione ſtatus habita, commiſeratione civium ducamur & incrementum ſcientiæ in patria nobis cordi ſit, quantum fieri poteſt, medicamentis domeſticis eſt indulgendum, quod Medicis, ut dicuntur,

 Pro-

Provincialibus in primis curæ eſſe debet, utpote quorum fidei ſalus vulgi commiſſa eſt, & perſuaſiſſimum habeo, eos ratione ductos & experientia, inter vegetabilia indigena plurima reperturos, quæ nullo modo cedant exoticis. Cum vero ex hiſce Dulcamaram, pro virili, pertractare aggrediar, benevolentiam Lectorum mihi polliceor.

§. II.

Etſi DULCAMARÆ inter officinales Diſpenſatorii noſtri, numerari non contigit, civitate tamen eam donarunt jam dudum Pharmacopolæ. Cum vero in officinis ſermo eſt de Solani herba, intelligitur SOLANUM *nigrum*, non Sol. Dulcamara. Antequam Generoſiſſ. D:nus Præſes anno 1738 Noſocomio navali, quod Holmiæ eſt, præfectus eſſet, vix apud nos in uſu fuit Dulcamara; Ejus autem auctoritate & experientia primum uſus hujus uſque eo invaluit, ut Pharmacopolis non ſine labore & cura ſit hujus copia.

§. III.

SOLANUM *Dulcamara*, caule inermi fruteſcente flexuoſo, foliis ſuperioribus haſtatis, racemis cymoſis. *Syſt. Nat. v. II. pag.* 173. *Flora Suec.* 201. *Mat. Med.* 95.

Solanum ſcandens ſ. Dulcamara. *Baub. pin.* 167.

Solanum lignoſum. *Till. icon.* 154.

Dulcamara. *Dod. pempt.* 402.

Uplandis *Qveſved*, Weſtrogothis *Matleds qviſtar*, Oſtrogothis *Ormbär*, Smolandis *Hällbär*, Wermelandis *Wildbär*, Sudermannnis *Trullbär*, Pharmacopolis *Stipites Dulcamaræ*.

Locus

Locus hujus plantæ plerumque eſt terra humoſa ſ. limoſa, ſubpaludoſa, ad ſepes. Amat enim fulcra, ſine quibus diffuſa ab animalibus conculcatur. Sæpe etjam in ſalicetis inter frutices habitat, ut ab iis quodammodo tecta, ab hiemis injuria non lædatur, uti Frangula, cum qua id commune habet, ut careat gemmis. In hortis læta viget, & ſi caules diffuſi, humo ſparſim tecti fuerint, ſinguli radices agunt, & hoc artificio multo citius nobis ejus eſt copia, quam ex ſeminibus.

Deſcriptio hæc eſt:

CAULES plures 3-6 pedales, flexuoſi, teretes, debiles & ſæpe procumbentes, perennes, ſed tantum per aliquot annos.

FOLIA alterna, petiolata, ovata, lævia, integerrima, ſimplicia, ſed ſuperiora haſtata ſeu tripartita: laciniis lateralibus longe minoribus.

RACEMI terminales aut ex ſuperioribus alis foliorum, ramoſi, divaricati, fere cymoſi, pedunculati, nutantes.

COROLLÆ cæruleæ (raro albæ aut incarnatæ), quinquepartitæ, reflexæ.

BACCÆ ovatæ, rubræ, polyſpermæ, fatuæ cum ſapore dulci & amaro mixtis, ingratæ & fere nauſeoſæ.

§. IV.

Huic ſpeciei proxime affinis eſt SOLANUM *quercifolium Syſt. Nat.* 173. quod a noſtra ſolum differt foliis pinnatifidis & caule anguloſo, de cetero Dulcamaræ ſimillimum, niſi quod aëre aperto frigidioris noſtri cœli ſit magis impatiens. Flores

quercifolii non modo colore eodem gaudent ac noſtræ, ſed etjam, quod mirandum, maculas quoque habent ad baſin corollæ. Hinc ſi conjecturis indulgere liceret, a vero non videretur alienum, *S. quercifolium*, cujus patria Peru eſt, ex loci cœlique diverſitate e noſtra Dulcamara prodiiſſe, nullumque eſt dubium, quin hoc in ſua patria vice Dulcamaræ optime fungatur.

§. V.

GENUS Solani, qua omnes ſuas ſpecies hucusque cognitas, in ſe continere aliquid naturæ adverſum, prodit odor viroſus. Scimus, Hiſpanos & qui Barbariam incolunt, veſci fructu *Lycoperſici* ſ. pomis amoris, *Melongenæ* ſ. Solani inſani, ſed vix quidem niſi aſſo aut cocto. Ut vero illa, quæ in hortis apud nos hoſpitantur, ideo cruda ingerantur, non ſum auctor; inde autem nihil ad vires concluditur. Licet Caricæ ab omni veneni ſuſpicione longiſſime abſint, arbor ficus tamen eſt viroſa. *Sol. tuberoſi* Tubera Peruvianis, etjam noſtratibus, ſunt eſculenta. Lubens fateor, ſi corticem exceperis, hiſce minus ineſſe viroſi, quamvis herba viroſiſſima. Quod vero hæc tubera naturæ non ſint amiciſſima, teſtatur, indocta gula famulorum, qui hæc negligunt, niſi fame coacti. Sues, quibus ſenſum olfactus fortiſſimum dedit natura, hæc reſpuunt. Peruviani, apud quos ſponte proveniunt, neque ut naturæ convenientiſſima ejus tubera extollunt. Quin vero fames cum laborioſa vita ex his ferculum parare valeat, quod palmam permultis aliis frumenti ſuccedaneis facile præripiat, nullus dubito, inferiora tamen judico hæc tubera radicibus Helianthi tuberoſi.

§. VI.

§. VI.

QUALITATES plantæ, qua ſaporem & odorem, jam conſiderandæ erunt. Stipites Dulcamaræ, quibus utimur, rejectis radice, foliis, floribus baccisque, guſtu gaudent dulci & amaro mixto, palato ingrato. *Liquiritiæ* radix multum habet dulcis parumque amari. Vix cocta dat Decoctum dulce, quod ex diuturniori coctione amareſcit & dulcedinem amittit. Radix *Polypodii* dulcis quidem eſt ſaporis, ſed plus habet amari, quam præcedens, ita tamen, ut prævaleat dulce, quapropter citius coquenda, ne amarum extrahatur & dulce exuatur. De Dulcamara idem merito dici poteſt.

Stipites quidem qualitate viroſa foliis multo ſunt inferiores, præſentiam tamen ejus etjam in his manifeſtat pulvis & decoctum. Vires plantarum ex qualitatibus colliguntur. Sapor hujus dulci & amaro mixtus, eſt naturæ inimicus & nauſeam ſæpe creat, quare etjam Dulcamaram frutices anorexiæ vocant Weſtrogothi; ſed odorem ejus viroſum inprimis faſtidit natura. Hircoſa, Nidoroſa, Tetra & Viroſa, id commune habent, ut ſuffocent nervos, qui ex ſede vitæ machinæ animalis exeunt. Hæc omnia ad portam repudiat natura, ubi guſtus & olfactus, ut publicani, prohibitorum invectioni reſiſtunt. Si vero vi intruduntur, omnes vires vitæ conſpirent, neceſſe eſt, ad ea expellenda vel per alvum, vomitum vel per diureſin, ne quid detrimenti exinde capiat reſpublica vitalis. Hæc, ſi corroſiva exceperis, præcipua fuere venena, quæ, ut noxia, in exilium ejecerunt veteres. Medici noſtri ſeculi, e contrario, ea jure meritoque in uſum revocarunt, non eo nomine, ut cauſſam morbi tollerent, ut potius his ejectis, omnibus, quæ corpori inſunt, ſordibus, portæ ſimul pateant. Uſus largior Dulcamaræ initio & antequam ſto-

machus ei aſſueverit, vomitum aut nauſeam ſaltem concitat: parcior vero, in lecto procumbente ſudorem, ſed eorum, qui lectum reliquerunt, urinam pellit.

Stipites colligendi ſunt vel primo vere, vel ſine autumni, foliis dum deſtituti odore & ſapore excellunt. In pulverem vix rediguntur, nec electuaria intrant. Si vero ſtipitum ſiccatorum & conciſorum pugillo ſ. drachm. 2. ſ. 4. affunditur libra una aquæ bullientis, quæ poſt quietem ſemihoræ leviſſime ebullivit per octavam horæ partem, vires optime eliciuntur. Ex hoc decocto modice frigefacto, ſumantur mane, quantum continere poſſint, duo vaſa, quæ Decocto Theæ ſumendo inſerviunt, totidemque veſperi hauriantur. Initio Decoctum paulo lactis eſt temperandum. Poſt tres quatuorve dies ſtomachus Decoctum fortius vel ſine lacte admittit, ſine nauſea aliove malo. Neque poſt longiorem uſum quemquam paralyſi linguæ eſſe adfectum, ut narrat D:nus Gouan, umquam vidimus.

Cachectici & Cacochymoſi, quibus ſanguis eſt impurus, vere ineunte, decoctis plerumque utuntur mundificantibus ex Rad. Chinæ, Sarſapar. Lign. Guaj. Saſſafras aliiſque exoticis. Hæc vero omnia, & mixta & per ſe, huic fini obtinendo Dulcamaræ decocto eſſe inferiora, certum ſtatumque apud nos eſt, quod etjam jam dudum teſtatus eſt immort. Bœrhaavius. In tota Mat. Medica nihil eſt, quod huic comparari poſſit, ne dicam, præferri in ejiciendis per diureſin vel aliter e ſanguine aceſcentibus, putreſcentibus, muriaticis, ceterisque, h. e. in morbis Arthriticis, Scorbuticis, Ictericis, Hydropicis, Rheumaticis, quin etjam Syphiliticis. Natura, in hoc expellendo occupa-

ta,

ta, relaxare ſtricturas neceſſum habet. Hinc patet etjam noſtræ utilitas in obſtructionibus levandis, in ſuppreſſis lochiis menſtruiſque. Quid? quod, in morbis Phlogiſticis Pleuritide & Peripneumonia.

§. VII.

Neque nobis refragatur experientia.

Dolores Iſchiadicos, *Rheumaticos & Oſteocopos*, quorum cauſa proxima eſt acre in tela celluloſa & perioſteo hærens, & quibus ſæpiſſime affecti ſunt ruſtici, ſalſo & duro victu utentes, certe ex hujus uſu remittere novimus. In Podagra hoc non ſumus experti, nonnullis affirmantibus Podagram inde mobilem fieri & vagam.

Icterum hoc infuſo curari teſtantur Tragus, Vierius aliique. Aſſeſſor J. Rothman, celebris ille, dum vixit, Territorii Vexionienſis Medicus, ingenue profeſſus eſt, ſe nihil expertum, icterico ſanando aptius certiuſque, quam Decoctum Dulcamaræ.

Scorbuto mederi confirmant experimenta Gen. Dom. Præſidis capta in noſocomio nav. Holmenſi, nec non Hiſtoria Reg. Acad. Scient. Pariſinæ, anni 1761. ubi pag. 54 ſeqq. memorabilis caſus occurrit, quem ſtrictim adjungere lubet. Virgo 22 annorum ſenſim marceſcere incœpit cum laſſitudine, vago articulationum dolore, tuſſi, dolere faucium & amphimerina. His ſuperveniunt non ita multo poſt Carcinoma utriuſque labii fœtidum, Stomacace cum Caſu dentium, ulcera faucium & oris, maculæ Scorbuticæ per totum corpus ſparſæ, dolor oſteocopus, exoſtoſes in criſta tibiæ & brachio dolentes non colorati. &c.

Hæc oppugnata ſunt Syrupis acidis, ſpiritu Cochleariæ, unguento mercuriali &c. Ulcera variis tractabantur. Tamen dolor die nocteque premebat, ni ſopiretur narcoticis. Tandem his omnibus fruſtra tentatis, uſum decocti Dulc. ſuaſit Ill. Sauvages, qui ſe hoc a Generoſ. Domino Præſide didiciſſe retulit, tanquam ſummum in Scorbuto ſpecificum.

Dulcamaram igitur adhibere cœpit 9. Julii an. 1759. Initio ex hujus uſu exacerbabantur ſymptomata cum Amblyopia. Sed ad hæc non deſpondit animum Medicus, cui ſalutem commiſerat ægra. Sub initio Auguſti vero ſymptomata minuebantur, ulcera laudabili pure manabant, maculæ evanuerunt, appetitus rediit, ulcera & gingivæ conſolidabantur & exoſtoſium ne veſtigium quidem ſupererat fine Septembris ejusdem anni.

Obſ. Decoctum paratum erat ex recentibus *ſtipitibus*, & quarta quavis hora propinatum eadem fere ac antea monuimus, doſi.

Lochia & Menſtrua ſuppreſſa hujus uſu redeunt. Complures nominare poſſemus, quæ ex lochiis retentis febre, delirio, quin maculis correptæ, per hoc Decoctum revocatæ ſunt quaſi ex faucibus orci, etſi Diarrhœa initio ſupervenit.

Contuſionibus & ſugillationibus medetur noſtra. Teſtatur hoc Infuſum Traumat. Fulleri, ex cujus uſu ipſe Fullerus aliique viderunt grumos reſoluti cruoris in matula. Weſtrogothi hoc utuntur in Pleuritide & Peripneumonia ſæpe cum ſucceſſu, licet non ſemper.

Scabiem hac pellunt Uplandi, unde etjam ob vim peculiarem in hoc malo ab iis vocatur *Quesved*

Quesved, quaſi lignum Scabiei. Cauſſam Scabiei eſſe Acaros extra omnem dubitationis aleam poſuerunt Microſcopia. Acaros vero ab hoc infuſo occidi tantum abeſt, ut credamus, ut potius ex hac ſanguinem impurum, quem amant animalcula, ablui putemus & corrigi. Acari enim in ſanguine impuro lætius propagantur & vigent, quemadmodum pediculi in capite impuro & manante.

Syphilis. Ante 15 annos & quod excurrit, mulier quædam gravida, cum Holmia huc adveniſſet, partum edidit in ſumma paupertate. Miſeriam hujus mirum quantum adauxit ſuppreſſio lochiorum, quam ſequebantur febris, delirium, ſpasmi & maculæ. Præter hæc etjam Syphilitide erat infecta. Cum vero ex auctoritate Gen. D:ni Præſidis decoctum Dulcamaræ ei eſſet datum, non ſolum brevi redierunt lochia, ſed ſymptomata Syphilitica etjam ſimul levari compertum eſt, &, poſt repetitum uſum, perfecte ex utroque morbo convaluit ægra. Celebris ille Monſpelienſium Profeſſor D:nus Sauvages, qui hoc reſcivit, veritatem ſæpiſſime, tempore verno præſertim, comprobavit. In reliquiis Syphiliticis, Arthritide vaga, puta, Doloribus Oſteocopis nocturnis, Punčturis, Debilitatibus uſum hujus eximium poſtea docuerunt experimenta. Neque hoc celatum D:no Sauvages. Quo ſolo, ſanitatem reddidit Pathologus ſummus Nobili cuidam Sueco, qui, nulla remedia in patria enumeratis malis tollendis paria credens, Galliam petiit. Quod non potuit non mirari D:nus Sauvages, quem fateri haud puduit, ſe hoc remedium D:no Præſidi debere.

§. VIII.

§. VIII.

Nullus eſſet dicendorum finis, ſi omnes enumerarem morbos, in quibus Dulcamaram profuiſſe referunt Medici. Cum vero confuſio & ſuſpicio quædam oriri poſſet ex uſu ejusdem remedii in infinitis fere Morborum Speciebus, quæ tamen eandem agnoſcunt cauſſam, reliquis recenſendis ſuperſedeo, ex viribus cum cauſſis collatis tantummodo colligens, annuente experientia, noſtra nihil fortius in ejiciendis e ſanguine impuritatibus Scorbuticis, Arthrit., redundante bile in ictericis, in derivandis humoribus in Aſthmate humorali, in reſorbendo cruore in contuſionibus & ſugillationibus, expellenda materia exanthematica in Syphilitide, Scabie, Miliaria, in promovendo excretiones naturales ſc. urinam, lochia, menſtrua, cetera, eſſe; memor tritiſſimi: *Non qui multa, ſed qui utilia ſcit, ille ſapit.*

CLVII.

PANDORA ET FLORA RYBYENSIS

QUAM

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ.

propoſuit

DANIEL HENR. SÖDERBERG

Junecopia Smolandus.

Upſaliæ 1771. Junii 26.

Eaſdem non ubique florere plantas; neque eadem ubique habitare animalia, cuique notiſſimum eſſe arbitror. Planta enim quævis ſuo delectatur ſolo, Animalque quodvis alium præ alio cibum & locum amat, & generi cuique ſuæ ſunt deliciæ: trahit ſua quemque voluptas. Variante igitur loco ſolove, variare etiam plantas animaliaque cernimus, aliamque præ alia regionem pluribus & præſtantioribus theſauris regni naturæ ſuperbire. Si hi regionis cujusque theſauri notiores eſſent, Rempublicam haud parum utilitatis inde capturam eſſe, & Hiſtoriam Naturalem evidenter locupletari, nullus dubito. Nec dubitationis locus erit, ſiquidem jam recorder Nob. D. Præſidem in prælectionibus ſuis anno 1767. verno tempore habitis, hanc rem Auditoribus ſuis ſumma

oris

oris facundia inculcaſſe, & quibus ruri degere contingeret ſuaſiſſe, ut plantas ibi ſponte creſcentes annotarent, cum publicoque communicarent.

Cumque mihi jam duas æſtates ruri degere contigerit in prædio RYBY, Nob. D. Archiatri & Collegii Medici Præſidis, ABRAHAMI BÆCK, in Territorio *Sotholm* Sudermanniæ atque Parœcia *Veſterhaninge* prope templum ſito, a maris ſinubus dimidio, ab urbe vero Holmia ſecundo cum dimidio milliari diſtante, ſummam percepi voluptatem, plantas heic circumcirca ſponte naſcentes, ut & harum incolas, inſecta loquor, annotare. In hæc, præ cæteris animalibus, inquirenda & cognoſcenda meam qualemcunque inprimis contuli operam, his præcipue ductus rationibus: 1:o Admiranda ipſorum ſtructura, forma, venuſtate & œconomia ſingulari. 2:o Utilitate & noxa, quæ ex his hominibus adfluit, & 3:o Ut de his male ſentientes, meliora docere & ad bonam frugem ducere, melius valerem.

Et præterea Inſecta & Plantæ tam arcto inter ſe connectuntur vinculo, ut cum utilitate ſeparatim tractari minime queant; inſecta enim magnam ad partem ex plantis nutriuntur, & plantæ ad certum numerum ex inſectis ſæpius rediguntur, adeo ut utilitatem ex plantis capturum, modum eas ab inſectis propriis defendendi noſſe ſæpe oporteat, & hæc nutrire qui voluerit, ex plantis propriis nutrimentum illorum, ſcire neceſſum habeat. Ne de fine illo maximo, in quem hæc duo creata voluerit Summus rerum Opifex, nempe ut Naturalia in juſto inter ſe æquilibrio cohibeant, quidquam dicam. Ambo demum metamorphoſin plerumque ſubeunt, ut, quemadmodum ex herba fit fructificatio, ita etiam ex larva inſectum declaratum.

Quæ

Quæ ex his, *Inſectis* ſcilicet & *Plantis*, præterito tempore obſervavi, ante oculos jam qualiacunque L. B. habes, ex quibus theſauros hujus regionis ipſe æſtimes.

NOMINA *Syſtematis Naturæ* editionis XII:mæ ſecutus ſum; Svecica qui vult: *Faunam* & *Floram* Svecicam evolvat.

DESCRIPTIONES, ne actum agerem, & ut brevis eſſem, omiſi; nonnullas tamen, re poſtulante, cum nota infra adjunxi, ubi etiam alia quæ memorare operæ pretium duxi, collocavi.

FREQUENTIAM litera initiali indicavi, ſignificante f *frequens*, p *paſſim* & r *rarius*.

PANDORA INSECTORUM RYBYENSIUM.

COLEOPTERA.

Scarabæus	*cylindricus*	r
	nuchicornis	p
	erraticus	r
	Foſſor	f
	fimetarius	f
	conſpurcatus	f
	ſtercorarius	f
	vernalis	f
	ſabuloſus	r
	Melolontha	r
	ſolſtitialis	f
	faſciatus	f
	brunneus	r
	auratus	f
Lucanus	*Caraboides*	r
Dermeſtes	*lardarius*	f
	pellio	f
	typographus	p
	feneſtralis	p

Ptinus

	Scarabæoides	p
	ferrugineus	r
	pulicarius	p
	pſyllius	f
	niger	p
Ptinus	*pectinicornis*	r
	pertinax	f
	mollis	p
	fur	p
Hiſter	*unicolor*	p
Gyrinus	*Natator*	f
Byrrhus	*Scrophulariæ*	f
	Pilula	p
Silpha	*Veſpillo*	p
	quadripuſtulata	r
	atrata	r
	opaca	f
	ſabuloſa	r
	ferruginea	r
	aquatica	p
Caſſida	*nobilis*	r
Coccinella	2. *punctata*	p
	5. *punctata*	f
	7. *punctata*	f
	13. *punctata*	f
	14. *punctata*	p
	2. *puſtulata*	p
	4. *puſtulata*	p
	6. *puſtulata*	p
	10. *puſtulata* a)	r
	14. *puſtulata*	p

Chry-

a) Nigra, magnitudine mediocri. *Elytra* nigra, quodlibet maculis 5 fulvis. *Thorax* fulvus punctis 4 nigris, poſterioribus a ſe remotioribus, inter quæ punctum nigrum minimum. *Pedes* fulvi. *Abdomen* ad latera fulvum, diſco nigro.

Chryſomela	*Tanaceti*	p
	hæmorrhoid.	r
	Graminis	f
	Alni	p
	Betulæ	p
	faſtuoſa b)	p
	Hypochæridis	r
	vitellinæ	f
	Polygoni	p
	ſtaphylæa	p
	Populi	f
	viminalis	f
	collaris	p
	marginata	p
	marginella	r
	Hyoſcyami	r
	atricilla	p
	Helxines	p
	nemorum	p
	ſericea	r
	merdigera	r
	Capræa	f
	Phellandrii	r
Hiſpa	*clavicornis*	r
Curculio	*Ceraſi*	p
	Pini	f
	Lapathi	r
	Segetis	p
	Abietis	p
	Rumicis	f
	ovatus	p

argen-

b) Differt a *Chryſ. Graminis* magnitudine, qua minor, *Coleoptris* aureis: lineis tribus longitudinalibus cæruleis, quarum media ad utrumque Elytron pertinet. *Thorace* denique *Capiteque* cæruleis.

	argentatus	f
	lineatus	p
	incanus	f
Attelabus	*formicarius*	f
	mollis	p
	Bupreſtoides	p
Cerambyx	*hiſpidus*	p
	ædilis	f
	ſutor	p
	noctis c)	r
	inquiſitor	f
	ruſticus	p
	violaceus	f
	bajulus	f
	undatus	r
Leptura	*melanura*	f
	rubra	p
	ſanguinolenta	f
	teſtacea	f
	virens	p
	4 faſciata	r
	virginea	p
Necydalis	*minor*	r
Lampyris	*Noctiluca*	r
	ſanguinea	p
Cantharis	*fuſca*	f
	livida	f
	rufa d)	r

ænea

c) Mediocris. Totus niger vellere cinereo tectus. *Thorax* ſpinoſus. *Os, Antennarumque* baſis ferruginea. *Caput* oblongum. *Oculi* atri. *Antennarum* articuli nigri. *Femora* nigra. *Pedes* ſubferruginei *penicillis* tribus *Tarſi* griſeis. *Elytra* ſtriata. *Scutellum* cinereum.

d) Majuſcula. *Thorax* & *Elytra* rufa. *Oculi* & *Alæ* nigra. Cetera omnia atra.

	ænea	f
	bipuſtulata	f
	faſciata	p
	minima	p
	teſtacea	p
	atra	r
	viridiſſima	p
Elater	*brunneus*	r
	cruciatus	r
	aterrimus	p
	caſtaneus	f
	ſanguineus	f
	balteatus	r
	ſputator	p
	obſcurus	p
	murinus	p
	teſſellatus	p
	æneus	f
	pectinicornis	r
Cicindela	*campeſtris*	f
	ſylvatica	r
	aquatica	p
Bupreſtis	*ruſtica*	r
	4 *punctata*	p
	viridis	r
Dytiſcus	*ſemiſtriatus*	r
	ſtriatus	p
	cinereus	f
	bipuſtulatus	p
	paluſtris	p
	minutus	r
Carabus	*hortenſis*	f
	leucophthalmus	f
	cephalotes	r
	latus	p
	vulgaris	p
	cæruleſcens	r

	cupreus	f
	2 *punctatus*	p
	6 *punctatus*	r
	uſtulatus	r
Tenebrio	*molitor*	f
	quisquilius	p
	mortiſagus	f
Meloë	*Proſcarabæus*	f
Mordella	*frontalis*	p
	thoracica	p
	flava	r
Staphylinus	*murinus*	f
	maxilloſus	p
	erythropterus	r
	politus	f
	2 *guttatus*	f
	chryſomelinus	r
	lignorum	r
	piceus	r
Forficula	*auriculata*	f

HEMIPTERA.

Gryllus	*domeſticus*	f
	verrucivorus	f
	ſtridulus	f
	viridulus	p
	biguttulus	f
	groſſus	p
Cicada	*biſaſciata*	f;
	coleoptrata	r
	ſpumaria	p
	interrupta	p
	viridis	r
Cimex	*lectularius*	p
	corticalis	p
	Betulæ	r

Car-

	Cardui	p
	griſeus	f
	baccarum	f
	Juniperinus	f
	cæruleus	r
	oleraceus	p
	acuminatus	r
	Hyoſcyami	f
	dolabratus	p
	lacuſtris	f
Aphis	*Ribis*	f
	Padi	p
	Salicis	f
Chermes	*Calthæ*	f
Thrips	*Phyſapus*	f

LEPIDOPTERA.

Papilio	*Apollo*	p
	Cratægi	r
	Braſſicæ	f
	Rapæ	f
	Napi	p
	Sinapis	r
	Rhamni	f
	Hyperanthus	f
	Io	p
	Mæra	f
	Ligæa	f
	Semele	f
	Jurtina	p
	Janira	p
	Cydippe	f
	Antiopa	p
	Urticæ	f
	C album	p
	Lucina	r
	Euphroſyne	r

F 3 *Nio-*

	Niobe	f
	Arion	r
	Argus	f
	Idas	p
	Argiolus	p
	Rubi	f
	Pamphilus	f
	Arcanius	f
	Phlæas	p
	Virgaureæ	p
	Hippothoë	r
	Comma	f
	Malvæ	p
Sphinx	*apiformis*	r
	Filipendulæ	f
	Statices	r
Phalæna	*Pini*	r
	Caja	r
	Salicis	p
	Coſſus	r
	lubricipeda	p
	Graminis	p
	Jacobææ e)	r
	Pronuba	p
	exclamationis	p
	Piſi	p
	tripſalia	p
	atomaria	f
	puſaria	f
	Chærophyllata	p

cla-

e) Media. *Alæ ſuperiores* utrinque virides, lineis duabus longitudinalibus purpureis, una minore in ipſo margine interiore, altera poſterius incraſſata ad marginem exteriorem; ad marginem vero poſteriorem maculis duabus purpureis. *Alæ inferiores* ſupra & infra purpureæ, margine ſaturate viridi. *Abdomen* viridi nigrum.

	clathrata	p
	Groſſulariata	r
	Chenopodiata	p
	fluctuata	r
	ſtrigilata	r
	Urticata	f
	Nymphæata	p
	bilineata	f
	purpurata	p
	cingulata	p
	viridana	p
	Brunnichana	r
	farinalis	p
	pingvinalis	f
	purpuralis	p
	ſociella	f
	colonella	p
	Pinetella!	r
	pratella	p
	culmella	p
	Pomonella	f
	argentella	p
	Ræſella	r
	tetradactyla	p

NEUROPTERA.

Libellula	*flaveola*	f
	depreſſa	p
	grandis	p
	Virgo γ & ♂	f
	Puella α & ♂	p
Ephemera	*vulgata*	p
	horaria	p
Phryganea	*bimaculata*	p
	nigra	r
	flava	f

Hemerobius	*Perla*	f
	albus	r
Myrmeleon	*Formicarium*	r
Panorpa	*communis*	f

HYMENOPTERA.

Tenthredo	*Vitellinæ*	r
	Abietis	p
	Ceraſi	r
	meſomela	f
	rufipes	p
	campeſtris	f
	atra	f
	viridis	f
	ovata	p
	Roſæ	f
	cincta	r
	livida	p
	Rapæ	f
	carbonaria f)	p
Sirex	*gigas g)*	p
	camelus	r
Ichneumon	*ſarcitorius*	r
	extenſorius	p
	conſtrictorius h)	r

cul-

---

f) Mediæ magnitudinis. *Antennæ* articulis ſeptem, quorum ultimi albi, capiti vero propiores nigri. *Os* album. *Thorax*, *Abdomen*, *Pedes*que *poſteriores* nigra; *anteriores* teſtacei. Juxta Thoracem ad latera Abdominis puncta duo alba. *Alæ* reticulatæ fuſcæ *lunula marginali* nigra.

g) *Aſilum* ſecum aſportans in meas incidit manus.

h) Deſcriptioni addenda: *Abdominis ſegmenta* ultima margine albida. *Pedes* fulvi, *femoribus* nigris. *Alæ* Flavicantes.

	culpatorius	p
	molitorius	r
	luctatorius	p
	volutatorius	f
	deliratorius	r
	comitator i)	p
	incubitor	f
	reluctator	r
	manifeſtator	p
	compunctor	r
	titillator	p
	venator k)	f
	mandator	p
	inculcator	f
	jaculator	p
	affectator	p
	luteus	f
	circumflexus	r
	cinctus	p
Sphex	*ſabuloſa*	f
	viatica	p
	pectinipes	p
	cribraria	f
	rufipes	p
	arenaria l)	f
	foſſoria	r

i) Medius. Totus ater. *Antennæ* nigræ annulo albo. *Oculi* & *Tibiæ anteriores* ferrugineo nigra. *Alæ* obſcuriores *lunula marginali.*

k) *Corpus* atrum immaculatum. *Antennæ* nigræ articulis plurimis. *Palpi* teſtacei. *Pedes* rufi. *Tarſus* ex apice incraſſato nigro, ſetas duas rubras inæquales protrudit.

l) Habitat in arena juxta viam gregatim. *Tipulas* & *Muſcas* prædatur, inque cuniculos eodem ac *Sphex ſabuloſa* modo ſecum aſportat.

	rybyenſis m)	p
	leucoſtoma	p
	vaga n)	p
Chryſis	*ignita*	f
	cyanea	r
	fulgida	r
Veſpa	*vulgaris*	f
	rufa	f
	parietum	p
	muraria	f
	ſpinipes	p
	arvenſis	f
	campeſtris	p
	bifaſciata	f
	bidens	p
Apis	*longicornis*	r
	centuncularis	p
	retuſa o)	p
	bicornis	r
	truncorum	p
	floriſomnis	f
	belvola	r

ſuc-

m) Atra glabra, fronte lutea, abdomine faſcia lutea interrupta. Descr. Minor, atra. *Thorax* ad baſin *Alarum* puncto luteo. *Abdominis* ſegmentum primum infundibuliforme parvum nigrum, ſecundum ad baſin punctis duobus luteis in altero ſexu, tertium luteum in medio triangulo atro interruptum, reliqua atra. *Pedes, Femoribus* atris, lutei. *Alæ* fuſcæ reflexæ. *Oculi* fuſci.

n) Minor, nigra, glabra. *Thorax* antice lineola lutea. *Scutellum* luteum. *Abdomen* faſciis tribus luteis: primis interruptis, ultima remotiſſima; ſegmentum primum erectum tenue. *Alæ* fuſcæ. *Pedes* flavi, *femoribus* ſupra nigris, ſubtus nigris dein luteis. *Antennæ* nigræ articulo primo luteo; lineola ante oculos lutea.

o) Habitat gregatim in muro *Bergæ.*

	ſuccincta	p
	mellifica	p
	cunicularia	r
	variegata	r
	conica	p
	annulata	f
	ruficornis	p
	terreſtris	f
	hortorum	f
	pratorum	r
	lapidaria	p
	ſylvarum	p
	Muſcorum	p
	Hypnorum	r
	lucorum	p
	acervorum	p
Formica	*rybyenſis* p)	p
	rufa	f
	fuſca	f
	nigra	p
	obſoleta	f
	rubra	p
	cæſpitum	f
Mutilla	*acarorum.*	r

p) Nigra, abdominis ſegmentis ſtigmatibusque teſtaceis, pedibus variis. DESCR. *Corpus* Culice majus, nigrum. *Caput* ſubcinereo pubeſcens, *Ore* teſtaceo. *Antennæ* filiformes, longitudine thoracis, nigræ, articulis undecim. *Alæ* hyalinæ: *Stigmate* teſtaceo marginali. *Abdomen* læve ſubcylindricum obtuſum, ſupra nigrum ſegmentis teſtaceis. *Spiracula* punctorum inſtar nigra. Subtus nigrum, ſed antice excepta baſi teſtaceum. *Femora* nigra. *Tibiæ* in medio nigricantes, ceterum uti *Plantæ*, flaveſcentes.

DIPTERA.

Oeſtrus	*Bovis q)*	p
Tipula	*rivoſa*	f
	crocata	f
	oleracea	f
	lunata	f
	bimaculata	p
	plumoſa	p
	putris	f
	febrilis	p
Muſca	*plebeja*	p
	Morio	p
	maura	r
	clavipes	r
	feneſtralis	p
	ſcolopacea	p
	anilis	p
	bombylans	p
	myſtacea	p
	lappona	r
	pendula r)	f
	florea	f
	nemorum	f
	arbuſtorum	p
	lucorum	f
	bicincta	r
	devia	p
	diophthalma	r

feſtiva

q) Hunc in naſo equorum ova deponere ſæpius vidi. Larvas auriga deinde menſe Martio ex equi fauce extractas mihi attulit, quas hujus fuiſſe fœtus lubens ſubſcribo.

r) In aëre quaſi ſuſpenſa eodem diu reſtat loco, alis licet utatur, deinde in alium locum celerrime & citatiſſime volitat, ubi eodem ac antea modo ſuſpenſa in aëre videtur, & ſic quidem pluries, donec tandem feſſa requiem capiat.

feſtiva	f
glaucia	r
Ribeſii	f
ſcripta	p
mellina	p
pipiens	p
ſegnis	r
pellucens	p
meridiana	r
cæſar	f
mortuorum	f
vomitoria	f
albifrons	p
fera	p
groſſa	p
Larvarum	f
Radicum	p
pluvialis	p
roralis	r
meteorica	p
putris	f
cupraria	p
viduata	p
Petronella	p
ungulata	p
ſtercoraria	f
parietina	p
vibrans	p
flava	p
Arnicæ	r
Hyoſ. yami	r
amica s)	r

Taba-

s) Antennis ſetariis piloſa teſtacea, alis albo nigroque variis. Descr. Magnitudine M. *Arnicæ*, teſtacea. *Oculi* nigri. *Thorax* punctis nigris plurimis. *Abdominis* dorſum maculis longitudinalibus nigris. *Pedes* teſtacei, *plantis* nigris. *Alæ* albo nigroque teſſellatæ.

DIPTERA.

Oeſtrus	*Bovis q)*	p
Tipula	*rivoſa*	f
	crocata	f
	oleracea	f
	lunata	f
	bimaculata	p
	plumoſa	p
	putris	f
	febrilis	p
Muſca	*plebeja*	p
	Morio	p
	maura	r
	clavipes	r
	feneſtralis	p
	ſcolopacea	p
	anilis	p
	bombylans	p
	myſtacea	p
	lappona	r
	pendula r)	f
	florea	f
	nemorum	f
	arbuſtorum	p
	lucorum	f
	bicincta	r
	devia	p
	diophthalma	r

feſtiva

q) Hunc in naſo equorum ova deponere ſæpius vidi. Larvas auriga deinde menſe Martio ex equi fauce extractas mihi attulit, quas hujus fuiſſe fœtus lubens ſubſcribo.

r) In aëre quaſi ſuſpenſa eodem diu reſtat loco, alis licet utatur, deinde in alium locum celerrime & citatiſſime volitat, ubi eodem ac antea modo ſuſpenſa in aëre videtur, & ſic quidem pluries, donec tandem feſſa requiem capiat.

feſtiva	f
glaucia	r
Ribeſii	f
ſcripta	p
mellina	p
pipiens	p
ſegnis	r
pellucens	p
meridiana	r
cæſar	f
mortuorum	f
vomitoria	f
albifrons	p
fera	p
groſſa	p
Larvarum	f
Radicum	p
pluvialis	p
roralis	r
meteorica	p
putris	f
cupraria	p
viduata	p
Petronella	p
ungulata	p
ſtercoraria	f
parietina	p
vibrans	p
flava	p
Arnicæ	r
Hyoſcyami	r
amica s)	r

Taba-

s) Antennis ſetariis piloſa teſtacea, alis albo nigroque variis. Descr. Magnitudine M. *Arnicæ*, teſtacea. *Oculi* nigri. *Thorax* punctis nigris plurimis. *Abdominis* dorſum maculis longitudinalibus nigris. *Pedes* teſtacei, *plantis* nigris. *Alæ* albo nigroque teſſellatæ.

Tabanus	*Bovinus*	f
	autumnalis	f
	ruſticus	p
	Bromius	p
	tropicus	p
	pluvialis	f
	cæcutiens	p
Culex	*pipiens*	f
	pulicaris	f
Empis	*pennipes*	r
	livida	p
	ſtercorea	p
Conops.	*calcitrans*	f
	macrocephala	r
	flavipes	p
	ferruginea	p
	teſtacea	r
Aſilus	*crabroniformis*	f
	gibboſus	f
	gilvus	f
	germanicus t)	p
	forcipatus	f
	Tipuloides	p
	Oelandicus u)	p
	Morio v)	r

Hip-

t) Ab Aſilo ſorcipato *Femoribus* atris, *Tibiis* rubris, *Abdomine* ferrugineo, *Alis* baſi albis, ut & magnitudine qua forcipatum ſuperat, diſtinctiſſimus. Individuum unum minus obtinui: *Alis* totis fuſcis, quod forſan mas?

u) Dum vivit, *Abdominis* latera rubra & *Halteres* flavæ. *Frons* ſemper argentea.

v) Magnitudine Muſcæ *Morioni* cedit. *Caput*, *Thorax*, *Abdomen*, *Pedes*, *Roſtrum*que nigra. *Oculi* brunnei. *Thorax* ad latera villoſus. *Abdomen* maculis 4 albis lateralibus, ad marginem ſubtus ferrugineum. *Alæ* hyalino & albo nigroque variæ.

Hippopoſca	*Equina*	f
	avicularia	p

APTERA.

Lepiſma	*ſaccharina*	p
Podura	*minuta*	f
	ſimetaria	f
Acarus	*Ricinus*	p
	Siro (caſei)	f
	holoſericeus	p
Aranea	*diadema x)*	p
	ſcenica y)	f
	vireſcens	f
Monoculus	*pulex*	p
Oniſcus	*Aſellus*	p
Scolopendra	*forficata*	f
Cancer	*Aſtacus*	f
Julus	*terreſtris*	r

FLORA RYBYENSIS.

MONANDRIA.

Callitriche	*verna*	f

DIANDRIA.

Circæa	*alpina*	r
Veronica	*officinalis*	f
	ſerpyllifolia	p
	Beccabunga	p
	Anagallis	r
	Chamædrys	f
Lycopus	*europæus*	p
Anthoxanthum	*odoratum*	f

TRI-

x) In parietibus Muſcas captura, ſaltus facit citiſſimos.

y) Baculum aut ſimile quid ei admotum irata apprehendere conatur.

TRIANDRIA.

Valeriana	*officinalis a)*	p
Scirpus	*paluſtris*	p
	maritimus	f
Eriophorum	*vaginatum*	f
	polyſtachyon	p
Phleum	*pratenſe*	p
Alopecurus	*pratenſis*	f
	geniculatus.	p
Aira	*cæſpitoſa*	p
	flexuoſa	f
Poa	*trivialis*	f
	compreſſa	p
Briza	*media*	f
Dactylis	*glomerata*	f
Cynoſurus	*cæruleus*	f
Feſtuca	*ovina*	p
	rubra	p
Bromus	*ſecalinus*	f
	arvenſis	p
Avena	*pratenſis*	p
Arundo	*phragmites*	r
Triticum	*repens*	f

TETRANDRIA.

Scabioſa	*Succiſa*	f
	arvenſis	p
Aſperula	*odorata*	r
Galium	*paluſtre*	f
	uliginoſum	p
	verum	f
	boreale	f
	Aparine	f
Plantago	*major*	f

Al-

a) Contra Dyſenteriam boum ab incolis laudatur.

	media	p
	lanceolata	p
	maritima	p
Alchemilla	*vulgaris*	f
Cuſcuta	*europæa*	p
Potamogeton	*natans*	f
	perfoliatum	p
	lucens	p
	gramineum	f
Sagina	*procumbens*	f

PENTANDRIA.

Myoſotis	*ſcorpioides*	p
Lithoſpermum	*arvenſe*	r
Anchuſa	*officinalis*	f
Cynogloſſum	*officinale*	f
Pulmonaria	*officinalis*	r
Aſperugo	*procumbens*	p
Lycopſis	*arvenſis*	p
Echium	*vulgare b)*	r
Primula	*veris*	f
	farinoſa	p
Menyanthes	*trifoliata*	p
Hottonia	*paluſtris*	p
Lyſimachia	*vulgaris*	p
Convolvulus	*arvenſis*	f
Campanula	*rotundifolia*	f
	perſicifolia	p
	latifolia	r
	glomerata	r
Verbaſcum	*Thapſus*	p
	nigrum	p

Datu-

b) Auſtralis alioquin Sveciæ planta, a nobis tantum obſervata fuit ad prædium *Farſtad* copioſa.

Datura	*Stramonium c)*	r
Hyoſcyamus	*niger*	f
Solanum	*Dulcamara*	p
	nigrum	p
Rhamnus	*Frangula*	p
Ribes	*alpinum*	r
Glaux	*maritima*	p
Aſclepias	*Vincetoxicum*	r
Chenopodium	*Bonus.Henricus*	p
	rubrum	f
	viride	f
Ulmus	*campeſtris*	p
Gentiana	*Centaurium*	r
	campeſtris	p
Athamanta	*Libanotis*	r
Laſerpitium	*latifolium*	r
Heracleum	*Sphondylium*	r
	anguſtifolium	r
Angelica	*Archangelica*	r
	ſylveſtris	p
Phellandrium	*aquaticum*	p
Æthuſa	*Cynapium*	p
Chærophyllum	*ſylveſtre*	f
Carum	*Carvi*	r
Pimpinella	*ſaxifraga*	f
Viburnum	*Opulus*	r
Alſine	*media*	f
Parnaſſia	*paluſtris d)*	p
Statice	*Armeria*	r
Linum	*catharticum*	f

Myo-

c) Exotica aliunde planta propagata fuit ex hortis & jus civitatis adepta.

d) Hæc dum floret *Stigmate* omnino deſtituitur, quamvis ſtigmata, peracta antheſi, quatuor obtuſa exſerat. Uti nulla fructificatio maſcula antheris ſive polline deſtituitur, ita nulla ſtigmate caret, excepta *Parnaſſia* dum floret, & novi generis *Agyneja*; ſed hæc in apice germinis poro perforatur, ut pollen porum intrans fœcundet ſemina.

Myoſurus	*minimus*	p

HEXANDRIA.

Allium	*oleraceum*	p
Ornithogalum	*luteum*	f
	minimum	f
Convallaria	*majalis*	f
	Polygonatum	p
	bifolia	p
Juncus	*bulboſus*	f
	bufonius	p
	piloſus	p
	campeſtris	f
Rumex	*criſpus*	f
	acutus	f
	aquaticus	p
	Acetoſa	p
Triglochin	*paluſtre*	p
	maritimum	p
Alisma	*Plantago*	p

HEPTANDRIA.

Trientalis	*europæa*	f

OCTANDRIA.

Epilobium	*anguſtifolium*	f
	montanum	p
	paluſtre	p
Vaccinium	*Myrtillus*	p
	uliginoſum	p
	Vitis idæa	f
	Oxycoccus	r
Erica	*vulgaris*	f
Daphne	*Mezereum*	r
Polygonum	*viviparum*	p
	amphibium	p
	Hydropiper	f

	Perſicaria	p
	aviculare	f
Paris	*4 folia*	p

Decandria.

Monotropa	*Hypopitys*	r
Ledum	*paluſtre*	p
Arbutus	*Uva urſi*	f
Pyrola	*rotundifolia*	f
	minor	r
	ſecunda	p
	uniflora	p
Chryſoſplenium	*alternifolium*	p
Saxifraga	*granulata*	f
Scleranthus	*annuus*	p
Dianthus	*deltoides*	p
Silene	*nutans*	p
Stellaria	*graminea*	f
Arenaria	*trinervia*	p
	ſerpyllifolia	p
	rubra α & β	f
Sedum	*Telephium*	p
	album	r
	acre	f
Oxalis	*Acetoſella*	p
Agroſtema	*Githago*	p
Lychnis	*Flos cuculi*	f
	Viſcaria	f
	dioica	r
Ceraſtium	*viſcoſum*	f
	vulgatum	p
Spergula	*arvenſis*	f
	nodoſa	p

Decandria.

Lythrum	*Salicaria*	p
Agrimonia	*Eupatoria*	r

Ico-

ICOSANDRIA.

Prunus	*Padus*	p
	ſpinoſa	r
Cratægus	*Aria*	p
	Oxyacantha	r
Sorbus	*aucuparia*	p
Pyrus	*Malus*	r
Spiræa	*Filipendula*	p
	Ulmaria	f
Roſa	*canina*	f
Rubus	*idæus*	p
	cæſius	p
	ſaxatilis	p
	Chamæmorus	r
Fragaria	*veſca*	f
Potentilla	*Anſerina*	f
	argentea	p
	verna e)	p
	reptans	p
Tormentilla	*erecta*	f
Geum	*rivale*	f
Comarum	*paluſtre*	p

POLYANDRIA.

Actæa	*ſpicata*	r
Chelidonium	*majus*	p
Papaver	*dubium*	p
Tilia	*europæa*	p
Ciſtus	*Helianthemum*	r
Delphinium	*Conſolida*	p
Aquilegia	*vulgaris*	r
Anemone	*Hepatica*	p
	nemoroſa	f

 Tha-

e) Frequentiſſima in campis noſtris, adeo, affinis Pot. *aurea Halleri*, ut etiamnum dubitem, an vere ſpecie diſtincta ſit.

Thaliſtrum	*flavum*	r
Ranunculus	*Flammula*	r
	Ficaria f)	f
	ſceleratus	r
	bulboſus	p
	repens	r
	aquatilis	p
Caltha	*paluſtris*	f

Didynamia.

Ajuga	*pyramidalis*	p
Mentha	*aquatica*	p
	arvenſis	r
Glecoma	*hederacea*	p
Lamium	*album*	p
	purpureum	f
	amplexicaule	p
Galeopſis	*Ladanum*	p
	Tetrahit	f
Stachys	*ſylvatica*	p
Leonurus	*Cardiaca*	p
Origanum	*vulgare*	r
Thymus	*Serpyllum*	f
Scutellaria	*galericulata*	r
Prunella	*vulgaris*	f
Rhinanthus	*Criſta galli*	f
Euphraſia	*officinalis*	f
	Odontites	p
Melampyrum	*criſtatum*	r
	nemoroſum	f
	pratenſe	f
	ſylvaticum	p

Pedi-

f) Qui hanc a *Ranunculis* ob numerum petalorum & calycis genere diſtinguit, ut *Hepaticam* a reliquis *Anemonibus*, neſcit, quid genera naturalia ſint.

Pedicularis	*paluſtris*	f
Antirrhinum	*Linaria*	p
	varietas g)	r
Scrophularia	*nodoſa*	p

TETRADYNAMIA.

Myagrum	*ſativum*	p
Draba	*verna*	f
Thlaſpi	*arvenſe*	f
	campeſtre	r
	Burſa paſtoris	f
Dentaria	*bulbifera*	r
Cardamine	*pratenſis*	f
	amara	r
Siſymbrium	*amphibium*	f
	Sophia	p
Arabis	*thaliana*	r
Turritis	*glabra*	p
	hirſuta	r
Braſſica	*campeſtris*	f
Sinapis	*arvenſis*	p
Raphanus	*Raphaniſtrum*	p

MONADELPHIA.

Geranium	*cicutarium*	f
	robertianum	p
	rotundifolium	r
	ſanguineum	p
Malva	*rotundifolia*	p

g) Occurrit varietas flore pleno ad *Thunam* in argilloſo ſolo ripæ, omnino ſimillima illi, quæ a Chinenſibus in hortis eorum colitur ob flores ſuos ſpecioſos, & inde inter ſiccatos aſportatur ſæpius.

DIADELPHIA.

Fumaria	*officinalis*	f
Polygala	*vulgaris*	f
Anthyllis	*Vulneraria*	r
Orobus	*tuberoſus*	f
Lathyrus	*pratenſis*	f
Vicia	*ſylvatica*	r
	Cracca	f
	ſativa	p
Ervum	*tetraſpermum*	p
	hirſutum	p
Trifolium	*repens*	f
	pratenſe	f
	arvenſe	p
	montanum	p
	agrarium	p
Lotus	*corniculata*	f
Medicago	*lupulina*	p

POLYADELPHIA.

Hypericum	*quadrangulare*	p
	perforatum	p

SYNGENESIA.

Tragopogon	*pratenſe*	p
Scorzonera	*humilis*	p
Sonchus	*arvenſis*	p
	oleraceus	p
	maritimus	r
Prenanthes	*muralis*	r
Leontodon	*Taraxacum*	f
	hiſpidum	p
Hieracium	*Auricula*	p
	præmorſum	f
	umbellatum	f
Hypochœris	*maculata*	p

La-

Lapſana	*communis*	p
Arctium	*Lappa*	r
Serratula	*tinctoria*	r
	arvenſis	
Carduus	*lanceolatus*	
Bidens	*cernua b)*	r
Tanacetum	*vulgare*	p
Artemiſia	*Abſinthium*	f
	vulgaris	p
Gnaphalium	*dioicum*	f
	ſylvaticum	p
	uliginoſum	p
Erigeron	*acre*	p
Tuſſilago	*Farfara*	p
Senecio	*vulgaris*	p
Aſter	*Tripolium i)*	r
Solidago	*Virgaurea*	p
Chryſanthemum	*Leucanthemum*	f
Matricaria	*Chamomilla*	p
Anthemis	*Cotula*	p
Achillea	*Millefolium*	f
Centaurea	*Cyanus*	f
	Scabioſa	f
	Jacea	p
Filago	*montana*	p
Jaſione	*montana k)*	p

b) Vix ſpecie diverſa a *Coreopſi Bidente*, plurium auctorum teſtimoniis afferitur; attamen quæ apud nos occurrit, radio Corolla omnino deſtituitur.

i) In littoribus noſtris maritimis occurrunt inprimis: *Plantago maritima*, *Glaux maritima*, *Gentiana Centaurium*, *Triglochin maritimum*, *Arenaria rubra* major, *Aſter Tripolium*, *Statice Armeria*, *Sonchus maritimus*, & interdum *Angelica Archangelica*.

k) Jaſione *montana* & Oſmunda *Struthiopteris* heic frequentes, *Upſaliæ* minime occurrunt.

Viola	*hirta*	r
	paluſtris	p
	canina	p
	mirabilis	r
	tricolor	f
Impatiens	*noli tangere*	r

GYNANDRIA.

Orchis	*bifolia*	p
	maculata	f
	ſambucina	r
Ophrys	*ovata*	r
Calla	*paluſtris*	r

MONOECIA.

Lemna	*polyrrhiza*	f
Sparganium	*erectum*	r
	natans	p
Carex	*leporina*	p
	vulpina	f
	capillaris	p
	cæſpitoſa	p
	acuta	f
	veſicaria	f
Betula	*alba*	f
	Alnus	f
Urtica	*urens*	p
	dioica	f
Myriophyllum	*verticillatum*	r
Quercus	*Robur*	p
Corylus	*Avellana*	p
Pinus	*ſylveſtris*	f
	Abies	f

DIOE-

DIOECIA.

Salix	*fragilis*	f
	caprea	p
	cinerea	p
Empetrum	*nigrum*	r
Myrica	*Gale*	r
Populus	*alba*	r
	tremula	f
Juniperus	*communis l)*	f

POLYGAMIA.

Holcus	*odoratus*	r
Acer	*Platanoides*	p
Fraxinus	*excelſior*	p

CRYPTOGAMIA.

Equiſetum	*ſylvaticum*	p
	arvenſe	f
	fluviatile	p
	hyemale	p
Oſmunda	*Lunaria m)*	p
	Struthiopteris n)	p
Acroſtichum	*ſeptentrionale*	r
Pteris	*aquilina*	f
Polypodium	*vulgare*	p
	Phegopteris	p
	Dryopteris	r
Lycopodium	*clavatum*	p
	Selago	f
	complanatum	p

Spha-

l) Varietas ε: *meta in faſtigium convoluta*, in Inſula *Muſkö* ad officinam laterariam.

m) Varietas *Beckaana* in *Heſtbagen* ſemel lecta.

n) Pro ſtragulis in lectis pauperum reliquis *Filicibus* præfertur.

Sphagnum	*paluſtre*	f
Polytrichum	*commune*	p
Hypnum	*triquetrum*	f
	proliferum	p
	abietinum	f
	dendroides	p
Marchantia	*polymorpha*	p
Lichen	*centrifugus*	p
	ſaxatilis	f
	phyſodes	p
	ciliaris	p
	fraxineus	f
	chalybeiformis	f
	hirtus	f
Fucus	*nodoſus*	p
Phallus	*eſculentus*	r
Lycoperdon	*Boviſta*	p
Mucor	*Mucedo*	f
	Eryſiphe	p

CLVIII.

FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

propoſita

ab Auctore

ADOLPHO MURRAY

Stockholmienſi

Profeſſ. vic. ad Theat. Anat. Holm.

Upſaliæ 1771. *Junii* 29.

---

§. I.

TESTACEORVM doctrina jucunditate plurimis præripit palmam. Admirabilis enim partium conformatio & elegantiſſima colorum diſpoſitio antiquiſſimis jam temporibus, tantam curioſorum excitarunt attentionem, ut admiranda hæc naturæ miracula, ſumma perſcrutari vi, eaque, ſtudio ſane non vituperando, ad remotiſſima Oceani littora, magno ſæpe vitæ periculo collecta, inter gazas pretioſiſſimas locare voluerint. Scipio atque Lælius, alter ducendis agminibus

bus & conferendis prœliis, alter dicendis in ſenatu Romano ſententiis clarus, ad oras tamen maris ſæpiſſime teſtis legendis quærebant voluptatem. Ad noſtra ut veniam tempora, ſexus etiam elegantior, indefeſſo ſtudio, acervos teſtarum conquirit, inque illis contemplandis oblectamentum capit eximium. Atque, ut curioſas in Anglia, Belgio, Gallia atque aliis exterorum terris teſtaceorum collectrices taceam, REGINA noſtra, LUDOVICA ULRICA auguſtiſſima, jam VIDUA mœſtiſſima, non tantum collectione ex ſingulis naturæ regnis, atque adeo teſtarum quoque, ſane copioſiſſima, verum ipſa etiam eximia harum rerum peritia admirationem omnibus injicit maximam.

Cum vero in ipſa tantum rerum naturalium ſuperficie hærere ſapientem non deceat, penetralia hujus ſcientiæ amœniſſimæ perſcrutemur, ad conformationem teſtaceorum ipſam internam, ad colorum diſpoſitionem, ad partium ornamenta, ad animalculorum ſtructuram, generationem, incrementa & alias proprietates, attentos convertentes oculos. Sed bone Deus! quanta prodigiorum cohors heic nobis ſeſe offert.

Teſtæ! domunculas & tegmina quaſi præbent vermibus quibusdam molliſſimis, qui oſſibus carent, & cuticula tantum tenerrima ſunt obtecti. Plurimæ autem ſunt in conformatione hujus domicilii varietates, plurimæ colorum differentiæ. Nonnullæ teſtarum orbibus circumvolvuntur; aliæ in ſe ſunt quaſi cochleatæ; aliæ gibboſæ; aliæ expanſæ, apertæ; aliæ planæ, ſquamoſæ, corticoſæ; aliæ ſpinis, mucronibus, pinnulis, laminis vel criſtis, frondibus, muricibus horridæ, aliæ læves, pellucidæ, nitidæ; aliæ turbinatæ, ſpirales; aliæ velut ope-

ræ

re muſivo teſſellatæ, omnes autem, licet inter ſe differant, artificio tamen, venuſtate atque elegantia ita certant, ut quænam ceteris pulcrior, dicere vix audeamus. Etenim, quæ veluti negligentia quadam formatæ videntur, in rudi tamen maſſa ſapientiam Creatoris ſummam oſtendunt quam luculentiſſime.

Colores quoque, inter ſe mirum in modum differentes, maximam nobis in teſtis determinandis adferunt difficultatem. Innumeræ ſunt albæ, argenteæ, pullæ, ſubnigræ, helvolæ, aureæ, plurimæ diſcoloribus variegatæ faſciis, pauciſſimæ cæruleæ, & ſic deinceps.

Artem, qua domos ſuas hæc animalcula exſtruant, noviſſe non minoris eſt pretii. Neque enim illam, ut recte admonet illuſt. *Reaumur*, perſpicaciſſimum Philoſophi ingenium, clare & diſtincte ſatis, detegere valet. Non deſunt auctores, qui in hac re deſudarint; demonſtrationes autem, quas in medium protulerunt, plurimæ, præter ingenii exuberantis indicia, nihil fere continent. Hoc ſcimus, teſtas omnes ex ovis, piſcium ſperma referentibus, & vel extra matris, vel in matris ſinu excubitis, non autem ex putredine, uti Ariſtoteles & multi alii voluere, naſci; & ex tota demum animalculi ſuperficie pullulare mucum, qui exſiccatus veram format calcem. Lentorem hunc magna adeſſe copia nemo negabit, qui noverit *Helicem Pomatiam* ſæpius per diem, membrana, qua claudit aperturam ſuam, abraſa, confeſtim efficere novam. Undique etiam totum animal lentore illo eſt obfuſum, & ipſa viſcera ſat magnam hujus copiam ſecernere videmus. Conſtat autem inter omnes, humores tenaces in fila poſſe extrahi. Credunt igitur multi cum illuſt. *Reaumur*, quod

ex animalculi poris talia fila calcaria etjam educantur, quæ, quo majori copia adſunt, & diligentius priſtinis apponuntur, eo craſſiorem reddunt teſtam. Externa teſtæ textura ſæpe mollior eſt interna, quæ, animale fortiore iam robuſtioreque facto, fabricatur. Nonnullæ certe oris adminiculo mucum tantum corpori illinunt. Celeb. *Heriſſant* *) nuper aliam maxime ingenioſam hujus rei theoriam conſtruxit, quæ naturæ maxime conveniens, experientia quoque approbatur. Magnam ſatis ſimilitudinem invenit inter animalium oſſa & domunculas has calcarias, quum & oſſa & teſtæ ſint cellulis, calce refertis, compoſitæ. Teſtas cellulis componi demonſtrat ex eo, quod in ſubſtantia illarum ipſa ſæpenumero inveniantur bullæ aëreæ, quodque ſpiritu nitri ſoluta calce & aqua diluta, cellularis tantum ſubſtantia cum acidis non effervefcens reſtet. Concamerationes illas, quas ex gummoſis conſtare fibris pellucidis putat, fere globoſas depinxit, hincque non mirum, quod hæ teſtarum ſuperficie quaſi plicatæ & priſmaticæ factæ, radios ſolis dividant & multas illarum facies ſplendentes variegatasque reddant. Quo craſſior teſta, eo robuſtiores & tenaciores eſſe cellulas contendit.

Omnia teſtarum ornamenta ex beſtiolæ pororum ſtructura oriri videntur. Hi enim quo confertiores ſunt, eo etiam æquabiliorem evadere ſuperficiem videmus, & quo diſtinctiores ac rectius ordinati, eo magis criſtatam & elegantem; ita ut poros majores in quincuncem diſpoſitos, vel quadrata formantes, teſtam reddere reticulatam, hinc illinc autem congregatos, ſpinoſam & turberculatam facile crederem.

De

*) Mémoires de l' Academie des ſciences à Paris A;o 1766. p. 508.

De incremento teſtarum varie diſputatum eſt. *Cypræa* unoquoque anno vetuſtas demittunt domos, novas ampliores formaturæ; aliæ autem ultimos anfractus per novos articulos dilatantes, antiquam eo reddunt ſpatioſiorem. Conchæ plurimæ margines tantum novarum lamellarum appoſitione adaugent.

Structuram animalculorum contemplantes iterum in gyrum volvimur, nec certi quidquam in his audacter affirmamus. Incredibilem tamen induſtriam naturæ ſcrutatorum quorundam, in examine vermium horum, eo perveniſſe nobis gratulamur, [illegible] ſciamus, quibus partibus careant; quas autem, exceptis nonnullis pauciſſimis majoribus viſceribus, poſſideant, & quo ordine ſint collocatæ, nemo mortalium adhuc indagare potuit. Non quidem me fugit, ſolidiſſimum *Liſterum*, aliosque infra nominandos celeberrimos viros, multa præclara, hac in re, ſcripſiſſe; ſed ipſi fatentur ſe pauciſſima eſſe adſecutos. Animalia etiam ſunt tam mollia tamque tenera, ut licet partes oculos noſtros non fugiant, cultrum tamen ferre non poſſint.

Ariſtoteles, dividendo omnia viventia in perfecta & imperfecta, inter imperfecta referebat teſtarum animalia, & quidem merito. Carent nimirum capite, naſo, auribus, pedibus, oculis; & quamquam ſunt, qui puncta illa nigra, tentaculis nonnullorum inſidentia, oculos eſſe ſtatuant: experientia tamen docet, neque cavum quoddam, oculi humores involvens, inveniri, neque teſtas illorum ope, repræſentationes rerum ſibi formare poſſe. Certiſſimum quidem eſt, tentacula organa eſſe, ſed quum partes animalium, ſi de illis ideam nobis claram formare volumus, ſemper ſint com-

 pa-

parandæ cum noſtris, nosque ea methodo certiores de tentaculorum uſu fieri non poſſimus; ſequitur, ut heic melius ſit ignorantiam ſuam confiteri, quam vacillantibus novisque ſententiis ingenioli ſui fœtum oſtentare. Tentacula non eundem, ac inſectorum antennas, præſtare uſum, non minus ex earum ſtructura maxime diſcrepante, quam ex ſitu, quem tenent, apparet. Aſteriæ totum corpus eſt tentaculis exaratum. Os infra tentacula eſt collocatum, quo oris ſitu ſine dubio celeb. *Spalanzani* eſt commotus, ut credat, cochleas eo loco etiam habere caput; ſed quam lubrico ea concluſio ſtet talo, ut cætera exempla, quæ exiſtunt plurima, reticeam, Cancri for[illegible]o ſatis indicat, cujus os ſub pectore eſt locatum. Corde, pulmonibus, ventriculo inteſtinisque cochleas gaudere *Liſterus* ſupra laudatus, in ſuis obſervationibus anatomicis, confirmavit luculenter. Androgynæ ſunt, exceptis nonnullis, obſervante Liſtero, partesque illæ ſacræ, prope tentacula, latera animalis occupant.

Earum œconomia res eſt altioris indaginis, ſed adhuc imperfecte cognita. Novimus tamen continentem aliis, aquam vel marinam, vel fluviatilem aliis eſſe habitaculo, quod raro etiam immutari poſſit ſine damno vel interitu. Complures e vegetabilibus eſcam capiunt. Quædam montes radunt calcarios, ut *Pholades* & *Helix lapicida.* Nonnullæ, ut *Helix arbuſtorum*, lichenibus veſcuntur; aliæ aliis. Verno tempore plures, maximo cum deſiderio, nuptias celebrantes, quatuordecim ſæpe dies cohærent.

Mirabilia ſane hæc ſunt optimi Creatoris opera, quæ non poſſunt non rimanti eximiam adferre delectationem.

§. 2.

§. II.

Neceſſario in ſcientia qualibet commendanda, quem uſum eadem præſtet, diſquiritur. Impudentes autem fronteque ſane dura ſunt, qui uſum Teſtaceologiæ omnem negare ſuſtineant. Eo enim inſolentiæ proceſſerunt nonnulli, ut ſtatuere non erubuerint, teſtarum doctrinam inter res ineptas & inania puerorum crepundia eſſe referendam, nec ſapienti homine dignam. Eraſmus certe in proverbiis ſuis hominem, qui nugis gerrisque tempus perdit, deſcripturus, illud velut exemplum laborum irritorum adfert, quod is *Conchis ludat* ſ. *Conchas legat*. Et cuivis ſane maximam injicient indignationem veterum, imo etiam recentiorum quorundam, ad hanc ſcientiam præfationes, cum tot tantisque ambagibus ſe has ſuas lucubrationes, aut a curis ſublimioribus ut ſeſe aliquo modo ſublevarent, aut ineluctabili amicorum impulſu, aut auctoritate ſuperiorum coactos, conſcripſiſſe, publicæque luci exponere affirmant; quæ ſane præjudicia in nonnullorum cordibus etiamnum eheu! altas videntur egiſſe radices. Interea tamen breviter oſtendam, non exiguam teſtas generi humano præbere utilitatem.

Ut enim uſum teſtaceorum exoptatiſſimum prætercam Theologicum, quod ſummæ Creatoris perfectiones tot ſtupendis ſe prodant artificiis: nec eximiam adferam ex tanta varietate operum admirandorum delectationem, qua teſtæ omnibus, qui non tam anxio ventriculum cibo potuque implendi ſtudio, quam jucundiſſima potius rerum creatarum contemplatione ducuntur, præ cæteris ſe commendant: aliis quoque & quidem magnis emolumentis felicitatem noſtram adaugent. *Calx* omnino petit ſcaturiginem ex animali regno, &

H 2 proxime

proxime ex teſtis. *Margaritæ* omnes, pretioſiſſima illa Principum ſexusque elegantioris ornamenta, teſtis debentur. Antiquorum *Purpura* & punicea, & violacea, horum eſt animalium progenies. *Lapis Pavonius* ex Oſtreæ margaritiferæ cardine cartilagineo capitur. *Medicamenta* varia abſorbentia ex teſtis conficiuntur. Nonnullæ magnæ conchæ purificatæ, eoque pellucidæ factæ, uſum feneſtrarum præbere poſſunt *). Indiæ incolæ varii loco laterum tecta iis obtegunt domorum **). Abſciſſa ſuperiore cochlearum parte, vaſa, thecæ lampadesque ex iis conſtruuntur. Barbari Braſilienſes acutis nonnullis teſtis barbam radunt, ut funditus eradicetur ***). Ægyptii lintea xylina ſua Cypræis lævigant, eademque methodo alii etiam utuntur ad chartam poliendam ****). Ex *Pinnæ* barba in Tarento fabricantur varia veſtimenta atque chirothecas, quæ etiam eadem ferme gaudent mollitie atque illa, quæ ex bombyce ſunt confecta. Antiquis temporibus mulieres teſtis ſeſe adornabant, nec minus Indiæ occidentalis virgines etiamnum ſunt ſollicitæ, ut tali phalera juvenes ad conjugium, Venerisque cultum alliciant. In Martha Inſula monachæ varios variosque figmentatos flores, aliaque ornamenta, quæ ad nos quotannis advehuntur, ſummo formant artificio. *Cypræa moneta* in inſulis Maldivis *pecuniæ* habet valorem. Sed hæc hactenus. Id tantum addam, multa teſtacea inter delicias præcipuas numerari, & aliquot Indiæ nationes inde omnem ferme

*) *Leſſer* Teſtaceoth. T. 2. L. I. Cap. 2. §. 290.

**) *Petrus Martyr* de reb. ocean. L. 4. Dec. 3.

***) *Bonanni* Muſ. Kircheri f. 431.

****) Ibidem.

ferme capere victum. Scias autem inter hæc nonnulla etiam veneno graviore eſſe inquinata *). Sunt nimirum quædam, quæ inſtrumento quodam pungente lædunt, ut *Mitra;* aliæ quorum totum corpus veneno ſcatet efficaciſſimo. Oſtrea edulis æſtate & fine veris, quo tempore ſpargit ſemina, funeſta narratur **). Mytilos nonnunquam nobis exitio eſſe, res eſt notiſſima. Et quamquam non diffitendum, omnia ex hac petita claſſe nutrimenta magis gulæ noſtræ delicioſæ, quam ventriculo prodeſſe; immo propter ſuccum, quo ſunt referta, maxime ad putredinem proclivem, eſſe fugienda, talia tamen exempla in illis eligendis nos eo cautiores reddere debent, atque impellere, ut ſumma ſollicitudine ſalubria a venenatis diſtinguere diſcamus. Eo etiam modo certitudine quadam illa arripere, & in ſuccum ſanguinemque vertere noſtrum addiſcimus, deficientibus aliis eſculentis. Id autem ſine adcurata eorum cognitione fieri nequit; & cum multa adhuc reſtent, antequam ad tantum faſtigium Teſtaceologia noſtra deveniat, conjunctis facultatibus omnem, ut dicunt, rudentem moveamus, hanc rerum felicem denique meſſem obtenturi.

Ex dictis igitur Teſtaceologiam non minus utilem eſſe, quam jucundam, conſtabit.

§. III.

Mirandus ille mechaniſmus, quo ſingulæ teſtarum ſpecies ſingulari modo ſunt inſtructæ, an-

*) *Rud. Aug. Behrens* Diſſ. Epiſt. ad Paul. G. Werlhoff. Hannov. 1735. *Paul. Henr. Mæhring* de Mytilorum quorundam veneno. 1742. 4to.

**) *Leſſer* T. 2. L. 1. Cap. I. §. 275.

tiquos etiam ſapientes, ad illas contemplandas impuliſſe lubenter crederem. Ariſtoteles quidem, Ælianus ac Plinius, multique alii, Græci & Latini, de natura earum atque indole fuſe copioſeque ſunt locuti: ſed res titulo promiſſas leviſſime tantum plerique tetigerunt; ſimiles ſane earum, ut cum Bonanno loquar, avium, quæ ſuſpenſæ in aëre, alarum vaſtitate ac plumarum multitudine magnam ſui ſpeciem faciunt, captæ vero & deplumatæ, venatoris exſpectationem, molis ac corporis exilitate, deludunt. Et cum iis temporibus communi, ſed culpanda, conſuetudine eſſet receptum, ut ſcientiæ quælibet fictionibus & nugis obfuſcarentur; nec noſtra de feliciori fato ſibi gratulari poterat. Sic teſtaceorum domunculas, lupos, boves, lepores, urſos, & neſcio quas beſtiolas inhabitare nonnunquam narrant, neque ridicula hæcce figmenta, ludicro ſane ſpectaculo, iconibus illuſtrare piguit. Ante ſeculum igitur N. C. XVI:tum nihil fere præclari in hac noſtra doctrina eſt editum. Lento autem gradu feliciores progreſſus fecit illa XVII ſeculo, & hoc, quo vivimus, qua ipſas domos, faſtigium ferme attigit ſummum. Maxima illorum ſane eſt cohors, qui teſtis deſcribendis & illuſtrandis dederunt operam, ex quibus præcipuos nominaſſe ſufficiat. Sunt vero illi *Ulyſſes Aldrovandus, Fabius Columna, Joh. Jonſton, Ol. Wormius*, Chriſt. Merret, Joh. Harderus, Gualterus Charleton, Steno, MART. LISTER, Ferd. Imperati, Nehem. Grew, PHIL. BONANNUS, Tournefort, Robert Sibbaldus, Oliger Jacobæus, *Joh. Dan. Major*, GEORG. EBERH. RUMPH, Jac. Barrelier, Frid. Ruyſch, JAC. PETIVER, Mich. Bernh. Valentin, Rich. Bradley, Browne, *Carol. Nic. Langius*, Kundmann, *Hebenſtreit*, Franciſc. Valentini, Jac. Theod. Klein, J. Ph. Breynius, JANUS PLAN-

CUS

CUS, SEBA, SLOANE, NICOL. GUALTIERI, *Frid. Chriſt. Leſſer*, D'ARGENVILLE, Ledermuller, REGENFUSS, *Guinannus*, *Adanſon*, *C. A. v. Bergen*, *F. C. Meuſchen*, MARTINI, & immortalibus in hanc quoque ſcientiam refulgens meritis illuſt. Eques a LINNE'.

Nonnulli horum ſunt *monographi*, qui unam vel alteram deſcripſerunt teſtam, alii *polygraphi*, illuſtrantes plures. Alii figuris ſuis eminent, alii deſcriptionibus. Nec deſunt, qui teſtas tantum tractarint calcarias, alii qui una rationem habuerint animalculorum intra teſtæ parietes collocatorum. Inter hos autem illuſtris *Liſter* incredibili induſtria omnium, quantum licuit, vermiculorum angulos perquirens, principatum tenet, cui autem *Harderus* & *Ruyſch*, *Hockius*, *Heide*, *Williſius*, *Lœwenhœk*, *Adanſon* & celeb. *Martini*, non ſine laude ſunt adjungendi. Aliqui ſine ordine omnia tetigerunt; alii methodo quadam ſingulari ſunt uſi.

Omnes autem *methodi*, quarum ſat magna eſt abundantia, maxime inter ſe ſunt diſcrepantes, propterea quod unaquæque fere diverſis fundata ſit principiis. Pauciſſimæ naturam ſequuntur ducem, plurimæ illam remis veliſque quaſi oppugnant. Sic *Liſter* in conficienda methodo attentionem vertit ad locum natalem, quo teſtæ reperiuntur, dividitque omnes in Terreſtres & Fluviatiles. Hanc autem illarum diſtributionem plene planeque cornua quaſi naturæ obvertere, is demum perſpicit, qui cognitum habet teſtas nonnullas ſibi maxime, ut ovum ferme ovo, eſſe ſimiles, nec ullo modo a natura eſſe disjunctas, ſed tamen diverſis in elementis ſuſtentari, ut e. c. *Bulla hypnorum* & *fluviatilis*; hæc in fluviis migrat, illa inter muſcos invenienda.

Tournefortii methodus, (quæ in Gualtieri præfatione pag. 18. deſcribitur,) propior quidem eſt naturæ, cum disjungat teſtacea in Monotoma, quorum teſta indiviſa eſt, Ditoma, quæ geminis conſtant teſtis, Polytoma, quæ ex pluribus ſimul annexis compinguntur. Rem autem accuratius aggrediens, dividensque illas, ut dicit, in familias; quarum ex prima claſſe conformat tres, Univalvia ſc. ſpiralia & fiſtuloſa, diſtorquet genera & inextricabili labyrintho ſe involvit; id quod facilius patet ex ſubdiviſione ſecundæ claſſis, quam in clauſas atque hiantes diſpeſcit, & ex tertia, cui Echinos adjungit. Echini & conformatione ipſius animalis, & ſtructura domicilii ita plane a teſtaceis diſcrepant, ut ratione non ſatis uti videatur, qui illos his connectere fuerit adnixus. Eadem ratione ſuffultus Sepias & Aſterias quoque ordini huic naturali adjungerem, ſed perquam inſipide.

Breynius quoque contra naturam peccat in methodica ſua diſtributione teſtarum, diſpertiens illas in vaſculoſas & tubuloſas, ſimplices & compoſitas: quæ omnes claſſificationes de novo limæ ſubmittuntur, & denique genera ſine ullo ordine contexta ſubminiſtrant.

Ingenioſiſſimus ille *Reaumur* ex colorum diſpoſitione varia methodum novam conſtruere adniti videtur. Talis autem methodus plus curioſitatis habet, quam utilitatis. In maſſam certe confuſam ſic omnia redigerentur.

Langii methodus maxime convenit cum *Gualteriana*, quæ in eo conſiſtit, quod in quinque claſſes omnia diſponat. *Prima* conſtituitur ex Exothalaſſibiis, quæ ſunt vel terreſtres vel fluviatiles; *Altera* ex Teſtis marinis non turbinatis, integris;

Ter-

Tertia ex Cochleis marinis; *Quarta* ex Conchis marinis, *ultima*que ex Polytomis, quibus an Echinos adjungat anxie non quæritur. Omnes hos ordines iterum rimatur & ſubdiviſionum ſubdiviſiones facit, antequam ipſam rem aggreditur. Quis autem non videt, hunc ordinem innumera ſequi incommoda, & fere nos, antequam prima ſcientiæ ſtamina mente rite percepimus, eo ineptos reddi, ad ſcientiam novis rebus amplificandam, & emolumentum ejus perſentiſcendum? Maxime etiam eſt artificioſa, verum non naturalis. Idem fere de omnibus ceteris Methodiſtis ferri poterit judicium.

§. IV.

Maxime naturæ conveniens methodus foret illa, quæ ex animalium peteretur ſtructura, omniaque teſtarum genera tali fundamento ſtabili eſſent ſuperſtruenda. Id enim non tam ratione, quam ipſa experientia adjutrice didicimus, quod *Fabius Columna* in libro ſuo de *Purpura* ſat eleganter conſcripto aſſerit, ex animalis differentia etiam teſtæ differentiam provenire, & taliter ſui animalis teſtam mechaniſmo reſpondere, ut aliter eſſe non poſſit. Id autem meditanti arduæ difficultates & vinci neſciæ, magno ſeſe offerunt numero, ut non multum gaudii ex hoc ſcrutinio percipiat. Ex toto enim animalium acervo, nulla ſane majori cum negligentia ſunt deſcripta, & qua eorum facultates, explorata, quam illa, quæ *Molluſca* audiunt, & legitimi ſunt inhabitatores teſtarum. Myriades etiam teſtaceorum in profundo maris ſunt demerſæ, ut difficile ſub oculos proficiſcentium proprietates illorum cadant. Nonnulla quoque ex aqua marina extracta vel ſtatim morte exſtinguuntur, vel ita vivunt, ut, dum

ex vita tandem decedunt, ſtructura earum plene planeque deperdita inveniatur, ſicque ex his nil certi eluceat. *A poſteriore* igitur, ſeu ſtructura teſtæ, *ad prius*, ſeu animalis ipſius conformationem concludere, cogimur. Scimus, exempli cauſſa, quodnam ſit animal quod *Helicem viviparam* inhabitet, & inde ſana ratione colligimus, omnes ad hujus ſimilitudinem accedentes, animalculis pari ratione conſtructis etiam eſſe præditas, & ſic in cæteris.

§. V.

Illuſtris igitur Præſes, in Syſtemate ſuo Naturæ, præſentiens quam prærupti montes in teſtis deſcribendis, ſi ſimpliciſſimam, hoc eſt maxime naturalem, inire viam conaretur, eſſent calcandi, idem etiamnum in medium allatum ſequi principium, & a communi ſtructura illarum diviſiones petere & genera exſtruere fuit compulſus. Hoc autem ſcias, illuſt. Præſidem omni, quo potuit, modo, ubi teſtaceorum animalia fuerunt cognita atque percepta, in illarum differentia generum ſemper poſuiſſe fundamenta, ut imitatorem naturæ decet feliciſſimum.

Sequenti autem ratione diſpeſcit teſtacea. Sunt vel COCHLEÆ, quarum domicilium eſt ſimplex, vel CONCHÆ, quæ ex pluribus compinguntur valvulis; hæ autem vel *Multivalves*, vel *Bivalves*.

Cochlearum autem character genericus petitur a domicilii *apertura*, *cavo* teſtæ, *canali* & *cauda*. Hæ ſolum partes conſtantem ſervant figuram & proportionem, ſi vel omnes aliæ attentionem deluderent noſtram; atque ideo characteres ſemper manent firmi & fixi.

Generum

Generum characteres plurimorum luculentius videbis explicatos in iconibus huic diſſertationi annexis. Syſtema tamen addam generale, rem in compendio exhibiturum.

COCHLEÆ exiſtunt, quæ habent

- 1. *Spiram regularem.* Hæ quæ aperturam ſunt
  - effuſæ: nempe *Conus*, *Cypræa*, *Voluta*, *Bulla*;
  - canaliculatæ: ut *Murex*, *Buccinum*, *Strombus*.
  - coarctatæ: ut *Argonauta*, *Nautilus*, *Trochus*, *Turbo*, *Helix*, *Neritа*, *Haliotis*.
- 2. *Spiram nullam*, vel maxime *irregularem*: ut *Patella*, *Dentalium*, *Serpula*, *Sabella*, *Teredo*.

In Concharum bivalvium generibus figendis a ſe ipſo excogitatam, ſimulque maxime naturalem, ſequitur methodum. Rationem nimirum habet Cardinum & Dentium, iis affixorum. Ex ipſa vero rerum natura ſequitur, ut, quum animal dentibus inprimis cohæreat, dentium varia conformatione & ſitu illud eodem modo immutari debeat. En diviſionem itidem novam:

CONCHÆ bivalves dividuntur in eas,

- 1. *quae habent dentes*, *quibus cardines cohærent*. Illi autem ſunt vel
  - *vacui*, h. e. ſi dens unius valvulæ non foramini quodam alterius teſtæ, vel rimæ, qua recipi poteſt, immergitur, ſed libere jacet; ut *Mya*, *Solen*, *Tellina*, *Donax*.
  - *intruſi*, ſi rima vel ſcrobs unius valvulæ dentes alterius recipit; ut *Cardium*, *Venus*, *Spondylus*, *Mactra*, *Chama*, *Arca*.
- 2. *quæ dentium expertes*, ut *Oſtrea*, *Anomia*, *Mytilus*, *Pinna*.

Mul-

Multivalves vel ſunt *Paraſiticæ*, ut *Lepas*, vel *Liberæ*, ut *Pholas* & *Chiton*.

His poſitis fundamentis reſtat, ut iterum iterumque examinetur methodus, talique ruminatione ab omni parte naturæ fiat conveniens. Hanc autem, qui cupit, felicem contingere metam, ſolida ipſorum animalium, ut antea monui, cognitione imbui debet. Genera enim ita ſunt comparata, ut unum cum altero arctiſſimo nexu cohæreat; ubi autem illud deſinit & alterum ingreditur, ita ſpecies fiunt ſibi ſimiles, ut in ambiguo ſæpe hæreamus ad quodnam genus referri juſte debeant. Nullo vero alio modo iſte Gordius ſolvitur nodus, quam perſpectis earum animalibus.

§. VI.

Si non primoribus tantum labris Teſtaceologiam deguſtare, verum ex fundamento callere, & propriis obſervationibus exornare cupimus, nullum ſperare poſſumus ſtudii noſtri felicem eventum, niſi maxima cupiditate, omnia jam prius nota & deſcripta perſpicere adnitimur. Triplex autem via invenitur, qua ad ſcopum hunc deveniamus. Conjunguntur vero hæ arctiſſimo connubio, ut nulla alteri palmam præripere poſſit, nec ulla ſine totius domus ruina ſejungi queat. Addiſcitur nempe de teſtis doctrina *Figuris*, *Collectionibus* teſtarum, aptisque *Deſcriptionibus*.

ICONUM magno ſane numero gaudemus. Pauciſſimas autem bonæ eſſe indolis is demum videt, qui conciliante natura figuras limæ ſubmittit accuratiori. Optimæ ſunt, quas ediderunt *Liſter*, *Bonannus*, *Rumphius*, *Gualtier*, *D'Argenville*, *Regenſuſs* & *Martini*; horumque auxilio tantum

tum capere poſſumus emolumentum, quantum quærimus.

In COLLECTIONES teſtarum conficiendas veteres jam multum temporis & pecuniæ inſumſiſſe, Batavosque, qui his mercaturam fecerunt lucroſam, omnes hac opera alias ſuperaſſe nationes novimus. Sed in patria noſtra non minor eſt talium abundantia. Speciatim ſummam quatuor, quibus ſane ſuperbire poſſumus, collectanea omnium movent intuentium admirationem. Clementiſſimæ nempe REGINÆ Viduæ Muſeum Drottningholmenſe; Muſeum Illuſtris PRÆSIDIS in Prædio ſuo *Hammarby*, Illuſtriſſ. Aulæ Mareſchalli De GEER, ac denique Pharmacopolæ experientiſſimi D. FRID. ZIERVOGEL. REGINÆ collectio Sereniſſimæ eo præcipue nomine miratu digna, quod omnibus pretioſiſſimis niteat teſtaceis. Illuſtris *Præſidis* autem, quod non minus abundet raris, quam illis, quæ propter rudem eorum maſſam ab imperitis contemtui habentur. Experient. quidem *Ziervogel* eo magis hic nominandus, quod me ſemper ſingulari prorſus amplexus eſt amicitia, & ad icones depingendas ex ditiſſimo ſuo penu rariores conchas ſubminiſtravit; id quod publice gratiſſima prædicare mente debui.

Ut Cochleæ naturalem, quo fulgent, nitorem ſervent, neceſſario requiritur, ut animalia adhuc viva extrahantur; ad quem optatum pervehi exitum facile poſſumus, ſi, ut reticeam alias methodos, corroſivis vel acribus rebus animal irritamus, quo facto primum quidem ſe in domunculæ ſuæ latebris abſcondit; demum autem ſemimortuum exire cogitur. Pulvis Tabaci inprimis hoc facile præſtat officium. Teſtæ marinæ ſemper ſalſis ſunt imbutæ particulis; ablui igitur

ſalſedo

ſalſedo & aqua inſulſa extrahi debet, antequam reconduntur.

Teſtarum DESCRIPTIONES illuſtris *Præſes* in ſuo Syſtemate nobis ſuppeditat, nec quisquam ante illum neceſſitatem hujus rei rite ponderavit. Termini brevitatem, ſumma quæ in deſcriptionibus eſt elegantia, conciliantes, quos illuſt. *Præſes* adhibuit, adeo quidem ſunt concinni, rebusque ſignificandis accommodati, ut, qui modo linguæ latinæ, atque adeo vocum, unde deriventur, gnarus fuerit, ſenſum ſine difficultate percipiat; maxime ſi ſimul diſſertatio Ejus de Terminis Botanicis perlegatur, & ad contextum operis, atque ad figuras heic adpoſitas fuerit aditus. Nos tamen, ne cui remoram brevitas deſcriptionum objicere videatur, terminis nonnullis teſtaceorum, qui explicatione quadam egere videantur, ſuccinctas addemus definitiones.

§. VII.

Hoc autem opus auſpicaturus, neceſſum duco, ut quid per *Teſtacea* velim, adcurate prius ſignificetur; quum multi exiſtant, qui, more vulgi, de teſtis quidem copioſe garrientes, arcanaque eorum ſciſcitantes, nedum tamen, quid teſtæ ſint, & quibus characteribus ab aliis animalibus cruſta calcaria obtectis diſtinguantur, norint. Per teſtas igitur ſignificamus *domunculas calcarias ope vermium quorundam, a parietibus diſtinctorum, apici tantum affixorum, fabricatas.*

Eo quod apici tantum domicilii adhærent, ſat ſuperque ab *Echinis*, ſingulis annexis areolis, diſcernuntur.

Sa-

Sabellæ quidem ex arena conſarcinantur; cum autem mediante calce hoc fiat, nemini in mentem venire poteſt, ut de definitionis jam allatæ fundamento dubitet.

Quod ad *Conchas* attinet, earum animalcula cardini quidem ſunt affixa, ſed hoc non impedit, quo minus eadem definitio habeat locum, quum plerumque cardines ſint quaſi magis protenſi, & apicibus quibusdam, vel dentiformibus, vel calloſis, gaudeant.

§. VIII.

TERMINI COCHLEARUM.

ANFRACTUS, circumvolutiones gyrorum circum *Columellam*. *)

ancipites, ad latera teſtæ longitudinaliter carinati. 655.

bifidi, linea, ſ. ſulco tranſverſaliter, quaſi ſutura, diſtincti. 481.

canaliculati, ad *ſuturam* ſuperiorem foſſula excavati. Ipſa foſſula dicitur *Canalis*. 290, 469.

cancellati, coſtis longitudinalibus arcuatis verſus *Anfractuum ſuturam* cincti. 630.

carinati, in angulum, totum anfractum circumeuntem depreſſi. 665.

contigui, oppoſitum disjunctis; ubi anfractus concreti.

coronati, verſus apicem ſimplici ſerie eminentiis cincti. 526. 720.

diſ-

*) Numeri reſpondent Syſt. Nat. illuſt. Præſidis edit. duodecimæ.

disjuncti ſ. *diſtantes*, qua latera undique ſejuncti. 279.

frondoſi, Varicibus in frondes dædaleas ſ. criſtatas, germinantibus. *Murices frondoſi*.

imbricati, inferne carinati, carina ſuturam inferiorem obumbrante. 641.

indiviſi ſ. *integri*; oppoſitum *bifido*. 479.

lamellati, excreſcentiis quaſi membranaceis tranſverſalibus cincti. 473.

lineati, lineis exarati.

LINEÆ, aliquando, ut in Conis, picturam tantum ſignificant, aliquando ſtrias elevatas aut excavatas.

longitudinales, a baſi ad apicem ſeſe extendentes.

tranſverſales, anfractuum ductum ſequentes.

ſtriatæ, ſtriis tranſverſim exaſperatæ. 624.

obſoleti, ſutura obliterata. 470.

ſcrobiculati, ſcrobiculis ſ. cicatricibus excavatis adſperſi. Verbis hoc difficilius exprimitur, quam oculis in *Buccino cornuto* percipitur.

ſcripti, characteribus variis litteras ſimulantibus picti.

ſiniſtri. Fere omnes teſtæ dextrorſum, contra ſolis, ut vulgo dicitur, curſum procedunt, exceptis pauciſſimis, quæ cum ſole flectuntur & *contrariæ* ſ. *ſiniſtræ* audiunt.

ſpinoſo-radiati, ſpinis in orbem cincti. 593.

SPINÆ concatenatæ, baſi confluentes. 616.

ſetaceæ, ſetæ ſuillæ inſtar attenuatæ. 519.

ſtriati lineis ſubtiliſſimis, aut elevatis aut excavatis cincti.

STRIÆ

STRIÆ punctatæ, puncta elevata ſecundum ſtrias longitudinaliter digeſta.

PUNCTA aut ſunt elevata, aut excavata.

concatenata, monilis inſtar in ſeriem cohærentia. 583.

pertuſa, profunde excavata, quaſi ſtylo intruſo facta. 424.

ſulcati, lineis latioribus, aut excavatis, aut porcatis ſ. elevatis exarati.

SVLCI moniliformes, elevati, punctis concatenatis repleti. 588.

toruloſi, inter *genicula* tumidiores, 276.

VARICES, ſuturæ anfractuum transverſales gibbæ.

continuati, omnes anfractus percurrentes. 528.

decuſſati, longitudinaliter & transverſaliter digeſti. 531.

ſcrobiculati, ad margines cavitatibus exarati. 537.

SUTURÆ anfractuum, ubi anfractus inter ſe conglutinati.

duplicatæ ſ. geminatæ, quaſi duplici ſtria elevata, anfractus connectente, exornati. 483.

marginatæ, elevatæ, carina prominente. 648.

ARTICULI, anfractus nonnullorum *Nautilorum* inter *Genicula*.

GENICULA, coarctatio anfractuum, reſpondens ſepimento interno. His mediantibus anfractus videntur quaſi inarticulati, præcipue ubi genicula ſunt inſculpta ſ. evidenter coarctata.

COSTÆ, carinæ majores ab apice ad peripheriam ductæ.

fornicatæ, ſquamis ſubtus concavis longitudinaliter exaſperatæ.

RADII, ſtriæ elevatæ, a centro ad peripheriam ductæ.

MACULÆ TUBERCULATÆ, teſta reticulata, tuberculis ad ſectionem coſtarum eminentibus. 538.

CINGULA vario ſumuntur ſenſu. Nunc enim idem ſignificant ac Zonæ, ut in *Conis;* nunc 527. 564. idem ac *Coſtæ.* In 443, & 446 eundem ac catena nodorum habent ſignificatum; in 630, 631 autem ſumuntur pro *Cancellis.* 635 ſtriæ membranaceæ anfractuum ductum ſequentes hocce termino exprimuntur.

VENTER ſ. CORPUS, ultima circumvolutio teſtæ. Hæc præ ceteris eſt tumida.

DORSUM. Communiter faciem ſuperiorem ventris, aperturæ impoſiti, ſignificat. In *Patellis* autem & *Haliotidibus* per dorſum indicamus ſuperiorem convexam teſtæ faciem.

BASIS, ea ventris pars, quæ aperturæ proxima. Infimam autem aliquando partem labiorum, ut in Conis & Volutis, nomine etiam *baſeos* comprehendimus. Hoc ſenſu, vel eſt *emarginata*, ſinu nempe profundo exſculpta, vel *integra.*

ROSTRUM; Labia longe utrinque educta, attenuata.

SPIRA, Anfractus ſuperiores ſimul ſumti.

carioſa, quaſi a carie ſ. vermibus exeſa & decorticata. 471.

capitata, terminata in capitulum craſſiuſculum. 524.

exquiſita, *ſ. exſerta*, valde attenuata.

plana, anfractus ſuperiores altitudine æquales, ut ſpira videatur quaſi truncata. 293.

retuſa,

retuſa, inferiores ſpiræ anfractus in ventrem repreſſi. 380.

retuſo-umbilicata, ſpira ita repreſſa, ut potius cavitas quam eminentia ſpiræ videatur. 404.

APEX, ſummitas ſpiræ.

decollatus ſ. *mutilatus*. Ita ille teſtæ apex appellatur; cujus ſpira horizontaliter decidit, non caſu, ſed natura; id quod ex eo patet, quum anfractus ſuperne ſemper in hac clauſi ſ. conſolidati occurrant. Caſu enim mutilatæ ſemper ſuperior anfractus foramen relinquit. 578.

papillaris, opponitur acuto, ubi apex ſemigloboſus apparet.

VERTEX. Si excipias *Bullam ampullaceam*, ſignificatur vertice ſuprema Patellarum pars eminens.

ſubmarginalis, juxta marginem poſticum collocatus. 766.

COLUMELLA, columna media, circum quam anfractus in gyrum adſcendunt. Hanc haud difficulter, ſi teſta longitudinaliter findatur, perſpicies.

abrupta ſ. *truncata*, baſi quaſi tranſverſim deſciſſa, ut non excurrat in continuatum labium. 469.

caudata, ita elongata, ut extra ventrem promineat.

plana, in labium excurrens planum. 464.

plicata, plicis transverſis notata. *Volutæ* fere omnes.

ſpiralis, caudata, in ſpiram contorta. 600.

truncata, caudata, tranſverſaliter abſciſſa. 390. 391.

UMBILICUS. Baſis columellæ ſubtus conſpicua.

perforatus ſ. *pervius*, foramine ad ſummum usque apicem continuato, excavatus. 581.

Rima umbilicalis, *umbilicus ſubobtectus*, *ſubconſolidatus* ſunt artis ſynnoyma; ubi labium reflectitur ſupra umbilicum excavatum; ut tantum foraminis margo appareat.

Denticulus umbilicalis, Umbilici perforati margo, dente quodam exornatus. 622.

Margo columnaris, Columellæ margo, parietem aperturæ interiorem conſtituens.

LABIUM, Margo aperturæ interior. Sumitur etiam in *Patellis* pro membranula teſtacea, earum fundo vel cavitatis lateri inſerta; inque iis eſt, vel *fornicale*, ſub apice, vel *laterale*, ex lateribus teſtæ enatum.

LABRUM, exterior aperturæ margo. Nonnulli illud Labium exterius vocant.

anticum, labii pars antica, quæ ad ſpiram vergit, & *poſticum*, quod ad caudam.

coarctatum, ad baſin teſtæ retractum.

digitatum, usque ad radicem labii in lobos divergentes attenuatos diviſum. *Strombi digitati.*

DIGITI, lobi ipſi labri digitati.

ſolutum, ſinu ab anfractibus ſeparatum 427.

fiſſum, in medio ſinu lineari fere diſſectum. 549.

integrum, contrarium fiſſi.

mucronatum, in unum tantum mucronem deſinens. 497.

ſcro-

ſcrobiculato-canaliculatum, varicoſum, cavitatibus ad varicem labii impreſſis. 532.

CAUDA, Ventris, Labiorum, & Columellæ baſes elongatæ.

abbreviata, anfractu infimo brevior. 526.

clauſa, canali concreta. *Murices caudigeri.*

elongata, infimo anfractu longior. 518.

explanata, marginibus dilatata. 619.

truncata, transverſaliter quaſi abſciſſa. 522.

CANALIS, continuatio aperturæ in caudam, qua latera, involutam.

APERTURA, orificium totius teſtæ. Continuatio autem aperturæ, quantum in cavum teſtæ per illam inſpicere licet, audit FAUX.

bimarginata, qua labrum, duplici margine. 680.

bilabiata, labio & interiore & exteriori inſtructa. Opponitur illis, quæ labio interiore deſtituuntur. 572.

dehiſcens, labro inferius diſtento, ut in Conis nonnullis; ubi alias linearis eſſe ſolet. 323.

coarctata, oppoſitum *effuſæ*, ubi margo cingit aperturam absque lacuna poſtica.

effuſa, ubi poſtice minime coarctata, verum utrumque labium ſinu ſeparatum, ut aqua impleta effluat poſtice. Omnes *Cypræa*.

reflexa, antice labio verſus anfractum infimum reflexo. 637. 638.

repanda, labiis repandis flexuoſa. 543.

reſupinata, ſurſum verſa. 664.

transverſa, quæ in *Teſta ſpirali*, (vide infra p. 133.) in parallelo plano cum illo ſcindente, eſt locata.

OPERCULUM, lamina, qua nonnulla teſtacea aperturam ſuam claudunt; idque eſt vel ungulæ ſubſtantia, ut *Unguis odoratus*, vel teſtaceum, ut *Umbilicus Veneris* officinarum, vel membranaceum, ut in *Helice Pomatia*.

EPIDERMIS, tunica extima teſtæ in nonnullis ſpeciebus invenienda, quæ ſponte decidit, absque aliquo teſtæ ſuperficiei damno.

Sunt quidam termini, qui totius teſtæ vel alicujus ejus partis proprietates generales & figuras delineant; ex quibus ſequentes explicatione quadam egere videntur:

TESTA *antica*, (pars) quæ ad ſpiram vergit. Heic ſcitu neceſſarium eſt, quod in deſcriptionibus teſtarum dandis, illa pars quæ ſpiram conſtituit, & vivente animale, poſterius locatur, pro antica ſumatur; contra vero alteram, baſin formantem, poſticam eſſe.

clavata, ſuperne craſſior, verſus baſin elongata. 382.

convoluta, ubi anfractus exteriores ſpiraliter involvunt interiores. *Coni* omnes.

corticata, idem ac teſta epidermide tecta.

cylindrico-umbilicata, cujus umbilicus eſt cavitate cylindrica. 592.

emarginata, cujus margo ſinu eſt excavatus.

exumbilicata ſ. *imperforata*, absque umbilico concavo.

fuſiformis, conſtituens medium inter conicam & ovatam, ſ. turrita parum ventricoſa. 425. 427.

imbricata; rugis margini parallelis, ſibique invicem incumbentibus inæqualis, 762.

inter-

interrupta, novis accretionibus continuata. 785.

involuta, ubi labrum exterius margine introrſum flectitur. *Cypræa* omnes.

lineis criſpata, lineis flexuoſis exaſperata. 380.

marginata, latera teſtæ incraſſata. Nonnullæ Cyprææ.

obovata, ovata, ſed non apice verum baſi elongata, anguſtiore. 502.

perfoliata, ſutura horizontali, margine deflexo cincta, ac ſi unica teſta eſſet alteri impoſita. 747.

polythalamia, interius interrupta diaphragmatibus variis. *Nautili.*

SIPHO, canalis cylindricus diaphragmata perforans.

centralis, centrum diaphragmatum penetrans. 273.

lateralis, margines diaphragmatum legens. 288.

obliquus, axin anfractuum ſecans. 284.

radicata, baſi affixa alieno corpori. 814.

roſtrata, extremitatibus elongatis. 371.

ſpiralis, ita contorta, ut, plano imaginario per medium anfractus extimi ducto, omnes eo ſcindantur in æquales partes. Nautili nonnulli. 793.

turrita, anfractibus ſenſim ſenſimque in formam coni attenuatis; unde ſepoſita ſemper decumbit. Longitudo multum ſuperat latitudinem. Omnes *Turritæ*.

turbinata, ventre maxime tumido, ſpira minore ex ſinu ventris quaſi educta. 430.

umbilicata, umbilico prædita. Sed in Cypræis vocantur hæ umbilicatæ, quarum ſpira retuſa invenitur in cavitatem.

§. IX.

TERMINI CONCHARUM.

Adumbratio generalis præcipuarum Conchæ partium. vid. fig. 16. & 17. Tab. III.

Cardo ponatur eſſe loco baſeos Teſtæ, atque adeo *latus* ſ. *Margo inferior*, unde margo ei oppoſitus dicitur *Margo* ſ. *latus ſuperius*. Protuberantiæ inſigniores extra cardinem vocantur *Nates*. Juxta cardinem ab altera parte conjunguntur valvulæ membrana, (in Muſeis ſæpius deſtructa,) quæ *Hymen* audit. Margines circum hymen, Vulvæ *Labia* conſtituunt. Area circum Vulvæ Labia *Vulva*; aſperitates juxta vulvam, ſæpe ad nates usque extenſæ, *Pubes* dicuntur. Suprema regio Pubis, *Mons Veneris* audit. Cartilago, cui hymen affigitur, *Nympharum* nomen adquirit, &, ut Metaphora continuetur, hiarus ille inter nymphas, *Rima* appellatur. Vulvæ latus dicitur *Margo anterior*. Juxta Nates ab altera parte ſæpius impreſſio conſpicitur, quæ *Anus* nominatur. Latus ano proximum, eſt *Margo poſterior* ſ. *latus poſterius*. *Regio, Facies* & *Latus* idem ſignificant.

Jam ſpecialius *Concharum* partes terminis illuſtrandæ. Primum tamen generalis valvularum, vel nvicem conjunctarum vel ſeparatarum, proprietates oſtendendæ.

TESTA *antiquata* longitudinaliter ſulcata, transverſis vero appoſitionibus, teſtaceis quaſi interrupta, ita ut videatur, ac ſi minores teſtæ annotinæ ad nates illi eſſent appoſitæ. 90. 91.

aurita

aurita, cardo ad latera *Natium* in angulum prominentem compreſſum eductus. *Oſtreæ pectinatæ.*

barbata, pilis rigidioribus qua ſuperficiem tecta. 170.

compreſſa, valvula una ad alteram applanata, umbonibus minus gibbis.

dorſata, dum dorſum obtuſe carinatum, ut in *Chitone aculeato.*

edentula, margine integerrimo. Oppoſitum *dentatæ.*

hians, valvulæ conjunctæ aliquo in loco inter ſe hiantes, ut margines ſe non undique attingant. *Pholades & Solenes.*

inflexa, antico latere quaſi refracta & de novo ad anteriora flexa. *Tellinæ.*

linguiformis, linearis extremitatibus obtuſiſſimis rotundatis. 31.

navicularis, cymbæ figuram tenens. 169.

pectinata, longitudinaliter ſulcata, ſ. ſtriata, antice vero ſtriis ſ. ſulcis ad angulum acutum excurrentibus. 92.

radiata, radiis a *cardine* verſus ambitum longitudinaliter divergentibus. 54.

roſtrata, extremitate anteriore elongata & anguſtata. 55.

faſtigiata, ſuperne quaſi transverſe deſinens. 268.

ſaccata, verſus inferiora gibba. 268.

truncata, parte quadam circumferentiæ teſtæ obtuſiſſima, & quaſi abſciſſa. 11.

Longitudo teſtæ, a natibus ad marginem ſuperiorem.

Latitudo, a margine poſteriore ad anteriorem.

VALVULÆ, teſtæ qualibet, ex quibus compingitur concha.

æquilateræ, ubi latus anterius & poſterius inter ſe magnitudine & figura æquales. *Inæquilateræ*, ex oppoſito per ſe patent.

æquivalves, ubi utraque valvula ſibi perfecte ſimilis. *Inæquivalves*, oppoſitum, ut in *Pectinibus*.

dextra & *ſiniſtra*. Si teſta imponatur natibus, ut vulva anteriora, anus poſteriora ſpectet, & Valvulæ hoc in ſitu explicatæ atque disjunctæ collocentur, per ſe patebit, quæ ſit dextra & quæ ſiniſtra. Fig. 18. Tab. 2. exemplum præbet ſiniſtræ.

lacunoſæ longitudinali depreſſione exornatæ. 233.

prominentes, ubi una præ altera in aliquo loco producta.

ſuccenturiatæ, teſtulæ illæ minores irregulares, quæ *Pholadum* cardini ſunt annexæ.

MARGO, ora teſtæ.

canaliculatus, ad ani regionem foſſula quaſi longitudinali circumactus. 117.

cardinalis, pone cardinem.

unguiculatus, ſquamis fornicatis notatus. 155.

AMBITUS, circumferentia ipſa valvularum.

LIMBUS, circumferentia valvularum intra marginem.

BASIS, Regio teſtæ cardini proxima.

transverſa, margo poſterior linea recta terminatus. 246.

DISCUS, media pars valvularum, ſeu illa, quæ inter *Umbones* atque *Limbum* jacet.

UMBO,

UMBO, tumidior pars Natibus teſtæ proxima.

fornicatus, intra Nates admodum intus excavatus. 250.

Diſſepimentum fornicis, ubi margo inferior verſus interiora extenditur.

Fornix Umbonis idem ſignificat, ac cavitas ejus.

NATES, (vid. ſup. adumbr. gen.) In plerisque baſin quaſi totius regionis teſtæ poſterioris conſtituunt.

auriformes, fornice intra Nates incurvato. 165.

corniformes, longe productæ, rectæ, mucronatæ. 166.

inflexæ, ſ. *incurvatæ*, ad ſe invicem flexæ. 74.

reflexæ ſ. *recurvatæ* ſ. *retrorſum incurvatæ*, verſus anum convolutæ. 154.

ſpirales, in ſpiram quaſi tortæ. 164.

AURICULÆ (vide ſupra pag. 135. Teſt. aurit.)

æquales, in utraque valvula magnitudine pares: Nonnullæ Oſtreæ.

diſſectæ ſ. *exciſæ*, ab ambitu teſtæ ſinu ſeparatæ.

In *Oſtreis* gibboſior & *dextra* valvula, propter ſimilitudinem, quam habet, cum fornice, appellatur *Fornix:* altera autem ſiniſtra, quæ etiam magis plana, dicitur ſæpe *Operculum.* Verum per *Operculum* etiam aliquando intellectas volumus teſtulas illas minimas, quibus *Lepadum* antra obteguntur.

ANUS, (vide adumbrat. general.).

marginatus, margine elevato circumcinctus.

patulus, ſ. *hians*, marginibus ani hiantibus 155.

ſer-

ſerratus, qua rimam ſ. ſuturam analem. 155.

VULVA (conf. adumbr. gener.)

diſtincta, a teſtæ lateribus ſulco vel carina ſeparata. 172.

inflexa, labiis incurvis. 118.

litterata, characteribus quaſi litterarum picta. 115.

LABIA (adumb. general.)

incumbentia, labium alterum alteri ſuperne impoſitum. 115.

HYMEN rimam ſemper claudit, atque inter labia ac nymphas teſtæ eſt affixum.

NYMPHÆ ab Hymene occultantur. (adumb. gen.)

hiantes, inter ſe diſtantes. 127.

retractæ ſ. *intractæ*, oppoſitæ prominentibus. 115.

truncatæ, rima breviores. 48.

PUBES (vide adumb. gen.)

ramoſa, ſtriis ramoſis condecorata. 144.

RIMA ſ. SUTURA, interſtitium illud, quod, hymene detracto, valvulas ſejungit, (de quo antea.)

clauſa, nymphis incraſſatis totam contegentibus rimam.

CARDO, ea pars ambitus, ubi cohærent valvulæ. Craſſiſſimam ille teſtæ partem conſtituit, & intus extenſus eminentiis variis in diverſis eſt obſitus.

depreſſus, dente plano, cardinem verſus anteriora extendente. 31.

exciſus, extus rima transverſali hians. 219.

lon-

longitudinalis, ſecundum totam fere longitudinem teſtæ excurrens, ut in *Arca*.

lateralis, verſus alterum latus extenſus. 257.

reflexus, margine exteriore reflexo. *Pholades*.

terminalis, ad extremitatem teſtæ collocatus. 31.

truncatus, baſis teſtæ transverſaliter abſciſſa, cardine intra illam collocato. 229.

Coſta cardinis, linea elevata coſtæ inſtar, a cardine verſus ſuperiorem marginem interne excurrens. 40.

DENS eminentia acuta ad conjungendas & firmandas invicem valvulas continendumque ipſum animal, cardini intus affixa.

anticus, rimæ proximus.

analis, ano proximus.

complicatus, membranaceus, ad angulum flexus acutum: *Mactræ*.

duplicatus, profunde fiſſus, quaſi bifidus.

depreſſus intus ad fornicem flexus.

erectus, valvula umboni impoſita, perpendiculariter adſcendens.

longitudinalis, ſecundum marginem elongatus.

maſticans, ubi cardo confertiſſimis exornatur dentibus, qui, valvulis clauſis, inter ſe coëunt. *Arca*.

primarius, ſ. *cardinalis*, inter nates collocatus.

CALLUS componitur quaſi ex duabus coſtis abbreviatis, baſi adnatis, apice verſus poſteriora convergentibus. 241.

FOSSULA, *FOVEOLA*, *SINUS*, *SCROBICULUS* idem communi ſenſu ſignificant. Diſtinctio tamen quædam inter hos foſſularum ter-

terminos locum habere poſſet, eo quod, ſi dentes foveolæ cartilagine, valvulas connectente, repletæ non ſunt immerſi; ſed libere intra cardinem jacent, talis cavitas appellatur *Scrobiculus*; dentibus autem impleta, *Foveola*.

SQUAMULÆ quid ſint, intelligitur ex piſcibus.
canaliculatæ, longitudinaliter excavatæ. 265.
fornicatæ, ſ. *cochleari-hemiſphæricæ*, ſubtus concavæ, ſupra convexæ. 196..82.
imbricatæ, ſibi invicem per gradus impoſitæ, ut in domo imbricibus obtecta. 82.
tubuloſæ, ad latera convolutæ in tubum. 265.

STRIÆ, (vide def. ſtriar. §. 8.)
abbreviatæ, ad marginem non extenſæ.
bifariæ, divergentes, ut aliæ anteriora, aliæ poſteriora verſus excurrant. 70.
recurvatæ, elevatæ, membranaceæ, margine verſus nates ſpectante. 47.
inæquilineatæ, non parallelæ. 150.

SULCI (vid. p. 127. §. 8.) aliquando idem ſignificare ſolent ac *Coſtæ*.
fornicati, ſquamis obſiti fornicatis.
retrorſum imbricati, qua ſquamas.

RADII (vide ſupra §. 8. pag. 128.)
echinati, aculeis longitudinaliter exaſperati. 199.
veſiculares, nodis extenſis intus concavis obſiti. 194.

COSTÆ, radii admodum elevati fere triangulares diſtincti & paralleli.
concavæ, intus vacuæ. 73.

IN-

INTESTINUM, Tubus membranaceus, quo nonnullæ *Lepades*, & *Anomiæ* aliis adhærent corporibus.

CAVITAS, ſuperficies interior teſtæ.

Plura, ſi videbitur, alii.

EXPLANATIO TABULARUM.

TABULA I.

Fig. 1. *Helix luſitanica.* Teſta umbilicato-perforata, globoſa. *a* umbilicus patulus, *b. b. b.* venter rotundatus, *c* apertura coarctata, lunata. *Obſ.* Aperturæ forma characterem conſtituit eſſentialem Helicis; nonnullæ tamen hujus ſpecies apertura gaudent fere obovata.

Fig. 2. *Turbo bidens.* Teſta turrita; *a-a* venter & *b-b* anfractus contrarii, *c* ſpira mucronata, *d. d.* ſutura ſubcrenata, *e* labium concavum. Apertura dentata, ſuborbiculata.

Fig. 3. *Helix decollata.* Teſta imperforata, oblonga, turrita; *a* anfractus ſurſum imbricati, teretes, *b* ſpira decollata, ſ. mutilato-truncata, *c* apertura obovata.

Fig. 4. *Helix auricularia.* Teſta ovata, obtuſa; *a* venter inflatus, *b* ſpira acuta, breviſſima, *c* labrum dilatatum, rotundatum, *d* plica unica labii, apertura ampliata.

Fig. 5. *Patella equeſtris.* Teſta orbiculata. *a* Cavum teſtæ, *b. b. b.* margo crenatus. *c* labium fornicale, perpendiculare.

Fig.

Fig. 6. *Patella ſaccharina.* Teſta angulata, *a a a* coſtæ ſeptem carinatæ, acutæ, *b* vertex obtuſus.

Fig. 7. *Turbo ſcalaris.* Teſta conica, *a a* anfractus cancellati, *b-b* cingula membranacea, oblique perpendicularia, diſtantia, *c* ſpira acuta papillaris, *d* apertura orbicularis *e e* labium connatum, reflexum. *Obſ.* Hac ſpecie optime character Turbinis genericus qua aperturam perſpicitur.

Fig. 8. *Argonauta Argo.* Teſta ſpiralis; *a a* venter compreſſus undulato - plicatus; duplici ſerie carinatus, *b - b* carina dentata.

Fig. 9. *Bulla ampullacea.* Teſta ovata; *a* dorſum, ſpira nulla, ſed *b* vertex umbilicatus.

Fig. 10. *Cypræa Lynx.* Teſta involuta, oblongo-ovata, maculata; *a - a* labia retuſa, dentata, dentibus transverſis æqualibus; *b* apertura linearis, effuſa, longitudinalis. *Obſ.* Hæc aperturæ conformatio Cypræis eſt propria.

Fig. 11. *Cypræa Moneta.* Teſta depreſſa; *a. a* nodoſo-marginata, (vide Fig. 13.) *b* dorſum gibboſum, *c* pars anterior, & *d* pars poſterior teſtæ, *e. e* gibbi duo loco ſpiræ.

Fig. 12. *Cypræa Globulus.* Teſta globoſa, utrinque roſtrata; *a. b* extremitates roſtratæ, *a* antica bifida, poſteriore *b* longior.

Fig. 13. *Cypræa caurica.* Teſta marginata, nebuloſa; *a. a. a* margo gibbus & ſuperius & inferius eroſus, *b* extremitas anterior aliquantum producta.

Fig. 14. *Buccinum Harpa.* Teſta ovata; *a* venter dilatatus; margine ſuperiore attenuato, *b.b.b* varices longitudinales, æquales, diſtincti, ſpinis *c - c* pungentibus coronati, *d* ſpira breviſſima mu-

mucronata, *e e* anfractus inferiores dilatati, coſtati, *f* cauda vix exſerta, canaliculata, exteriuſ retuſa, dextrorſum procedens. *Obſ.* Caudæ directio hæc characterem præbet principalem Buccini.

Fig. 15. *Murex Tribulus.* Teſta ovata; *a a* baſis ventris, *b-b* ſuturæ agglutinatæ, incraſſatæ, *c-c* ſpira attenuata, acuminata, anfractus transverſaliter ſpinoſi, *d-d* ſpinæ longæ ſetaceæ, curvatæ, omnibus teſtæ partibus adſperſæ; *e* cauda elongata, recta, clauſa. *f-f* labrum dilatatum, ſpinoſum, g labium explanatum, *h-h* columella retuſa, *i* rudimentum umbilici, apertura ovata in caudæ canalem deſinens. *Obſ.* Character Muricis petitur ex cauda recta.

Fig. 16. *Nautilus Beccarii.* Teſta ſpiralis compreſſa, anfractus contigui, toruloſi; *a. a. a.* genicula inſculpta, *b. b. b.* articuli toruloſi, *c. c. c.* diſſepimenta, *d-d* ſipho lateralis; dimidium orificium concamerationum teſtæ per medium diſſectæ. *Obſ.* Diſſepimenta ſemper geniculis ſitu reſpondent. Quum teſta diſſepimentis ſiphone perforatis ſit diviſa, ad Nautilos refertur.

Fig. 17. *Voluta Muſica.* Teſta fuſiformis; *a* venter faſciis & lineis interruptis pictus, *b* baſis emarginata, *c-c* anfractus ad ſuturas ſpinis obtuſis coronati, ſpira exſerta, crenata, *d-d* columella 8plicata, *e-e* labrum læve, craſſum, ſolutum, *f-f* labium convexum, explanatum, in columellam deſinens.

Fig. 18. *Murex reticularis.* Teſta reticulata; *a-a* dorſum cum maculis tuberculatis, *b-b* varices oppoſiti, continuati, tuberculati, ſpira mediocris acuminata, *c.* anfractus papilloſo-tuberculati, *d* cau-

cauda exſerta, abbreviata, adſcendens, ad latus aliquantum flexa, *e* emarginata.

Fig. 19. *Murex Ricinus.* Teſta ecaudata; *a* venter confertiſſime ſpinoſus, *b-b-b* ſpinæ ſubulatæ, *c* ſpira depreſſa, *d* labrum dentatum, dentibus duplicatis, margine ſinuatum, *e-e* labium planiuſculum, *f* columella dentata. Apertura & Faux patula.

Fig. 20. *Trochus maculatus.* Teſta conica; *a* baſis papilloſa, *b-b* anfractus tuberculato-granoſi, imbricati, contigui, ventre infra ſubcarinato, *c* labrum inferne obſolete lobatum, *d* ſinu a labro diviſum, *e* columella torta, umbilico obliquo, *f* apertura tetragona angulata. *Obſ.* Trochus optime apertura hac ſua ab aliis diſtinguitur.

Fig. 21. *Strombus Pes pelecani.* Teſta oblonga; *a-a* anfractus inferiores cingulis binis nodoſis in *b* carinam labri deſinentibus; *c-c* ſuperiores cingulis nodoſis ſimplicibus circumdati, ſtriati; ſpira exquiſita, longa, *d-d** labrum palmatum tetradactylum digitis *d-d ** patentiſſimis, angulatis, acutis, mediocribus, primo & ultimo adnato; Caudalis *d**. productus, ſerratus, ſiniſtrorſum verſus. *Obſ.* Propter hanc caudæ directionem Strombis adſociatur.

Fig. 22. *Helix citrina.* Teſta orbicularis; *a-a* baſis convexa, *b* labrum marginatum, apertura lunata. *c* umbilicus cylindricus, lamina ex labro prodeunte ſubobtectus.

Fig. 23. *Nerita Canrena.* *a* Umbilicus gibbus, bifidus, profundus, verſus poſteriora arcuatus, *b-b* labrum dilatatum, arcuatum, obtuſum, integrum. *c-c* labium columellæ transverſum, in medio retuſum, truncatum. Apertura hians edentula. *Obſ.* Labii hæc enarrata figura & extenſio Ne-

Neritæ conſtituit generis characterem principalem.

Fig. 24. vid. Gualtier. *Fig.* 69. *L.* Teſta (nondum in Syſt. Nat. ill. Pr. recepta,) ovata, coſtata; *a-a* coſtis acutis decuſſatim ſtriatis; *b* ſpira lateralis, margo dentatus.

Fig. 25. *Haliotis parva.* Teſta ovata auriformis decuſſatim ſtriata; *a* ventris dorſum angulo elevato, foraminibus, diſcum occupantibus, parallelo, cinctum, *b.* ſpira occultata, lateralis.

Fig. 26. *Murex ſaxatilis.* Teſta contigua, frondoſa; *a-a-a.* frondes, *b* venter lineis criſpatus, ſpira contigua, *c* labrum ſinuatum, columella retuſa, in labium reflexum continuata, *d d* cauda abbreviata, clauſa, recta, apertura ovata.

Fig. 27. *Trochus Teleſcopium.* Teſta imperforata, turrita, transverſaliter profunde ſtriata, anfractus indiviſi; *a* baſis, *b* columella exſerta ſpiralis, *c* labrum dilatatum, inferius, plica unica ſinuatum, columellæ adcretum, labio in fauce occultato, integro, apertura tetragona.

Fig. 28. *Murex Vertagus.* Teſta turrita, digitiformis; *a-a* venter & anfractus ſuperne plicati, *b* cauda adſcendens, *c* columella plicata, *d* labrum dilatatum, poſtice retuſum.

Fig. 29. *Strombus Scorpio.* Teſta oblonga turbinata; *a-a-a* dorſum cingulis tribus nodoſis ſtriisque undatis cinctum, *b* ſpira conica, labio, cui incumbit, brevior, *c-c* ſuturæ elevatæ, *d-d* labri margo repandus, exſerens digitos ſeptem, *e* digitus caudalis ſiniſtrorſum flexus, *f-f* digiti laterales omnes antrorſum radiantes, nodoſi, nodis *g-g* oppoſitis, lateralibus, dorſalibus.

Fig. 30. *Strombus Fiſſurella.* *a* Anfractus coſtis carinatis reticulati, *b* labrum coarctatum, continuatum in *c-c* carinam fiſſam longitudinalem circum ſpiræ apicem revolutam, *d* cauda brevis, labro aliquantum ſoluto.

TABULA III.

Fig. 1. *Chiton aculeatus.* Teſta octovalvis, *a-a* valvulæ longitudinaliter digeſtæ, dorſo incumbentes, *b-b* lateribus rotundatis, *c-c-c* limbus ipſius animalis. Valvularum hic enumeratus ſitus, *Chitoni* eſt ſpecialis.

Fig. 2. *Lepas anatifera.* Teſta compreſſa ſtriata quinquevalvis; *a* valvulæ majores ſubquadrangulares, anterius conniventes, ad baſin transverſim abſciſſæ, *b* valvulæ minores ſubtriangulares, apicem teſtæ occupantes, *c* valvula ſolitaria, rotundata, acuta, *d* brachia extenſa, *e* inteſtinum ſquamoſum, *f* cultro apertum, quo videatur illud eſſe cavum. Lepades eo ab aliis diſtinguuntur, quod ſint multivalves, inæquivalves, paraſiticæ.

Fig. 3. *Pholas Dactylus.* Teſta bivalvis, *a a a* valvulæ ſuccenturiatæ tres, difformes ad cardinem, *b-b* extremitas ſuperior attenuata, reticulato-punctata, *c-c* inferior obtuſata, transverſaliter ſtriata. Teſtæ a ſe invicem remotæ. Proprietates hæ enumeratæ veri ſunt characteres Pholadum generici.

Obſ. Sequentes Teſtas, *Fig.* 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12. *A.* qua poſteriores partes ita abſciſſas trado, ut tantum cardinis adjacentium partium interiora, dentibus ornata, detegantur.

Fig.

Fig. 4. *Oſtrea.* *CHAR. GEN.* Cardo edentulus, ſcrobiculo, medio ovato excavatus, vulva anusve nullus. *O. Pallium*, *a* Cardinis ſcrobiculus cavus, ovatus, *b* auricula ſuperior integra, *c* auricula inferior producta, excifa ſ. diſſecta, *d* infra baſin ſubdentata.

Fig. 5. *Donax.* *CHAR. GEN.* Dentes *a* primores duo compreſſi, dens *b* analis oblongus, ſolitarius, foſſa, dentes primarios ab anali ſeparante, remotus. *D. ſcripta*, *A.* valvula ſiniſtra, *B.* valvula dextra, *c* margo crenulatus, *d* nates acutæ, reflexæ.

Fig. 6. *Mya.* *CHAR. GEN.* Dens *a-a.* primarius ſolidus, craſſus, patulus, vacuus. *M. pictorum*, *b.* dens lateralis anticus longitudinalis, primarius crenulatus & ſiniſtræ valvulæ *c. c* duplicatus, *d. d.* nates, *e. e* regio vulvæ, *f. f* regio ani.

Fig. 7. *Solen.* *CHAR. GEN.* Dens *a* ſubulatus, reflexus, ſæpe duplex, vacuus, margo lateralis obſoletior. *S. Strigilatus.* Dens unicus in ſiniſtra, duo in dextra, unde exit *b* margo prominens ſub regione vulvæ: Defuit mihi dextra valvula; ſiniſtram igitur tantum hic depictam vides.

Fig. 8. *Tellina.* *CHAR. GEN.* Dentes tres primarii laterales plani alterius teſtæ. *T. Remies*, *A* ſiniſtra, *B* dextra valvula. Dentes *a-a* primores extantes, remoti, *b-b* analis unicus, confluens cum cardine, *c-c* anticus aliquantum remotus, ambo oblongi, foſſula diſtincti, nymphæ obtuſæ, longitudine *d-d* labiorum; *e-e* rima analis dentata.

Fig. 9. *Cardium.* *CHAR. GEN.* *a-a* Dentes medii (primarii) bini alternati, (unus reſpon-

 dens

dens alterius foveolæ,) foſſula profunda diſtincti, laterales remoti, *b*-*b* unicus ſub ano, & unus *c*-*c* ſub vulva. *C. aculeatum*, *A.* valvula ſiniſtra, *B.* valvula dextra, *e. e.* nates prominentes, inflexæ, decuſſatim ſtriatæ. *Obſ.* in hocce ſpecimine dentes anales fuerunt quaſi aliquantum bipartiti.

Fig. 10. *Mactra.* CHAR. GEN. *a*-*a* Dens primarius complicatus, adjecta in medio foveola, *b*-*b* laterales remoti inſerti. *M. ſtultorum*, *A.* valvula ſiniſtra, *B.* valv. dext. Dentes extantes, compreſſi, membranacei, *c*-*c* vulva gibba; *d*-*d* nates reflexæ. *e*-*e* regio ani.

Fig. 11. *Venus.* CHAR. GEN. Dentes *a*-*a* primarii, *ſiniſtræ* tres, *dextræ* duo, omnes approximati, *b*-*b* laterales, apice divergentes. Anus diſtinctus, & vulva. *V. Dione.* *A.* valvula ſiniſtra, *B.* dextra; valv. ſemicordatæ æquivalves, *c*-*c* nates recurvatæ, obtuſæ, *d*-*d* ani regio impreſſa, *e*-*e* nymphæ, cavum fornicatum ſub umbonibus.

Fig. 12. *Chama.* CHAR. GEN. Dentes *a*-*a* primarii, gibbi, robuſti, in longitudinem extenſi, per gradus cardini impoſiti, obliquæ foſſulæ oblique inſerti, vulva clauſa absque nymphis. *Ch. Gigas.* *A.* valv. dextr. *B.* valv. ſiniſtra, *b*-*b* regio ani retuſa, *c*-*c* regio vulvæ. *B.* Valvula plicata, *d*-*d* plicis quinque robuſtis, fornicatis, inciſis, extra limbum eminentibus.

Fig. 13. *Anomia.* CHAR. GEN. Teſta inæquivalvis, valvula altera planiuſcula, altera gibba baſi. Harum prima *a* ſæpe baſi perforata. Cardo edentulus. Dens lateralis prominens, margini valvulæ planioris affixus, convexæ autem ad cardinem aliquantum extenſus. *A. Cepa*, Teſta ovata,

ta, valvula *b.* plana perforata. Ex foramine hoc extenditur tendo, teſtam alienis corporibus affigens.

Fig. 14. *Spondylus Gæderopus.* *CHAR. GEN.* Dentes *a-a* cardinis duo, incurvi, cum foramine intermedio. Foſſulæ tres. Una intermedia, ceteræ ad dentium latera collocatæ, *b* nates quaſi cultro inæqualiter abſciſſæ.

Fig. 15. *Arca.* *CHAR. GEN.* *a-a* Dentes numeroſi alterni ſ. maſticantes, acuti, inſerti, *b* nates prominentes, recurvæ, *c-c* margo crenatus.

Fig. 16. Quo anus in conſpectum veniret, *Venerem Dionen* heic inverſe depictam vides. *a-a.* Vulva ovata oblique ſtriata, pubes ciliaris ſpinis *b-b* ſubulatis, adſcendentibus, antrorſum arcuatis, ſuperioribus longioribus, ex monte veneris *c-c* ad nates deſcendens, *d-d* labia armata ſpinulis a natibus ad medium *e* rimæ. Rima inferius fere lanceolata, hians, labris ibi prominulis, *f. f* nates reflexæ, approximatæ, transverſim ſulcatæ, g anus impreſſus, ovatus, ſtriatus.

Fig. 17. Facies lateralis valvulæ ſiniſtræ *Veneris Diones; a* labia, *b. b.* pubes, *c.* nates, *c-d* umbo, *d-e* diſcus, *f. f. f.* limbus, *g-h* margo anterior, *h-i* margo inferior, *i-k* margo poſterior; *k-g* margo ſuperior.

Fig. 18. *Cardium pectinatum.* Teſta ſemicordata, *a.* pectinata, *b* nates, *c* regio ani, *d* regio vulvæ. Totus ambitus crenatus.

Fig. 19. *Cardium echinatum.* *a* Regio vulvæ, *b* regio ani, *c* nates, *d* umbones. Valvulæ ſulcis exarata diſtantibus, elevatis, acuto-carinatis, ciliatis, ſpinis ſubulatis reverſis, margine profunde crenato.

Google

Fig. 20. *Chama Gigas.* Teſta plicata, inter plicas longitudinaliter ſtriata, *a-a* plicæ ſquamis lunatis, fornicatis, adſcendentibus obſitæ, *b-b* margo repandus.

Fig. 21. *Anomia craniolaris.* Valvulæ conicæ facies interna *a. a* eminentiis duabus rotundis, impreſſiones in alteram valvulam efficientibus, prædita, *b.* cardo transverſaliter truncatus.

Fig. 22. *Arca barbata. a* Apex rotundatus, ſtriatus, barba obtectus; *b* nates.

Fig. 23. *Animal Anomiæ* nondum antea depictum. Corpus *a* ligula emarginata, ciliata, *b. b.* brachia duo, linearia, conniventia, corpore longiora, ciliata.

CLIX.

RESPIRATIO DIÆTETICA

QUAM

PRÆSIDE

D. D. CAR. v. LINNÉ

propoſuit

JONAS ULLHOLM

Wermelandus.

Upſaliæ 1772. *April.* 29.

---

§. I.

Aëris eſt elementum, in quo verſamur, quemque nunc ducimus, nunc reddimus, ut piſcis aquam, a primo illo momento temporis, quo materna ex alvo egreſſi ſumus, ad ultimum usque vitæ terminum, ſine ulla, vel minutiſſima, intermiſſione, ſi quidem vita frui volumus. *Pulmones*, peculiare viſcus, aëri reciprocando inſerviens, Creator dedit, æque nobis neceſſarium, atque eſt Cor. Etenim ex his duobus, corde videlicet quod fluida premit, & pulmonibus ſicca ſpirantibus, vita pendet, haud fere aliter, ac duobus ponderibus carere nequit horologium, ita quidem, ut ſi alterutrum ex duobus illis impediatur, totum humanæ vitæ veluti horologium immobile ſubſiſtat. Machina humani corporis tanquam ex duabus partibus, natura differentibus, eſt

 com-

by Google

compoſita, interna nempe & externa ſubſtantia, quarum utraque ſibi propriam nutrientem materiam expoſcit: Internum ſeu ſyſtema cerebri, quod eſt agens & omnem in corpore motum excitat; Externum, quod eſt patiens & ab interno regitur, dum hoc tamen ab illo enutritur. Nam contrariis fere ſua omnia natura operatur, ſecum invicem pugnantium rerum lucta toti ſibi parat æquilibrium. Horum duorum ſuum cuilibet eſt principium, quorum utrumque in ovo jungitur conceptione, tumque conſtituit *carinam Malpighii, & punctum ſaliens Harvæi.* Syſtema nervoſum in ovo incubato, poſt aliquot dies, telæ inſtar araneæ formam pulli videtur repræſentare. Mox cernitur punctum ſaliens, ſeu cor, pulſare, nec aliter atque herbam in ramos creſcere, vaſisque pullum formare. Scilicet embryo duobus e principiis componitur, veluti tela ſtamine & ſubtemine; nervi tamen ſtamen præbent, vaſa venoſa ſubtemen; nam maximum roboris ex nervis provenit. Ambo diverſa alimenta poſtulant æque neceſſaria, quippe quum hi individui comites, ſi alter alteri defuerit, conſiſtere non poſſint. Corpus Externum vaſculoſum ſuccis vitalibus, per œſophagum immittendis, ſuſtentabitur; Corpus Internum nervoſum e vaporibus vitalibus, *ſpiritus animales* vocant, per tracheam illatis, nutrimentum accipiet. De hocce poſteriori mihi jam eſt propoſitum diſſerere, nempe *de effectibus aëris in animalium corpora, præcipue ſecundum regulas diæteticas conſideratis.*

§. II.

Pulmo eſt organum, a Creatore factum, ut Inſpiratio & Exſpiratio peragatur, uno nomine RESPIRATIONEM vocamus. Trachea dividitur per dichotomiam magis magisque, donec in tenuiſſimas deſinit veſiculas, e quibus pulmo conſtat, quæque etjam

etjam veſiculæ, aërem ſibi invicem communicare poſſunt. Si junctas harum areas in planum extendi cogitamus, ſpatium ſuperficie totius corporis majus orietur. Aër ſub unaquaque reſpiratione, in pulmones ingreditur, & retrograditur, at cum ſanguine in pulmonibus non commiſcetur, tametſi variatus exit. In pulmones ingrediens, multum in ſe elaſtici habet, quod ibi omnino evaneſcit, poſtea ineptus novæ reſpirationi, & egrediens ſecum multum perſpirabilis ducit; quod, cum verſus ſpeculum aut in frigore exhalamus, videri poteſt. Perſpiratio Sanctoriana, quæ maximam partem ingeſtorum exhalat, præcipue per poros egredi cenſetur, at vero haud minor copia exſpiratione evaporatur.

§. III.

Talis fabrica eſt pulmonum in *Mammalibus, Avibusque*. Sed AMPHIBIORUM, REPTILIUM & SERPENTIUM alio modo creatus pulmo, quo hæcce animalia aërem inſpirant ita, ut ſine viſibili exſpiratione & lente quaſi in corpore diſpereat. PISCIBUS, pulmonis loco, ſunt *Branchiæ* operculis contectæ Branchiarum, quibus, dum aperiuntur & coarctantur, aqua inter branchias ſatis lente premitur. INSECTIS, pro pulmonibus, ſerviunt plures tracheæ ad latera abdominis, *Stigmata* dictæ, quæ ſuo quæque poro apertæ hiant. Si oleo hi pori clauduntur, mox inſecta ſuffocantur. *Apes*, ubi multum diuque circumvolitaverint, videmus, ſimulac domum redeunt, citiſſime ſegmenta ſui abdominis expandere & contrahere, haud aliter ac ſolent Mammalia fortius citiusque poſt longum laborem reſpirare. VERMES adhuc non bene obſervati & cogniti ſunt, quod ad illorum reſpirationem attinet; neque tamen neceſſariam his reſpirationem negare audemus, quum aliquid analogum reſpirationi,

tioni, ſi quis arctiori loco clauſerit, in illis perſpiciatur.

§. IV.

Omnibus temporibus Phyſiologi ſollicite conati ſunt effectum reſpirationis in corpore humano exquirere. Veteres credebant, ſanguini eam eſſe refrigerio; poſtea invaſit opinio, qua putabatur aër, dum reſpiramus, cum ſanguine commiſceri, quod tamen nullo experimento confirmari potuit; tandem viſum eſt permultis, ſanguinem in pulmonibus tanquam cribro ſecerni, fierique floridiorem. Ruber ſanguis non ſolum in animantibus invenitur, quæ pulmones duosque ventriculos cordis habent, ſed in his etjam, quibus pulmones quidem, at unus modo cordis eſt ventriculus, tum in piſcibus pariter, quibus unum ventriculum cordis branchiasque natura dedit. Sed neque iſtud tamen primarium finem reſpirationis conſtituere, palam faciunt ea animalia, quorum cordi unus tantum ineſt ventriculus. Etenim ſola Mammalia Avesque duobus in corde ventriculis utuntur, ita quidem, ut ſanguis e ventriculo dextro per arteriam pulmonalem, quæ in ramulos inter veſicas pulmonum abit, per venam provehatur pulmonalem, in ſiniſtrum egrediens ventriculum; quæ omnia animantia, at nulla alia, calidum habent ſanguinem, inſpiratione & exſpiratione ſatis feſtinanter ſolitum reciprocari. Videmus quidem reſpirationem accelerari, tum febribus, tum externo exercitio & motu muſculari, quibus calor putetur augeri, at vitalem auram in fortiori motu, qui eſt functio nervorum, magis eſſe neceſſariam, & requiri ad corroborationem, & deperditorum ſpirituum compenſationem, credi poterit eo facilius, quod videatur reſpiratio augeri debilioribus, ſive morbus ſive debilitas texturæ corporis tales eos fecerit.

§. V.

§. V.

Aër, qui pulmones intravit, hinc retrograditur, uti dictum eſt, etſi non in ſanguinem. Sed tamen heic qualitatem quandam perdit, quam inductam ſecum non educit, videlicet æthereum quidpiam, quod quale re ipſa ſit, nobis valde obſcurum eſt. Quidquid enim *ætherem*, *electricitatem*, *magnetiſmum*, *ſpiritum*, *elaſticum* &c. vocamus, & aëri immixtum novimus, hujus claram ideam nondum comparare licuit. A poſteriori ſcimus, aërem tale quid perdidiſſe, poſtquam in pulmonibus *electricitate* & *elaſticitate* ſua orbatus, ac novæ dein reſpirationi ineptus, exiit. Nam certe animal quod demumcumque, arctiori loco, quem liber aër non pervadit, ſive theca, ſive vitro, incluſum, ſimulac omnis, qui adfuerit aër, pulmones pertranſiit, neceſſario oportet emori, ſicuti candela ardens, in clauſa lucerna exſtinguitur, ubi flamma tantum ignoti illius pabuli collegit, quantum circumſepto in aëre exſtiterat.

§. VI.

Actio pulmonum ſi accuratius perpendatur, haud facile poſſumus aliud ſtatuere, quam reſpirationem in ſyſtematis cerebroſi uſum inſtitutam, pulmonumque hoc eſſe officium, ut ex aëre tenuiſſimum illud colligat, quod ſpiritus animales vocamus, & lampadem vitæ ſuſtentat. Pulmones & Cor ſyſtole & diaſtole ſua haud ſane ſunt ſynchroni, ſed tres plerumque ictus cor pulſat, ſub unaquaque reſpiratione. Cerebrum coarctatur paullulum, mox dilatatur, alternis vicibus, in homine, certe jam nato, licet haud ſimiliter in fœtu. Hæc cerebri ſyſtole & diaſtole non cordi, ſed pulmonibus ſynchrona eſt.

In

In feroci *Tuſſi Convulſiva*, cerebrum verſus cranium diſtenditur, ita ut ægroto intercludatur ſpiritus, isque tanquam ſyncope laboret aut ſuffocetur.

In fortioribus *ſternutationibus* ſæpe vertigine capitis afficimur, immo & per nares ſanguis erumpit; ſub ſternutatione illorum, in quibus terebra perforari calvariam oportuit, cerebrum promicat, ac ſi per aperturam cranii ſe vellet exprimere.

Quibus, ſub magno exercitio, aut lucta, firmiores vires vitæ opus ſunt, hi *anhelitum* detinent valdeque premunt; qui vehementiori *niſu* quidpiam aggrediuntur, graviter etjam anhelant, naſo oreque aperto, ut cum reſpiratione majorem vitalium copiam virium adquirant.

Affectus, qui valida cerebri actione oriuntur, ſemper reſpirationem mutant: Iratus ſonoros, per nares, anhelitus ducit & pulmonibus haud minus, ac ſi eſſet Aſthmaticus, agitatur: Timidus ægre trahit ſpiritum, ſubeſſe dyſpnœam putares.

Mens ſpeculativa omnes ſuas cogitandi vires colligens, frontem corrugat, ſulcos intra oculos arat, indicem ſæpe interponit, oculos obliquat, ciliis conniventibus ſubluſtrat, contrahit malas, genas, labra, pectus, reſpirat alte, taciteque levat pulmones, parum levatos reciprocat, reſpirat etjam per fauces, dum viſus, auditus fere otiantur. *Svedenb. Cereb.*

Qui moleſto ex *nidore* Cephalalgiam, Vertiginem, Carum contraxerunt, in locum alium, quo puriorem auram hauriant, deportati curantur.

Qui *camera* clauſi, tanquam carcere, tenentur, vitæ fere debilitantur viribus. E contrario, qui ſe

ſe crebrius ſudo aëri permittunt, fortiores fiunt & alacriores.

Deſtillationes e capite in pectus, quæ ſæpiſſime debilitato capiti originem debent, facillime tutiſſimeque motu, ſub dio, equitatione potiſſimum & mutatione aëris, ſiſtuntur.

His, qui *animo liquuntur*, quod accidit, ubi nervis haud ſufficiunt amplius vires ad cor movendum, tutiſſime inſufflatione medemur.

Sicubi tenera mollisque femina in convivio aliquo, cui major adeſt hoſpitum numerus, deliqueſcere occœperit, nova quaſi vita recreabitur, ſimulac in aërem educta fuerit.

Infans ſub partu moribundus revocatur ex orci faucibus ſola inſufflatione; medicina, quæ apud Ægyptios ab longo inde tempore, & adhuc multum culta eſt, teſte *Alpino*.

Aquis ſubmerſi ſæpe excitantur ab inferis apertura tracheæ, afflatu auræ purioris per folliculum.

In periculoſiſſimis *morbis* perfrequenter vitales vires reſpiratione metimur, quæ ſemper, prout opus vitæ fuerit, intenditur; ex imo pectore ductus ſpiritus corpus levat & vitales vires tanquam auget, unde & poſt gravem laborem anheli aërem trahimus.

Qui magno dolore aut affectu alio violentiori obruuntur, profunda agunt *ſuſpiria*, quibus egeritur expelliturque dolor.

Contra, ſpiritum idemtidem ſupprimere, perniciofa conſuetudo; *Servi* in America, ex Angola Africæ advecti, ſicubi durius a Dominis tractantur, magno nonnumquam numero in mortem con-

conſpirant, ut a Dominis grandi ſumma pecuniæ coëmti, hujus jactura injuriam ulciſcantur; moriuntur autem intermiſſa ultro reſpiratione. Servus Barbarus coërcito ſpiritu mortem ſibi conſcivit. *Galenus*.

Canis vivus, cultro anatomico ſubjectus, mortique tandem proximus, paullulum adhuc refocillatur inſufflatione aëris puri per tracheam. Ex his omnibus manifeſtum eſt, quem in modum æthereum, elaſticum illud, quod nervis vitam largitur, pulmones colligant, adeo ut hi æque certo ad ſyſtema cerebroſum pertineant, ac ventriculus ad corpus vaſculoſum.

§. VII.

NASUM Deus reſupinatum infundibulum poſuit, quo aër attrahitur, nam & in ſinu frontis per labyrinthos agitur, ut, ſi quid terreſtre immixtum advenerit, in ſinu illo frontis ſecernatur. Omnia animalia ſecundum ordinem naturæ per nares reſpirant, niſi agitata forte a venantibus, copioſiorem auram vitalem ore ſibi parare aperto cogantur, ut plus virium vitæ colligant. Multi ſolent hominum *ore aperto* reſpirare, peſſima conſuetudine, quæque in juvenibus corrigi debuiſſet, nam inde pectus læditur. In cameris noſtris obſervamus, ſi, exempli gratia, ſpeculum quoddam in menſa ponatur, poſt aliquot dies tenui illud pulvere obductum cerni. Si pulvis hicce microſcopio conſideratur, patebit, minutulis eum particulis arenæ aut plumarum contineri, quæ cum aëre per ora in pulmones immiſſæ, digeri in his nequeunt, ſed ſæpe cauſſam phthiſi primam exhibent, quod, ſi naribus ſua permiſſa fuiſſet functio, non accidiſſet; quare etjam qui multum per os reſpirant, ſæpiſſime aſthmati & phthiſi fiunt obnoxii.

Quanto

Quanto vitio pulvis lapidoſus pectus oneret, apud *Orſenſes* Dalekarliæ videre licet, qui ex teneriori lapide arenaceo Cotes ſuas rotatiles ſecant, & ante annum triceſimum phthiſi plerumque moriuntur. Quin & *Lapicidæ* Stockholmienſes, tantum non omnes, aut calculo pulmonum, aut phthiſi, aut hæmoptyſi enecantur; quandoquidem pulvis ille tenuis lapidoſus adeo penetrabilis eſt & volatilis, ut veſica urinaria, inflata ſuſpenſaque in officinis illorum, poſt exactum annum, aliquot ſcrupulos pulveris tenuis lapidoſi intus continere deprehendatur.

Quocirca opulentiores noſtrorum hominum pulvinos *plumis* effartos improbant, & illorum loco ſtratis incubant e ſetis equinis, quoniam pulvis e plumis oriundus pectus gravat, & penna ſive pluma quoad demumcumque coquatur, vix tamen ſolvitur.

In ſuperiori parte naſi etjam organum olfactus Creator conſtituit, ad *odorem*, viribus vitæ aut ſyſtemati nervoſo noxium, indicandum, ut tempeſtive omnia graveolentia, volatilia, & naturæ inimica fugiamus.

§. VIII.

Omnem ubique aërem unius ejusdemque eſſe indolis, haud difficulter quiſpiam crederet. Sed multis variationibus ratione frigoris & caloris, ſiccitatis & humiditatis, levitatis & ponderis, rarefactionis & denſitatis, tranquillitatis & flaminis ſubjectus eſt, præterquam quod variis miſceri ſolet volatilium corporum exhalationibus, quæ e terra adſcendunt. Singulatim de his agere, nimis jam longum foret, quum inſuper otium mihi fe-

 cere

cere D. Doctor Brodd in Diſſert. de Morbis ex hieme, & D. Aſſeſſ. Siefvert in Diſſert. de Aëre habitabili. Ab his prolata præteriens, ſpeciales tantummodo obſervationes quasdam adjiciam, quibus omnibus inferatur, quam accurato ſollicitoque ſtudio delectus ſit habendus aëris, in foro diætetico; quare etjam Auctores diætetices inter ſex res ſuas non naturales, aëri reſpirando primum vulgo tribuerunt locum.

AËR SUFFOCATUS, qui in *ſepulcretis* diu clauſis, in *puteis* profundis diuque neglectis, in *cellis* ſubterraneis, in *ciſtis* a longo tempore coopertis occurrit, tam eſt mortiferus, quam qui usquam maxime; nec alia peſtis ulla adeo inopinam ſubitamque mortem infert. Nam ſimulac quispiam in tales latebras vel naſum immiſerit, ſine prægreſſo ullo ſymptomate enectus illico in terram concidit. Num propterea, quod talis aër, orbatus æthereo, in ſe ſpirituoſum vitale rapit?

AËR PUTIDUS e locis uliginoſis, cæſpitoſis, & paludoſis exhalans, ubi diu aqua ſub terra ſtagnavit, ſemper morbos affert, quare etjam inſalubre eſt prope talia loca obambulare, præſertim mane & veſperi, dum adhuc aguntur nebulæ.

Hujus generis eſt *venenatus halitus*, qui prodire e tellure multis in locis obſervatur, uti e Scrobe Peralti Monſpelii, Grotta del Cane in Italia, Antro Pyrmontano &c.

Avernus lacus quondam Campaniæ Plutoni dicatus, veteribus tam mortiferum vaporem exhalare ferebatur, ut aves transvolantes perimeret, Auguſti poſtremum juſſu, excîſis ſilvis circumjacentibus, expurgatus.

Stut-

Stutgardia in Germania, *Toloſa* in Gallia, adeo olim inimicæ erant ſano corpori, ut ne viſitarent peregrinatores, metu morborum abigerent; nam qui haud expertus advenerat, raro illæſus inde rediit. Nunc ſtagnantibus ante aquis per paracenteſin eductis, æque celebrantur ſalubres, atque loca ulla alia.

Upſalia noſtra multo fieret valetudini commodior, ſi vetuſta palus foſſaque, noſtris dicta *Kampbaf* & *Stadsdiket*, perfoderentur, ut aqua porro dimitti poſſet. Diris, tum ſperamus, febribus exacerbantibus, quæ tot ægros quotannis cruciant & exanimant, careremus.

§. IX.

NIDORES, occluſis temere caminis, perfrequentes nobis, quibus, ſub frigido nimis climate, camini neceſſarii ſunt, ad calorem parandum ſervandumque ædibus, ſi minus provideamus aut feſtinemus claudere, multas & periculoſas ſyſtemati cerebri noxas concitant, quare etjam auſtrales nationes numquam operculis caminorum utuntur. Sæpe nobis Coryzam, debilitatem capiti doloremque, immo & Carum ipſamque mortem advehunt, adeo ut, qui ſoſpes ac ſanus veſperi iverit cubitum, mane mortuus ſuper lecto repertus ſit haud raro; quem ad modum heic Upſaliæ, ante aliquot annos, duobus accidiſſe famulis meminimus; ne caſus hujusmodi innumeros alios ac pertriſtes in patria noſtra percenſeamus. Eſt autem eo gravius periculum, quod nidorem ipſe ſæpe ille, quem aggreditur, non animadvertat, dum tamen ſomno tentatus primum, mox obdormiſcit & emoritur.

Præ cæteris nuper exſtructi camini, aut pingue, quod his forte inciderit, nidorem creant haud diu-

 tinum

tinum minus, quam pernicioſum. Omnes denique camini, in quibus per longum tempus ignis non accenſus fuit, fœdum pariter nidorem edunt.

Neque nunc loquar de fumo, quem ſuppoſito igne ſpargunt mineralia, ut arſenicum, plumbum, hydrargyrium & antimonium.

§. X.

PUTREDO & ACESCENTIA ſunt duo illa veluti ſubſidia, quibus natura omnia diſſolvit deſtruitque corpora. In primis heic efficax eſt putredo, quæ in alkali volatile cadavera permutat, ſublata particularum cohæſione. Hæc omne viſcidum disjungit. Eſt autem omne nutriens viſcidum; nam gluten aut ichthyocolla ſoluta, ſimulac putreſcere occœpit, vi poſtea ad conglutinandum deſtituitur, & ipſe Sphacelus nihil aliud eſt quam putreſcentia carnis in animali vivo, ut Gangræna eſt ranceſcentia pinguedinis. Omne putridum eſt ſepticum & corroſivum, ipſi veluti naturæ horrendum. Saluberrimum quod erat ovum, putredine maximum fit venenum. Aqua e cadavere putrido exſtillans eſt corroſiva & fere Sphacelo exulcerans, teſte *Meadio*.

Ubi ſolemne eſt in templis mortuos ſepelire, æſtate fœtor oritur, quo haud paucos correptos in morbum incidiſſe, immo & mortuos eſſe, ſatis conſtat.

Oppida clauſa obſidione, ubi homines & animalia fame intereunt, & inſepulta non raro jacent cadavera, febres mortiferæ invadunt.

In *navibus*, quæ Indiam alterutram petunt, ſicubi ſtagnans aqua computruit, ſæpiſſime Febres putridæ & Dyſenteriæ aggrediuntur.

Qui ad litora maris habitant, in quibus fucus, meduſæ & alia recrementa maris ejecta calore æſtatis putreſcunt, facie luridi, triſtes, hypochondriaci, & morbidi obveniunt.

E majoribus *urbibus* eductæ ſordes extra vallum vulgo projiciuntur; ex quo fit, ut proxime habentes domos, fœtore urgente, corripiantur febribus, quæ ibi primam originem ducunt. In locis tali fœtore vitiatis, ipſa vaſa argentea, ſtannea, ænea, immo lintea denique, arctiſſimis licet clauſa repoſitoriis, nigritia imbuuntur, quæ vix ablui poſſit, teſte *Dyglæo*.

Dentibus, niſi idemtidem laventur, ſqualor inhæreſcit, qui tandem correptus putredine, cadaveroſum dat halitum & ipſos dentes aggreditur. Nempe in ſcorbuto, quia œdema etjam gingivarum naſcitur, & gingivæ laxæ generationem viſcidi in dentibus admittunt, ex hac putredine oris forte petatur cauſſa, cur ſcorbutici facie triſti minimeque nitenti utantur, haud aliter ac ozæna qui laborant, & per nares ſemper fœtorem horrendum exſpirant, luridi & triſtiores conſpiciuntur. Nam lux faciei, quam veteres dicebant, aut ſplendor cutis, recte valentes indicat, in morbidis ſenſim evaneſcit.

In urbibus etjam, quæ civium abundant frequentia, quibus proinde multæ ſunt *cloacæ*, per æſtatem horrendus fœtor circumvagatur, ex quo febres plurimæ, ceſſantes maximam partem, ſimulac pluvia aërem purgaverit atque ſordes veluti abluerit.

De Judicibus in Anglia memorat Verulamius, ſiquidem muneris tenebantur ratione, ut ſemel quotannis captivos fœtidis in ergaſtulis inviſerent,

L 3 ſæpe

ſæpe accidiſſe, ut peſſimis afficerentur morbis, & mortem inde interdum occumberent.

Omnes *Artifices*, qui in rebus verſantur putridis, ut Coriarii, Candelarii, Veſpillones, Foricarii, vulgo decolores, luridi & cachectici ſunt, teſte *Ramazzino & quotidiana experientia.*

Cuſtodes *Noſocomiorum* ſæpiſſime morbis afficiuntur.

Judæi, ſordidi ut plurimum & inculti victu reque familiari, colore produnt vitiatam valetudinem.

Moniales, anguſtis prohibitæ cellularum clauſtris, ſæpiſſime a fœtore pallent, nigræ & emarcidæ.

Tota natura ab his, quæ fœtent, abhorret.

Equus longe in latus divergens rapitur, ſicubi, juxta viam, putridum cadaver ſubolfecerit.

Viverra Putorius a ſe feras hoſtesque alios dispellit, fœtore tantum illo, quem emittit, terribili, ut primum hoſtes appropinquaverint.

Ex his ſatis ſuperque elucet, quantopere malus aër noceat, quamque ſit neceſſarium, ut qui ſanum ſe alacremque ſervare velit, haud minus accuratum ac continuum purioris reſpirandæ auræ delectum, quam ingeſtorum, adhibeat. Quare etjam Moſes juſſit, ut milites in caſtris ligonem ſecum portarent, quo excrementa obtegerent, ne morbi caſtrenſes, Febres malignæ & Dyſenteriæ excitarentur, ut ſæpe accidere hodie compertum eſt. Nec minus prudenter Imperator Theodoſius lege ſancivit, ut cloacæ Romæ mundarentur, ne fœtor

fœtor inficeret. Tempore autumnali & verno, dum vegetabilia, folia & ramenta herbarum putreſcunt, plurimæ febres ſolent infeſtare.

§. XI.

Purum aëra, quo *rura* fere gaudent, præſertim editioribus in locis, ubi exhalationes ventis diſperguntur, inprimis ſalubrem ſentiunt, qui ſub illo habitant; quin & frigus ipſum tum aëra, tum aquam, purificat. Itaque ſanitatem qui ſervare ſtudent, aërem purum ubique deligant; cibum non ſumant, niſi ubi purus & ſalubris aër & ſaliva poſſit commiſceri & pulmonibus attrahi; in cameris, quibus depreſſius tectum, non dormiant; nec obambulent, ubi ſtagnans aqua fœteat; nebulas denique, denſis plerumque exhalationibus gravidas, fugiant. Sed vero e camera, quam inhabitant, progreſſi idoneo etjam corpus exercere motu conentur, haud continue detinendi ſuetis ædiculis; tum lintea diligenter mutent, ne, poſtquam hæc perſpiratione ejectum ſudorem imbiberint, malo contaminentur fœtore.

In templis *fornicatis*, ubi aër una cum ſociis exhalationibus detinetur, multi, præſertim vere & autumno, febribus intermittentibus pertentantur.

In *ædes nuper exſtructas* lapidibus, quæ per duos & tres annos e muris vaporem aquoſum exhalant, ut charta in menſa forte poſita inſcribendas litteras vix admittat, ſi qui citius immigrant, in mortiferos morbos incidunt; uti norunt omnes, Stockholmiæ, ante aliquot annos, accidiſſe, quum ſumtuoſæ domus, poſt incendium aquilonalis ſuburbii, exſtructæ, perplures viros haud ſane de

 plebe

plebe, nimium properantes, ut inhabitarent, præmaturæ morti tradebant.

§. XII.

ALTIUS SITÆ regiones, quæ minori attinguntur exhalationum vi & ſiccæ ſunt, febres intermittentes fere ignorant, contra poſitæ humilioribus locis, ubi tellus potiſſimum eſt argillacea, aquæ tenacior, multis talibus febribus afficiuntur. Pulcra & opipara Hollandia, quæ tota depreſſa ſitu eſt, uti nobis heic Upſaliæ *pratum* dictum *Regium*, peregrinis fatalis accidit; qui illuc advenerint, raro noſtalgiam & febres criticas effugiunt.

Aegyptus ſalubris eſt incolis, per hiemem, quo tempore non pluit, & ſaluberrima circa Pyramides, ubi cœlo numquam pluvia demittitur.

Chinæ & *Tatariæ* deſerta, ab omnibus fere immunia exhalationibus, faciunt quidem, ut incolis fibræ rigeant, at in cauſſa ſunt quoque, cur hi parum ægrotent.

Helvetii & *Sueci*, nati regionibus montoſis & editioribus, ſi quando peregrinantur, recte valent, donec per loca depreſſa ferri non neceſſe ſit.

Qui tempore autumnali, inter *Romam* & *Neapolin* itinera faciunt, raro devitant, quin febre mortifera laborent, quod Quercetanus in diæteticis dudum notavit, & anno proxime decurſo Generoſiſſimus Baro de Baltimore ſuo ipſius funeſto exemplo confirmavit.

Scania, qua ſilvis diſtinguitur, lapidoſa & ſilvatica eſt, hinc agilia etjam in incolis & læta nutrit corpora. Contra campeſtris, quia argilloſa eſt

&

& arenoſa, ex quibus duabus cauſſis fit, ut aqua diu moretur, nec diffluat, & habitacula paſſim ſuffocante aëre oppleantur, corpora quoque incolis debilitat, ut his omnino ſint diſſimilia, quæ in parte vigent altera.

SERENUS AËR proprius fere eſt altioribus locis, quare & majores noſtri ædificia in collibus exſtruebant. Nunc neceſſitas copioſioris aquæ, coëgit, ut plurimæ urbes depreſſiora loca teneant. *Arx Regia* noſtræ Upſaliæ optimo ſitu fruitur; mane altum collem huncce ſerenus aër colluſtrat, cum ejusdem ſub radicibus tota urbs denſa exhalationum nebula ſubmergitur. *Creta* omni ævo in ſaluberrimis locis fuit habita. *Athenæ* ſereno, quo circumfunduntur, aëri, ipſiusque adeo cœli beneficio, debere haud dubie credebantur olim tot, qui eas nobilitarunt, doctos & ſolertiores cives. Inſulæ *S. Helenæ*, & *Bermudes*, ab omnibus fere liberæ exhalationibus, in numero maxime ſalubrium regionum merito ponuntur, & ægrotantes nautæ, in alterutram qui deſcendunt, niſi morbus longius ſit progreſſus, ſtatim curantur. Romani quondam Phthiſicos & Aſthmaticos ad *Stabias* prope *Veſuvium* ſiccum amandabant.

NEBULOSUS AËR, ſemper noxius, pluvia, aut vento, aut tonitru purgatur, at periculoſiſſimus idem, ſicubi admixta ſpurcities ſit quædam, uti fere eſt in urbibus, & calidiore ſub æſtate; quare opulentiores, quibus occaſio non deeſt, per aliquot hebdomadas, dum dies fervent caniculares, ex urbibus ſolent emigrare.

Peſtis, qua Cairo haud raro affligitur, poſt pluviam ceſſat, uti febres, ob eandem cauſſam per æſtatem, Amſtelodami. *Tonitrua* maxime aë-

rem emundant & omnia humida multa viciſſitudine afficiunt. Vina inde turbantur, aqua lacuum tepeſcit, corpora noſtra exæſtuant.

QUIESCENS AËR, tanquam aqua ſtagnans, fere putreſcit; ergo incolæ villarum, quæ denſis ſilvis circumdantur, vulgo minus hilares animo minusque incolumes valetudine cernuntur. Omnes *Lappones* Alpini, ſub aëre aperto, agiles alacresque vivunt; in denſis ſilvis qui habitant, timidi, triſtesque degunt. *Nautici* ad Indias proficiſcentes, dum vento fortiori aguntur, commode valent; ſed ſi acciderit, ut per aliquot hebdomadas tranquillitas maris teneat, multis contra morbis *inde* vexari occipiunt. In inſula *S. Thomæ*, ubi durante ſolſtitio brumali, venti per duos menſes quieſcunt, in morbos ſolent quam plurimi incidere. Immo in univerſum, ubi ventus movetur, incolæ ſanitate gaudent, haud fere aliter ac piſces in rapidis potiſſimum amnibus & fluminibus firmiores & ſapidiores fiunt; nam venti aërem movent, purgant, removent, diſſipant, verrunt. Salubrior itaque vita in apricis, venti enim ſiccant terram, ut lintea.

CLX.

CLX.

FRAGA VESCA

PRÆSIDE

D. D. CAR. v. LINNÉ

propoſita

a

SVENONE ANDR. HEDIN

Smolando.

Upſaliæ 1772. *Maji* 26.

---

§. I.

Humi naſcentia FRAGA occurrunt ſpontanea, non ſolum in Suecia noſtra, inde ab Alpibus Lapponicis ad auſtralia Scaniæ Campeſtria, ſed & per totam Europam, per Aſiam etiam, Africam & Americam creſcunt. Adeoque *Fragaria* plantis annumeratur iis, quæ omnes quatuor mundi partes incolunt, uti *Portulaca*, *Vitis*, pauciſſimæque aliæ. Quod Naturæ hunc fructum ubique ſerere placuerit, neque ſine Numine factum, quum eumdem forte præcipuo uſui Generis Humani deſtinaverit.

§. I.I

§. II.

SENTICOSÆ conſtituunt Ordinem Naturalem XXXV. in Generibus Plant. D. Præſidis. Hic ordo ſequentia Genera ſub ſe comprehendit:

Alchemilla	*Tormentilla*	*Geum*
Aphanes	*Potentilla*	*Dryas*
Agrimonia	*Fragaria*	*Rubus*
Sibbaldia	*Comarum*	*Roſa.*

Radix his perennis, excepta Aphane, fibroſa.

Caulis plerisque annuus, exceptis Rubis quibusdam, & Roſis facile plerisque, quibus ſuffruticoſus; in nullis vero arboreus.

Folia omnibus alterna, petiolata, in foliatione plicata, plerisque compoſita, pubeſcentia. *Stipulæ* omnibus binæ.

Flores ſparſi, ex alis prodeuntes, plerumque pedunculati.

Fructus, qui ex Pericarpio, Semina includente, conſtare ſolet, in his, proprie dictus, certe nullus eſt.

Roſa vulgo dicitur Pericarpia ſeu Poma producere, ſed Pericarpio plane orbatur, & Calyx tuboloſus, collo coarctatus, fundo ſemina continens, demum ipſe, baccæ modo, matureſcit, coloratur, emolleſcit, ſolis laciniis arefactis.

Rubus, fructu ſuo ſingularis admodum eſt: Receptaculum enim ſeminum quaſi duplici epidermide obducitur, intra quam ſuccus & ſemina latent, adeoque decidit hæc Bacca concava inſtar pilei.

Agri-

Agrimoniæ fructus conſtat ſolo calyce hiſpido, veſtibus obambulantium & velleribus animalium adhærente, nec quæ vulgo Seminum nomine veniunt, alia ſunt quam Calyces.

Qualitate hujus Ordinis plantæ multum conveniunt. *Sapore* ſtyptico & ſicco ſunt omnes, radice quidem magis, quam caule, unde Radix Tormentillæ & Alchemillæ certat cum Biſtorta. *Odore* minus valent ipſæ Herbæ, pauciſſimæ tantum, uti Ulmaria, quæ fragrantes; odore grato Flores excellunt Roſæ; Fructibus Rubus arcticus & Fragaria veſca; Radicibus autem ſolum Geum.

CHARACTER botanicus pro hoc ordine combinando eſt

CALYX Perianthium monophyllum: laciniis duplicatis, exceptis Aphane, Rubo.

COROLLA polypetala regularis, exceptis Alchemilla & Aphane apetalis, Tormentilla tetrapetala, Dryade octopetala.

STAMINA Calyci (non Receptaculo) inſerta, circiter viginti, rarius plurima; at 4 Alchemillæ, Aphani; 5 Sibbaldiæ; 12 Agrimoniæ; multa Roſis.

PISTILLA plurima, *Stylis* ſolitariis; ſed 1 Alchemillæ, Aphani, 2 Agrimoniæ, 5 Sibbaldiæ.

PERICARPIUM nullum, quamvis Roſa Calyce mentiatur Pomum, & Rubus Epidermide Baccam.

SEMINA nuda, plurima, pro numero ſcilicet Piſtillorum; ſunt hæc ariſtata Geo; caudata hirſuta Dryadi.

§. III.

§. III.

FRAGARIA eſt Genus diſtinguendum a cohortibus Senticoſis: Calyce 10-fido, Petalis 5, ſtaminibus 20, Piſtillis plurimis, Seminibus muticis, Receptaculo ovato, carnoſo, deciduo.

Militat ſub Claſſe Icoſandriæ; Ordine Polygyniæ.

Eſſentialis nota, qua diſtinguitur, eſt Receptaculum carnoſum deciduum. Comarum gaudet quidem Receptaculo carnoſo, ſed permanente.

SPECIES Fragariæ vix plures quam duæ, vere diſtinctæ, etiamnum innotuere.

Sterilis FRAGARIA caule decumbente, ramis floriferis laxis. *Syſt. nat.* 2. *p.* 350. *Spec. pl.* 709. *n.* 3. diſtinguitur a ſequenti facillime, quod nulla producat Flagella, quod Caules floriferi decumbentes ſint, qui in ſequente erecti; quod Flores ſolitarii, quod Petioli & Receptaculorum Peripheria valde lanata. Cum vero hujus fructus non eſculentus ſit, hancce intactam relinquo ſpeciem.

Veſca FRAGARIA flagellis reptantibus. *Syſt. nat.* 2. *p.* 349. *Spec. pl.* 1. *p.* 708. omnibus notiſſima, de qua acturus ſum.

Chiloenſis Fragaria, quam delineavit *Frezier itin. p.* 70. *Dill. elth. t.* 120. *f.* 146. *Mill. ic. t.* 288. Structura omnino convenit cum Fragaria veſca, ſed differt inſigni magnitudine totius herbæ, utpote quæ Caule ſemipedali eſt & Foliis proportione magnis & craſſis, Baccis itidem magnitudine Pruni. Pluribus etiam quam quinque petalis inſtruitur, iisque non obcordatis ſed integris. Hanc primus

mus *Frezier* circa civitatem Conception invenit, ejusque vivas radices ſecum attulit Pariſios, & D. D. Iuſſiæo dedit. Inde in hortum pervenit Leidenſem, inde in hortum Oxonienſem; indeque prolata in hortos pleroſque Europæ, etiam in Upſalienſem. Hæc cum ſola magnitudine, fructuque minus ſapido, differat, vix ſpecie a Fragaria veſca diſtingui poteſt. Inprimis cum flagellis ſimiliter inſtruatur.

Muricata Fragaria a *Zanonio* propalata, at minus bene deſcripta, differt etiam magnitudine, ſed inprimis fructu ſeminibus muricato, ut fructus vix deglutiri queat, niſi abraſis prius ſeminibus. Rarior hæc ſpecies paucisque nota, mera erit varietas Fragariæ veſcæ, ex auctoritate D. *Halleri.*

Ceterum duæ inſigniores varietates Fragariæ veſcæ per Europam frequentes ſunt: *Silveſtris* (nobis *Smultron*). Creſcit ubique in aridis, ſylvaticis, apricis locis, & inprimis in ſylvis cæduis, diſtincta fructibus lævibus, quibus inſperſa ſunt ſemina, magis fragrantibus. *Pratenſis* (nobis *Jordgubbar*). Creſcit in pratis humili gramine veſtitis; differt inprimis fructibus adſperſis punctis concavis, in quibus ſemina reſident; minus fructibus fragrans eſt, ſapore præcedenti accedit, & promiſcue eſculenta eſt, uti præcedens, minus licet frequens.

Monophylla Fragaria nuper detecta a D:no *Duchesne* & cum Horto Upſalienſi communicata, tota ſtructura cum Fragaria veſca convenit; differt tamen inſigni & maxime ſingulari nota, Foliis ſc. ſimplicibus nec ternatis, ut nullus non eam pro diſtincta aſſumeret ſpecie. Cum vero hæc primo

fa-

folia radicalia non raro ternata producat, facile divinare licet, hanc a Fragaria veſca primum fuiſſe productam.

Varietates plures qui velit, adeat D:ni *Duchesne* monographiam *de Fragis*, ante aliquot annos Pariſiis editam, Gallice, 12:mo, qui pulcherrime has varietates pertractavit.

Colitur non raro Fragaria veſca in hortis noſtris oleraceis, tam *Sylveſtris* quam *Pratenſis* varietas, ubi mirum in modum luxuriat & multiplicatur flagellis ſuis copioſiſſimis, unde etiam magis ſterilis evadit, adeoque hortulani ſtudioſe flagella hæc decerpunt, & terram circum plantam ad radicem in acervum, talpæ ſimillimum, cumulant, ut fructus ferat copioſiores; minus tamen ſapidos & fragrantes fructus reportant, quam ex planta ſpontanea.

Flores ſpontaneæ plantæ deſtruuntur ſæpe gelu vernali, aut ſiccitate aëris, unde annonæ caritas hujus fructus ſæpiſſime ſequitur.

Fraga apud varios varia obtinent nomina:

Smolandis	*Jordbär*	Helſingis	*Snytterbär*
Daliis	*Jolebär*	Germanis	*Erdbeeren*
Bahuſiis	*Backbär*	Belgis	*Aardbezien*
Gotlandis	*Rödbär*	Gallis	*Fraiſes*
Wgothis	*Hättebär*	Anglis	*Strawberries*

Matureſcunt Fraga apud nos ſub finem Menſis Junii, & durant ad finem caniculæ; ſeu incipiunt, dum Pavo primas dimittit gemmantes pennas, & durant in maturitatem Ceraſorum. Vid. *Calend. Floræ.*

§. IV.

§. IV.

Baccis a plerisque annumeratur Fructus Fragariæ, qui tamen proprie bacca non eſt. Fructus Botanicis audiunt Pericarpia, quæ ſunt vel *Sicca*, ut *Capſulæ*, *Siliquæ*, *Legumina*, *Folliculi*, *Strobili*; vel *Succulenta*, ut *Poma*, *Baccæ*, *Drupæ*. Ad neutra horum Fructus Fragariæ accedunt, ſed mere ſunt Receptacula Seminum, ab aliena ſcilicet parte Fructificationis. Sic *Mori* Fructus Bacca non eſt, ſed tantum Calyx ſucculentus. *Roſæ* Fructus Pericarpium non conſtituit, ſed mere eſt Calyx coarctatus, coloratus & carnoſus. *Ficus* Fructus conſtat Receptaculo coarctato, ventricoſo, ſucculento, ideoque non ex Pericarpio. *Humuli* Strobilus fit ex meris ſquamis calycinis in alam productis. Hæc qui non intelligit, in conſideratione Sexus plantarum facillime errare poteſt, & illi paradoxon videbitur, Fructum absque Mare & prægreſſa fœcundatione prodire. Similiter Fructus *Anacardii* videtur Drupa, cui Nux inſidet ſupra & extra Pericarpium; ſed in eo fructus carnoſus non eſt niſi Receptaculum carnoſum grandefactum. Similiter etiam cum fructu Fragariæ comparatum eſt, qui a receptaculo ſolo perficitur ſucculento, per maturitatem colorato & e ſuo calyce deciduo.

§. V.

Pharmacopolia e Fragaria noſtra aſſervant *Herbam*, *Fructum*, *Syrupum*, *Aquam*, *Spiritum*, *Acetum*, quæ tamen omnia ab hodiernis Medicis, in ſanandis morbis, rariſſime præſcribuntur. Aqua ſola, rarius licet, pro coſmetico adhibetur, inprimis ad maculas faciei & varos depellendos, aut etiam in lippitudine; ſed neque in his multum præſtat. Fructus autem avide ingurgitantur non

modo a pueris, fructuum plerorumque avidiſſimis, ſed etiam tam a plebejis quam a nobilibus in deliciis habentur. Baccæ vel per ſe adhibentur, vel cremore lactis aut vino perfuſæ, vel ſaccharo adſperſæ, vel & ſaccharo cum vino, aut lacte cum ſaccharo mixtæ. Quovis modo ſumtæ vix umquam nocent, neque enim, ut alii fructus, acidum ſpontaneum generant, neque Diarrhœam, Colicam, Choleram, Febrem aut Catarrhum excitant, ut varii Auctores hoc vitium ipſis tribuunt. Alvum leniſſime ſolvunt, ſi ab initio nimia copia & antequam ventriculus iis adſueverit, aſſumuntur, leviſſime & vix manifeſte diureticæ ſunt; aceſcentes mitiſſimæ, adeoque parum refrigerantes, nec copia aut exceſſu, quantum vidimus umquam, nocuerunt.

Occurrunt interdum conſtitutiones quædam admodum ſingulares, quæ, neſcio qua antipathia, Fraga perferre nequeunt, licet ipſis ſapiant; verum unica alterave comeſta bacca, in deliquium incidunt, & toto corpore maculis effloreſcunt petechialibus. Exempla vidimus in Illuſtri Mathematico, Generoſ. Conſiliario Status Klingenſtierna, & Uxore Aſſeſſoris Coll. Med. D. D. Moræi, pauciſſimisque aliis.

At vero inde non concludere magis licet, quam ab iis, qui commorari nequeunt in domo, ubi Felis ſe inſinuavit.

§. VI.

Diatheſes generantur in corpore humano plurium morborum & mortis cauſſæ proximæ, ut *Acida*, *Alcalina*, *Salina*, *Scorbutica*, *Syphilitica*, *Scrophuloſa*, *Tartarea*, &c. In his debellandis omnes Medici ſunt & fuerunt inprimis attenti; utinam

nam in his plura innoteſcerent medicamina, uti contra Acidum *China*, contra Syphiliticum *Hydrargyrum*, contra Scorbuticum *Plantæ Tetradynamicæ*.

Calculus, *Sabulum* & *Tartarus*, omnesque Lapides in animalium corporibus producti ejusdem ſunt naturæ, & ex proſapie Calcaria. *Calx* ſolubilis Acido, eodem ſaturata Gypſum evadit, acido ulterius non ſolubile. Ex variis aceſcentibus & ſalſis ingeſtis, oriuntur plurima concreta lapidea in corpore gypſeæ naturæ, adeoque non ſolubilia ulterius acidis, ejusmodi certe, quæ ea copia aſſumi poſſunt, ut per totam ſanguinis maſſam diffundantur. Ad hæc concreta pertinent *Calculus urinarius*, *Materia Podagrica*, ex nodis Podagricorum manifeſta, *Tartarus dentium* &c. Hæc ex impuris & ſtagnantibus concreſcunt humoribus, inprimis ſub otio & quiete, dum ſalibus cryſtalliſantur particulæ terreſtres in ejusmodi Tophos. Hinc Aquæ potatores, qui lympham diluunt & ſanguinem quaſi lavant, viſcidas auferendo particulas, his minus obnoxii; hinc qui otioſi aut morbis diutius lecto detenti, Calculum incurrunt; hinc qui copioſe vina acida ingurgitant, ob ſal in vino contentum, ſæpius Arthritici. Omnis Medicorum ſpes contra Calculos & affines, hoc noſtro quo vivimus tempore, poſita eſt in pilulis lithontripticis Dnæ Stephens, ex calce & ſale alcalino confectis, quas averſatur gula & ventriculus, quibus læditur digeſtio; quibusque maſſa ſanguinea diatheſi ſalina ſcorbutica inficitur, ut non raro, præ Scelotyrbe, dentes ex alveolis cadere faciat, ne loquar appetitum ciborum & doſin enormem cum faſtidio ægroti. Taceo reliqua lithontriptica varia, quæ fefellere Magiſtrum. Hoc tantum dicam, quicumque ejusmodi jactitat lithontriptica,

triptica, ſi non ſimul tartarum dentium tollant, ubi immediate agere poſſunt, fallit certe & fallitur eorum auctor. Lithontriptica ſua jactent alii, nobis unicum tantum, quod materiam ſolvit tartaream, notum eſt, quodque eſt ſuccus Fragorum. Fraga majori copia aſſumi poſſunt, quam ulli alii fructus aceſcentes, & quidem absque ulla noxa.

Hæ Baccæ, magna copia ingeſtæ, nudæ & quaſi decorticatæ, facile exprimuntur per vias chylopœeticas, ut ſuccus ex his ſic expreſſus, abundantior cum maſſa ſanguinea poſſit miſceri, vireſque ſuas per omnia vaſa totius corporis ſimul exſerere; diluere ſcilicet impura, ſolvere ſabuloſa, & parum ſub Sirio, quo prodeunt, ardente refrigerare.

Quicumque itaque Fraga copioſius aſſumit, & quotidie bis continuat, quamdiu eorum meſſis durat, magis maſſam ſuam purificabit ſanguineam, quam ullo fonte ſoterio aut aqua minerali; qui ſimul laborat dentibus ſcorbuticis, viſcidis, fœtidis, & quod probe obſervandum *tartaro* obductis, intra quatuordecim dies eos depurgatos videbit, tartaro omni ablato.

Diæta ſimul obſervanda erit, ut facilius & promtius opus ſuum hoc medicamen perficiat; quæ in parciori eſu Carnium, & Lardi præſertim durioris, conſiſtit, in abſtinendo item ab Acidis, præcipue Vinis; neque aliud vitandum novimus.

Podagræ ſeu *Arthritidi* nullum remedium huic æquiparandum novimus, ſi æger, quamdiu Fraga proveniunt, ex his conſumit, quantum partitis vicibus, quovis die ter vel quater, ingurgitare poterit, a minore incipiendo copia, & inprimis cum

cum fraga adhuc nondum perfecte maturuerint, magisque aceſcentia ſunt, indies majori quantitate hæc edendo continuans, donec ventriculus ipſis magis adſueverit. Hac certe levi cura, tuto, cito & jucunde multi apud nos, quos novi, a diro hoc curati fuerunt morbo.

§. VII.

Inventum hoc Generoſiſſ. Dn. PRÆSIDI debetur, cui anſam Podagra ſuppeditavit enormis, quæ ipſum anno 1750 adgrediebatur. Circa finem Junii inſultum incurrebat podagricum tam enormem, ut per quatuordecim dies nec cibum nec ſomnum capere poſſet, & nequidem præ dolore per duo minuta pedes in quiete tenere. Digitorum pedis articuli rubeſcebant, nodis intumeſcebant, & cetera more ſolito. Materia podagrica ex uno pede in alterum, in manus, reliquosque iterum articulos migrabat. Tandem fere moribundo patella fragis impleta offerebatur, quæ ſola gulæ placebant; & ex horum eſu, primo poſt quatuordecim dies, per aliquot horas obdormivit. Evigilans plura petiit fraga, & circiter orbiculum his refertum conſumſit; iterum a media nocte in tempus matutinum obdormiens, absque omni doloris ſenſu evigilabat, lectumque reliquit, verum a morbo admodum debilis. Una ſic doſis plus, in vacuo per quatuordecim dies ventriculo & corpore, effecit, quam alioquin plures.

Inſequente anno 1751, Podagra eodem tempore revertebatur, vix ut atrium Regium Drottningholmiæ, ubi tum erat, facie pallida & cachectica adſcendere poſſet. Sciſcitanti Sereniſſimæ Reginæ, jam Viduæ, quid ipſum deficeret? Fraga reſpondit, quæ obtinere non poſſet. Mitiſſima Regina

 ipſi

ipſi integram patinam adferri juſſit, qua circa veſperam vacuefacta, agilis, proxima hora matutina, atrium adſcendebat.

Tertio inſuper anno eodemque tempore, denuo Podagra, ſed longe mitior, rediit, fragis iterum debellata. Quarto quintoque anno, ſolito tempore, vix tamen manifeſte, inſultus ſenſit, mox eodem ſuperatos modo, a quibus jam per viginti fere annos immunis vixit. Ab eo inde tempore, modo dicto, Fraga quavis æſtate conſumſit, quæ maſſam ſanguineam mundificarunt, pondus corporis ſublevarunt, faciemque floridiorem reddiderunt, ut plus ſe iisdem debere aſſeveret, quam alii aquis mineralibus.

Medicinam hanc præſtantiſſimam, ab eo edocti, ſummo cum effectu, plurimi adhibuerunt, unde etiam pretium fragorum heic Upſaliæ octuplum, vel ad minimum ſextuplum evaſit, ut ſæpe vix ullo pretio hæ baccæ obtineantur, ea copia, quæ a variis deſideratur.

Uſus horum in morbis arthriticis dein multum invaluit. Sed nullum etiamnum novimus, qui hunc in *Calculo* tentavit; nulli tamen dubitamus, quin eumdem effectum etiam in eo præſtent, quum Calculus eadem conſtet materia, qua Tartarus in Tophis podagricis. Qui vero Fraga pro ſcopo Calculi urinæ aſſumere volunt, diligenter obſervabunt, quod calculus communiter viſcido veſtitus in Renibus includatur aut Veſica, quodque hic Fragorum ſuccus, dum ſolvit viſcidum Calculi Corticem, ut nudus jaceat, magis debeat irritare ab initio fibras nerveas, usque dum exterior ejus ſcabra ſubſtantia ſolvi incipiat; adeoque non terrefactus deſiſtat, nec, quod

quod ideo fraga in hoc morbo magis noxia ſint, quam ſalubria, credat.

Phthiſin curatam Fragis large comeſtis C. Hoffmannus meminit; in Phthiſi certe calculoſa juvare debent.

Leucorrhœam Fragorum eſu ſublatam fuiſſe, obſervat Rajus.

Non qui multa, ſed qui utilia, ſcit, ille ſapit.

CLXI.

OBSERVATIONES IN MATERIAM MEDICAM

QUAS

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

PRO GRADU DOCTORIS

propoſuit

JOHANNES LINDWALL

Smolandus.

Upſaliæ 1771. Junii 5.

MEDICINÆ duo præcipua objecta ſunt, Morbi & Medicamenta. In morbos adcuratius cognoſcendos Medici non tantum priſci, ſed etiam recentioris ævi ſingulari ſtudio incubuerunt, & cuncta, quæ PATHOLOGIÆ illuſtrandæ inſervire potuerint, conquiſiverunt ſubſidia; unde ANATOMIA, cui PHYSIOLOGIA innititur, ad ſummum fere faſtigium eſt evecta. SEMIOLOGIAM etiam exactiori opera Obſervatores perveſtigarunt; unde concinna atque elegantiſſima jam oſtentare poſſunt ſyſtemata.

Hiſtoria

Hiſtoria autem Medicamentorum nimium fuit neglecta. Officinalia noſtra fere eadem ſunt, quæ tempore DIOSCORIDIS erant in uſu. Media ætas his fuit contenta, præter nonnulla, quæ a Nationibus Barbaris colligi ſubinde potuerunt. Noſtris primum temporibus illa luculentius pertractari cœpit; plurimumque huic lucis addiderunt GEN. DOM. PRÆSES & DOM. GEOFFROY. Quædam autem adhuc reſtant Medicamenta, e Regno Vegetabili depromta, de quibus ad hodiernum usque diem, ex quanam deſumantur herba, ignoratur. Immo recentiſſimis noſtris temporibus varia introducta ſunt, quæ mirum præſtitiſſe effectum peritiſſimi in India obſervarunt Botanici, ſed quæ Medici recentiores alto, uti dicitur, ſupercilio prætermiſerunt. Multa etiam novis experimentis jam ſunt adſumta, poſtquam communem Medicina vicit errorem, res nempe venenatas *) Medicis fugiendas; cum ex his præſtantiſſima Medicamenta deſumantur. Tam multa ſimplicia officinalia latuiſſe Medicos in noſtra usque tempora, indicat eorum ſegnitiem in inquirendo horum Matrices, quaſi minus neceſſarias; cum tamen *Ordinem Naturalem* eorum cognoſcere ſummopere ſit neceſſarium. Hinc factum eſt, ut nemo vires Corticis CHINÆ accurate intelligeret, antequam ad *Contortas* eum pertinere conſtitit; Nec vires OPOBALSAMI, priusquam illud ad AMYRIDES tuto referri potuit. Hæc vero neglectui forte Botanices debentur, ſiquidem hanc Medici ſibi minus neceſſariam duxerunt, qualis etiam præterlapſis ſeculis haberi potuit, quippe nondum in formam artis redacta.

*) vide G. D. Præſid. Mat. Med. Canon. 16. & 17.

Quo itaque pars ſalutaris ſcientiæ in Medicamentis tractandis occupata evadat tutior, 1:o Officinalia, quæ in publicis GEN. DOM. PRÆSIDIS in Materiam Medicam prælectionibus, ob ſingularem quampiam efficaciam fuere notata, in præſenti hac diſſertatiuncula b. c. D. recenſere, & Nominibus G. D. PRÆSIDIS Genericis ac Trivialibus determinare conſtitui: perinde atque alii Medici, ante hac in Anglia, jamque Viennæ fecerunt. Ubi enim ejusmodi adſunt nomina ad adcuratiorem tum Herbarum, tum Synonymorum apud Auctores, tum cujusque Plantæ cognitionem nos perducunt. 2:o Incognita & dubia, quorum notitiam magna ſectari cura Medici debent, ut uſum eorundem adcuratius, quam huc usque, dijudicare queant. Iisdem vero inſigniuntur Numeris, quibus in Materia Medica GEN. D. PRÆSIDIS ſunt notata.

§. I.

COLLINSONIA canadenſis. *Incolæ Americæ ſeptentrionalis per infuſum radicis Colicam puerperarum compeſcunt,* teſte Barthramio in append. p. 2.

ANAGALLIS arvenſis. *Herba in Rabie canina & Epilepſia commendatur; ſed inſipida & inodora.*

SPIGELIA Anthelmia. *Decoctum ſive pulvis primarium eſt Anthelminthicum.* D. BROWN in Hiſt. Nat. Jam. Amœn. Acad. G. D. PRÆS. Tom. 5. p. 113. tab. 2.

LONICERA Symphoricarpos. *Adverſus Febres Intermittentes tutum, certum & minime fallax medicamentum.* Clayton.

CEANOTHUS Americanus. *Decoctum in Syphilitide commendatur* a Colden.

PLU-

PLUMERIA alba. *Decoctum radicis recentis ab Americanis adhibetur tamquam ſpecificum in Syphilitide.* Jacquin.

ERYNGIUM fœtidum. Fœtidiſſima herba; infuſum *contra Febres Ardentes & Hyſteriam divina eſt medicina apud Surinamenſes.* D. Dahlberg.

CONIUM maculatum. *Herba, Extractum, contra Scirrhos, Strumas aliosque morbos a Medicis Viennenſibus laudatur. Nonne CICUTA* viroſa, *re fracta doſi, melior? CONIUM enim odorem minus tetrum ſpargit.*

HERACLEUM Sphondylium. *Decoctum herbæ a Scanis cum ſucceſſu in Dyſenteria propinatur; nos integram Nationem tuto ſequimur.* It. Scan. G. D. PRÆS. p. 266.

BROMELIA Ananas. *Cortex fructus exterior ſertur ſummum emmenagogum, quamquam fructus fragrantiſſimus gratiſſimusque omnium & excorticatus in ſummis deliciis editur.*

ACHRAS Sapota. *Unde ſemin[illegible]ppatillæ; a* ℨj *ad* ℨij *contra Colicam Nephriticam inſerviunt.* van der Monde Diar. 198.

COLCHICUM autumnale. *Radix purgans draſticum, quod necat Vitulos.* vid. Scopol. *Amuletum Peſtis.* Wedelii Diſſert. de Colchico veneno & alexipharmaco 1718, & Haſſenii in Act. Norib. 1736. *Bulbi contuſi & impoſiti tollunt Mariſcas. Oxymel Colchici contra Hydropem laudatur,* teſte D. D. Hidén p. m. Medico Norcop.

PARIS quadrifolia. *Baccæ pulveriſatæ euporiſton in Pleuritide; ſuccus earum expreſſus in Ophthalmia tutus.* Friccius.

LAU-

LAURUS Culilawan. *Cortex odore Caryophylli aromat., ſapore mucilaginoſo, ſubadſtringente, a Belgis non ita pridem e Philippinis introductus, contra languentem ventriculum poſt Colicam & Diarrhœas roborandum. OLEUM carminativum, roborans, ſtomachicum & antiparalyticum.*

SOPHORA heptaphylla. *Specificum in Cholera, Pleuritide, Colica & Dyſuria.* Rumph. Amb. 4. tab. 22.

CASSIA alata. *Folia contrita cum aliquot guttis Limonii eſt proficuum contra Herpetem*, teſte Rumph. Amb. & Brown Hiſt. Nat. Jamaic.

SWITENIA Mahagoni, *unde lignum Mahagoni, cujus uſus eſt Mechanicus.*

QUASSIA amara. *vide* Amœnit. Acad. tom. 6. p. 421.

PYROLA umbellata. *Decoctum interne in Iſchiadico dolore.* D. D. Zetzel. Aſſ. R. Coll. Med.

PYROLA uniflora. *Folia maſticata ſive infuſum impoſitum in Lipitudine & Ophthalmia eximium eſt remedium apud Norrlandos & Norvegos.*

GYPSOPHILA Struthium. *Radix ſaponacea, qua veteres loco ſaponis in purgandis veſtimentis utebantur, eodem ſcopo etiam hodie ab Hiſpanis adhibetur. Eam itaque præſtantiſſimam judico contra generationem Calculi, quæ fit ex viſcido; eſt enim procul dubio ſummum Medicamentum mundificans.*

PHYTOLACCA decandra. *Succus radicis, præſertim tempore autumnali expreſſus, Carcinomati aperto inſtillatus, experientia Italorum & Anglicorum, uſurpatur.*

LY-

LYTHRUM Salicaria. *Commendatur a* de Haen *in Diarrhœis antiquis & chronicis.*

ACONITUM Napellus. Herba, Extractum *a* grß *ad* j. *a* D. Störkio *in Febribus intermittentibus, Iſchiade, Rheumatiſmo & aliis morbis præſcribitur; ſed* Extractum *caute adhibendum, cum tota planta venenatiſſima ſit, ut videmus* in Act. Holm. Anno 1739. p. 41.

CLEMATIS erecta. *Pulvis extus, infuſum intus a* Störkio *contra Ulcera Cancroſa e Syphilitide porrigitur.*

HELLEBORUS fœtidus. *Pulvis foliorum contra Vermes* D. Arch. BÆCK. Reg. Coll. Med. Præſ.

MENTHAM auriculariam HEDYOTIDI Auriculariæ *G. D. PRÆSIDIS Mat. Med. p. 16. præfert contra Cophoſin* Hermannus.

LEPIDIUM Iberis. *Infuſum herbæ cum cortice Chinæ ante acceſſum Febrium intermittentium apud Hiſpanos uſitatiſſimum eſt Medicamentum; qui præterea ſuccum bujus expreſſum contra easdem Febres eſſe ſpecificum contendunt.*

CARDAMINE pratenſis. *Flores ad* ℨ½ *a D.* Backer *in Ecclampſia laudatur.*

CLEOME gigantea. *Herba odore fœtido CIMICIFUGAM ſuperat, ſapore ita acri, ut vix ſine vomitu maſticari poſſit; unde ad vires ejus heroicas concludere licet.*

MELALEUCA Leucadendron. *Unde OLEUM Cajeput, quod Hollandi nuperrime ut antiſpaſmodicum & emmenagogum introduxerunt. In Odontalgia a dentibus carioſis, & externe in Hæmorrhoidibus cæcis uſurpatur; ſed præcipue laudatur in Morbis Paralyticis.*

AR-

ARTEMISIA campeſtris. *Semina a Gallis ut eximia in Pleuritide, teſte D.* Bergſtral Aſſ. R. Coll. *M. adhibentur; contra Vermes ſeminibus Cinæ facile palmam præripiunt.*

INULA dyſenterica. *CONYZA vulgo dicta. Decoctum herbæ ut ſpecificum contra Dyſenteriam in expeditione Ruſſorum contra Turcas; dudum a* M. Hoffmanno *proclamatum.*

CENTAUREA Calcitrapa. *Quid in Febribus Intermittentibus valeat,* vide Seguierum 2. p. 154. Lieutaud. p. 707. *Agno Paſchali Judæi veſcebantur cum condimento, quod* Hebraice *Menorim*, Græce πικρις, *in Bibliis Svecicis Bitter Salſo vocatur*, Exod. 12, 8. Latine *minus recte* Cichorium *vertitur; qua herba amara non eſt. Hoc vero vulgo perperam LEPIDIUM* latifolium *fuiſſe credebatur, usque dum* D. Prof. Forſkåhl *ex Arabibus edoceretur, hanc CALCITRAPAM etiamnum apud eos hoc ſcopo in uſu eſſe.*

LOBELIA ſyphilitica. *Lacteſcens, acris, nauſeoſa, unde in majori doſi purgans ſive emetica eſt. Herba in forma infuſi teſte* Rev. Th. D. KALMIO *ab Americanis ſeptentrionalibus in Syphilitide adhibetur. LOBELIA* longiflora *fortior; ſed cum hac caute mercandum, quum folia haud multa equum occidant.*

STILLINGIA ſylvatica. *Flores ſimiliter Syphiliticis proſunt.* D. D. GARDENIUS. G. D. PRÆS. Mant. 1. p. 126.

CECROPIA peltata. Gummi Elaſticum, *quantum a deſcriptione* D. CONDAMINI in Act. Pariſ. 1751. *concludere licet, ex ſucco hujus deſumitur* *).

CI-

*) Eſt Succus inſpiſſatus Jatrophæ? elaſticæ *Linn. Suppl. pl.* 422.

CIMICIFUGA fœtida. *Teterrima planta, & primaria quæ Strumas repellit, quod vidi in Noſocomio. De cætero in nervinis morbis præſtans: ſi autem ex odore tetro & ſapore amaro conjectare licet, in Medicina olim magnas hanc habituram utilitates, nullus dubito.*

LICHEN Roccella. *Qualitas tinctoria rubra, ad vina adulteranda colore vini Gallici rubri.*

§. II.

INCOGNITA & DUBIA.

3. *Semina GRANA PARADISI alii* Amomi, *alii* Myrti *ſpecies ſtatuunt.*

4. *Radix COSTI* dulc. & Arab. *etiam minus certa.*

6. *Radix GALANGÆ* Maj. & Min. *non erit KÆMPFERIÆ, ſed forte MARANTÆ* Galangæ, Rumph.

26. *Radix HERMODACTYLI. Magnus olim Botanicus* Tournefort, *qui plagas Orientales ipſemet peragravit, hujus matrem eſſe IRIDEM tuberoſam; ſed Recentiores, ut* Millerus *& alii, volunt eſſe COLCHICUM* illyricum, *idem confirmante Forſskåhlio.*

37. *Radix GRAMINIS apud nos ubique deſumitur a TRITICO* repente: *at in Italia ex PANICO* dactylo, teſte Seguierio.

42. Fructus *ANACARDII ORIENTALIS.* Dillenius eum *credit a ſpecie AVICENNIÆ deſumi: ſed D. Jacquin hoc negat.*

76. *Radix*

42. Eſt Fr. Semecarpi Anacardii *Linn. Suppl.* 182.

76. *Radix JALAPPÆ. Acutiſſimus Botanicus* Plumier, *qui ter Americam adiit, ſtatuit eſſe MIRABILEM odoram: Recentiores vero, ut D.* Sloane *&* Millerus, *CONVOLVULUM* Jalappam. *Vid.* G. D. PRÆSIDIS Mant. 1. p. 43. *Immo* D. Millerus, qui *radices JALAPPÆ per Houſtonum ex America reportavit & Pharmacopolis Londinenſibus vendidit; habuit radices CONVOLVULI hujus, quæ omnibus numeris veræ Officinali reſpondebant.*

152. Reſina *COPAL. An ſpecies SUCCINI? aut præparatum ex alia Reſina. A ſpecie arboris RHOIS ſumi credita, ſed fruſtra.*

247. *Lignum RHODIUM nondum certum eſt, an deſumatur e GENISTA* canarienſi.

204. Lignum *BRASILIANUM RUBRUM an CÆSALPINA* veſicaria?

463. *Reſina TACAMAHACA.* D. Trevius *negat eſſe POPULUM* balſamiferam; Jacquinus *aſſerit eſſe FAGARAM* octandram.

504. Lignum *EBENI deſumitur ex UVARIA, quæ Arbor nigra.* Rumph. Amb. Vol. 3. p. 15. tab. 5.

505. *Fructus MYROBALANI INDÆ ab ignoti generis arbore PANEL ortus creditur.* Hort. Malab. 2. tab. 9.

506. Fructus *MYROBALINI BELLIRIÇÆ. Varii ſtatuunt a TANI* Hort. Malab. 4. tab. 10. *Alii ab IDOU-MULLI.* Hort. Malab. tab. 18.

507.

---

247. An e Convolvulo ſcopario *Linn. Suppl.* 135?

504. Vera Ebenus eſt Dioſpyros Ebenus *Linn. Suppl.* 440.

507. Fructus *MYROBALANI CHEBULÆ. Leguntur ab AGIHALLID* Alp. Ægypt. tab. 39.

508. Fructus *MYROBALANI CITRINÆ.* Pluck. Mant. 132.

Obſ. At D. Adanſon dicit MYROBALANOS has quatuor ex eadem arbore PANEL Malabarorum, ſed diſpari anni tempore, deſumtas eſſe, ſi fides Auctori perfido adhibenda.

509. Nux *MOSCHATA. Flores feminei ſemel a G. D. PRÆSIDE viſi ſunt, ſed nunquam maſculini; ergo generis character nondum potuit ſtabiliri.*

514. *BALSAMUM PERUVIANUM.*

516. Reſina *AMMONIACI; an PASTINACIÆ ſpecies?*

517. Reſina *CARANNÆ.*

518. Reſina *ELEMI; an a BURSERA?*

519. Gummi-reſina *MYRRHÆ.*

520. Gummi-reſina *BDELLII.* D. Hermannus in Lapid. Lyd. 15. *judicat puritate tantum a MYRRHA differre, & addit BDELLIUM confici ex decocto fructuum quorundam inſpiſſato. Alii vero a Palma BDELLIFERA, in Arabia felici naſcente, deducunt.*

521. Gummi-reſina *SAGAPENI, an FERULÆ ſpecies?*

524. Lignum *ASPALATHI.*

525.

---

509. Hoc factum eſt in *Linn. Suppl.* 40. rectius vero a Cel. *Thunbergio in act. Holm.* 1782.

514. Myroxylon Peruifera. *Linn. Suppl.* 233.

525. Lignum *FERNAMBUCI.*

526. Fructus *CUBEBÆ. Quod ſit PIPERIS ſpecies evidentiſſimum ex* Itin. Meiſteri 118, *ubi figuram dedit, ſed ſpeciem non deſcripſit.*

535. Cortex *SIMAROUBÆ eſt forte BURSERA?*

Faba *IGNATII eſt CUCURBITA Malabatri foliis ſcandens.* Pluckn. Mant. 60. *)

Faba *PECURIM Medicamentum in fluxu alvino uſitatum, ſine dubio ſpecies LAURI.*

GUMMI *LACCÆ colligitur circa ramulos ſiccos ab Inſectis, ſed quibus?* †) *e CROTONE* Laccifero *lacteſcente decerpunt hæc Inſecta ſuccum & LACCAM ſuam inde conficiunt, teſte* Hermanno.

---

526. Piper Cubeba. *Linn. Suppl.* 90.

535. Quaſſia Simaruba. *ib.* 234.

*) Ignatia amara *ibid.* 149.

†) A Cocco Laccæ, in Ficu religioſa & indica, item in Rhamno Jujuba habitante. *Kerr* in *act. angl. vol.* 71. *p.* 2. *Annot. Edit.*

CLXII.

PLANTA CIMICIFUGA

QUAM

PRÆSIDE

D. D. CAR. v. LINNÉ

PRO GRADU DOCTORIS

propoſuit

IOHANNES HORNBORG

Petropolitanus.

Upſaliæ 1774. Sept.

Cum apud me conſtituiſſem, ſpecimen quoddam academicum, more ſolito, edere, inque rimandis & examinandis medicamentis & morbis verſarer, vaſtiſſimus mihi campus rerum ſeſe obtulit, ut neſcirem omnino quam materiam pertractandam eligerem. Vidi plurimas jam ſæpius pertractatas, ut idem eſſet illas proponere, ac crambem vel centies coctam recoquere. Alias deprehendi tam obſcuras, ut maxima & exercitatiſſima ingenia requirant, ſi perſpicue & ſufficienter explicentur. Mihi vero ita deliberanti in memoriam venit Herba illa CIMICIFUGA, de qua multi multa & eximia ſperant, ſi accuratius Medicis cognita evadat. Non ingratum

 ergo

ergo fore ſperavi, ſi ejus pleniorem deſcriptionem hocce ſpecimine Academico exhiberem, præſertim quum huc usque vix ab aliquo plene ſit delineata. Tuum vero L. B. eſt, conatus meos juveniles æqui bonique conſulere.

§. I.

NOMEN.

C*imicifuga* hæc creſcit in *Sibiria*, & primum ibi inventa eſt a *Meſſerſchmidio*, Botanico Germano, qui mittebatur ab Imperatore *Petro I. Magno* in *Sibiriam* ad detegendas Plantas ibi occurrentes. Aſt obiit ſub itinere, opusque ejus nondum publicam adſpexit lucem; manuſcriptum autem (ut videre licet e ſcriptis GMELINI) hodie adhuc in Academia Petropolitana ſervatur.

Poſt longum temporis ſpatium Profeſſor Petropolitanus AMMAN orbi erudito illam communicavit ſub *Thalictroidis* nomine, quia ſimilitudinem habet, quoad faciem externam, cum *Thalictris*, atque aliquo modo quoad Affinitatem Claſſicam propius illis accedit.

Tandem NOBILISS. D. PRÆSIDI quædam ſpecimina ſicca miſſa ſunt e *Sibiria*, ex quibus Ei videbatur illam ſimilem eſſe *Actææ racemoſæ*, quoad folia, magnitudinem, Calycem, Corollam deciduam, Stamina numeroſa, totamque herbam, & ideo referri illam poſſe putabat ad idem genus cum *Actæa racemoſa*. Cum autem poſtea Semina accepit, quæ ſerebantur in Horto Academico, ibique florebant fructumque ferebant, tum Ei nobisque occaſio data eſt, melius herbam examinandi, & obſervavimus illam non eſſe ejusdem generis cum

cum antea nominata *Actaea*, ſed tamen ei generi proximam, & præcipue ab illo genere differre Corollis Nectariferis & Germinibus pluribus; quamobrem in ultimis *Syſtematis Naturæ* editionibus & *Speciebus*, novum conſtituit Genus, cum charactere ſuo, cui generi hocce nomen impoſuit.

§. II. CLASSES.

Ad quas claſſes *Cimicifuga* amandari debeat, ex ſequentibus conſtabit.

CÆSALPINI 14. *Herbaceæ*, pluribus, folliculis.

MORISONI 15. *Multiſiliquæ*. Ord. 1.

RAJI *Multiſiliquæ*. Ord. 2.

HERMANNI 15. *Multicapſulares*, *univalves*. I. Multiſiliquæ.

BOERHAAVII 21. *Multiſiliquæ*. Ord. 2.

RIVINI 4. *Regulares* tetrapetali. Ord. 8.

TOURNEFORTII *Roſaceæ* Ord. 6.

LINNÆI 13. *Polyandria*, Trigynia.

Ord. Nat. MULTISILIQUÆ XXVI, & quidem in affinitate proxima cum *Delphinio*, *Aquilegia*, *Helleboro*, *Actæa* &c.

§. III. GENUS.

NOBILISS. D. PRÆSES primum generis diſtinctum & naturalem tradidit CHARACTEREM (in ultima 13. Editione) *Syſtem. Nat. tom.* 2. *p.* 420. qui ita ſe habet.

CALYX *Perianthium* foliolis 5, ſubrotundis, concavis, caducis.

COROLLA *Petala* 4, urceolata, margine affixa, æqualia magnitudini calycis, caduca. *Nectarium* petaliforme, infimum, cartilagineum, perſiſtens.

STAMINA. *Filamenta* 20, filiformia. *Antheræ* didymæ.

PISTILLA. *Germina* 4-2. *Styli* recurvati. *Stigmata* ſtylo longitudinalia.

PERICARPIUM *Capſulæ* 4, oblongæ, ſutura dorſali dehiſcentes.

SEMINA plurima, veſtita ſquamis patentibus.

Obſ. Variat omnium maxime numero Calycis, Corollæ, Piſtillorumque; neque ſexus conſtans, nec proportio.

§. IV. SYNONYMA.

Thalictroides fœtidiſſimum chriſtophorianæ facie. *Amman. ruth.* 76. *n.* 102. (*cum deſcriptione abſque figura.*)

Cimicifuga. *Amœnit. Acad.* 2. *p.* 354.

Actæa racemis paniculatis, fructibus quadricapſularibus. *Spec. plant. p.* 722.

In Amœnit. Acad. tom. 7. *pag.* 436. D. APHONIN figuram adpoſuit ſecundum ſpecimen ſiccum, & *pag.* 462. a D:o KARAMYSCHEV breviter nominata eſt.

Ultimo a D:o GMELINO *in Flora Sibirica tom.* 4. *pag.* 181. *tab.* 70. deſcripta & depicta *Cimicifuga.*

§. V.

§. V. DESCRIPTIO.

Deſcriptionem *Cimicifugæ* noſtræ ſequentem in modum adornamus.

RADIX fibroſa, perennis, ſimulque nodoſa, cirrhis transverſis parum repens.

CAULIS herbaceus, erectus teretiuſculus, obſolete inæqualiter ſubangulatus, ſcabriuſculus, orgyalis, ſimplex.

FOLIA caulina 3-4, alterna, petiolata, decompoſito-pinnata, quinata. *Folia partialia* bijuga ex foliis partialibus bijugis cum impari: partialia hæc pinnata, infima trijuga cum impari, proxima bijuga cum impari, impar etiam bijugum. cum impari. Horum unum ad baſin caulis; ſecundum in ejus medio; ſummum ad ramulum florentem infimum.

Pinnæ ſ. Foliola propria ſcabriuſcula, multum acuminata, inciſa, ſerrataque; extima paulo majora, ſublobata, ſeſſilia, exceptis infimis.

Petiolus teretiuſculus, canaliculatus.

Obſ. Adeoque folia dividuntur more plantarum umbelliferarum; folia etiam ſumma minus compoſita ſunt & ſæpe ternata.

STIPULÆ nullæ.

RACEMI alterni, in ſummitate caulis, ſubpedunculati, digitales, ſimpliciſſimi, ſubrecurvati (more Veratri).

FLORES pedicellis breviſſimis adſcendentibus.

CALYX. *Perianthium* foliolis 4. ſ. 5, ſubrotundis, concavis, deciduis.

COROLLA. *Petala* 4, flava, urceolata, æqualia, margine receptaculo affixa, vix calyce majora, decidua.

Nectarium petalis ſimillimum, infimum petalorum, ſubcartilagineum, permanens (nec caducum ut petala).

STAMINA *Filamenta* plurima (circiter 20), filiforma, tandem nectariis longiora. *Antheræ* ovatæ, didymæ, erectæ.

PISTILLA *Germina* 4 - 2. oblonga, pubeſcentia. *Styli* breviſſimi, recurvi. *Stigmata* ſtylo longitudinalia.

PERICARPIUM. *Capſulæ* 4, oblongæ, ſutura longitudinali ſuperne dehiſcentes.

SEMINA plurima, ſquamis erectis undique veſtita, modo certe ſingulari & proprio.

Vix ulla herba reperitur magis varians, quam hæc, nam aliæ dantur quæ poſſident 2, 3, vel 4 *Germina* conſtantia in eodem individuo; aliæ pluribus conſtant *Nectariis*, aliæ uno l. duobus. Aliæ iterum ſunt ſolum mares, cum rudimentis germinum.

§. VI. HISTORICA.

Nihil ut omittam, memorabo, quid Auctores noſtri AMMAN & GMELIN, hac de herba narrent.

AMMANNUS *pag.* 76. *Meſſerſchmidius* hanc jam ante decennium collegerat; Plantæ titulus erat, in

in Xenio ſcilicet Iſid. Sibiricæ: *Vanutſcha Sibirica, cimicifuga, fœtida, chriſtophorianæ foliis, floribus in thyrſo ſtamineis, luteolis, ſemine in corniculis villoſo rufo.* In ejusdem vero Diario planta hæc appellatur *Vanutſcha Trava Ruſſorum fœtidiſſima, radice perenni, chriſtophorianæ foliis, procerior, flore in racemis luteo ſtaminoſo, capitulo ſeminali quadrivaginato, ſemine villis foliaceis hiſpido plurimo.*

Ante biennium GMELINUS Chriſtophorianæ vulgaris, noſtratis, racemoſæ & ramoſæ *Mor. hiſt. Oxon. P.* 2. *p.* 8. nomine plantam, fructu deſtitutam, in Argunenſium officinarum campis verſus occidentem ſitis, lectam, ad Acad. Scient. Imper. miſit, quam ejusdem Thalictroides eſſe exiſtimo. Erat autem foliis, quam in Dodonæi Chriſtophorianâ & americana illa proceriori & longius ſpicata, *Horti Elth. p.* 79. *tab.* 67, multo profundius laciniatis, rarius ſed latius dentatis, anguſtioribus, craſſioribus, rigidioribus & rugoſioribus; caulibus elatioribus, firmioribus, minus anguloſis, rectis, ad quorum medium verſus, ex foliorum alis alternatim, ad quatuor plus minus intervalla, pediculi oriebantur tenues, leviter hirſuti, biunciales, flores medium verſus gerentes, Chriſtophorianæ Dod. floribus multo majores, brevioribus pedunculis innaſcentes, numero plures, pluribus ſtaminibus refertos. Summus autem caulis terminabatur in ſex iſtiusmodi ſpicas floriferas, ad exortum ligula tenuiſſima ornatas, reliquis ſpicis, quæ ex foliorum inferiorum alis originem ducunt, paulo breviores, ſed copioſioribus floribus onuſtos.

GMELINI Flora Sibirica I. tom. 4. pag. 181.
T. LXX. Cimicifuga Linn. Syſt. Nat. 1282.

Actæa fructibus ſiccis plurimis. *Gm. Inſt.*

Thalictroides glutinoſum fœtidiſſimum ampliſſimis foliis. *Ind. Len.* 426. *Irc.* 607. *Jen.* 1128.

Thalictroides fœtidiſſimum chriſtophorianæ facie. *Gmel. Amman. Ruth.* 102.

Actæa racemis paniculatis, fructibus quadricapſularibus. *Linn. Spec. pl.* 1. *p.* 722. *n.* 3.

Radix perennis eſt, extus fuſca, intus alba, craſſa, nodoſa, brevis, fibris plurimis craſſiuſculis, transverſim in terra repentibus, aucta. *Caulis* orgyam nonnunquam altus, ad exortum rubens, dilute viridis, & leviſſime hirſutus, vix ſtriatus, pro magnitudine plantæ haud admodum altus, parum cavus, mox ad exortum ſuum bifariam diviſus, uno ramo usque ad triunciale ſpatium nudo, tum in nodum intumeſcente & abhinc in tres ramos hirſutos ſubdiviſo, quorum ſinguli ſuſtinent folium quale in icone ad latus pictum eſt, ſed multo altius, pinnatum, in recenti planta glutinoſum, pinnis circumcirca ſerratis, ad coſtam hirſutis, pallide viridibus, venoſis; alter ramus, brevi poſt exortum, folium, deſcripto ſimile, emittit, altero ſubinde alterum ſequente, ita tamen ut ſuperiora ſemper minora ſint, & ſuprema integra. Extremum caulis plurimos emittit ramulos, ſatis longos, ad quos alternatim egrediuntur flores globoſi, breviſſimis pediculis innixi, corolla deſtituti, ſed quatuor, quinque & ſex calycis foliis, ſubrotundis, concavis, obtuſiuſculis inſtructi, filamentis plurimis, absque piſtillo. Ipſum caulis faſtigium in ejusmodi ſpicam terminatur, corolla nulla, calyce deſcripto ſimili, ſed caduco, filamentis iisdem, antheris omnino fertilibus, piſtillis pluribus numero variantibus, cum totidem ſtylis ſubulatis, ſtigmatibusque convexis, ſtylorum lon-

longitudine. Ita aliquoties obſervavi in exemplis quæ Hortus noſter Academ. alit, ut videatur planta magis ad Polygamiam monœciam L. pertinere, quamvis & ſæpe dioica eſſe ſoleat, antheris circa fœmininas partes ſterilibus; ſcimus autem, naturam in ſexu (haud) raro ludentem. *Capſulæ* tot quot ovaria, membranacea, unilocularia, apice conniventia, brevibus pediculis hærentia. *Semina* plerumque quatuor, minuta, albentia, theca, criſpis quaſi undulatisque membranis aſpera, obvoluta.

Spica florifera ante explicationem deorſum nutat, & tum demum erigitur, quando flores explicare incipit.

§. VII. LOCUS.

Dauria cis *Jeniſeam*, & in regionibus plerisque verſus orientem.

A Jacquino Prof. bot. Viennenſi etiam in montibus *Carpathicis* obſervata.

Tempus florendi a medio Julii in finem Auguſti.

§. VIII. CULTURA.

Climatis noſtri patiens eſt hæc herba, ita quidem ut ſub hieme illam tegere non ſit opus. Multiplicatur vero per radicem, ex qua exſurgunt multa individua, ſi autem deſideramus magnam copiam, ſemina ſerantur in olla ſub dio, & demum tranſplantentur, præcipue in loca umbroſa, vel ut umbram ſibi concilient, juxta parietes vel inter herbas.

Non eſt de nihilo, quod MESSERSCHMIDT, qui ſuit primus inventor herbæ, nominaverit illam

lam *Cimicifugam.* Nam hinc veri ſimile ſit; ei ſaltim narratum eſſe, incolas in loco ejus natali adhibere illam ad Cimices expellendos. Quatenus ergo hi ingrati hoſpites nobis tam multa incommoda adferunt, ſemper quam maxime in votis fuit, ut contra illos aliquod ſpecificum inveniretur. Non ergo abs re, ſed potius operæ pretium eſſet, experimentandi gratia, in domibus, ubi illi graſſantur, ponere herbam, infuſoque ejus loca lavare, ut ſcilicet ita videre liceret, num virtutem illos expellendi habeat. Verum namque eſt, nobisque notum, diverſas fœtidas plantas illis eſſe contrarias, ut *Cannabim, Ledum, Myricam, Tabacum, Geranium robertianum, Aconitum,* & plures alias; ut videre licet e *Syſt. Nat. tom. I. pag.* 715. Quatenus ergo hæc herba maxime eſt fœtida, ut mox oſtendam, eatenus forſan majorem ceteris memoratis hac in re præſtaret effectum, & forſan omnino optatum, quod magna certe res eſſet & proficua.

Herba hæc oblata fuit Animalibus domeſticis, ut Equis, Bovibus, Ovibus, Capris, & Suibus, ſed omnia illam intactam relinquunt.

§. IX. QUALITAS.

Sapor parum acris.

Odor herbæ teterrimus, inter digitos trita vix tolerabilis eſt naribus, & ita tetra magis quam aliæ omnes mihi notæ plantæ.

Illam intra cameram meam habui, & vehementer infeſtavit caput, ita quidem ut fere vomitum excitaverit.

§. X.

§. X. VIRES.

A nullis medicis adhuc præſcripta eſt hæc herba in aliquo morbo; perſuaſum autem mihi omninò eſt, fore ut poſthac in uſum medicum præſtantiſſimum præſcribatur, utpote quæ certe vim eximiam habeat. Priſci ævi Medici valde abhorruerunt à medicamentis venenatis. Recentioris ævi autem vim efficaciſſimam in iisdem invenerunt, ut videndum eſt in *Cicuta*, *Atropa Belladonna*, *Aconito Napello, Hyoſcyamo nigro*, *Phytolacca americana &c.* Hæc vero maxime eſt venenata, quod non ſolum cognòſcitur ex ejus affinibus, quum in Ordine naturali referatur ad *Multiſiliquas*, & ideo affinis ſit *Aconito*, *Delphinio*, *Actæa* & alis in Claſſe *Polyandria*; ſed etiam patet ex ejus inſigni qualitate *Tetra*.

Venenum in Regno Vegetabili eſt illud, quod noxium eſt ſyſtemati nervoſo, ut *Tetra*, *Nauſeoſa*, & *Viroſa*; etiam illud quod nocet ſolidis, ut *Acria*, quæ ſolida corrodunt. *Cimicifuga* certiſſime eſt ex efficaciſſimis *Tetris*, longeque ſuperat *Papaver*, *Actæam*, *Sambucum*, *Meliantbum*, *Cotulam*, radicem *Fritillariæ Imperialis* & reliquas *Tetras*, quæ omnes *Externe* applicatæ maxime ſunt repellentes, & naturæ imprimis inimicæ. *Interne* ſumta, natura quærit per ductus varios illa evacuare e machina animali, per diaphoreſin, ſudorem; vomitum, alvum &c.

Operæ omnino pretium foret *Externe* illam tentare in *Hæmorrhoidibus cæcis*, *Panaritio* & in *Inflammatione externa* locis periculoſiſſimis, contra *Glandulas infarctas*, *Scrophulas* & *Scirrhos*, immo ipſum *Cancrum*. *Interne* in *Arthritide*, *Hydrope* variisque aliis. Ejusmodi experimenta vero ita inſtituenda eſſent a prudenti medico, ut incipiendo a minima

&

& maxime refracta doſi, ſenſim aſcendatur usque dum pupilla incipiat dilatari, oculique magis ſcintillare, ad quæ phænomena vela eſſent demittenda.

In *Hydrope* dixi, nam obſervandum eſt, narratum fuiſſe D. GMELINO abs *Sibiriæ* Incolis, ſolere illos morbum hunc atrocem curare cum infuſo hujus herbæ, quod propinant per totam hebdomadem, & quidem eo cum optato effectu, ut magna portio aquarum per vomitum & alvum evacuetur, ægerque ad priſtinam ſanitatem reſtituatur.

Quod vomitum excitet, id pro certo poſſum affirmare, nam experimentum in me ipſo feci. E Foliis ejus ſumſi ſemiunciam, quam infudi cum libra aquæ ferventis, & dimidiam ejus partem circiter bibi, quæ portio ſumta poſt aliquas horas vomitum excitavit. Si hæc herba Emetici loco adhiberi poſſet, minoris pretii certe nullum Emeticum haberemus, nec forſan ullum efficacius, immo forſan eodem cum effectu, quo adhibetur *Ipecacuanha*, quæ ideo adfertur in noſtras Officinas ab ipſa *Braſilia*.

CLXIII.

CLXIII.

ESCA AVIUM DOMESTICARUM

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

propoſita

ab Auctore

PETRO HOLMBERGER

Oſtrogotho.

Upſaliæ 1774. *Nov.* 26.

---

§. I.

Solidius, certius ac infallibilius PERFECTISSIMI ENTIS exiſtentiæ, omnipræſentiæ, ſapientiæ & providentiæ teſtimonium, ope rectæ rationis acquiſitum, non datur, quam res creatæ, omni noſtra admiratione dignæ.

Animalium Mammalium, Avium, Piſcium, &c. diverſi habitus, mores, œconomia & corporum ſtructura, attentionem noſtram maxime quidem excitant, meque judice, mentibus noſtris, dulcedinem neſcio quam infundunt; natura autem in minimis præſtantiſſima eſt.

Non

Non omnes eæ partes in Inſectis occurrunt, quibus animantia majora gaudent. Sed hoc non impedit, quo minus hæc animalcula, æque ac immenſi Elephantes, ſe movere, reſpirare, ſentire atque omnibus, eis concreditis officiis, fungi poſſint.

Et ſane, ſecundum noſtrum judicandi modum, artificium plusquam ſtupendum eſt, Animalculum oculorum aciem fugiens, immo ſæpiſſime optimis Microſcopiis vix viſibile, omnibus illis organis a DEO inſtructum eſſe, quibus vitam agere injunctaque munera adminiſtrare valet.

Plantæ etſi vita ſenſitiva careant, cum animalibus tamen ſæpe, quoad varias proprietates, certant. Caput igitur cerebro vacuum certe habet, qui ſubtiliſſima vaſorum compoſitione & diſpoſitione perſpecta, SUMMUM NUMEN, illarum ut & totius univerſi, AUCTOREM & RECTOREM, omni, qua par eſt, veneratione non proſequitur.

Quis autem in mentem revocans, quod in mundo hoc ſublunari, plura millia Inſectorum, numero reliqua animantia ſuperantium, reperiantur; quodque hæc, inaudito fere modo, ſpeciem ſuam multiplicent: ita *ut unica PHALÆNA proletella, ſecundum Reaumurium, quotannis circiter* 200 000 *individua proferat:* lubens prætereo TIPULARUM, MUSCARUM, CULICUM ARANEARUMQUE progeniem incredibilem; quis ſine maxima admiratione hæc omnia contemplari poteſt?

Hominis ideo ratione præditi eſt perſpicere, cur tantam fœcunditatem huic claſſi, DEUS Sapientiſſimus nihil fruſtra faciens, indiderit, aut quænam

nam utilitas ex illis colligenda ſit? inſipidum enim foret, tantam multiplicationem, nulli, praeter propagationem, commodo futuram, naturae tantum luſum credere. Quanta copia ſeminum in multis plantis reperitur! E. g. in capſula PAPAVERIS circiter 32000, in NICOTIANÆ autem 40 320 ſemina numerantur.

Hæc tam ſuperflua ſemina, neceſſaria apud pleraſque non eſſent; nam radicibus, bulbis, caulibus, ramis & ſic porro, ſpeciei ſuæ conſervationem procurant: & ſi ex unico ſemine, verbi gratia VERBASCI vel HYOSCYAMI, tam multæ orirentur plantæ fertiles, intra paucos annos, magna pars terræ venenatis hiſce plantis eſſet obtecta: & ſic in ceteris: hoc tamen non fit.

§. III.

Experientia, fundamentis veris innixa, tutiſſima illa Scientiæ Naturalis magiſtra, ſolidiſſima argumenta præbet, quod & Inſecta, & fructus plantarum, eam ob cauſſam fere innumeri ſint, inprimis ob propagationem, deinde ut plurimis quadrupedibus & Avibus, multisque Amphibiis et Inſectis, cibo inſervirent. Si enim hæc Animalia, hoc cibo deſtituerentur, tota hæc cohors fame periret, quod fini intento repugnat.

CORVUM Picam, ſaltatricem iſtam & garrulam avem, videmus SCARABÆOS e fimo carpentem, deficiente autem hoc nutrimento, ſedulo PECORA & EQVOS inſequentem, ut deliciis ſuis occurrat.

Obſervatione etiam dignum, quod CANIS Vulpes ac URSUS Meles SCARABÆIS ſtercorariis delectentur.

PICUM viridem FORMICAS rufas deprædantem, foraminaque in acervis, hieme, roſtro terebrantem, attentus quisque cernit.

LOXIAM Pyrrhulam, ſemina ARCTII Lappæ & ARTEMISIÆ Abſinthii colligentem, nec non HIRUNDINEM domeſticam, PHALÆNAS & APES melliferas volantes venantem, propriis oculis vidi.

LACERTA agili, cultro anatomico ſubjecta, CICINDELAM campeſtrem, GRYLLUM biguttatum & PHALANGIUM opilionem ab ea devorata eſſe, ſimiliter obſervavi.

In RANÆ Bufonis ventriculo aperto, DERMESTEM pedicularium, CHRYSOMELAM politam, CARABUM latum, ELATEREM ſangvineum, ELATEREM murinum, VESPAM vulgarem, ARANEAM labyrinthicam, SCOLOPENDRAM Laguram & JULUM terreſtrem, quoque vidi.

RANA temporaria ſemina plantarum aquaticarum deglutit. ASILUS crabroniformis GRYLLUM biguttulum, ut ASILUS gibboſus VESPAM vulgarem corneis maxillis necat, ut plura exempla reticeam. Omnia denique animalia, certo, naturae eorum convenienti cibo, paſcuntur, quem transgredi pro lubitu non licet, ſub poena morbi aut mortis. Si enim unicuique permiſſum eſſet, quaecunque edere, reliqua fame perirent, totaque rerum ſeries perverteretur. En providentia divina!

§. III.

Experimenta, quae in PANE SVECICO A:no 1749 ſub auſpicio D:NI PRÆSIDIS fuere inſtituta,

ta, anſam mihi praebuerunt, additis ultra 2000 novis obſervationibus eidem diſſertationi, periculum faciendi, in experiundo alimento Avium domi alitarum, hancque Materiem ſpeciminis academici mei eligere conſtitui.

Univerſam huius orbis compagem, varietate ſe jactare conſtat. *Animalia quadrupedia domeſtica magis minusve lubenter varias plantas conſumere, ceteras reſpuere novimus: ab aliis maxime abborrent. E.g. EQUO NYMPHÆÆ luteæ radicem odorante, ronchos edit vehementes: Si autem ea in praeſepio ponatur, pabulum omne, licet maxime famelicus ſit, reiicit: ita ut hæc radix PRUNO Pado & LYCOPODIO Selagine, deteſtabilior ei ſit.*

Tetraones baccarum & ſeminum magnam partem conſumunt, ceteris relictis. Inde igitur tuto concludere poſſum, quod Avibus domeſticis cicuratis, non tantum Allium, Urtica & Grana contuſa in uſum deſtinata ſint; ſed et varia plantarum & ſeminum genera: et quamvis Anſeres, Anates & Gallinæ Urticam non ſponte foris adtingant, fame tamen coactæ & granis Hordei pellectæ, naturæ earum non convenientem cibum arripere neceſſum habent. Hinc forſan multi harum Avium pulli in infantia ſua moriuntur.

Ignorantia, negligentia et majorum mala iſta conſvetudo inimiciſſima peſtis progreſſus omnis tam in Oeconomicis quam aliis Scientiis, huius cauſſa primaria eſt.

Quantum mihi conſtat, ne unicus quidem, Inſecta Svecana, contemtui rudis plebis obnoxia, ac plantas indigenas harum Volucrium uſui inſervientes, curam experiundi in ſe ſuſcepit; viam igitur

ſpinis obſitam inceſſi; quid igitur mirum, ſi opus omnibus numeris completum abſolvere non licuit?

Impedimenta obvia quantum ad me removi: ter aut quater his Avibus Inſecta & ſemina proiicere, inſufficientem obſervationem eſſe duxi: decies, immo interdum bis decies, omnia experimenta ſunt iterata.

Hæ enim Aves, experimentum inſtituenti non adſvetæ vel fame aliisque affectionibus laborantes, curioſum facile decipere queunt.

Quam proficuum totius regni Oeconomis! quanta nunquam ſatis laudanda parſimonia! ſi ſubſequens catalogus, ſi non omnis, quædam tamen pars in uſum deſtinatum adhiberetur, nec ſemina ſine fructu deciderent: major ſane numerus harum Avium, pro natura & indole cujuscunque generis, tum ali poſſet; natura enim uti ſapientis eſt, huiusque regimine ducti, omnia conſequimur.

Præterea veriſſimum eſt, quod ultra plura millia Modiorum Avenæ et Hordei per totam Sveciam, ab his Avibus conſumantur, qui ſumtus, horum ſeminum uſu, valde diminueretur, prorſusque tandem evaneſceret.

Plures & fere omnes plantæ disqviſitioni noſtræ ſubjectæ, ubique ſponte & copioſe creſcunt, paucarumque ſemina SECALIS Cerealis minora ſunt: Inſecta vero, omni loco fere occurrentia.

Sed recenſio ſubjungenda eſt.

INS.

INSECTA COLEOPTERA.

			*) *A.*	*B.*	*G.*	*M.*
1	SCARABAEUS	ſtercorarius	o	o	o	-
2	- - - -	vernalis.	-	-	1	-
3	- - - -	auratus.	-	1	1	1
4	LUCANUS	cervus. *a)*	o	10	o	o
5	SILPHA	rugoſa. *b)*	-	-	1	1
6	COCCINELLA	bipunctata.	-	-	1	-
7	- - - -	ſeptempunct.	-	-	1	-
8	- - - -	quatuordec.	-	-	-	1
9	CHRYSOMEL.	Alni.	-	-	1	1
10	- - - -	polita	-	-	1	-
11	- - - -	marginella.	-	-	-	1
12	- - - -	quadripunct. *c)*	-	-	o	-
13	CURCULIO	argentatus.	-	-	1	1
14	CERAMBYX	coriarius.	-	-	11	-
15	- - - -	ſutor.	-	1	1	-
16	LEPTURA	aquatica.	-	1	10	-
17	- - - -	melanura.	-	-	-	1
18	- - - -	rubra.	-	-	1	-
19	- - - -	virginea. *d)*	-	-	1	-
20	- - - -	collaris	-	-	1	-
21	CANTHARIS	fuſca. *e)*	-	1	-	o
22	- - - -	ſangvinea.	-	-	-	10
23	ELATER	faſciatus.	-	-	-	1

*) *A.* Anas Anſer domeſticus. *B.* Anas Boſchas domeſtica. *G.* *Phaſianus* Gallus. *M.* Meleagris Gallopavo.

a) 4. *Si* maxillæ & pedes demantur, roſtro quidem dentato eum commoliunt; ſi non, horrore corripiuntur.

b) 5. Gregaria in cornibus foetidis & ſub cadaverum oſſibus hiemat.

c) 12. Avide quidem arripit hanc Gallus & roſtro petit; ſed intactam relinquit.

d) 19 Gallus, ut ſedulus *Pater* familias, eſcam cantu ſingulari, accurrentibus conjugibus monſtrabat, illis autem hujus rei interdum parum ſollicitis, ipſe ſumſit.

e) 21 Avidi pulli Meleagridum, hanc tamen rejiciebant.

			A.	*B.*	*G.*	*M.*
24	BUPRESTIS	mariana.	-	I	-	-
25	CARABUS	violaceus.	-	-	I	-
26	- -	latus.	-	-	-	I
27	- -	vulgaris	-	-	-	10
28	STAPHYLIN.	politus.	-	-	-	I
	INSECTA HEMIPTERA.					
29	GRYLLUS	verrucivorus. *f*)	11	11	11	11
30	- -	ſtridulus	10	I	I	I
31	- -	viridulus	-	I	I	I
32	- -	biguttulus	-	I	I	-
33	- -	pedeſtris	-	I	I	-
34	CIMEX	baccarum	-	-	I	I
35	- -	oleraceus.	-	-	I	-
36	*g*) - -	Hyoſcyami.	-	-	10	0
	INSECTA LEPIDOPTERA.					
37	PAPILIO	Rhamni.	-	-	0	I
38	- -	Cardui.	-	-	0	I
39	- -	polychloros	-	-	0	I
40	- -	c album	-	-	0	I
41	- -	Virgaureæ.	-	-	0	-
42	- -	Malvæ *h*)	-	-	10	-
	INSECTA NEUROPTERA.					
43	LIBELLULA	vulgatiſſima.	-	-	I	I
44	- -	ænea	-	-	I	-
						45

f) 29 Grylli forſan omnes in deliciis ab his Avibus habentur; & quamvis mihi occaſio non fuerit omnes experiundi, perfacile tamen creditu eſt, omnes ab illis edi. Maximopere quoque a Suibus adamantur. Gallinæ aridis quoque Gryllis paſcuntur.

g) 36 Nec Gallus nec Gallopavo femina *Hyoſcyami* edunt; non igitur mirum, ſi hunc repudiant.

h) 42 PAPILIONES laſcivientes & inſtabiles in Gallorum difficulter volantium uſum forſan non deſtinavit Summus Creator.

			A.	B.	G.	M.
45	- -	virgo.	-	-	1	1
46	EPHEMERA	vulgata. *i*)	-	-	1	-
47	- -	culiciformis.	-	-	1	-
48	PHRYGANEA	phalænoides.	-	-	1	1
49	HEMEROBIVS	chryſops.	-	-	1	-
50	PANORPA	communis.	-	-	1	-
		INSECTA HYMENOPTERA.				
51	TENTHREDO	viridis.	-	-	1	1
52	ICHNEUMON	titillator.	-	-	-	11
53	VESPA	Crabro.	o	o	o	o
54	- -	vulgaris	-	-	o	-
55	FORMICA	herculeana.	-	-	1	1
56	- -	rufa.	-	-	1	1
57	- -	fuſca.	-	-	1	1
58	- -	rubra.	-	-	1	-
		INSECTA DIPTERA.				
59	TIPULA	rivoſa.	-	-	-	1
60	- -	crocata.	-	-	1	-
61	- -	febrilis.	-	-	1	o
62	MUSCA	bombylans.	-	-	-	10
63	- -	myſtacea.	-	-	o	o
64	- -	femorata.	-	-	-	1
65	- -	Cæſar.	-	-	1	-
66	- -	carnaris.	-	-	1	11
67	- -	domeſtica. *k*)	-	-	1	1

i) 46 Siccatam quoque conſumunt.
Apes bombinatrices relinquuntur a Gallis, Gallopavonibus & forte reliquis Avibus domeſticis.
Ova & larvæ 55, 56, 57, 58, a Gallis & Gallopavonibus etiam conſumuntur.

k) 67 Hanc tædioſiſſimam Auguſti menſis pediſſequam, faſciculis, ex betulinis ramis confectis, & cremore lactis, ſaccharo aut aliis dulcibus liquoribus illinitis capere poſſumus

			A.	B.	G.	M.
68	- -	ſcybalaria.	-	-	1	-
69	- -	floreſcentiæ.	-	-	1	-
70	TABANUS	arcticus.	-	-	1	1
71	CONOPS	calcitrans.	-	-	1	-
72	- -	macrocephala.	-	-	0	0
73	ASILUS	tipuloides.	-	-	-	1
74	BOMBYL.	medius	-	-	1	-
		INSECTA APTERA.				
75	ARANEA	diadema.	-	-	-	1
76	- -	domeſtica.	-	-	1	-
77	- -	labyrinthica.	-	-	1	1
78	SCOLOP.	Lagura.	-	-	1	-
79	JULUS	terreſtris.	-	1	0	-
		VERMES INTESTINA.				
80	LUMBRICUS	terreſtris.	0	1	1	1
81	HIRUDO	ſanguiſuga.	-	1	-	1
		VERMES MOLLUSCA.				
82	LIMAX	ater, *l)*	-	1	-	-
83	- -	cinereus.	-	1	-	-
		VERMES TESTACEA.				
84	MYA	pictorum.	-	1	-	-
85	HELIX	Lapicida.	-	1	-	-
86	- -	vivipara	-	1	-	-
87	- -	nemoralis.	-	1	-	-

88

poſſumus & in uſum harum Avium aſſervare; ſiccatam enim minime ſpernunt. Geſtricii quoque coccineum colorem ſericeis veſtimentis, harum ut & aliarum Muſcarum capitibus in mortario contuſis & aquæ calidæ immiſſis, inducunt.

l) 82 Sues hunc ut & LIMACEM cinereum ſumme appetunt, ac totas ſilvas naſo odorante pererrant, ut eos inveſtigent.

			A.	B.	G.	M.
88	- -	fragilis.	-	1	-	-
89	- -	auricularia.	-	1	-	-

SEMINA & FOLIA VEGETABILIUM.

DIANDRIA.

			A.	B.	G.	M.
1	VERONICA	agreſtis. f.	-	-	10	-
2	UTRICUL.	vulgaris.	-	1 fol.	-	-

TRIANDRIA.

			A.	B.	G.	M.
3	PHLEUM	prat. f. non ſpic.	1	-	-	-
4	MILIUM	effuſum. f. & f.	11	11	11	11
5	AGROSTIS	ſpica venti f.	1 pan.	-	-	-
6	- -	canina. f. & panic.	1	-	-	-
7	AIRA -	ceſpitoſa. f. & panic.	1	-	-	-
8	MELICA	nutans f.	1	-	o	o
9	POA -	trivialis. f. & panic. *m*)	11	11	11	11
10	- -	annua. f. & panic.	11	11	11	11
11	CYNOS.	criſtatus. *n*)	1 ſpic.	o	o	-
12	FESTUC.	decumbens. f.	11	11	11	11
13	- -	elatior. f.	1	1	11	11
14	- -	fluitans. f.	11 f. f.	11	11	11
15	BROMUS	ſecalinus.	11 f. f.	11	11	11
16	- -	arvenſis f.	11	11	11	11
17	AVENA	pratenſis f.	-	-	1	-
18	LOLIUM	perenne. f.	1	-	10	1
19	- -	temulentum.	11 f. f.	11	11	11
20	SECALE	cereale. f.	-	-	1	1
21	TRITICUM	repens.	1 f. f.	-	-	-

TETRANDRIA.

			A.	B.	G.	M.
22	GALIUM	Aparine. f.	-	-	10	10
23	PLANTAG.	media	1 f.	-	1 f.	-

 24 AL-

m) 9 Foliis 8 & 9 ab ineunte vere ad autumni fere finem, omnes hæ Aves, inprimis delectantur.

n) 11) *CYNOSURI* criſtati ſemina contuſa, Anati & Gallo tamen non placent.

			A.	B.	G.	M.
24	ALCHEM.	vulgaris.	1 f.	-	-	-
25	POTAMOG.	natans. f.	-	10	0	-
26	- -	perfoliat. f. *o*)	0	10	0	-
		PENTANDRIA.				
27	PULMON.	officinalis. ſ.	-	-	1	-
28	PRIMULA	veris. f.	-	-	1	-
29	MENYANT.	trifoliata.	-	-	1 ſ.	-
30	LONICERA	Xyloſteum. b.	1	1	10	1
31	SOLANUM	Dulcamar. *p*) b.	-	-	1	-
32	RIBES	alpinum.	1	1	1	1
33	CHENOPOD.	urbanum f.	1	1	-	-
34	CHÆROPH.	ſilveſtre ſ. & r.	-	-	0	ſ.o.r.1
35	CARUM	Carvi. ſ.	-	-	0	-
36	VIBURN.	Opulus. b.	-	-	10	-
37	ALSINE	media. f.	11	-	-	-
		HEXANDRIA.				
38	ORNITH.	luteum. ſ.	-	-	-	10
39	CONVALL.	polygonatum.	1r.b.f.	1r.b.	1r.b.10	1r.b.
40	JUNCUS	piloſus. ſ.	-	-	10	1
41	- -	campeſtris. ſ.	-	-	1	1
42	RUMEX	criſpus. f.	-	-	-	1
43	- -	Acetoſa. ſ.	-	-	1 ſ. & f.	1
		OCTANDRIA.				
44	VACCIN.	Myrtillus. b.	1	1	1	1
45	- -	uliginoſum. b.	0	0	-	10
46	- -	Vitis idæa. b.	1	1	1	1
47	- -	oxycoccos. b.	-	-	1	-

48 DA-

o) 26 Ex obſervatione NOBILISSIMI PRAESIDIS.

p) 31 *Septem vel octo baccas Gallinæ ingurgitant, cæteras relinquunt: illis tamen magis ſapidæ ſunt, quam baccæ RHAMNI Frangulæ, quas Gallopavo omnino rejicit.*

			A.	*B.*	*G.*	*M.*
48	DAPHNE	Mezereum. b. *q*)	10	1	11	1
49	POLYGON.	aviculare. ſ. & f.	11	11	11	11
50	PARIS	quadrifolia. b.	0	0	1	9
		DECANDRIA.				
51	ARBUTUS	Uvá urſi. b. *r*)	-	0	10	1
52	SAXIFRAG.	granulat. ſ.	-	-	0	0
53	STELLAR.	graminea. f.	1	-	-	-
54	ARENAR.	ſerpyllifolia.	-	-	-	1 f.ſ.
55	SEDUM	Telephium. r.	-	0	0	-
56	AGROST.	Githago. ſ. *s*)	1	-	1	1
		ICOSANDRIA.				
57	SORBUS	aucuparia. b.	0	.	1	1
58	PYRUS	Malus pom.	.	.	1	1
59	RUBUS	Idæus. b.	1	1	1	1
60	. . .	ſaxatilis. b.	1	1	1	1
61	. . .	Chamæmor. b.	.	.	0	10
62	FRAGAR.	veſca. b.	11	11	11	11
	POTENT.	Anſerina. f.	1	.	.	1
		POLYANDRIA.				
63	CHELID.	majus.	.	.	0	0
64	ANEMONE	nemoroſa.	.	.	10	10

65 RA-

q) 48 CANIS familiaris, CANIS Lupus, & CANIS Vulpes ſex baccis ſumtis moriuntur; Anſerem autem domeſticum quatuor vel quinque, Gallum ultra viginti & Gallopavonem quindecim ſine vitæ diſpendio aſſumere vidi.

r) 51 Baccæ, piſtillo ligneo leviter, ne ſemina confringantur, contuſæ & in aquam calidam miſſæ, tota autem maſſa denique filtro colata, igni expoſita, & quantum ſufficit evaporata, ſyrupum dulcem dant.

s) 56 Capſula matura, puro melle ſapido repleta eſt: ſemina autem commolita & cribrata in pulmentis adhiberi poſſunt.

		A.	*B.*	*G.*	*M.*
65 RANUNC.	reptans. f. & cor.	1	.	.	.
66 . . .	repens. f. & cor.	1	.	.	.
67 . . .	acris. f. & coroll.	1	.	.	.
68 . . .	aquaticus. f.	.	10	.	.
69 TROLL.	europæus. ſ.	.	.	0	.
70 CALTHA	paluſtris. ſ.	.	.	10	.
	DIDYNAMIA.				
71 AJUGA	pyramidalis. ſ.	.	.	1	1
72 GLECH.	hederacea. ſ.	.	.	1	.
73 LAMIUM	purpureum. ſ.	.	.	1	.
74 GALEOPS.	Tetrahit. ſ.	.	.	1	.
75 MELAMP.	pratenſe. ſ.	.	.	1	.
	TETRADYNAMIA.				
76 THLASPI	Burſa paſtoris.	1ſ.ſilic.	.	1ſ	1ſ.ſil.
77 SISYMBR.	Sophia. f.	1	.	.	.
78 . . .	Irio. ſ.	1	.	.	.
79 BRASSICA	Rapa. r.	1	.	.	.
	MONADELPHIA.				
80 MALVA	rotundifolia.	.	.	.	1ſ.
	DIADELPHIA.				
81 OROBUS	tuberoſus. ſ. *t*)	.	1	1	1
82 . . .	niger. ſ.	.	1	1	1
83 LATHYR.	pratenſis.	1ſ.f.	.	1l.ſ.	1l.ſ.
84 . . .	ſilveſtris.	1	1	1	1
85 . . .	paluſtris. ſ.	1	1	1	1
86 VICIA	dumetorum. ſ.	1	.	1	1
87 . . .	ſilvatica. ſ.	1ſ.ſ.	1	1	1
88 . . .	Cracca. ſ.	1	.	1	1
89 ERVUM	tetraſperm. ſ.	11	11	11	11
90 . . .	hirſutum	1l.ſ.	1l.ſ.	1ſ.	1l.ſ.

91

---

t) 81 Sues terram late longeque effodiunt ad inquirendas radices hujus & TORMENTILIAE erectæ.

			A.	B.	G.	M.
91	ASTRAG.	glycyphyllos.	1f.ſ.	10ſ.	1ſ.	1ſ.
92	TRIFOL.	pratenſe. f.	1	.	.	.
93	LOTUS	corniculat.ſ.&f.	1	.	.	.
		SYNGENESIA.				
94	SONCH.	oleraceus.	1f.	.	1r.f.	10r.
95	LEONT.	Taraxacum.	1f.	.	1r.non ſ.	1r.ſ.10
96	. . .	autumnale.	1f.cor.v.	.	.	.
97	LAPSAN.	communis.	1f.	.	.	.
98	ARCT.	Lappa. ſ.	.	.	11	.
99	CARD.	lanceolatus. ſ.	.	.	11	.
100	ARTEM.	Abſinthium.	.	.	.	1f.
101	SENEC.	vulgaris.	.	.	1	.
102	ANTH.	arvenſis. f.	.	.	.	1
103	CENT.	Cyanus. f.	1	.	.	.
104	VIOLA	mirabilis. ſ.	.	.	10	.
		GYNANDRIA.				
105	CALLA	paluſtris.	.	.	1	1
		MONOECIA.				
106	CAREX	globularis.	1	.	10	10
107	PINUS	Abies. ſ.	.	o	o	.
		DIOECIA.				
108	JUNIP.	communis. b.	.	.	10	10
		CRYPTOGAMIA.				
110	EQVIS.	fluviatile.	1f.	.	.	.
111	POLYP.	filix mas	1f.	.	.	.
		LARVA.				
112	PAPIL.	Urticæ.	.	o	o	.

Summa denique oblectione NOBILISSIMUM D:NUM PRAESIDEM de PHASIANO Gallo narrantem audivi; nempe quod varia ſemina lino immixta comedat, lini autem intacta relinquat. Jucundum ſane ſpectaculum!

Expe-

Experimenta igitur 388 inſtitui, ex quibus conſtat:

ANSEREM	domeſticum	63	edere,	7	Species o
ANATEM	domeſticam	54	. . .	9	. . .
PHASIANUM	Gallum	119	. .	26	. . .
MELEAGRID.	Gallopav.	98	. .	17	. . .

Signorum Explicatio.

o	—	non editur.
10	—	interdum editur, interdum non.
1	—	editur.
11	—	libenter editur.
ſ	—	femina.
f	—	folia.
b	—	baccæ.
ſilic.	—	ſilicula.
l.	—	legumen.
r	—	radix.

CLXIV.

)o(

CLXIV.

MARUM

QUOD

PRÆSIDE

D. D. CAR. v. LINNÉ

PRO GRADU DOCTORIS

propoſuit Auctor

JOH. ADOLPH. DAHLGREN, EBBESSON

Norrcopia Oſtrogothus,

Medicus per Savolaxiam Provinc. ord. Reg. Coll. Med. Membrum.

Upſaliæ 1774. *Decembr.* 3.

---

§. I.

Medici ſcientis prudentisque ideam vix ac ne vix quidem animo finxeris iuſtam, niſi & *Morborum*, quibus vexatur corpus humanum, multiplicium, & *Remediorum*, datis morbis rite applicandorum, cognitionem ipſi gnaram commendaveris; qua deſiderata, praxin inchoaturus, nubem pro Junone ſectatur, craſſis ſane circumfuſus tenebris.

Quod quum ita ſit, hasce Medicinæ partes, dignitate & neceſſitate pari excellentes, æquali etiam cura excultas ac perpolitas eſſe, facile ſimul quisquam crediderit; ſecus vero ſe rem habere, certo certius conſtat.

In

Experimenta igitur 388 inſtitui, ex quibus conſtat:

ANSEREM	domeſticum	63	edere, 7	Species o
ANATEM	domeſticam	54	. . . 9	. . . .
PHASIANUM	Gallum	119	. . 26	. . .
MELEAGRID.	Gallopav.	98	. . 17	. . .

Signorum Explicatio.

o	—	non editur.
10	—	interdum editur, interdum non.
1	—	editur.
11	—	libenter editur.
f	—	femina.
f	—	folia.
b	—	baccæ.
ſilic.	—	ſilicula.
l.	—	legumen.
r	—	radix.

CLXIV.

CLXIV.

MARUM

QUOD

PRÆSIDE

D. D. CAR. v. LINNÉ

PRO GRADU DOCTORIS

propoſuit Auctor

JOH. ADOLPH. DAHLGREN, EBBESSON

Norrcopia Oſtrogothus,

Medicus per Savolaxiam Provinc. ord. Reg. Coll. Med. Membrum.

Upſaliæ 1774. *Decembr.* 3.

---

§. I.

Medici ſcientis prudentisque ideam vix ac ne vix quidem animo finxeris iuſtam, niſi & *Morborum*, quibus vexatur corpus humanum, multiplicium, & *Remediorum*, datis morbis rite applicandorum, cognitionem ipſi gnaram commendaveris; qua deſiderata, praxin inchoaturus, nubem pro Junone ſectatur, craſſis ſane circumfuſus tenebris.

Quod quum ita ſit, hasce Medicinæ partes, dignitate & neceſſitate pari excellentes, æquali etiam cura excultas ac perpolitas eſſe, facile ſimul quisquam crediderit; ſecus vero ſe rem habere, certo certius conſtat.

In

In illuſtranda enim Scientia, *Diagnoſin* ſpectante morborum, artis noſtræ Principes ſummi deſudarunt; *genericos* reddiderunt characteres, ab externis et perſpicuis ſignis deſumtos; *ſpecies* ad ſua quasque genera retulerunt, ſecundum *cauſſas* quas agnoſcunt *procatarcticas;* quæ quidem determinatio ſpecierum ex cauſſis petita, res eſt adhuc altioris indaginis; cui vero ut ſedulo navarent operam, Machaoniæ artis Alumni, vehementer optarem.

Sed vel ſponte patet, *Phyſiologiam*, fundamentis anatomicis ſuperſtructam, ut et ſolidam cognitionem eorum omnium, quæ in humanum corpus agunt, heic inprimis principatum tenere.

Doctrina vero de *Medicamentorum viribus* ſecundum Qualitates cognitas agentibus, disquirendis, & eruendis, mirum quantum neglecta eſt; usque adeo enim increvit in officinis proſtantium e vegetabilium cohorte collecta ſimplicium farrago, iners & oneroſa, ut in votis eſſet, ut ſelectæ plantæ tantum in uſum vocarentur a Medicis, et ſic ſenſim e Pharmacopoliis, quæ vix ullius ſunt efficaciæ, exularent. Hinc eminet *Materiæ medicæ* peritia; nam vel pleno, ut ajunt, fluit alveo, optimum & in Theoria verſatiſſimum Medicum, nihil quidquam efficere in debellandis morbis, niſi imbutus fuerit notitia remediorum ſimplicium; qua deſtitutus, miles inermis hoſti ſe objicit.

Vaſtiſſimo ergo Medicinæ campo ſe committentibus perſuaſum volo, ut, licet ad Academias morari jam amplius non arriſerit, tamen in abſolvendo curſu, Anatomiæ & Pathologiæ non unice inhient, &, ut mos apud eos obtinet, Materiam Medicam flocci faciant.

Qui

Qui vero ad hanc tendunt metam, perſpectiſſima habeant omnia, quæ viribus plantæ, in uſum medicum vocatæ, illuſtrandis, inſerviunt; ut ex ſcientia naturali, *nomen*, *affinitatem*, *locum natalem* &c. ex ordine naturali, odore & ſapore, *qualitates*, & ex hiſce datis, *vires*, ſub incudem vocare, nec non in qua *ſpecie* generis morbi cujusdam efficax ſe præbuit medicamentum, quod ſubſidio eſſe juſſerunt, probe notare.

Hujus autem ultimi obliti ſæpius fuere Auctores in Materia medica celebratiſſimi; unde, meo quidem judicio, prona ſuppetit ratio, cur vel de eorum aſſertis dubitemus, vel vim remedii pernegemus; adeoque, cum in quopiam morbo remedium fuerit præſtans, alio tempore eodem fine non ſatisfecerit, ſusque deque habitum fuerit. Inprimis tamen ſcitu neceſſarias duco plantas, quibus ſuus in quibusque claſſibus, non derogandus eſt locus primarius; ut inter *Amara*, China; inter *Mucoſa*, Althæa; *Pinguia*, Oleum; *Tetra*, Opium; *Ambroſiaca*, Moſchus; &c.

Cum ergo, in conſcribenda Diſſertatione inaugurali, quid novi, aut magni, aliis in Medicinæ partibus præſtare non valuerim, haud diſpliciturum fore judicavi, ſi de *Maro vero*, planta quidem antea cognita, non tamen uſu quotidiano, ita ut fas eſſet, recepta, dicerem; etenim quemque vires decet ſuas noſſe.

Si opella hacce, qua tali, anſam dedero Medicis, efficaciſſimam herbam, qua nulla major adhuc nobis eſt ex claſſe *Spirantium*, penitius noſcendi, & in poſterum cum delectamento ejus vim *analepticam* experiendi, votorum ſane reddar compos, et metam propoſitam me attigiſſe, ex intimis lætabor.

§. II. NOMEN &c.

Antiquiſſimis retro temporibus prorſus ignota fuit hæc planta, & minoris æſtimata; recentioribus autem ſeculis multa multi de illa ſcripſerunt; ut *Dodonæus*, *Charas*, *Wedelius* &c. de NOMINE ejus licet numquam conſentiant.

Quidam ſecundum Maronem, Regem neſcio quem, vel Latinorum poëtarum principem; aut Bacchi aliquem ſocium, eam denominatam eſſe, dicunt.

Alii iterum ex Arabum *marmabus;* Hebræorum *mar;* Graecorum *maron*, ob *amaritiem* Mari inſignem, nomen derivare conantur.

Ab Heſychio *Marum*; Salmaſio *Amaracum;* Dodonæo *Marum vulgare;* Dioſcoride ὑσόβριον; Recentioribus *Marum ſyriacum* vel *verum;* & a Johanne Bauhino *Marum Cortuſi* appellatur. Cortuſus autem, quondam Bot. Prof. Patavinus, primus plantam J. Bauhino oſtentavit, unde Cortuſi nomen fert. Apud Pharmaceuticos ſub titulo *Mari veri* occurrit.

Cum jam ipſe C. Bauhinus, ſui ævi Princeps Botanicus, obſcure admodum de Maro ſcripſerit, non miror in tradendis SYNONYMIS auctores deinde diſſentientes fuiſſe. Aliqui enim ſtatuerunt, eſſe Tragoriganum latifolium, *Bauh. pin. p.* 223.; iterum alii, cum Boerhavio, Majoranam ſyriacam vel creticam, *Bauh. pin. p.* 224. idem cum *Maro* eſſe credunt. Sed has mittamus rixas, & quæ in Marum quadrant, optima ſynonyma tradamus.

Marum Cortuſi. *Bauh. hiſt.* 3. *p.* 242.

Chamædrys incana maritima fruteſcens, foliis lanceolatis. *Tournef. inſt. p.* 205.

Marum

Marum ſyriacum vel creticum. *Boerh. lugdb. p.* 182.

Marum ſyriacum. *Dal. pharmac.* 156.

Marum verum Cortuſi. *Geoffr. mat. med. t.* 3. *p.* 821.

Teucrium Marum, foliis integerrimis ovatis acutis petiolatis ſubtus tomentoſis, floribus racemoſis ſecundis. *Syſt. nat.* 13. *p.* 439. *Mantiſſ. p.* 409. *Mat. med. p.* 285.

FIGURAM, cujus ope facillime ejus facies videri poſſet, aptam non dari, eſt quod vehementer queror; inter optimas vero numero, quam dedit Rivinus Monop. irreg. *Pſeudomarum* p. 13. ed. noſtr. De cetero diſſertationem Wedelianam, Reſp. Hermanno quodam, Jenæ 1703. habitam *de Maro*, ſi cuiquam plura arriſerit ſcire, ut adeat & evolvat, enixe rogo; quam etiam diſſertationem intellectam ſemper volumus, cum citationes aliquæ Wedelii hocce in opuſculo occurrent. *a)*

§. III. DESCRIPTIO.

RADIX fibroſa.

CAVLIS fruticoſus, bipedalis, pollicaris, rimoſus, diſtortus, varie ramoſus: *Ramis* erectis, filiformibus, variæ longitudinis, tenellis cinaraſcentibus.

a) Cavendum, ne hæc herba confundatur cum *Maſtichina* vulgo dicta, quæ diverſiſſima eſt planta, quamvis facie, demta fructificatione, ſimillima; dicta, in *Syſt. nat.* 453. et *Mantiſſ.* 413. THYMVS Maſtichina, *floribus verticillatis, calycibus lanuginoſis, dentibus ſetaceis villoſis;* odore et ſapore camphoræ admodum affini; ad hanc pertinet *Marum* Raj. hiſt. p. 520. Dal. pharm. 561. *Marum verum ſyriacum* Pharm. Würt. 46. *Marum* Rivini Monop. irreg. p. 36. ed. noſtr.

FOLIA oppoſita, breviſſime petiolata, ovata, acuta, integerrima, margine reflexa, ſubvireſcentia, (atomis oculo nudo inconſpicuis, cineraſcentibus,) ſubtus incana, (tomento vix conſpicuo,) unguicularia, ſemper virentia, confertiora; in ramulorum axillarium rudimentis minora, plura.

RACEMI terminales, ſeſſiles, ſolitarii, erecti, digitales.

FLORES oppoſiti, ſecundi; breviſſime pedicellati; *Bracteis* folio ſimilibus.

CALYX *Perianthium* monophyllum, tubuloſum, pubeſcens, quinquedentatum: *dentibus* acutis, erectis, ſubæqualibus; *tubo* ſub baſi gibbo.

COROLLA monopetala, unilabiata, purpurea; *Tubus* longitudine calycis, ſupra fiſſus; *Limbus* quaſi bilabiatus: *labio ſuperiori* erecto bipartito ultra limbum, lanceolato; *inferiori* trifido: *laciniis lateralibus* porrectis, oblongis, brevibus; *intermedia* ſubrotunda, obtuſiſſima, concava, integerrima.

STAMINVM *Filamenta* quatuor, filiformia, erecta, purpurea, corolla altiora, approximata, inter fiſſuram corollæ dorſalem prodeuntia; quorum duo paullo longiora. *Antheræ* ſubrotundæ, antrorſum verſæ; *Polline* flavo.

PISTILLI *Germen* minimum, quadrifidum. *Stylus* filiformis, erectus, inter ſtamina poſitus. *Stigmata* duo, acuta: *ſuperiori* erecto; *inferiori* extrorſum curvato.

PERICARPIVM nullum; Calyx immutatus.

SEMINA quatuor, calyce breviora, ovata, introrſum angulata, pubeſcentia.

§. IV.

§. IV. CLASSES

ad quas refertur apud Syſtematicos, ſequentes ſunt:

CÆSALPINI	10	*Herbaceæ*, quaternis ſeminibus. Ordo 2.
MORISONI	14	*Galeatæ* & *Verticillatæ*. — 3.
RAJI	14	*Verticillatæ*. — 1.
HERMANNI	7	*Gymnotetraſpermæ Verticillatæ*. — 4.
BOERHAAVII	12	*Gymnotetraſpermæ Verticillatæ*. — 2.
RIVINI	11	*Irregulares Monopetali*. — 4.
TOURNEFORTII	4	*Unilabiati* — 4.
MAGNOLII	3	*Cal. ext. includente fl. monopetalum*. — 5.
LINNÆI	14	*Didynamia*. — 1.

Ordine naturali 42, ad VERTICILLATAS; quarum vix ullæ *Arbores*, pleræque *Suffrutices*, plurimæ *Herbaceæ*, ſunt. Agunt in nervos ſecundum olidum volatile oleoſum; & in fibras ſecundum amaritiem, pro gradu diverſo. In Foliis & Floribus medica virtus quærenda; in Radicibus autem vix manifeſta vis adeſt.

§. V. GENUS.

GENERE ſub *Teucrii* militat Marum, cujus character genericus, G. Pl. 706. traditus, concinne & breviter ita fere ſiſtitur:

CALYX *Perianthium* monophyllum, quinquedentatum, tubuloſum.

COROLLA monopetala, bilabiata; *labio* ſuperiori erecto, bipartito usqe in tubum, ut fere nullo.

STAMINVM *Filamenta* didyma, inter fiſſuram labii ſuperioris porrecta, erecta.

STYLVS *Stigmate* bifido.

SEMINA quatuor, nuda.

Proprium conſtituere genus e Maro Boerhaavius conatus eſt; verum character non ſufficiens eſt; e. gr.

Habitus fruticoſus; ſed perplures ſpecies Teucrii fruticoſæ ſunt.;

Folia ſerpylli lanceolata; character vero deſumatur a fructificatione.

Flos teucrii unus e ſingulis foliorum alis; id vero frequenter obſervatur in Teucrii ſpeciebus.

Odor acer, volatilis; a qualitatibus autem character non deſumendus eſt.

§. VI. SPECIES.

SPECIEM tantum unicam Teucrii in patria Flora noſtra alit, *Scordium* loquor; plurimæ vero in G. D. Præſidis *Spec. plant.* enumeratæ, ſufficienter diſtinguuntur, attendendo ſcilicet ad

eas, quæ caulem habent *annuum*, aut *perennem* ut Marum hoc noſtrum.

eas, quæ *axillas* proferunt *multifloras*, aut *unifloras* ut Marum noſtrum.

eas, quæ *folia* poſſident *figura varia, crenata;* aut *ovata integerrima* ut in hoc Maro.

eas, quæ *foliis* gaudent *fiſſis*, vel *integris* ut etiam noſtrum Marum.

eas, quæ *calycem* ferunt *bilabiatum*, aut *quinquedentatum* ut habet Marum.

Diffe-

Differentia inde emergit ſpecifica, quæ habetur in Syſt. nat. 13. p. 439. & Mant. 409.

TEVCRIVM *Marum*, foliis integerrimis, ovatis, acutis, petiolatis, ſubtus tomentoſis, floribus racemoſis, ſecundis.

§. VII. LOCVS &c.

Habitat Marum in SOLO calido, ſicco, ſabuloſo & duro. Per totam fere æſtatem floribus luxuriat, ſive in ollis, ſive ad feneſtras reponatur.

PATRIAM autem agnoſcit Hiſpaniæ Provinciam *Valentinam;* etiam frequens eſt in Inſula una *Stoechadum*, *Pomponia* vocata, Gallice *Portecroz*. In *Aſia* ad *Cyzicum;* in *Creta; Aegypto; Syria*, & *Græcia*, ubi olim *Magneſia*, invenitur.

In plurium eſſet votis, ut copioſior etiam redderetur CVLTVRA hæc planta prænobilis, apud noſtrates.

Scaniæ orientalis Clima Maro eſſet convenientiſſimum; multiplicatur vero aut *ſeminibus*, aut *ramulis depactis*; inque terra *teneatur* prægnante; ſupra ventrem equinum, vel ſub feneſtris, uti Melones aluntur. In ollis conſervatur per hiemem in frigidario, ne gradum congelationis ſentiat. Nec lucri cauſſa fefellerit ſpes, ſiquidem uncia foliorum thal. 4. cupr. æquat, ſecundum Taxam Holmienſem. Cavendum vero probe a Felibus; odore enim iis pergrato, Nepetæ aut Valerianæ jucundiori, alliciuntur; abblandiuntur, lambunt, decerpunt, comedunt; quin ſaliva ſua contaminare, eamque conterere, ſtudent; quod dudum Joh. Bauhinus, aliique, notarunt.

§. VIII. PRÆPARATA &c.

In *Officinis Eſſentia* quidem Mari habetur, aſt in uſum rarius vocatur; nam male clauſa, virtutis ſæpe expers eſt.

Conſerva rariſſime occurrit, ob defectum plantæ recentioris.

Oleum deſtillatum eſſentiale apud nos non obtinet, Batavis autem maxime expetitum & familiare eſt.

Herba cum toto, ut ajunt, in Pharmacopoliis proſtat; ſed *Folia* & *Flores* inprimis ſerventur, & vitreis vaſis probe incluſa teneantur, ne volatile eorum perdatur; in hoc enim vertitur cardo rei, ut ſemper ſuo præſtantiſſimo odore gaudeat Marum, ſi votis reſpondere uſum velimus.

Pauperibus nimis eſſe pretioſam plantam, quisque objiceret; in promtu autem eſt reſponſio: nam & cultura uberior reddi poteſt, & ex Europæ regionibus meridionalibus advehi nobis poterit, ubi ſerpylli inſtar apud nos, copioſiſſime creſcit.

PRÆPARATA apud Auctores e Maro varia occurrunt.

Ex foliis & ſummitatibus floridis ope Spiritus vini, Aquam Reginæ Hungariæ longe ſuperans, *Spiritus odoratiſſimus* elicitur *b*). *Sal volatile* aromaticum, e foliis, parari poſſet *c*). *Oleum deſtillatum eſſentiale*, methodo eadem ac in deſtillando oleo Juniperi e Baccis, aut Menthæ ex Herba, acquiritur; dictitante *Geoffroy*, qui etiam analyſin Mari chemicam, breviter hic loci tradendam, ita ſiſtit:

ex

b) *Boerhaav. Lgdb. p.* 262.

c) *Quincy Pharm. extemp. & officinalis.*

ex foliorum & ſummitatum floridarum lib. ij, ℥iij, *per retortam diſtillatarum, humoris limpidi, ſub finem ruſeſcentis: odore ac ſapore pergrato, primum obſcure acidi, deinde magis auſteri, lib. j,* ℥*viij,* ʒ*iß, gr. vj, humoris empyreumatici & ſalſi* ʒ*vjß gr. vj, humoris denique rufi, ſale volatili urinoſo imprægnati unc. j.* ʒ*j; olei tam tenuis, quam craſſi, unc. jß prodiere. Maſſæ reſiduæ* ℥*iv, ſal alcali* ʒ*iij gr. xxiv dederunt d). Theriacam, Trochiſcos hedychroos* Galeni & Aëtii, *Extractumque Marocoſtinum* Mindereri, nec non *Pilulas e Maro* Pharm. Lond. Marum ingreditur; tam parva licet mole, ut nullo jure utilitatem quandam Maro tribuendam eſſe exiſtimaverim.

Interne Maro utimur forma *Pulveris, Pilularum, Electuarii,* aut *Infuſi vinoſi,* numquam vero *Decocti;* ſed in *ſubſtantia* potiſſimum; doſis a ʒß ad j erit. Oleum deſtillatum ſaccharo exceptum, apud Batavos ſummi eſt uſus, ut Geoffroy habet l. c.

Externe Marum adhibetur in *Cucuphis, Fomentationibus, Epithemate, Suffimentis, Capitiluviis, Vnguentis nervinis,* & *Pulvere naſali,* Tabaci inſtar ſumendo. Oleum ſtillatitium apud Belgas ut cephalicum gratiſſimum capiti applicatur, teſte Geoffroy l. c.

§. IX. QVALITATES

jam conſideraturi erimus.

SAPOR amarus eſt, inſigniter acris, ſeu pungens.

ODOR gratiſſimus, penetrantiſſimus, & ſale abundans volatili; *cui nec ars, nec natura, ſimile dedit;*

d) *Geoffroy Mat. med. tom. III. p.* 822. *& ſeqq.*

dedit; foliis nimirum inter digitos contritis, naribusque admotis, odore aromatico, (rectius: ſpirante) *pungente, ſubtiliſſimo, æthereo, ſale tamquam ammoniacali, ipſum afficitur cerebrum, ita ut ſternutationes fere excitentur e).*

Ad *Spirantes* ergo pertinet Marum, quorum facile eſt princeps *f*); odore enim gaudet fere *Thymi*, *Satureja*, *Roſmarini*, *Lavandulæque;* his autem longe antecedit; nec *Thymus Maſtichina* odore ſuo camphorato palmam Maro præripuerit, quamvis nomine Mari veri venerit apud Auctores, & noſtrum ab ipſis Pſeudomarum vocatum fuerit *g*).

Plantæ vero ſpirantes pleræque ordine ſunt VERTICILLATÆ, a *Ziziphora* usque in *Horminum* numeratæ.

Pollent autem, plus minus, oleo eſſentiali volatili, ſuaveolenti, vaſis difficillime incarcerando, quod ex olidis globoſis pyxidibus, ſub poris foliorum latitantibus, fumant; quodque fugax olens, in noſtro Maro, validiſſimum eſſe, quemquam inficias iturum non crediderim *h*).

§. X.

---

e) *Boerhaav. Lgdb. p.* 262. *Geoffroy l. c.*

f) *Clavis Medicinæ G. D. Præſ. p.* 22.

g) Folia Mari chartam cæruleam rubro tinxiſſe colore, teſtatur *Geoffroy l. c.*

h) Apud *Rajum hiſt. pl.* 520. ſequentia leguntur: *Deodatus in deſperato menſium fluxu, ultimum & præſentiſſimum remedium ducit pulverem corticis Mari cum vino auſtero, ſingulis matutinis horis propinatum.* Sed hoc per errorem irrepſiſſe ſciat lector, & pro *Mari* legendum eſſe *Mori;* diverſiſſimum medicamentum.

§. X. VIRES.

Ad VIRES a qualitatibus conſequentia valet. Ergo ſecundum *olidam* qualitatem, Marum in nervos acturum eſſe, facile quisque intelliget.

Analepticum ſummum eſt, & ſyſtema nervoſum debilitatum, torpidum, languidumque excitat; namque vitam quaſi inflat; flammulam veſtalem inconſpicuam auget; luculamque vitalem ſerenando & roborando, vires ſuas exſerit; & præſtans eſt.

Citiſſime vires refocillat vitales, ut *Cordiale* optimum. Sicut enim cor cauſſa eſt princeps omnium illorum motuum, unde vires vitales æſtimantur, ſyſtema autem nervoſum cauſſa primaria roboris cordis, unde vis motrix ejus ab influxu nerveo dependet: ſic auxilia, huic vitali indicationi ſatisfacientia, merito vocantur *Cordialia* aut *Cardiaca*. Non mirum ergo, ſi horum in numero Marum collocemus, jure quidem optimo; *ei nimirum ineſt diffuſus odor ſuaveolens, lenis & unicuique tolerabilis i)*.

A nervis vero ſiquidem dependet & cordis & viſcerum activa vis, muſculorum elaſticitas, ſecretio & excretio, & ſolidorum robur; quodnam igitur hæc omnia efficere valuerit, niſi nervinum medicamentum? Jam vero ſummum eſt *Nervinum* Marum noſtrum; adeoque vel ſponte patebit, *Diaphoreticum*, *Diureticum*, *Emmenagogum*, *Roborans* id eſſe, & in omni *Debilitate* præſtantiſſimum ſe præſtare. Quo reſpectu etiam, ſi *hoc*, & huic proximum *Cinnamomum*, excipias, in tota quanta Materia medica vix majus remedium ſupererit; a Maro differt autem Cinnamomum eo, quod in Febre noceat,

---

i) *Boerhaav. Inſt. Med. p.* 491.

noceat, æſtumque in corpore augeat, Marum autem non ita. Immo, cum Hannibal ante portas, & Medico opus eſt induciis, per uſum hujus divini medicamenti ſpiritus exules revocare poteſt, poſteaque caſtra movens contra hoſtem invaſurum, arma idonea et optima adhibere.

Reſolvens primarium eſt itidem Marum. Nam ut reſolutionem fieri exiſtimamus, cum per oſcillationem nervorum auctam, in fibris muſcularibus oriantur nixus & renixus, unde conquaſſetur, & quaſi tenuis reddatur ſtaſis illa humorum, inflammationi ortum debens: ita remedium huic inſerviturum ſcopo, Maro aptius, nullum dari, quemquam inficiari non putaverim.

Sapidam ſecundum qualitatem minoris quidem æſtimandum eſt Marum; in fibras tamen, vt *amarum*, agit *tonici* inſtar, & in fluida agendo, *balſamicum* eſt; inſigni ſua acredine etiam *incidit* & *ſtimulat.* Ergo putredini reſiſtit, bilem auget, ſtomachicum eſt, orexin juvat, ſecretiones urget, viſcidum attenuat, lentorem tollit, & quæ reliqua ſunt.

Quanquam igitur Cl. Wedelius, tamquam *analepticum*, *cordiale*, *vires refocillans*, *balſamicum*, *incidens*, *errhinum*, *emmenagogum*, *carminativum*, *uterinum*, *diureticum*, *diaphoreticum*, *antaſthmaticum*, *pectorale*, immo *polychreſtum*, Marum noſtrum extollit: juſto tamen majoribus encomiis eum laudaſſe hanc plantam, ut nimis feſtinanter autumat D. Geoffroy, non crederem.

Certe ſi accuratius, ad unguem ut dicunt, qualitates huius plantæ perveſtigaſſent Medici, & inde ad vires concludere voluiſſent: dudum in frequentiori uſu Marum noſtrum receptum eſſet.

§. XI.

§. XI. VSVS.

Patere hinc arbitror, ſua Marum non eſſe defraudandum laude in morbis DEFECTIVIS & SOPOROSIS; ſcilicet *Languore*, *Lipothymia*, *Paralyſi* & *Apoplexia*, præſertim a cauſſa frigida, vel ubicumque demum *debilitas virium vitalium* adeſt. *Epilepticis*, *Lethargicis*, *Hyſtericis*, *Chloroticis* & *Hydrope thoracis*, *Aſthmate humido*, *Catarrho*, *Scorbuto frigido*, aut *Cephalalgia habituali* laborantibus maxime inſervit. In *Memoriæ* & *Olfactus defectu*, & *Vertigine ſenili*, non minus conducit *k)*. *Menſtruorum ſuppreſſioni*, plerumque a debilitate ortæ, inprimis Marum inſervire, experientia docuit.

CASVS quosdam, ad illuſtrandam Mari veri efficaciam, afferre, heic loci haud ineptum duco, ut quid valeat hæc planta prænobilis, unicuique ante oculos ponatur.

. Conſiliarius quidam Regiæ Cancellariæ, ſeptuagenarius, ſubito corripiebatur morbo gravi, & inter orci cancellos fere hærebat. Præſentes, & Medici, de ſalute recuperanda fere deſperantes, inertes erant ſpectatores. Pulſus tam debilis erat, ut vix percipi poſſet; æger nec loqui, nec ſe movere valebat; cum ſtertore reſpiratio peragebatur. Forma electuarii jam Medicus quidam dedit drachmam ſemis Mari veri, quod quidem ſine difficultate non deglutitum fuit. Tamen hoc aſſumto facilior evaſit reſpiratio, oculos movebat æger, & pulſus multum augebatur. Tribus præterlapſis horis eamdem aſſumſit doſin, unde ita ad ſe rediit, ut in lecto ſedens, loquutus ſit. Die ſequenti iterum eodem uſus eſt remedio; & poſtea per ſesquiannum,

---

k) Boerhaavio, Geoffroy, Wedelioque teſtibus, l. c. & aliis.

annum recte, prout tulit effoeta ſenectus, valuit. Exacto autem hoc temporis ſpatio in eumdem incidit morbum, apoplexiæ haud abſimilem, ſopore excepto; idemque remedium in ſubſidium ductum ſaluti ipſi fuit. Denique tertia vice cum novos morbi inſultus paſſus eſſet, Medico ejus abſente, e vita diſceſſit.

Theologiæ Doctor quidam doctrinæ exquiſitiſſimæ, aſthmate angebatur ſuffocativo, ab Hydrope pectoris. Marum adhibitum effecit, ut, qui antea in lecto ſedens noctes ducere inſomnes coactus fuerit, jam placide quieſcere poſſit.

Judex provincialis ætate provectus, eodem fere morbo cruciatus, variis incaſſum tentatis remediis, Marum ex præſcripto Medici cujusdam ſumſit. Proximo die, ſe noctem transegiſſe placidam, optimeque valere, narravit, & formulam Medico demonſtravit, cui ipſe adſcripſit: probatum eſt. Per duas deinde ſeptimanas Maro ſummo cum levamine uſus eſt.

Vir ſecularis, vereque doctus, cujusque obitum literatus orbis graviter conqueritur, complures per annos morbis conflictatus fuit chronicis, quibus tuſſis violentiſſima ſucceſſit. Vires defecerunt, & nihil exſcreare potuit; ſuffocationis metus ſub unaquaque aggreſſione aderat. Cum jam omnes conſilii expertes eſſent, Marum Medicus propinavit ægro, & quidem illo cum ſucceſſu, ut, exſcreatione valde promota, ante finem diei ſequentis tuſſis omnino ceſſaverit.

In Paralyſi etiam contemtui non habendum eſt Marum, licet nihil valuerit, cum extravaſata materia ad ſpinam dorſi deſcendens, medullam omnino compreſſit.

Famu-

Famulus Illuſtriſſ. Comitis & Senatoris Hård, poſt hæmoptyſin ex pectore laborabat, jamque extremos, ut videbatur, ducebat ſpiritus. Medico, qui aberat, in urbem redeunte, urgebant adſtantes, ut remedium aliquod fere agonizanti præſcriberet. Deſperata licet res viſa eſſet, tamen, ubi unica ſit via ſalutis, eam tentare fas eſt; Marum itaque forma Mixturæ, ex officina Sahlbergiana petitum eſt; & prima doſis ægro porrecta per os elapſa, ſecundam tertiamque autem eo cum ſucceſſu deglutiit, ut intra dimidium horæ ſpatium erectus ſedere potuerit & loqui; &, quod omnem fere fidem ſuperat, integre convaluit, per decennium & quod excurrit ſuperſtes.

In Menſtruis ſuppreſſis, Marum cum martialibus nuptum, ipſe quid valuerit expertus ſum.

Sudoribus nocturnis valde adflictus fuerat Phthiſicus quidam; Marum vero cum Conſerva Cerefolii verſus noctem ſumtum, ad tuſſim leniendam, exſcreationem promovendam, & ſudores debilitantes tollendos, certiſſime valuit.

Dolendum tamen, quod Marum, & reliqua Spirantia, inſtar ſervi fugitivi Chemicorum, adeo volatilia ſunt, eorumque effectus citius pereunt.

Plura ut taceam, etiam atque etiam Medicos rogatos volo, ut, quid efficiat Marum ad vires vitæ augendas & ſuſtentandas, experiantur; fidemque do, eos numquam ſpe fruſtratum iri.

CLXV.

CLXV.

VIOLA IPECACUANHA

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

propoſita

ab Auctore

DANIELE WICKMAN,

Caroli coronenſi.

Upſaliæ 1774. *Decembris* 16.

Nemini mirum videatur, me hoc tritiſſimum Medicamentum, Ipecacuanham, quod omnibus Medicis notum eſt & quotidie uſurpatur, diſſertatione Academica illuſtrare voluiſſe, præſertim cum nihil fere dicere queam, quod non a multis Medicis & Materiæ medicæ ſcriptoribus, iisque doctiſſimis, dictum ſit prius. Adeo enim hoc eſt efficax atque heroicum, utpote quod, rite adhibitum, rariſſime ſpem fallit; unde mihi digniſſimum videtur, quod præ aliis multis excolant & ratione originis explorent Medicinæ alumni. Hoc igitur pharmacum, huc usque a Botanicis ſatis neglectum, neque adeo omnibus adcurate cognitum, breviter deſcribere conſtitui.

De

De prima Ipecacuanhæ origine ſeu detectione non operoſe diſſeram, cum hanc optimus materiæ Medicæ ſcriptor *Geoffroy*, *Mat. med. tom.* 2. *p.* 89., adeo dilucide expoſuerit, ut non niſi pauciſſima addenda videantur: „ Ipecacuanha, inquit, eſt præſtantiſſimum Dyſenteriæ „remedium, in novo orbe repertum, circa medium ſeculi præteriti: deſcriptum fuit a *Guilielmo* „ *Piſone* in ſua Indiarum hiſtoria, a quo tum & a „ *Marcgravio* e Braſilia in Europam delatum fuerat. „ Altis tamen tenebris obſitum, & in Gallia noſtra „ incognitum remanſerat, ad annum circiter 1672, „ quo cum *D. Legras* Medico, qui ter Americam „ peragraverat, Lutetiam pervenit. Verum illius „ virtute nondum comperta ſatis, per plures an„ nos oblivioni traditum fuerat, usque dum circa „ annum 1686, a peregrino quodam mercatore „ *Garnerio* dicto, iterum huc allatum eſt. Cum „ autem vires illius ſingulares ab hoc mercatore „ prædicarentur, ab *Adriano Helvetio*, Facultatis „ Rhemenſis Medico, in uſum feliciter revocatum „ eſt; ab eoque tantum theſaurum ſibi & civibus „ comparare voluit *Ludovicus Magnus*, cujus mu„ nificentia publici juris factus eſt Ipecacuanhæ „ uſus. „

Plures Ipecacuanhæ conſtituit ſpecies, Fuſcam, Albam, Peruvianam ſeu Cineream, quibus addit Virginianam, Canadenſem & Americanam. Improprie dictas Ipecacuanhas, ut *Virginianam* ſeu Spiræam trifoliatam, *Canadenſem* ſeu Euphorbiam Ipecacuanham, & *Americanam* ſeu Pſoraleam glanduloſam lubens prætereo, *Fuſcam* tantum explicaturus Ipecacuanham in pharmacopoliis noſtris ordinariam.

Deſcriptio.

Radix eſt filiformis, ſubannulata, annulis elevatis aſpera, pulpoſa, dilute fuſca vel cinerea, friabilis, reſinoſa, nervo medullari longitudinali, denſa & dura.

Ex America auſtrali, nempe Braſilia, Peru & Mexico, quotannis magna copia in Europam aſportatur.

Botanica.

Ad plantam hanc recte cognoſcendam Botanici recentioris ævi multam adhibuerunt operam, cum deſcriptio & delineatio Marcgravii ſeu Piſonis inſufficientes, parum lucis adferant.

Marcgrav. braſil. p. 17. Ipecacuanha.

Piſo braſ. p. 101. Ipecacuanha. Uterque & Marcgravius & Piſo flores ipſi albos tribuit & baccas rubras aut fuſcas, eandemque ponit uterque figuram.

Rajus in hiſtoria 1. *p.* 669. hanc exiſtimat *Paridis* ſpeciem.

Plukenet alm. p. 288. Periclymenum parvum.

Moris. hiſt. 3. *p.* 535. Loniceræ ſpeciem faciunt: nemini ex his forte fuit viſa.

N. D. Præſes in *Horto Cliffortiano p.* 486. OURAGOGA: Specimen reperit Ipecacuanhæ exſiccatum, quod ibidem ita deſcribitur: *Cal.* Perianthium quinquepartitum, laciniis lanceolato - linearibus, æquale, perſiſtens. *Cor.* quinquefida. *Stam.* quinque. *Piſt.* Germen intra calycem & corollam. *Styli* numero incerti. *Per.* Bacca ſubrotunda, unilocularis, calyci inſidens, umbilicata. *Sem.* tria, oſſea, hinc gibba; inde angulata, approximata in globum, unilocularia, ſingula ſex ſulcis exarata. *Radix* longiſſima. *Caulis* rariſſime ramoſus, decumbens,

bens, inferne nudus. *Folia* verſus apicem caulis oppoſita, obverſe ovata, utrinque acuta, ſcabra, ſubtus pallidiora, duorum pollicum latitudine, internodiis caulis vix pollicis longitudine.

Barrer. æquin. p. 113. VIOLA grandiflora, Veronicæ folio villoſo. Hic primus eſt, qui ad genus VIOLÆ eam retulit, cujus hæc eſt deſcriptio: „Planta hæc, cujus hactenus ignotus ex„ſtitit character, adeo quoad partes ſuas eſſentia„les VIOLÆ eſt ſimilis, ut hanc ab illa ſeparan„dam non crediderim. *Flos* ejus albus, tripeta„lus: Petala duo ſuperiora, alarum nomine haud „inepte inſignienda, ſunt admodum anguſta, pol„licaria, falcata, ſe uniendo labium emarginatum „referentia, & fere penitus intra calycem incluſa. „Petalum inferius maximum, unum digitum & „duas lineas in latitudinem, ſeptem vero lineas „in altitudinem protenditur; inſertum fundo ca„lycis cauda quinque lineas longa, antrorſum ca„dit collaris inſtar, ſeparatum autem a ceteris flo„ris partibus, faciem quodammodo tuditis præ ſe „fert. Calyx parvis obſitus eſt pilis, ad baſin us„que in partes quinque, longitudinis fere quin„que linearum diviſus, & Piſtillum quatuor lineas „longum, tectum ſtaminibus flaviuſculis, parvas „antheras geſtantibus. Marceſcente flore, piſtil„lum hocce fructus evadit ſeu Capſula ovalis, acu„minata, primum viridis, poſtmodum albida, quæ „matureſcens in tres partes ad apicem dehiſcit, & „ſemina plura, parva, alba, rotunda, ſeminibus „Oxyos luteæ ſimillima habet. Folia plantæ hu„jus venis eleganter intexta & pilis tam circa „margines quam ſubtus conſperſa, foliis Pulegii „comparat Piſo, ſed accedunt propius ſimilitu„dine ad folia Veronicæ maſculæ. Leniter agit „hæc planta, ut teſte ipſo Piſone eam infantibus

„ atque feminis uterum geſtantibus propinare li-
„ ceat. „

Allamand, Chirurgus & Botanicus curioſus, qui Surinamum ſæpius adiit, in litteris ad N. D. Præſidem datis, illam ut veram Violæ ſpeciem deſcripſit: *Caulis* eſt filiformis, ſerpendo ſcandens ſepes. *Folia* alterna, remota. *Pedunculi* ſolitarii, uniflori, articulati, incraſſati: *Bracteis* 2, minutis. *Calyx* poſtice minime protruſus. *Corolla* alba. Petalum ſupremum incumbens maximum, hinc corolla quaſi ringens galea trifida. Pet. lateralia adſcendentia. Petala infima minora deorſum flexa, horum ſupremum poſtice exit in nectarium ſeu calcar longiſſimum, contortum. *Stamina* 5, horum 3 anteriora ſterilia; 2 poſteriora fertilia.

Vandelli, Profeſſor hiſtoriæ naturalis Ulyſſiponenſis, edidit *Faſciculum* 1771. 4:*to*, ubi venuſtam exhibet figuram Violæ Ipecacuanhæ, ſecundum plantam vivam, quam in horto ſuo ſeminavit atque excoluit. Cum vero hic libellus non ubique forte ſit notus, deſcriptionem heic adjiciam.

POMBALIA ipecacuanha. *Vandell. faſcic.* 1771. *p.* 7. *tab. I.*

Habitat in Braſilia. ♄.

Radix fibroſa (ſed diverſam ſatis pingit ab Ipecacuanha officinali), alba, ramoſa.

Caules bipedales, erecti, teretes, læves, ramoſi.

Folia alterna, petiolata, elliptica, argute ſerrata, glabra.

Petioli breviſſimi: *Stipulis* binis, ſcarioſis, lanceolatis, carinatis, ariſtatis, piloſis.

Flores laterales, ſolitarii, pedunculati, cernui, pedunculo foliis multo breviore.

Bracteæ in medio pedunculo binæ, breviſſimæ, lanceolatæ, apice piloſæ.

Calyx pentaphyllus, margine muricatus.

Petala quinque, alba: duo calyce breviora, linearia; duo paulo longiora, reflexa, emarginata; unum maximum, retuſum, latum, baſi gibbum absque calcari, ſubtus pubeſcens. Reliqua vide Vand. l. c.

Ex omnibus hiſce recentiorum deſcriptionibus patet, Ipecacuanham ſpeciem eſſe *Violæ*, ſed diverſas ſimul ſpecies eſſe, deſcriptio D. Allamandi & Vandellii monſtrant, unde fortaſſis orta eſt differentia, quam inter Ipecacuanham fuſcam & albam Medici conſtituunt. Interim eundem præſtant effectum, ut in aliis plerumque fit plantarum generibus & familiis. Novimus etiam ipſas Violas noſtras perennes eandem fere vim vomitoriam radicibus habere inditam, ut infuſæ ἄνω καὶ κάτω ſæpius purgent.

Priorem Ipecacuanham Piſonis & Ouragogam N. D. Præſidis, eandem forte ſpeciem eſſe, cauſe decumbente probabile videtur, perinde atque eadem Piſonis & Barrerii ſpecies eſt foliis villoſis. Ob calcar longum corollæ Allamandi (calcari longiſſimo) ſpecies ſine dubio diverſa eſt a Pombalia Vandellii, quæ calcari deſtituitur: præterea nec Piſo, nec Marcgravius calcar nominat aut delineat, quod minime præterire potuiſſent, ſi illud obſervaſſent. Atque hæc fuit cauſa, cur N. D. Præſes in Syſt. Naturæ edit. 13. p. 669. *Ipecacuanham* Barrerii a *Viola diandra* Allamandi diſtinxerit.

Violæ maxime adfines ſunt Lobeliis. Lobeliæ illæ quæ a Cel. D. Prof. Bergio Cyphiæ dicuntur, habent corollam quinquepartitam ſ. pentapeta-

 lam,

lam, ut difficulter dignoſcantur Lobeliæ ab iſtis Violis quæ absque calcari ſunt, quales variæ occurrunt Capenſes. Quam venenatæ ſint Lobeliæ, Lobelia longiflora ſuo exemplo docet, de qua Jacquin. Americ. p. 220. *)

Hæc ipſa qualitas venenata aliquantulum temperata in affine ejus Ipecacuanha operatur. Vomitoria enim & purgantia ſunt naturæ inimica, quæ noxia motibus convulſivis e corpore expellere conatur. Si venenum hoc ſtatim in ventriculo ſolvitur, fit Vomitus: Si vero in inteſtinis tandem ſolutum fuerit, Purgans evadit. Adeoque ubi præſcribitur, evacuantur primæ viæ, & ſimul contenta ejiciuntur maligna, quæ in ventriculo hærent.

Geoffroy radicem Ipecacuanhæ fuſcæ duplo majorem *Gummi* quam *Reſinæ* quantitatem continere, ſed vim ejus Reſinoſam potenter, Gummoſam vero leniter agere demonſtrat. Gummoſam quoque partem ad Dyſenteriam curandam plus conferre exiſtimat ille, quam reſinoſam, quod tamen, nec ſine cauſa, in dubium trahitur.

Doſis Ipecacuanhæ communiter a ſcrupulo uno ad drachmam ſemis numeratur; ſed ſæpe longe minori doſi parem exſerit effectum. Sumimus itaque Pulveris Ipecacuanhæ ſcrupulum unum aut ultra, Tartari tartariſati Grana octo, Aquæ fontanæ unciam ſemis, quæ inter ſe miſcentur, unde æger cochlear 1. haurit ad octavam quamque horæ par-

*) Tota, inquit, planta venenoſiſſima, interne ſumpta, hypercatharſin creat, nullis remediis cedentem, tandemque lethalem. Equus hanc ſi comederit, rumpi medius fertur, unde Americanis equorum diſruptor ſeu Rebenta Cavallos.

partem, usque dum vomitus ſubſequatur, qui ſic hypercatharſin excitare nequit.

Radicem diu pulveriſatam Pharmacopolæ, ſi conſervare rite voluerint, intra vitra aſſervent clauſa, ne vis præcipua evolet, quin & radix ipſa optime vaſis clauſis aſſervanda. Caveant operarii pharmaceutici, ne, dum in pulverem Ipecacuanha redigitur, pulviſculos volitantes halitu attrahant: ſic enim facile Anginam, Hæmoptyſin, Aſthma, Hæmorrhagiam contrahunt, quæ tamen mala per ſe intra biduum ceſſant.

Radix vomitorium eſt inter detecta hucusque tutiſſimum atque mitiſſimum, unde præ ceteris commendari & tenerrimis etiam infantibus propinari poteſt. Præterea per alvum leniter purgat, ubi ad inteſtina pervenerit.

In diſſertatione de *Purgantibus indigenis*, N. D. Præſes Violas quidem & quasvis violæ radices loco Ipecacuanhæ tentandas proponit. Nemo autem, quantum ſcio, hujus rei experimenta fecit, præter Cel. Prof. Bergium, qui optimo eas adhibuit ſucceſſu. Mihi vir Clariſſimus narravit, ſe ex eadem planta tam viva, quam marceſcente, infuſum obtinuiſſe aquoſum, quod mucilaginoſum eſt, odore propemodum aurantiorum, quodque poſt unum vel alterum vomitum etiam alvum purgat. Ex planta vero ſicca infuſum minus mucilaginoſum evadit, minime emeticum & parum laxans.

QUALITAS. *Sapor* hujus radicis eſt nauſeoſus, amaricans & leniter pungens.

VIS. Emetica! ſudorifera; corroborans & adſtringens.

USUS ejus præcipuus fuit atque etiam nunc eſt in *Dyſenteria*, qua graſſante adeo copioſe præ-

 ſcribi-

ſcribitur, ut pharmacopolia hoc remedio plerumque evacuentur. Materiam enim expellit morbificam, & ſimul necat contagium, ſine dubio animatum.

In *Febribus* Criticis, Intermittentibus & Exacerbantibus, ad purificandas primas vias apud nos & exteros frequentiſſime uſurpatur, maxime ante uſum pulveris Chinæ, quo felicius vires ſuas exſerat.

Adverſus *Leucorrhoeam* eandem laudat N. D. Præſes in ſua Materia medica.

In *Menorrhagia* ſeu Hæmorrhagia uteri ſummo eandem ſucceſſu adhibuit Medicus *S:æ R:æ M:s* D. Doct. *Nicol. Dahlberg*, ad tertiam aut quartam grani partem, hora quavis tertia aut quarta datam. In *Tuſſi catarrhali* & *phthiſica* etiam eandem extollit in Actis Academiæ Regiæ ſcientiarum Holm. pro A:o 1770. p. 316. Vir ampliſſimus eandem laudibus effert, eo quod expectoratio reddatur facilior, unde morbus mitigatur, quamvis non purget. In *Peripneumonia* & *Pleuritide*, refracta doſi, maximo cum fructu Ipecacuanha commendatur.

Confirmat hanc ſententiam Medicus acutiſſimus D. Doct. *Gabr. Lund*, qui ſimul teſtatur pulveris Ipecacuanhæ gr. ij aut iij, admixtæ Theriacæ ſcrup. ſemis ad formam boli, quod tertia qualibet hora propinatur Phthiſicis, qui *Diarrhoea colliquativa* laborant, optatum plerumque præſtare effectum.

In *Tuſſi convulſiva* infantum, quæ ut lues epidemica ſemper infantibus hoc morbo nondum vexatis eſt contagioſa, eximium hæc etiam præſtat effectum. Inter præparata, quæ ex hac in pharmacopoliis proſtant, maxime commendatur Tinctura ipeca-

ipecacuanhæ Pharm. Edinb. quæ & ſimplici methodo eſt confecta & infantibus facillime ingeritur; *Doſis* eſt drachma quovis horæ quadrante, donec oritur vomitus. Propinetur autem infantibus, ſub remiſſione paroxyſmi. Qui curationem morbi hujus ulterius cognoſcere cupit, adeat librum Archiatri p. m. Roſén von Roſenſtein de morbis infantum, nec non Aſſeſſoris celebratiſſimi Doct. Strandbergii diſſertationem de eodem morbo ſolidiſſimam, actis Academiæ Regiæ ſcientiarum Stockholmenſis Anno 1749. p. 251. inſertam.

Vermibus infantes plerumque infeſtantur. Symptomata, quæ hos comitantur, graviſſima, non exiguam Medico ſollicitudinem injiciunt, maxime ſi convulſiones ſimul adfuerint. Inter remedia huc usque uſitata, quantum mihi notum eſt, vix efficacius & tutius eſt, emetico ex Ipecacuanha, per quod dolores ſæpe & repente quaſi ceſſant. Quamvis per emetica hic morbus radicaliter non tollatur, Medico tamen moram parant fortiora adhibendi anthelminthica. Sæpius obſervatum eſt, vermes per convulſionem emetico factam, ventriculum aut inteſtina tenuiora deſerere fuiſſe coactos; interdum etiam deleterio hoc ipſis veneno, debilitati, per alvum ejectos fuiſſe. Vid. *Vogelii diſſert. de uſu Vomitivorum ad expellendos vermes* Gott. 1765.

In primo ſtadio *Rubeolarum* optatum quoque Ipecacuanha præbet uſum, atque in *Aſthmate* præſtantiſſimum eſt remedium, ſi viſcidum tenax pulmonem aut ventriculum gravat.

In hoc vero & ceteris emeticis uſurpandis, plus ſane noxæ quam utilitatis ægro adferimus, niſi natura ipſa, ſapore oris amaro, anorexia, debili-

 tate,

tate, inquietudine, Cephalalgia & Vertigine atque ad vomitum proclivitate, medicamentum emeticum indicaverit eſſe neceſſarium. *Plethorico*, emetica non niſi poſt venæſectionem ſunt præſcribenda; nec illis unquam porrigenda, quorum conſtitutio corporis infirma violentam evacuationem ferre nequit, nec Hæmoptyſi laborantibus, neque Hernioſis & quorum ſanguis aut humores ad caput vel ad pulmones tendunt. Gravidis etiam non ſine maxima circumſpectione vomitoria commendamus, probe memores canonis iſtius: *Medicamenta* HEROICA, *in manu imperiti, ſunt uti gladius in dextra furioſi.*

CLXVI.

PLANTÆ SURINAMENSES

QUAS

PRÆSIDE

D. D. CAR. v. LINNÉ

propoſuit

JACOBUS ALM,

Uplandus.

Upſaliæ 1775. *Jun.* 23.

Scientia creſcit in dies, & inventuris inventa non obſtant.

SENECA.

Felicitas ſcientiæ botanicæ hujus ſeculi per diſciplinam ſyſtematicam maxima cepit incrementa, ubi plantas ex interna ſtructura, ſeu metamorphoſi, cognoſcimus, atque inde eas in Claſſes, Genera & Species diſtinguimus. Superiori ſeculo ſufficere videbatur, ſi plantas doctiſſimi C. Bauhini nominibus determinare quis poſſet; & quamvis vix plures, quam Europææ plantæ tum eſſent cognitæ, memoria tamen in nominibus detectorum vegetabilium exprimendis ac retinendis vacil-

vacillabat. Hinc Botanicam ſcientiam quisque abhorrebat, cum tot nominibus, memoria ſervandis vix ullus parem ſe judicaret. Proprio igitur pondere hæc cecidiſſet ſcientia, niſi methodum plantas ad propria Genera reducendas detexiſſent Botanici, unde introductus canon: *quæcunque plantæ Fructificatione conveniunt, Genere quoque conveniant: & quæcunque Genere conveniunt, Nomine quoque conveniant.* Poſtmodum Botanici ad plantas Aſiæ, Africæ & Americæ remotiſſimas ſua extenderunt pomœria, atque ex earundem fructificatione plurima nova formarunt genera; unde Botanica ſcientia eam adepta eſt facilitatem, ut ope ſyſtematis, planta quævis, quoties requiratur, proprium quaſi nomen det. Plantas exoticas hoc ævo ſollicite conquiſiverunt Botanici, maxime cum earum plurimæ in hortos noſtros Botanicos nondum potuerint inferri: ſed ſpeciminibus exſiccatis, contortis, & mutilatis fuerit ſæpe adquieſcendum, e quibus partes fructificationis minutiſſimæ, optimas ſubminiſtraturæ notas characteriſticas, vix potuere inveſtigari.

REX noſter potentiſſimus atque clementiſſimus GUSTAVUS III:tius, qui felicitati patriæ omni cura proſpicit, & artes ac ſcientias propenſiſſimo fovet ſtudio, circa finem anni proxime præterlapſi, ſtupendam collectionem plantarum Indicarum, maxime ex Surinamo & finitimis in America regionibus, Nob. D:no Præſidi gratioſiſſime donare dignatus eſt, ut orbi rariſſima hæc detegerentur naturæ miracula. Omnes hæ plantæ modo ſingulari & non antea a me viſo conſervatæ erant, nimirum vivæ fuerant in ſolo natali decerptæ, eodemque momento in ſpiritu vini reconditæ, unde partes fructificationis, etiam minimæ, lucide explorari potuerunt, ac ſi in ipſa ſtirpe fuiſſent conſpectæ,

ſpectæ, ſolo colore in petalis parum mutato. Hæc vero citra controverſiam optima eſt plantas in uſum Botanicum conſervandi methodus, ſed ſimul ſumtuoſa, uti hæc collectio, quæ pluribus ſpiritus vini doliis fuit injecta.

Mihi vero, cum cæteris diſcendi cupidis, maxima erat voluptas theſaurum adeo pretioſum intueri atque examinare, ad quem variæ factæ ſunt obſervationes, Botanicorum, ut ſperamus, attentione dignæ. In his tredecim nova ſunt Genera *a*), quadraginta aut quinquaginta novæ ſpecies, quas omnes adcuratius examinare, deſcribere & cum erudito orbe communicare mihi nimis operoſum & hoc in loco ſumtuoſum foret *). Breves igitur has obſervationes botanicas Tuo B. L. candori humillimus commendo.

MONANDRIA.

1. Canna 91. *anguſtifolia. Weglopers Hagel.*
2. Curcuma 89. nova. *Warimbo.*
3. Myriſma 64. nova. *Merian. ſur. t.* 54.
4. Myriſma 120. nova.

5. Coſtus

a) Nova Genera:

	Ignatia.	Sophia.
	Pentſtemon.	Guſtavia.
	Virecta.	Unxia.
	Dodecas.	Aegopricum.
	Drupina.	Luffa.
		Pubeta.
	Symphonia.	Margaritaria.

*) Harum pleræque in *Supplemento plantarum &c.* a b. *Linneo*, *Filio*, Brunsvigæ 1781. edito, deſcriptæ exſtant, at quædam ſub aliis, etiam genericis, nominibus; quare, ut deſcriptiones eo facilius evolvi poſſint, non ſuperfluum erit, nomina, quæ ibidem habent, aut ſi diverſa non obtinuerunt, ſaltim paginas, ubi reperiuntur, hic apponere.

2. 3. 4. Renealmia exaltata *Linn. Fil. Suppl. pl.* 19. Myrosma cannæfol. *ib. p.* 80. Maranta comoſa *ib.*?

5. Coſtus 136. *arabicus*. Alpinia *Jacq. amer. t.* 1. Spica ſtrobili Abietis ſimillima.

TRIANDRIA.

6. Tamarindus 45. *indica*. Stamina monadelpha triandra.
7. Commelina 25. *communis*.
8. Cyperus 28. obſcurus.
9. Cyperus 21. obſcurus.

TETRANDRIA.

10. Ciſſus 38. *trifoliata*. Scandit ſuperatque altiſſimas arbores. Flos ruber. Fructus maturus niger.
11. Scoparia 83. *dulcis*. *Sibiſibi*. Pellit Bufones ex hortis.

PENTANDRIA.

12. Heliotropium 43. *indicum*. Frequens in hortis noſtris.
13. Convolvulus 144. *pentaphyllus*. Scandens. Foliola integerrima, pedicellata. Pedunculi longi, ramoſi. Stigmata duo, obtuſa. Capſulæ obtuſæ.
14. Conocarpus 160. *racemoſa*. *Jacq. amer.* 80. *t.* 53. Folia oppoſita, petiolata, ovalia, coriacea. Stamina 5. Stylus 1. Stigma ſimplex.
15. Muſſænda 166. *formoſa*. *Jacq. amer. t.* 48. Frutex.

16. Igna-

---

8. 9. Alter forte Fuirena *Suppl.* 105. alterum non reperio.

14. *Suppl.* 146.

15. Gardenia Muſſænda *Thunb. in Act. med. ſuec. I. p.* 143. *Linn. ſuppl.* 163.

16. Ignatia 98. nova. Sarmentum ſcandens. Flos longus, albus, odore Jasmini. Fructus magnitudine pugni, non eſculentus.

17. Coffea 164. *arabica.* Sativa in America.

18. Chiococca 124. *racemoſa.*

19. Ceſtrum 57. *veſpertinum.* Frutex. Uſus pro foco.

20. Solanum 172. *ſcandens.* Calyx breviſſimus, vix diviſus, gibbus. Petala linearia. Folia inermia, ovata. Floreſcentia ſubumbellata.

21. Solanum 128. *racemoſum.* *Jacq. amer.* 50. *t.* 36. Pedunculi nutantes, apice craſſiores.

22. Solanum 11. *ſubinerme.* Flores Fructusque cærulei.

23. Solanum 163. *mammoſum.*

24. Solanum 127. novum. *Mer. ſurin. t.* 6. Fruticoſum, ſpinoſum. Folia angulata, tomentoſa, utrinque aculeata. Racemi ſecundi. Calyces inermes.

25. Solanum 20 obſcurum.

26. Pentſtemon 141. *Chelonoides.* Herba tripedalis. Flores lutei. In altis arenoſis.

27. Heliconia 88. *Bibai.* *Wilde Bananas.* Herba 12-pedalis.

28. He-

---

16. Ignatia amara. *Suppl.* 149.
18. Chiococca paniculata *Suppl.* 145.?
20. Solanum ſcandens. *Suppl.* 147.
24. Deeſt in *Suppl. pl.*
25. Solanum laurifolium *Suppl.* 148.?
26. Liſianthus Chelonoides. *Suppl.* 134.
27. *Suppl.* 157.

28. Heliconia 13. nova. *Papegojen Beck.*
29. Allamanda 34. *cathartica. Ducat beurſie.* Apocynum ſcandens, ampliſſimo flore luteo. *Plum. icon. t.* 29.
30. Plumieria 7. *alba.* Flores ambroſiaci, Cephalalgiam excitantes.
31. Cerbera 26. *Thevetia.* Nuces pro crepitaculis ſ. crepundiis Americanorum ſylveſtrium.
32. Echites 78. *angularis. Jacq. amer. t.* 53. an? Corolla annulo elevato circum umbilicum.
33. Echites 126. nova. Arbor. Folia oppoſita, ovata, ſubpetiolata, coſtata. Corolla alba. Stigma Vincæ. Inflorescentia brevis, faſciculata e ſpicis. Fructus ignotus. Decoctum contra Syphilitidem.
34. Virecta 77. *virens.* Flores rubeſcentes ore albo. Herba tenera. Locus ſubhumidus.
35. Eryngium 9. *fœtidum. Slangengras.* Decoctum antifebrile.

HEXANDRIA.

36. Tillandſia 169. *lingulata.* Paraſitica.
37. Pontederia 137. *rotundifolia.* Paluſtris.
38. Crinum 37. *americanum.*
39. Amaryllis 98. dubia. *Mer. ſurin. t.* 22. Corolla baſi laciniarum barbata.

40. Aloë

---

28. Heliconia Pſittacorum. *Suppl.* 158.
29. *Suppl.* 165.
32. Echites annularis. *Suppl.* 166.
33. Echites ſyphilitica. *Suppl.* 167.
34. Virecta biflora. *Suppl.* 134.
37. *Suppl.* 192.
39. Deeſt in *Suppl. pl.*

40. Aloë 118. perfoliata. Vera, officinalis, ex Africa adducta.

41. Achras 75. *Sapota. Sapotillie.* Arbor pulchra, 26. pedum, lacteſcens. Flos albus. Fructus ſapidiſſimus.

OCTANDRIA.

42. Paullinia 163. *pinnata.* Fructus ruber. Locis ſiccis arenoſis.

ENNEANDRIA.

43. Laurus 50. *Cinnamomum.* Sylveſtre. adductum 1756 a Capit. Veſterdahl.

44. Anacardium 31. *occidentale.* Calyx ſupra Receptaculum carnoſum, pyriforme; infra Germen nucis, dorſo affixa.

DECANDRIA.

45. Caſſia 167. *javanica.* Folia maxima, eglandulosa, 20-juga, utrinque holoſericea. Siliquæ bipedales, craſſitie brachii tenuioris.

46. Caſſia 39. *bicapſularis. Mer. ſurin. t.* 32. Folia bijuga tantum, glandula rotunda inter infimum par. Bracteæ ventricoſæ, ſubimbricatæ. Siliqua teres, longa.

47. Caſſia 19. *alata.* Planta pedum 11. Flores lutei.

48. Caſſia 89. *Thora. Slaapers.*

49. Poin-

45. Caſſia grandis. *Suppl.* 230.
46. Caſſia bacillaris. *Suppl.* 231.
47. Caſſia bracteata. *Suppl.* 232.

49. Poinciana 18. *pulcherrima.* 12-pedalis. Emmenagoga: Tinctura ex Herb. M. *iij*. Sem. Num. 20. Doſ. uncia *j*.

50. Quaſſia *amara.* Folia pinnata, foliolis 5, petiolo communi biarticulato. Racemi ſimplices. Flores hermaphroditi. Fructus 5-cocci. divaricati; coccis monoſpermis.

51. Melaſtoma 11. nova. Folia ſubpetiolata, ovalia, 5-nervia, ciliata, lævia. Racemi floribus ſeſſilibus, ſecundis, ſubapetalis, rotundis, lævibus.

52. Juſſiæa 168. *erecta.* Caulis teres, ſimplex. Folia alterna, petiolata, obovata, glabra. Paluſtris. Annua.

53. Malpighia 95. obſcura. *Kirſchen.* Rami horizontales. Folia emarginata. Flores rubicundi. Baccæ acidæ, cum ſaccharo gratiſſimæ.

54. Malpighia 92. obſcura. Arbor. Petala lutea, cruſtacea. Flores inflexi, racemoſi, parvi.

55. Malpighia 33. *banniſterioides.* Folia ſuprema obtuſa. Calyx interior 5-valvis. Petala lutea. Baccæ trifidæ, quod ſingulare, ſubmuricatæ.

56. Triopteris 86. *jamaicenſis.* Germina tria, alata, alis loco petalorum.

57. Phytolacca 66. *octandra.* *Kalalio.* Flores albi. Fructus ruber.

DODE-

---

51. Melaſtoma fragilis. *Suppl.* 236.
52. Juſſiæa inclinata. *Suppl.* 235.
53. Deſideratur in *Suppl. pl.*
54. item. 55. item.

DODECANDRIA.

58. Rhizophora 48. *Mangle. Jacq. amer. t.* 89. Folia oppoſita, petiolata, coſtata.

59. Blakea 97. *triplinervia. Miſpel.* Differt a Bl. trinervia: Foliis triplinerviis, coſtatis, arbore 16-pedali. Flos luteus, intus albus. Fructus luteus, ſapidus. Stamina deſinunt in antheras, nec antheræ filamentis impoſitæ.

60. Dodecas 158. nova.

61. Euphorbia 82. *caneſcens.* In ſyphilitide infuſum.

ICOSANDRIA.

62. Plinia 5. *petiolata. Karſebom.* Fructus ruber, ſapidus. Flores pedunculati, polyandri. Petala variant 4. & 8. an ſexu?

63. Pſidium 40. *pyriforme. Kajave.*

64. Cactus 51. 110. *epidendrum.*

65. Cactus 134. *triangularis.*

66. Cactus 130. *tetragonus.*

POLYANDRIA.

67. Mammea 73. *americana. Mammebom.* Arbor alta, pyramidalis. Fructus fulvus, magnitudine capitis infantis, ſapidus; potius Polygama monoica.

68. Marcgravia 62. *umbellata.* Receptaculum poſt caſum floris integrum, nec quinquelobum.

---

59. *Suppl. pl.* 245.

60. Dodecas ſurinamenſis. *Suppl.* 245.

61. Plinia pedunculata. *Suppl.* 253.

69. Lecythis 165. *Ollaria.* Folia integerrima, ſerrata. Flos Fructusque ſingulares.

70. Bixa 106. *Orellana.* *Roku.*

71. Annona 102. *muricata.* *Wilde Surſak.* *Mer. ſurin. t.* 14. Calyx cordatus. Fructus muricatus, aculeis recurvis, non eſculentus.

72. Annona 60. obſcura. *Surſak.* Calyx cordatus. Fructus muricatus.

73. Annona 38. obſcura. *Wilde Canelboom.* Calyx cordatus. Fructus ſtrobili ſqvamis acutis.

74. Annona 38. *ſqvamoſa.* *Tame Canelboom.* Calyx lanceolatus. Fructus Rubi ſqvamis obtuſis, ſapidus. Folia fœtida.

75. Annona 61. *diſcreta.* *Bijrckeboom.* Calyx linearis. Fructus acini diſcreti, pedunculati, aromatici, ſapidiſſimi. Folia liguſtri. Annonæ vera ſpecies.

DIDYNAMIA.

76. Phlomis 29. *nepetifolia.* *Brada.*

77. Bignonia 78. dubia. Folia binata f. ternata. Calyx bifidus. Corolla lutea.

78. Citharexylon 92. *cinereum.* Paraſiticum, ſcandens.

79. Creſcentia 32. *Cujete.* *Kalabaſſenboom.*

80. Lantana 8. *Camara.* *Surinamſche Thee.* Infuſum foliorum florumque ſapidiſſimum, ſudoriferum.

81. Avi-

75. Unona diſcreta. *Suppl.* 270.
77. Deeſt in *Suppl. pl.*

81. Avicennia 94. 177. *nitida*. *Karwabom*. Mirabilis in foco flamma & colore. Cotyledones duplicatæ: interioribus piloſis. Flos albus.

82. Drupina 148. *criſtata*. Herba ſesquipedalis, ſimillima Besleriæ criſtatæ.

TETRADYNAMIA.

83. Cleome 16. *pentaphylla*. *Altica*. Infuſum potum f. ſuccus injectus pellit Aſcarides.

MONADELPHIA.

84. Symphonia 69. nova. *Malaqvisbom*. Arbor altiſſima ſucco flaviſſimo intra corticem. Flos ruber, globoſus. Semina picta.

85. Urena 113. *americana*. Diverſa ab Uren. ſinuata.

86. Sophia 21. 18. *Carolina*. *Bergnaut*. Petala flava. Stamen ſeptemfidum filamentis rubris. Stylus ruber. Fructus cucumeri ſimilis. Semina eſculenta.

87. Guſtavia 132. *auguſta*. Arbor alta, floribus albis, magnis. Spectatiſſima.

88. Hibiſcus 80. *tiliaceus*. Folia cordata, ſubrotunda, ſerrata, ſupra nitida. Ad rivos.

89. Hibiſcus 55. *eſculentus*. *Ochro*. Calyx exterior foliolis ſetaceis remotis; interior circumſciſſus. Flos luteus. Fructus coquitur ut chocolada in gelatinam.

R 3 90. Hi-

82. Besleria bivalvis. *Suppl.* 280.
84. Symphonia globulifera. *Suppl.* 302.
85. *Suppl.* 308.
86. Carolinea Princeps. *Suppl.* 314.
87. *Suppl.* 312.

90. Hibiſcus 71. *fraternus.* Calyx exterior foliolis mucronatis. Flos luteus. Folia trifida.

91. Hibiſcus 147. *ſororius.* Calyx exterior foliolis cucullatis. Caulis ſubſcandens, fultus arboribus.

92. Hibiſcus 151. *ſalicifolius.* Frutex 10-pedalis. Flores lutei.

93. Hibiſcus 140. *cancellatus.* Herba procumbens, diffuſa.

94. Goſſypium 97. *religioſum.* *Catoenboom.* Goſſypium arboreum. *Mer. ſurin. t.* 10.

DIADELPHIA.

95. Erythrina 93. *criſta galli.* *Mangonie.* Arbor altiſſima ungve ante foliola. Flores inflati.

96. Securidaca 145. *volubilis.* Folia ovata, obtuſa, ſubpetiolata. Fructus cultratus dorſo lateribusque baſeos criſtatus.

97. Pterocarpus 59. *ovalis.* *Bebelan.* Radix ſucco rubro. Flores albi. Locus humidus.

98. Pterocarpus 121. *lunatus.* *Marſing.* Arbor ſpinoſa. Flores violacei albique. Fructus Medicaginis. Differt a genere ſtaminibus, convenit ſtructura.

99. Crotalaria 56. *ſagittalis.*

100. Dolichos 58. *enſiformis.* Flores cærulei.

101. Cy-

---

90. *Suppl.* 311.
91. *ibid.*
92. Urena leptocarpa. *Suppl.* 308.
93. *Suppl.* 311.
97. Dalbergia Monetaria. *Suppl.* 317.
98. *Suppl.* 317.

101. Cytiſus 117. *Cajan.* *Lowango piſies.* Adducta ex Africa.

102. Coronilla 157. *monilis.* Legumen concatenatum ex globis magnitudine pruni.

103. Indigofera 116. *tinctoria.* Indigo.

POLYADELPHIA.

104. Theobroma 149.* *Cacao.* *Cacabom.* Calyx pentaphyllus, lanceolatus. Petala 5, fornicata, obovata, petiolata: lacinia terminali patula. Stamina fertilia, ſolitaria, ſub ſingulo petalo interne; anthera qvadruplici. Stamina alia 5, alterna, germini adpreſſa, caſtrata. Germen ſuperum. Stylus ſimplex.

105. Citrus 115. *decumana.* *Pompelmos.*

106. Hypericum 85. *cajanenſe.* Arbor foliis ſcabris. Calyx ſtriatus. Corolla alba, intus barbata. Filamenta apice barbata. Bacca ſucco fulvo tinctorio. Semina numeroſa.

107. Hypericum 2. 101. *aliud.* *Ringwormbom.* Frutex. Calyx lævis. Corolla lutea, intus lanata. Fructus purpureus. Semina pauca. Folia glabra. Succus ſub cortice pellit ſerpiginem.

SYNGENESIA.

108. Eupatorium 153. *ſcandens.* Caulis volubilis.

109. Conyza 42. *arboreſcens.* Herba.

102. Mullera moniliformis. *Suppl.* 329.

106. *Suppl.* 343.

107. Hypericum bacciferum. *Suppl.* 344.

110. Unxia 105. *camphorata.* *Campher plantin.* Herba bipedalis, odore emplaſtri. In balneis ſudoriferis pro rheumaticis.

111. Coreopſis 15. *baccata.* Herba 8-pedalis, ſimilis Heliantho. Flos luteus. Fructus Rubi figura, acinis baccatis globoſis; ſemina nigra angulata.

112. Lobelia 12. obſcura. Herba 4-pedalis, lactefcens. Flos ruber. *Hiſpanis antidyſenterica. Inter olera Surinamenſium editur, ſi credere fas eſt.

GYNANDRIA.

113. Epidendrum 17. *puſillum.* Folia enſiformia, ſubcarnoſa. Fructus globoſus: angulis 6, membranaceis.

114. Epidendrum 110. abſque flore.

115. Epidendrum 154. abſque flore.

116. Paſſiflora 49. *quadrangularis.* *Markulba.* Maxima. Fructus ſapidiſſimus.

117. Paſſiflora 152. dubia. Caulis viridis. Folia ovata, biglandulosa. Involucrum o. Fructus ſapidiſſimus.

118. Paſſiflora 74. dubia. Caulis rubicundus, glaber. Folia ut in præcedente, cui ſimillima.

119. Paſſiflora 76. *veſpertilio.* Fructus minus ſapidus.

120. Paſſiflora 86. *fœtida.* Frequens in hortis noſtris.

121. Arum

110. *Suppl.* 368.

111. *Suppl.* 380.

112. Lobelia lævigata. *Suppl.* 392.

121. Arum 24. novum. *Kraſtaijers.* Stamina piſtillis approximata. Fructus umbilicatus. Rubefaciens, corroſivus.

122. Arum 122. novum. *Mockemocke.* Folii aures longitudine folii. Stamina approximata piſtillis. Flos albus, extus ruber. Baccæ umbilicatæ, monoſpermæ.

123. Arum 128. *cannifolium.* Paraſiticum arborum. Folia tripedalia. Spatha obtuſa.

MONOECIA.

124. Ægopricum 162. novum. Arbor foliis annuis. Amenta ſubpaniculata betulina.

125. Anguria 81. *lobata.* Calyx luteus; dentibus ſubulatis, petalis clauſus. Stamina 2. Styli 2. Fructus ovalis, lævis, amariſſimus.

126. Sagittaria 36. *pugioniformis.* Folia ſubulato-enſiformia. Fructus globoſi.

127. Qvercus? 106. dubia. Fructus nucleo bifariam fiſſili. Flos non viſus.

128. Hura 1. *crepitans.* *Sandkokers.* Arbor altiſſima pro aſſeribus. Succus in oculos illapſus excœcat poſt octiduum.

129. Hippomane 133. *biglandulosa.* *Bollitrie.*

130. Jatropha 14. *goſſypifolia.* *Poppeties.* Uſus pro enematibus.

---

121. Deſideratur in *Suppl. pl.*

122. item.

123. *Suppl.* 410.

124. Aegopricum betulinum. *Suppl.* 413.

126. Sagittaria acutifolia. *Suppl.* 419.

127. Deeſt in *Suppl. pl.*

131. Jatropha 70. *Curcas*. *Purgatienoten*. Fructus carnoſus, globoſus, nec angulatus.

132. Ricinus 35. *communis*. *Karpata*.

133. Plukenetia 146. *volubilis*. Fructus ſupra albus angulis biverrucoſis.

134. Luffa 28. *arabum*. Flores polyadelphi, pentandri. Genere diſtinguenda a Momordicis. Medulla pro filtratione.

135. Cucurbita 129. *lagenaria*.

136. Cucurbita 30. nova. *Ejer Calabaſs*. Similis ovo anſerino. Uſus pro ſcarificatione.

DIOECIA.

137. Cecropia 47. *peltata*. *Wilde Papaije*. Caulis annulatus, ſcaber, fiſtuloſus. Spatha diſtincta pro quovis folio & pro pedunculis a apice umbellatis amentis.

138. Carica 4. *Papaja*. *Papaje*. Pedes 20 alta. Fructus magnitudine capitis infantis.

139. Muſa 7. *paradiſiaca*.

140. Pubeta 119. nova. *Marmolade doſies*. Arbor magna. Flos albus, ſexfidus, reflexus. Stylus ſuperne craſſior. Fructus pubeſcens.

141. Mimoſa 43. *Inga*. *Rote balties*. Polyandra, monadelpha. Folia 4-juga: glandula inter ſingula.

142. Mimoſa 112. *Entada*. Polyſtachya *Jacq. amer.* 263. Decandra, apetala. Pedicelli partiales gemini. Flores omnium copioſiſſimi.

143. Mar-

---

133. *Suppl.* 421.

134. Momordica Luffa *Syſt. veg.* 14. *p.* 868.

136. Deeſt in *Suppl. pl.*

140. Duroia Eriopila. *Suppl.* 209.

143. Margaritaria 41. *oppoſitifolia.* an Mas? Stylus 1. Folia oppoſita, adjecto fructu ſequentis feminæ.

144. Margaritaria 41. *alternifolia.* an Femina? Styli 4. ſ. 5. Folia alterna. Fructus 4 - ſ. 5 - coccus margaritaceus. Utrum hæ ambæ ſexu ſ. ſpecie diſtinctæ, non dicam.

145. Ficus 159. *trigonata.* *Plum. icon. t.* 132. *f.* 1.

146. Ficus 42. 53. *perforata.* *Plum. icon. t.* 122. *f.* 2.

CRYPTOGAMIA.

147. Ophioglosſum 67. *ſcandens.*

PALMÆ.

148. Cocos 114. 84. *nucifera.* *Koker not.* Maſculi: Petala 3. Stam. 6. Feminei: Calyx imbricatus ſquamis 9, obtuſiſſimis. Germen ſuperum. Stylus o. Stigma 3-fidum.

GUSTAVIA *auguſta*, ſupra nominata pag. 259, plane nova & genere & ſpecie eſt arbor, in tota hac collectione ſpecioſiſſima. Flores magni, Alabaſtri candoris, cum ipſa Magnolia certant, ſed corona nectarea ex filamentis coalitis, antheris aureis condecorata ſuperat, ut inter arbores longe amœniſſimas jure numeretur; ideoque ejus descriptionem & figuram adjiciam.

GUSTA-

---

143. Margaritaria nobilis. *Suppl.* 428.

145. Ficus trigona. *Suppl.* 441.

146. Ficus pertuſa. *Suppl.* 442.

Rhexia Juſſioides *Suppl.* 215. & Mauritia flexuoſa *Suppl.* 454. a Dalbergio etiam allatæ, in hac diſſertatione deſiderantur. *Adnot. Editoris.*

GUSTAVIA.

CAL. nullus. *Receptaculum* ſupra margine cinctum, planum, latum, calvum.

COR. *Petala* VIII. baſi leviter connexa, ovata, ſeſſilia, magna.

STAM. *Filamenta* numeroſiſſima, petalis breviora, baſi connata in coronam erectam. *Antheræ* parvæ, oblongæ, erectæ.

PIST. *Germen* inferum, turbinatum, ſupra planum, calvum, inter ſtamina & ſtylum. *Stylus* conicus, breviſſimus, perſiſtens. *Stigma* obtuſum.

PER. *Fructus* ſubgloboſus, truncatus, VI locularis, ſupra marginatus.

SEM. plura, fabacea, ovalia, lævia, baſi aucta appendice cartilagineo contorto.

GUSTAVIA *auguſta*.

Arbor ramis craſſiuſculis, altitudine 20 ſ. 30 pedum.

Folia alterna, ſubſeſſilia, confertiuſcula, ſuperne lato-lanceolata, baſi anguſtiora, ſpithamæa ſ. pedalia, coſtata, ſubſerrata, glabra.

Pedunculi terminales, 2 ſ. 3, uniflori, uniarticulati.

Flos ſpecioſiſſimus albus, Petalis apice rubris, major Nymphææ albæ, calvus inter ſtamina & ſtylum. Antheræ flavæ. Stylus minutus, flavus.

Fructus pyriformis, fronte calva, ſexlocularis.

Semina

Semina unilocularia, magnitudine Piſtaciorum, ovata, plura in ſingulis loculis, corculo bifido, cum appendice extus, ut in violis, ſerpentino, cartilagineo, contortuplicato.

EXPLICATIO FIGURARUM TAB. V.

Fig. 1. GUSTAVIÆ AUGUSTÆ Ramulus.

Fig. 2. Germen transverſe diſſectum, ut loculi conſpiciantur.

Fig. 3. Semen, cum appendice.

CLXVI.

LEDUM PALUSTRE

QUOD

PRÆSIDE

D. D. CAR. v. LINNÉ

propoſuit Auctor

JOHANNES PETR. WESTRING,
Lincopia-Oſtrogothus.

Upſaliæ 1775. *Octobr.* 25.

Patulos Floræ campos, lætiſſima illa florum luce ſuperbientes, quæ non oculos tantum ſuavitate ſua demulcet, verum etiam animum, neſcio quo voluptatis ſenſu, mirifice implet, ſagaciori oculo perluſtranti, loca, tantum non ſingula, ſuas commonſtrant plantas, quæ aliarum haud referentes virtutem, ſuo quaſi & proprio, in quo læto regerminant vigore, ſolo a Natura dicatæ eſſe videntur. Verum enim vero maxima ſpecierum vegetabilium copia ſeſe jactare videntur regiones calidiores, ubi frigus illis injurias inferre nequit: at ubi terra frigore obriget, e ſinu tamen educit illas plantas, quibus aut temperatis aut calidio-

lidioribus gloriari vix ac ne vix quidem contigit zonis.

Neque dura omnino in hyperboreos noverca, vegetabilia Patriæ noſtræ denegaſſe videtur Natura, quæ ſoli ac cæli amore adeo tenentur, ut limites ſuos ægre transgrediantur, & raro in aliis locis, exceptis alpinis, quæ eodem illo frigoris gradu, quo plagæ premuntur ſeptentrionales, ſemet induere haud pertimeſcunt, obvia ſeſe dent; inter quæ numerantur: Rubus arcticus, Rubus Chamæmorus, Cornus herbacea, Lobelia Dortmanna, Pedicularis Sceptrum, Trientalis europæa, Betula nana, Cratægus Aria, Andromedæ, Scheuchzeria paluſtris; quæ plantæ, cum pluribus aliis, a TOVRNEFORTIO, qui tamen merito Princeps ſeculi ſui Botanicus ſalutatur, omiſſæ fuere in ejus Syſtemate, quum earum cognitionem exactam ſibi comparare non conceſſit natale ſolum.

Vegetabilia igitur illa, quorum miram alii conqueruntur paucitatem, eo potiori jure, quæ intus & in cute, quod ajunt, noſcamus, digna cenſentur, quum non dicam noſtro ævo, nova ex illis confecerint *Exteri* genera, quæ præſtantiæ nota decorarunt, ſed etiam ex illis quidquam commodi præ ceteris, quæ magis communia ſunt, capi poſſe videatur.

Quorum albo adſcribenda eſt illa planta, cui nomen eſt LEDUM, nobis æque vulgaris, atque auſtralibus rara regionibus. Illam qualitercumque adumbratam Tuæ cenſuræ, B. L. modeſte ſubjicio, & quæ de illa recentior noſtra detexit ætas, veritati congrua, a me in unum collecta Tecum communicare, ut potui, volui.

§. I.

§. I. HISTORIA.

Amara, ad cereviſiam ab aceſcentia conſervandam, nobis omni ævo fuere neceſſaria. *Humulus* vero fini huic optime inſerviens, ante aurea GVSTAVI I. glorioſiſſimæ memoriæ tempora, qui hanc plantam in Sueciam inter primos introduci curavit, Suecis vix innotuit. *Myrica Gale* vero, nomine vernaculo *Pors*, vulgo utebantur, quam paterna fundebant rura, & quæ ſingulari ſuo odore vim cereviſiæ inebriandi mirum quantum acuit.

Ea vero tempeſtate, qua Myrica uſu valuit, ipſi ſuccedaneum pauperes elegerunt LEDVM, quorum agelli aut inſufficientem, aut nullam, quum neque eorum ferret conditio illam emere, nec loca, quæ illam alerent, utpote lege munita *a*), accedere fas eſſet.. Sed quam ineptum eſſet, LEDVM uſui ab illis intento, ex ſuis incommodis, præſertim horrendo capitis dolore, omnium hilariorum tunc temporis comite ſat triſti, cito nimis didicerunt. Nam in tantum *Myrica* ſuperat *Ledum*, in quantum *Humulus* hoc, cereviſiæ uſu, præſtat *Myricæ*.

Unde Ledum ſuum ſortitum ſit nomen, ad liquidum exploratum non contendo. Apud antiquos naturalis hiſtoriæ ſcriptores mentionem herbæ factam quidem obſervo nomine *Ciſtus ledon*, ſed a Ledo diverſæ, quod a Rajo deinde huic plantæ impoſitum ejus ſucceſſores retinuere, usque dum Ruppius *b*) novum ex hac conſtituit genus, quod primus vocavit LEDVM; & utrum rationem

---

a) CARL IX. *Landslag med* Abrahamsſons *anmärkningar, Bygnings Balk.* 49. *Cap. p.* 527.

b) *Flora Jenenſ. ed.* 1718.

nem denominationis a *lædendo*, odore *c)*, an a veteri vocabulo *ledon d)*, ſuſceperit, nobis omnino perinde eſſe videtur.

§. II. ORDO.

Inter BICORNES *Ord. Nat.* locum obtinet Ledum, quod ſit fruteſcens, ſempervirens, ſterili gaudens loco natali, inerme, foliis ſimplicibus, multisque inſtructum ſeminibus; a quibus tamen qualitate ſua ſapida & odora, quæ in reliquis fere eſt nulla, diſcedit: cui addendum duco, quod fructus ejus non ab apice in quinque valvulas, ſed a baſi, dehiſcat.

§. III. CLASSES,

quibus apud Auctores inſeritur:

D. PRÆSES Claſſi *Decandriæ Monogyniæ* Ledum adnumerat.

RAJUS inter plantas *Pentapetalas vaſculiferas* illud collocat.

BOERHAAVIUS, plantis *Polyangiis polyſpermis* illud adſcribit.

TOURNEFORTIUS inter Herbas *flore roſaceo* illi locum vindicavit.

§. IV.

---

c) *Philoſ. bot. p.* 167.

d) A gr. λῆδον, quæ plantam ciſti ſpecie denotat, ita appellata quod ejus folia ſcabra & pannoſa ſunt. Λῆδος enim veſtis ex panno raro ac detrito eſt. Quum vero Ledi folia ſupra ſint ſcabra, ſubtus quoque pannoſa, ideo huic vocabulo non immerito ſuum debet nomen.

§. IV. GENUS.

Characterem Ledi genericum ita adornavit D. PRÆSES, in *Gen. pl. 6. 546.*

LEDUM.

CAL. *Perianthium* monophyllum, minimum, quinquedentatum.

COR. *Petala* quinque, ovata, concava, patentia.

STAM. *Filamenta* decem, filiformia, patentia, longitudine corollæ. *Antheræ* oblongæ.

PIST. *Germen* ſubrotundum. *Stylus* filiformis, longitudine ſtaminum. *Stigma* obtuſum.

PERIC. *Capſula* ſubrotunda, quinquelocularis, quinquefariam baſi dehiſcens.

SEM. numeroſa, oblonga, anguſta, utrinque acuta, tenuiſſima.

§. V. SPECIES.

Unica Ledi ſpecies, quantum adhuc conſtat, innotuit, quæ facie & natura proxime accedit illis *Rhododendri* ſpeciebus, quæ planam gerunt corollam. *Varietatem* hujus nuper habuimus ex America, quæ *foliis* eſt *multo latioribus* noſtratis; in ceteris vero nihil omnino differt.

Pulchritudo, qua, floribus ornata, conſpicuam ſe reddit, mirum quantum oculos movet & delectat; adeo ut, ſi odore ſuo, nimis graveolente, olfactum non feriret, in primis fere haberetur deliciis. Niveis enim pulcherrimisque ſuis corymbis formoſa, cum ipſis Spiræis umbellatis ſeu corymboſis, de formæ principatu contendit. Adeo-

que

que hortis, ſi Ledo culturam præbere poſſent, decus conciliaret ſuaviſſimum.

Ledum (*paluſtre*) *Fl. lapp.* 341. *Sp. pl.* 561. *Fl. ſuec.* 2. 352.

Ledum foliis linearibus ſubtus hirſutis, floribus corymboſis. *Fl. ſuec.* 1. *n.* 341. *Mat. med.* 210.

§. VI. SYNONYMA.

Ciſtus ledon, foliis roſmarini ferrugineis. *Baub. pin.* 467.

Ledum ſileſiacum. *Cluſ. pann.* 69. *hiſt.* 83.

Ledum rorismarini foliis. *Tabern. hiſt.* 2. *p.* 1479.

Ledum foliis rorismarini alterum. *Lobel. ic.* 2. *p.* 124. *fig. mala.*

Roſmarinum ſylveſtre, *Matthiol. in Dioſc.* 146. *fig. peſſ. Dalechamp. hiſt.* 967. *fig. mal.*

Roſmarinus ſylveſtris. *Dod. pempt.* 273. *Pharmac. Suec.*

Roſmarinus ſylveſtris minor. *Camer. epit.* 546. 547. *fig. mal. Hiſt. pl.* 2. *p.* 24. & *tab.* 25. *eadem.*

GERMANIS *Poſt*, *Mottenkraut*, *Wanzenkraut*, *Bienenheide*. SUECIS *Sqvattram*. O-GOTHIS *Sqvackra*. SUDERMANNIS *Sqvater*. SMOLANDIS *Sqväckra*. W-GOTHIS *Lumer*. UPLANDIS *Geteporſ*. HELSINGIS *Porſ*. WESTMANNIS *Svinporſ*.

§. VII. DESCRIPTIO.

RADIX fibroſa.

CAULES plures, fruteſcentes, pedales ſive bipedales, fuſci, compoſiti, nudi, erectiuſculi,

 aphylli.

aphylli. *Ramuli* terminales, proliferi ex apice caulis, pubeſcentes, ſimplices, teretes, folioſi, tenaces, ſæpe tres ſ. quatuor.

FOLIA integerrima, alterna, ſparſa, breviſſime petiolata, linearia, baſi cordata, biennia, *ſuprâ* linea longitudinali excavata, ſubrugoſa, *ſubtus* revoluta, coſta longitudinali tomentoſa, ferruginea. *Petioli* breviſſimi, ferrugine tomentoſi.

GEMMÆ terminales, ſolitariæ, corymbiferæ, maximæ, imbricatæ *ſquamis* ovatis, concavis, membranaceis, deciduis, ferrugineis.

CORYMBUS ſemigloboſus: *Pedunculis* ſolitariis inter ſquamas gemmæ, flore longioribus, unifloris.

CALYX minutiſſimus, quinquedentatus.

COROLLA pentapetala, plana, alba: *Petalis* oblongis, rotundatis, concavis.

STAMINA *Filamenta* decem, ſetacea, alba, æqualia, erecta, corolla paullo longiora. *Antheræ* oblongæ, erectæ, ferrugineæ.

PISTILLUM *Germen* ſuperum, globoſum. *Stylus* filiformis, erectus, ſtaminibus paullo brevior, perſiſtens. *Stigma* capite obtuſo.

CAPSULA ovalis, quinquevalvis baſi dehiſcens.

SEMINA numeroſa, paleacea.

§. VIII. LOCUS.

Pleraque Sveciæ loca ſylvatica, quæ *paludoſa* & *ceſpitoſa* ſunt, quum glaciem diutius retineant ſubterreſtrem, Ledum alunt, excepta *Scania auſtrali*. In pratis numquam occurrit patentibus. Uliginoſa,

ginoſa, umbroſa, nec non ceſpitoſa ea loca ſint, neceſſe eſt, in quibus luxuriare Ledo placebit, Unde difficilis ejus cultura in hortis exiſtit, & fere impoſſibilis, niſi in locis umbroſis, ubi tamen raro fert flores; quos ſi forte proferret, nec tot forent, quot in ſolo natali ſqualido producit. Ad montium & rupium latera paſſim creſcit, ubi aqua adeſt, quæ radicem irriget ſiccitati inimicam, cum muſci & radices minores contortæ, radicem Ledi, exigua ſparſam terra, tegentes, ſtoream conficiant denſam, quæ ſemper madida & paſſim ſubtus ſitu maculata, odorem adflat mephiticum (*unken*). Nec, cum in locis ceſpitoſis floret, radix ejus ſola terra tantum operta eſt: plerumque Sphagno, nec non aliis muſcis, & radiculis, tota circumcingitur.

Illorum conſortium Ledum non tolerat, neque in uno loco cum illis commoratur, quæ illud aut altitudine æquant, aut lætiori creſcunt vigore. At Sphagnum Ledo videtur amiciſſimum, ut ſeſe amplectentia una frui videantur nutrice. Ledo confinia ſunt: *Empetrum* nigrum, *Eriophorum*, *Arbutus* Uva urſi, *Pyrolæ* &c.

Extra fines Sueciæ ſylvaticas hæc planta in regionibus exoticis, inprimis borealibus, paucis obvia eſt. In *Sibiria* ubique naſcitur, usque ad *Kamtſchatkam e)*. Multis in *Germaniæ* regionibus occurrit, ut in *Saxonia f)*, *Luſatia g)*, *Thuringia h)*, *Bohemia i)* & *Sileſia:* nec *Danis* inviſa *k)*, & *Nor-*

e) *Gmel. Flor. Sibir.*

f) Teſte *Ruppio.*

g) Auctore *Cluſio.*

h) Referente *Matthiolo.*

i) Cfr. *Cluſium.*

k) Vid. *Flor. Dan.*

Norvegiæ loca uliginoſa ornare quoque non recuſat.

§. IX. GEMMATIO.

Nullas Ledum profert Gemmas, quam' quæ ejus *Floreſcentiæ* ſunt dicatæ. *Rami* præcedentis & præſentis anni ſunt tomentoſi: tomento autem ſe exuunt, duos vel tres annos nati, & nudi evadunt, tantum paullulum exaſperati a cicatricibus caſu foliorum impreſſis.

Floreſcentia ſuam occupat ſedem in ramorum divaricationibus, & valde regularis oritur *Corymbus*, ut tirones, qui corymbum deſiderent regularem, in Ledo votis ſuis ſatisfacere poſſint.

Bracteæ, quæ ſquamæ ipſius gemmæ, ſunt ſub pedunculis partialibus ſitæ, ſed ſub ipſa floreſcentia decidunt. Inſtanti vero tempore, quo fructus perficitur, reflecti deorſum incipiunt, unde fructus cernuus evadit. Hinc provida rerum natura ita inſtituit, ut fructus baſi dehiſcat, ne prius ſemina cadant, quam vehementioribus ventis autumnalibus ita conquatiantur capſulæ, ut ſemina delabi cogantur.

Fine menſis Maji, vel circa initium Junii, *floret*, menſe *Floreſcentiæ* (Calendarii Floræ), ubi ordinem fere ſervat inter Trientalem europæam & Geranium ſylvaticum; verſus vero finem menſis Auguſti *ſemina matureſcunt.*

§. X. PRÆPARATA.

Herba tantum cum toto, quod ajunt, in officinis Pharmaceuticis ſervatur, neque ulla ejus Præparata ibidem proſtant. Ut igitur quid in Ledo lateat, in lucem prodeat, pauca, quæ ejus cognitionem

tionem pharmaceuticam ſpectant, experimenta inſtitui, & quæ inde reſultarunt, adferre juvabit.

I. *Aqua Ledi deſtillata* odorem præbet gratum, illo qui herbæ tempore vernali ineſt, longe mitiorem, neque ab illo, quo perfuſa eſt Aqua roſarum, multum diſcedentem; unde & illi, quibus odorem naribus attrahere contigit, illam pro aqua roſarum habent.

II. *Extractum aquoſum* ſaporem producit primum dulcem, mox amarum, denique ſtypticum; quæ omnes diverſi ſaporis ſpecies ſe tam cito excipiunt, ut vix diſcerni queant.

III. *Eſſentia Ledi* ſapore prædita eſt acri, ſumme amaro, & majori ſtyptico, quam quod Extracto aquoſo inhæret.

IV. *Extractum reſinoſum* ſummam ſapit amaritiem, valde adſtringentem, & cum Extr. Cort. peruviani reſinoſo convenientem.

V. *Oleum empyreumaticum* odore eſt teterrimo, & conſiſtentia, picis inſtar, craſſa.

VI. *Spiritus per deſcenſum* quoad ſaporem cum Sp. Tartari convenit, odorem ol. empyr. præ ſe ferens ab acido acutum.

Oleum Ledi eſſentiale, licet ter repetita fuerit operatio, non adeptus ſum. Neque illud, niſi ſiccum, uti illud a Roſis, nacturum quemquam opinor.

Pauca hæcce præparata, ſi faventior ampliora inſtituendi occaſio mihi adfuiſſet, majores, quibus Ledum pollet, vires, nullus dubito, in apricum poſuiſſe. Attamen quæ inſint, ex illis conjicere haud ineptum duco; & cui idonea ſuppeditat eadem

repetendi occaſio, non ſine optato eventu vires Ledi eruturum, ex illis quæ expertus fui, certiſſimus auguror.

§. XI. QUALITATES.

SAPOR amarus, ſed, leviori gradu, ſubadſtringens.

ODOR graveolens, ſubaromaticus & proprie nidoroſus, præſertim tempore floreſcentiæ, Myricæ proximus.

Tempore vernali paullo mitior ejus eſt odor, aroma quodpiam ſpirans, quod a ſuavitate non longe eſt remotum.

Obſervari quoque meretur, odorem valde eſſe inhærentem, quo nulla temporis diuturnitas herbam privare poſſe videtur. Vidi enim in *Bibliotheca Upſalienſi* Herbarium Burſeri vivum, anno 1620 collectum, in quo Ledum ſuum etiamnum conſervavit odorem, fere æque fortem, per annos 150 & quod excurrit.

§. XII. VIRES.

Efficaces Ledo ineſſe vires, nullus in dubium vocabit, cui ſemel contigit odorem, quem ſpargit, inprimis ſponſalia peragens, naribus haurire. Procul enim ab illo remoti, illud in vicinia eſſe certi divinare poſſumus. Fortem vero, odori reſpondentem virtutem, illi a Creatore inditam eſſe, inficias iturum arbitror neminem. Medici igitur eſt, quum hæc planta nobis eximia polliceri videatur remedia, experimenta rite inſtituere, neque illum ſpe ſua concidere opinor.

Tota

Tota hæc planta eſt graveolens, donec floreat, & quidem ob odorem, quem diſſpargit, fortem, cephalalgiam, cuicumque volupe fuerit, floribus onuſta, inducere poteſt.

Uti pleræque nidoroſæ *oculis* ſunt *nocuæ*, nec Ledum hujus culpæ immune merito exiſtimatur.

Vim *inebriandi* herbæ ineſſe, ſi liquidis fermentatis immiſceatur, diu cognitum fuit, quam inprimis illi cereviſiæ coctores, qui ſcelerato ducuntur quæſtu, lucro adponere non negligunt. Qui mos perverſus etiam in Germania, præcipue circa Schmiedebergam & Wittebergam, ut Ruppius & alii referunt, receptus eſt.

Ruſticis, quorum convivia, niſi rauco ebriorum clamore ſuſurrent, & feſſis vacillante pede ſaltantium perſonent vocibus, in laude non ducuntur, hæc Ledi vis paſſim inſervire ſolet.

Infuſum vero ejus, majori doſi ſumtum, ultra unc. I. vel II. *Cephalalgiam*, *Deliquium*, *Vomitum* & *Sudorem* excitare poteſt, quod obſervavit D. Aſſeſſor ODHELIUS.

Secundum ſapidam qualitatem Ledum præſtans eſſe *corroborans*, neminem arbitror negaturum. Inſectis minimis, quin immo aliis, pro amaritie ſua, cum alio principio, quod continet, mixta, letiferum eſt; & annon *anthelminthicum* foret pereximium, experiundum relinquimus.

Quid autem in morbis *exanthematicis* valere videatur, præmiſſis præmittendis, infra disquirere juvabit.

§. XIII. USUS.

Omnia animantia bruta, ſi Capram excipias, herbam abhorrent *l*).

Unico autem Inſecto, *Phalænam* Tortricem *Ledianam m)* puta, quantum adhuc conſtat, hoſpitium præbet. Unde ut inſectis & pecoribus inſerviret alimento, a natura non videtur deſtinata. Quid ideo æquius, quid convenientius, quid denique probabilius, quam exinde concludere, illam eſſe creatam, quæ uſui inſerviret forſan longe potiori?

Nonnullæ jam dudum ejus virtutes a multis ſunt laudatæ, & majores quin in ſcenam producet, non eſt quod dubitemus, cui operam in illis eruendis collocare volupe fuerit.

Ledi autem ignorantia fere omnes Medicinæ antiquæ Scriptores cepit, & quæ de illo certi novimus, unice recentiori debemus ætati; & ſunt ſequentia.

USUS OECONOMICI.

I. *Tineas* & *Blattas* pellit, teſte Matthiolo; ob quam virtutem ab illis, qui de Ledo quid docuere, in laude habetur multa. Et D. J. G. Gleditſch, celeberr. Prof. Berolin. herbam in quibusdam Germaniæ officinis, ad tineas abigendas, collocari refert *n*).

II. *Cimicibus* odioſa eſt herba. Multis in Sueciæ provinciis, ubi fœtidi cimices cubilia & parietes

l) Vid. *Pan. ſuec. p.* 22. *Amoen. acad. II. p.* 224.

m) Cfr. *Syſt. nat. tom. I. part. II. p.* 879.

n) *Verzeichniſs der gewöhnlichſten Arzneygewächſe, p.* 81.

tes occuparunt ad noxam inhabitantium, quorum interdum

nec toga, nec focus eſt, nec tutus cimice lectus o),

herbam ad hos hoſpites abominandos, quorum vicinia nihil deteſtabilius, abigendos, nec ſine effectu adhibent. Quidam *herbam* ipſam, dum floret, in lectis inter lintea & culcitras ponunt. Quidam, & quidem meliori ſucceſſu, *infuſo* utuntur fortiori, quo lectos lavant. *Spiritum* vero Ledi *per deſcenſum* hunc præſtare poſſe effectum, nec ſine jure, exiſtimo, optimum. Nam experientia hoc meum augurium comprobante, non poſſum non quin hujus virtutis laude Ledum ornem. Quodſi enim gutta tantum hujus *ſpiritus*, vel potius *phlegmatis*, illis ſuperfundatur, ſtatim omni velocitate currendi privati, intra minutum horæ mortui procumbunt. Et mirari profecto convenit, hunc liquorem illis adeo eſſe letiferum, ut e loco, quo illis injicitur, ſe movere vix queant, ſed, quaſi ſpe vitæ deſtituti, magis huic aquæ ſe involutent, ut mortem, ſibi inevitabilem, accelerent. Adeoque ſi in loca & rimas parietum lectorumque, ubi commorantur & ova depoſuerunt, ſiphone vel adſpergillo hoc phlegma inſpergeretur, optima foret ratio, hos hoſpites propulſandi, quinimmo longe tutiſſima. Neque in hac quoque re nobis refragatur experientia.

III. *Pediculis animantium brutorum* letiferam eſſe herbam, diu omnibus fere innotuit. Ideo aut *decocto* lavantur animalia, aut *herbam* in porcilia ſeu haras congerunt recentem, & quidem avibus domeſticis phthiriaſi infeſtatis.

IV. *Api-*

o) Martialis.

IV. *Apibus amicam* & in deliciis eſſe, nemi-nem facile crediturum puto, niſi quem illud edocuit obſervatio. Unde neque immerito Germani ſuo idiomate Ledum vocant *Bienenbeide*.

Sollers ille naturæ ſcrutator acutiſſimus, D. Hagſtröm M. D. clariſſ. loquor, ſua in hunc finem obſervata mecum communicare non dedignatus eſt. Quotannis *alvearia*, herba Ledi inuncta, apes avide intrare obſervavit. Tempore vero vernali, cum apes parce fumo Ledi ſparſit, quaſi denuo reviviſcunt & hilares ad campos Floræ viſitandos examine evolant.

Mirum quoque eſt, apes dulce ſuum *mel* ex hujus flore abunde colligere. A polline vero florum globulos deportant albeſcentes, quos in *ceram* illos convertere eo faciliùs eſt divinatu, quo certiores ſcimus, Americanos a baccis Myricæ ceriferæ, Ledo cognatione annexæ, ceram decoquere. Quod ideo illorum, quibus apum cultura videtur jucunda, quam non poſſunt non in lucro ponere, attentionem meretur.

Notari quoque dignum arbitror, flores in *ambitu corymbi* ſe prius explicare, quam qui medium corymbi conſtituunt. Nonne in apum gratiam? En ſapientiam divinam, etiam in minimis admirandam, noſtris eloquiis ad ſuum laudis culmen numquam ſat extollendam!

V. *Mucores ſepticos*, ne pavimenta deſtruant, impedit. Nam cum herbam ſub pavimentis collocant Oeconomi, putredinem illis accelerare nequeunt mucores, quorum incrementum tollit: qui quum ædificia in locis uliginoſis ſunt ſtructa, parietibus ſimul, & pavimentis ſubtus, adnati, putredi-

tredinem contrahunt. Votis igitur illorum, qui hoc incommodum conqueruntur, facturum eſſe ſatis Ledum, experientia, licet unica, quantum conſtat, ſat dilucide commonſtravit, illa videlicet, quæ felici ſucceſſu in prædio Ultuna inſtituta fuit. Quæ ideo Ledi virtus probabilitate nos non fallere videtur.

VI. *Coria Ruſſica* odore imbuit. Suecis & aliis gentibus, quomodo inprimis *Ruſſi*, *Coria*, *Jucht* vulgo appellata, odore illo ſingulari inficerent, ignotum eo usque fuit, donec illi, quos anceps Ruſſorum Mars tempore CAROLI XII:mi captivos detinuerat, vinculis ſoluti, ad patrios redirent lares. Attamen ex aſſe non reſpondit ars illa, quam ibi acquiſiverunt, fini intento, usque dum 1739 quidam accederent, quibus perſpectum erat, *Ledum* cortice *Betulæ* albæ eſſe miſcendum, cujus mixturæ oleum eumdem coriis conciliavit odorem, quo gaudent ruſſica.

USUS MEDICI.

I. *Scabiem* Acaris ſuam debere originem, adeo dilucide demonſtrant Medici, ut qui illud in dubium vocet, utroque oculo dormire cenſeatur. His autem depellendis & enecandis Ledi *infuſum* inſervire poteſt, & tantum abeſt ut ſolam probabilitatis ſpeciem præ ſe unice ferat, ut potius a multis ſit probatum, quinimmo laudatum; unde etiam *balnea*, a Ledo confecta, primaria eſſe ad ſcabiem tollendam, teſtatur Sim. Paulli.

II. *Tineæ* medetur. Puerum gravi Tinea adflictum ope *decocti* Ledi, quo caput repetitis vicibus lavabatur, ſalvum reddidit D. D. Wahlbom.

III. *Tuſſi ferinæ* inimica. Veritati convenienter multi quidem Medici contendunt, omnes morbos,

bos, qui contagioſi ſunt, contagium ſuum debere animalculis vivis. Quam hypotheſin, quaſi ex tripode dictam, alii avide arripuerunt, verum alii, ut inſcitiæ involucrum, repudiarunt. Saltem in plurimis exanthematicis morbis illam valere, valde videtur probabile, & quidem in Tuſſi ferina, quæ malum eſt epidemicum, quod pauci evitare poſſunt, contagium ſuum, quaſi ipſa peſtis diſſpargens, & quem ſemel occupavit, multis diu crucians modis. Infantibus, & quidem illis qui provectiori ſunt ætate, nihil fere hoc morbo intolerabilius. Horrendum eſt viſu, quam miſere eorum membra conquaſſentur ſcreatu, qui etiam interdum intercluſo ſpiritu ſuffocati, ſine vitæ jactura hoc malo ſe liberare nequeunt. Multi igitur Medici, cum Emetica, Moſchum, immo Mercurialia adhibuere, fruſtra effectum exſpectarunt. Omnibus autem remediis, quibus huic morbo adferre ſolent Medici medelam; *Infuſum* Ledi ſaturatius, aut ejusdem *Decoctum*, palmam præripuiſſe ſæpius eſt obſervatum. Obſervavit quoque Dn. Præſes in itinere ſuo W-gothico, a multis hoc remedium adhiberi ut falli neſcium. Quæ itaque Tuſſi ferinæ medendi ratio jam per totam fere Sueciam invaluit, & annon Pilul. extr. aqu. vel reſ. ſimul cum infuſo, curam peragerent citiorem, experientiæ committimus.

IV. *Angina Strangulatoria.* Præteritis annis graſſatus fuit morbus epidemicus, qui juniores præſertim aggrediebatur, ſpeciem Anginæ præ ſe ferens, ſuo contagio multis inevitabilis. Illorum qui hoc morbo laborabant, glandulæ jugulares repente intumuere. Quibus intumefactis acceſſit febris lenta, vix ſenſibilis, dolore colli intenſo, & rauco comitata ſcreatu. Intra ſpatium 8 vel 14 dierum morbus plerumque terminabatur, quem tamen

men quidam non niſi morte evitare potuerunt. Qui vero gargariſmata & cataplaſmata a Ledi infuſo adhibuere, ad ſanum cito redibant ſtatum. Quam Anginæ medendi methodum obſervavimus Dn. D. Scopoli, Med. Hung. meliori de nota commendaſſe. Et in *Angina inflammatoria* infuſum Plantæ euporiſton eſſe apud incolas montium Carpathicorum, dudum docuit acutiſſimus Botanicus N. J. Jacquinus.

V. In *Cephalalgia* ejus aqua deſtillata, externe adhibita, a nonnullis laudatur; quod puto non injuſtum eſſe, quum id quoque uſu proprio compertum habeam.

VI. *Lepra* morbus eſt duratione tædioſiſſima cum exanthematibus conjunctus, quo cutis in ſquamulas, piſcium inſtar, mutatur, ut æger omnem humanam quaſi depoſui[illegible] videatur ſpeciem, & qui illum intueretur, *in n[illegible] mutatas* ſe cernere *corpora formas* lubens [illegible]tur. Lepram vero ab animalculis vivis eſſe deducendam, alienum non videtur.

Qui terram borealem incolunt Medici, ubi hic morbus frequens eſt, præſertim locis maritimis, & qui quid ultra communia Medicorum dogmata ſapiunt, exiſtimant *Gordios*, quos vocant *ſpirales*, cauſſam ſiſtere hujus morbi. Illam igitur ſententiam, nuper in aprico poſitam, ut veram amplectimur, quæ vermes ſtatuit, quum hæc animalcula adeo tenaci contineantur vitæ filo, ut omnem Medicorum operam in illo deſtruendo deludant.

In hoc igitur nodo explicando multi Machaoniæ artis Principes operam perdiderunt, & omnes ingenii nervos in excogitando remedio, curam hujus morbi omnibus numeris abſolutam præſtituro, fruſtra

fruſtra contenderunt. Ubi vero ad barbaras itur gentes, quas caſus, neceſſitas & tempus optima ſæpe edocent, quibus etiam præſtantiſſima fere medicamina in acceptis ferimus, rem acu tactam fuiſſe obſervarunt illi diligentes naturæ Scrutatores, qui, juſſu Imperatricis Ruſſ. CATHARINÆ ALEXIEWNÆ, iter in remotiſſimas ejus regiones, usque ad Kamtſchatkam, inſtituerunt. Ibi enim incolæ, denſis inſcitiæ tenebris licet immerſi, ſe tamen felici ſucceſſu a Lepra, quæ tyrannidem in illos exercuerat crudelem, ope infuſi a Ledo liberaverunt.

Quum igitur eadem ſit planta, quin eidem inſerviat morbo, quid officit? Cui robur conciliat, quod D. D. ODHELIUS, Reg. Coll. Med. Aſſeſſor, expertus eſt, & in *Actis. Acad. Scient. Holm. ult. ſemeſtr. pro anno* 1774 deſcripſit. Talem enim in hoc morbo refrenando effectum præſtitit Ledum, qualem nullum ante ab illo adhibitum medicamen, lepræ inimicum. Ut igitur juſta Ledum maneat hujus virtutis laus, ex qua incitentur Medici experiri, quid valeant humeri in detegenda methodo, qua optime in hunc finem adhibeatur, adferre juvat verba, quibus uſum Ledi in lepra commendat D. Aſſeſſ. ODHELIUS in actis citatis, quæ totidem ita exſtant: *Detta är ſanfärdiga förloppet af en händelſe*, (Ledi ſkyndſamma cur,) *ſom jag af den orſaken tror mig böra berätta Kongl. Academien, at han är den enda, ſom i denna ſvåra ſjukdom viſat hopp til bot och förbättring, på det andre derigenom måtte få anledning at förſöka denna ört,* (Ledum,) *ſom växer ſå allmänt i hela riket, medan lifskrafterna äro behållne.* Quod hujus herbæ encomium, præſertim quum ab illo ſit datum, quem ſumma artis ſalutaris ſcientia per totam Sueciam illuſtrem reddidit, unumquemque ad ejus uſum in lepra excitare

tare debet. Methodus herbam præſcribendi hæc fuit:

Rec. Ledi unc. IV.
Infund. in aqu. calid. lib. II.
Doſis quot. a dimid. libr. ad libr. II.

Quo infuſo exanthemata quoque fuere lavata. Sed quum nimis diu hoc morbo conflictata eſſet femina lepra laborans, & morem quum non geſſiſſet ordinationi præſcriptæ, morti ſuccubuit, quum ſpes tamen, illam a lepra immunem reddendi ope huius infuſi, ſumma eſſet.

§. XIV. CLAUSULA.

Hæc omnia, diligentem Medicum, qui ab uno eorum, quæ nexu aliquo inter ſe continentur, ad alterum concludere non ſusque deque habet, in eam opinionem inducere poſſunt, anne Ledum in reliquis morbis contagioſis, epidemicis, exanthematicis, ut *Morbillis*, *Variolis*, & *Dyſenteria* &c. nullum præſtet effectum? In *Dyſenteria* enim *epidemica* Scabiem inteſtinorum internam eſſe, diſſectiones cadaverum hoc morbo defunctorum, ſatis ſuperque commonſtrarunt. Scabiem vero iſtam animalculis deberi vivis, haud inſulſe multi interpretantur, præſertim quum iſta animalcula oculis examinaverint armatis. Quorum exiſtentiam evidenter quoque innuere videntur medicamina illis mortifera; e. g. *Rhabarbarum*, *Nux vomica*, *Rad. Ipecacuanha*, (quam ut ſpecificum ac ferme infallibile remedium commendat D. G. Baglivus *p*), quibus morbo huic haud raro mederi amant Medici. Quorum medicaminum loco Ledum ſubſtitui poſſe, a

p) Vid. *G. Baglivi Prax. Med. p.* 109.

a priori videtur probabile, & eatenus ceteris anteferendum, quatenus non ſolum mitius eſt ceteris, quæ nimis caute ſemper ordinari vix poſſunt, verum etiam amaritie ſua bilem corrigere acriorem, & ſuccum pancreaticum mitigare videtur acidiorem, quibus cauſſam morbi, ſaltem fluxum alvi, Riverius *q)* & alii *r)* adnumerare ſunt adgreſſi. Plura de Ledi effectu in morbis exanthematicis, ubi animalcula Medici detexerunt viva, perſequi, imperata non patitur brevitas; attamen omni probabilitatis ſpecie non deſtituitur opinio, unde prius eam non rejiciamus oportet, quam falſitatis hypotheſin arguerit experientia.

---

q) L. Riverii Prax. med. p. 360.

r) F. D. Sylvii Prax. med. app. p. 833.

CLXVIII.

OPIUM

QUOD

PRÆSIDE

D. D. CAR. v. LINNÉ

propoſuit

GEORGIUS EBERHARDUS GEORGII

Stockholmienſis,

Reg. Acad. Scient. Stockh. Adſcriptus.

Upſaliæ 1775. *Novembr.* 15.

---

§. I.

Perbrevem de OPIO commentationem meditanti mihi, ſi, quæ de nobili hocce argumento inde a Dioſcoridis ævo ad noſtra usque tempora prodiere, ſingula Doctorum ſcripta eſſent pervolvenda, idem eveniret, quod illi, qui vaſtum maris æquor fragili carina conaretur permetiri, vix portum & itineris finem inventurus. Etenim haud facile quemquam, alicujus ſaltem nominis, invenies Medicinæ Practicæ Auctorem, qui non id ſibi datum putaret, ut de iſthoc ageret medicamine. Igitur, ut tempori parcam, e re nata me facturum exiſtimaverim, ſi ſumma tantum capita attingendo, juvenili juxta Specimini mitio-

T 2 rem

rem Lectorum cenſuram ſtipulatus, qualitates & vires *Opii* velut in compendio exhibuero.

Vix ulla jam medicamina frequentiora ſunt *Opio* & *Pulvere Peruviano.* Illud ſyſtema nervoſum moderatur, ſeu medullare; hoc in ſyſtema agit fibroſum & fluidorum, ſeu corticale corporis.

Opium ſacra jam diu Medicis anchora fuit, ut multi cum DE LE BOE SYLVIO dicant, ſe nolle medicinam exercere, ſi careret *Opio.* Ut enim Cinnamomum motus animales fortiſſime excitat, ita hos, ubi modum exceſſerint, Opium juſto moderamine temperat.

Hæc vero medicina Heroica caute omnino & prudenter eſt tractanda: Medicamenta enim Heroica in manu imperiti ſunt velut gladius in dextra hominis furioſi.

Ut autem ordine procedat hæc qualiscunque tractatio, *Opium* primum *Botanice*, deinde *Pharmaceutice* & *Practice*, nobis erit conſiderandum.

§. II. BOTANICA.

Opium e *Papavere* arte producitur; eſtque ſuccus hic Papaveris inſpiſſatus, nigricans, conſiſtens, tenax, lentus, gummi-reſinoſus, amarus, acris, teter, igne ardens.

Papaver genus eſt plantarum, *Calycem* habens diphyllum; *Petala* quatuor; *Stamina* plurima, receptaculo inſerta; *Piſtillum* germine ſupero, ſtigmate absque ſtylo, plano, ſtellato; *Capſulam* evalvem unilocularem, dehiſcentem ſub ſtigmate foraminibus pluribus; *Semina* numeroſa, rotunda, affixa receptaculis numeroſis, lamellatis, longitudinaliter cavitati capſulæ adhærentibus.

Plures

Plures hoc genus comprehendit ſpecies, quæ omnes ſuccum continent lacteum, pleræque album, nonnullæ flavum; ut adeo planta lacteſcens & inquinans ab omnibus jure habeatur.

Ex omnibus quidem ſpeciebus Papaveris Opium quoddam parari poſſe arbitror: ſed cum ſingulæ nondum ſint exploratæ, in illa, quæ multis retro ſeculis frequenti fuit in uſu, breviter deſcribenda noſtra jam verſabitur opera.

Opium vulgatiſſimum e *Papavere ſomnifero*, ut nuper dictum, paratur, quod floribus diverſi coloris, jam ſimplicibus, jam multiplicatis variat, petalisque integris aut laciniatis. Varietas autem præcipua eſt, quod vel nigra, vel alba habeat ſemina. Orientales populi, apud quos *Opium* eſt uſitatiſſimum, ex ſeminibus plerumque albis Opium conficiunt, cum fructus in hac varietate major ſit & uberiorem *Opii* copiam præbeat. Interim *Opium* æque præſtans ex Papavere ſeminibus nigris producitur.

Papaver ſomniferum, calycibus capſulisque glabris, foliis amplexicaulibus inciſis, *Spec. Plant. p.* 726. noſtro tempore adeo vulgare eſt, ut ad omnia fere tuguria plantari ſoleat. Non igitur operæ pretium fuerit deſcribere plantam adeo in vulgus notam, & a multis toties deſcriptam & delineatam, inque omnibus fere libris botanicis inter plantas communiſſimas relatam. Quæ quamvis patriæ non ſit indigena, in noſtro tamen ſolo inſtar indigenæ creſcit: &, ſemel introducta, in hortis noſtris ſponte ſeritur & quotannis renaſcitur.

Opium Thebaicum veterum extractum plerique putant ex *Papavere orientali* capſulis glabris, caulibus unifloris, ſcabris, folioſis, foliis pinnatis, ſer-

 ratis.

ratis. *Hort. Upſ.* 136. cujus figuram etiam & deſcriptionem dedit TOURNEFORT. *Itiner.* 3. *pag.* 127. *cum figur.* & COMMEL. *rar. pag.* 34. Planta hæc perennis eſt & a TOURNEFORTIO non procul ab Ararat detecta. Rarior hæc apud nos eſt, & in hortis tantum Botanicis obvia, ubi radice ſua perennat & hiemes noſtras ſub dio tolerat, atque diebus ſolſtitii floret; quæ vero vix hoc noſtro tempore ad *Opium* extrahendum adhibetur.

Ceterum operæ pretium eſſet, in aliis etiam Papaveris ſpeciebus *Opii* præparandi facere experimenta, atque inquirere, an eundem præſtent effectum. Præcipue *Papaver* Cambricum foret tentandum, cum ſuccum habeat luteum, & magis differat, fortaſſis ut Chelidonium, Argemone, Bocconia, quæ proxima ad Papaver adfinitate accedunt, reſpectu ordinis naturalis & generici, licet qualitatibus ſapidis & odoris plurimum differant.

§. III. PRÆPARATIO.

Perſia & Imperii Turcici Provinciæ, inque his Natolia, Cilicia, Cappadocia, Ægyptus, nec non plures in Oriente regiones copioſiſſimum producunt *Opium;* unde per Europam & totum propemodum orbem diſtribuitur; ſiquidem Medicus nemo ſolide doctus illo carere queat ſubſidio. Per totos agros ibi Papaver conſeritur, atque ut capitula (Capſulæ) eo majora evadant & ſuccum præbeant uberiorem, reſecant ſuperflua capita, quo facto capſulæ, quæ apud nos vix prunis ſunt majores, in pugni amplitudinem adoleſcunt. Ejusmodi capſulas Papaveris portentoſæ magnitudinis in tabernis Batavorum aromaticis ſuſpenſas quotidie videre licet.

Ante-

Antequam capſulæ maturuerint, id eſt antequam ſiccæ & exſuccæ evaſerint, inciduntur ſeu lacerantur ab uno latere cultro, in hunc uſum formato, quo ſuccus exſtillet lacteus, qui fervore æſtatis ſiccatur ad conſiſtentiam picis liquidæ, & poſt unum vel alterum diem, ſcalpello abraditur. Deinde pari modo ab altera parte idem laceratur capitulum, ut plus ſucci inde pariter exſtillet in lacrymas.

Culter huic deſtinatus uſui quatuor aut quinque habet acies parallelas, quibus capitula Papaveris decuſſatim inciduntur.

Opium autem eadem methodo ex Papavere in Europa quoque & apud nos extrahi poſſe plurimi, inque his ALLEN & ceteri, ſunt experti. Præcipue vero legi merentur experimenta DILLENII, Botanici doctiſſimi, in *Actis Naturæ Curioſorum* copioſius deſcripta, de *Opio* præparando, parem cum exotico effectum producente.

Opium modo jam dicto extractum & collectum, vaſi imponitur ligneo, dein irroratum aqua & ſpathula agitatum lignea, ad conſiſtentiam picis, formatur in madaliones, qui in planum expanduntur ſpirale, inſtar placentarum, foliisque Papaveris tecti ad Pharmacopœas exportantur exoticas, atque in ipſo etiam ſolo natali in foro veno ponuntur; quemadmodum pluribus KÆMPFERUS in *Amœnitatibus Exoticis* docuit.

§. IV. PROPRIETAS.

Ad proprietates *Opii* propius cognoſcendas, ipſa primum Officinalia pharmaceutica ſunt conſideranda. Proſtant in Pharmacopoliis, *Papaveris Herba*, *Semina* alba & nigra, *Capitula*, *Oleum in-*

fuſum herbæ, *Oleum expreſſum.* ex ſeminibus, *Syrupus* vel *Diacodium a).*

Dignum autem eſt quod a nobis hoc loco memoretur, folia Papaveris fere in modum lactucæ cum oleo & aceto, ſine effectu ſingulari narcotico, adhiberi poſſe; quin & ſemina ipſa in formam pultis cocta ſæpe infantibus propinare Germanos. Oleum expreſſum e ſeminibus ad duas uncias ſumi poteſt absque metu narcotico. Verum quidem eſt, folia ipſa ſuccum continere lacteum, qui, quod ad effectum, ad Opium quodammodo accedit; ſed cum dilutior ſit, pauperes illo ſine ulla noxa in ſolo natali delectari ſolent: ceterum ex planta trita & expreſſa fit Meconium, teſte SPIGELIO.

In Pharmacopoliis proſtant etiam non ſolum *Opium crudum*, & *correctum;* cujus præparatio deſcribitur in *Pharmacopœa Svecica p.* 112. quodque apud nos raro, doſi ordinaria, datur ultra granum unicum vel duo: ſed etiam *Tinctura Opii* cum aceto, quod Opio facile additur, cum Opii *antidotum* ſit acetum, ut etiam Caſtoreum, Sal volatile urinoſum, Tinctura alcaliſata: præter compoſitiones, quas opium ingreditur, ut *Theriaca Andromachi, Diaſcordium, Orvietanum, Philonium; Elixir. Antihyſtericum, Elix. Paregoricum, Elix. Pectorale, Pilulæ de Styrace, Pulvis Alexiterius, Pulv. Sedativus,* alias ut taceam formulas bene multas, in quibus eminet *Laudanum liquidum* SYDENHAMII, cujus drachma quævis continet Opii grana decem, Croci grana

a) Diacodium hoc modo conficitur: Rec. Ex Capitulis Papaveris Uncias Septem; Aquæ fluviatilis bullientis Congium dimidium: maceratis per noctem, coque ad dimidium: colaturæ fortiter expreſſæ adde Sacchar. albiſſ. lib. duas. f. Syrupus. V. Pharm. Svec. p. 188.

na quinque *b*). Doſis autem communiter eſt guttarum XII.

§. V. QUALITATES.

Qualitates Opii hæ ſunt primariæ:

1. *Conſiſtentia* lacteſcens, gummi-reſinoſa;
2. *Sapor* amarus, acris;
3. *Odor* teter.

Ex his ſequentia eliciuntur judicia:

Conſiſtentia Lacteſcens. Omnes fere plantæ lacteſcentes ſunt inquinantes, ſeu adhæreſcunt & quaſi abſorbentur a ſolidis, ut difficillime elui poſſint; unde vehementius agunt & conſtantiores ſunt effectu, quam aliæ omnes tinctoriæ & infectoriæ: e. g. in ordinibus naturalibus Lacteſcentes ſunt Contortæ XXX. Rhœades XXVII. Campanaceæ XXIX. Tricoccæ XXXVIII. Semifloſculoſæ XLIX. β. quæ omnes venenatæ dicuntur; e quibus quidem ſemifloſculoſæ minimum habent veneni, ſed non omnes tamen ſunt inſontes, ut ex Lactuca viroſa patet. Opium itaque, ſpecies vera Rhœadum, in his non infimum locum obtinet.

Gummi-reſinoſa. Solvitur pars Opii per ſpiritum vini, ut reſinoſum; alia portio, & illa quidem major, per aquam, ut gummoſum. Spirituoſum in nervos magis agit, & minus toleratur in adfectionibus nervorum: Febribus phlogiſticis, Phrenitide, Cephalalgia & Delirio. Aquoſum vero

b) Formula hæc eſt: Rec. Opii Uncias duas; Croci Unciam unam; Cinnamomi, Caryophyllorum ana Drachmam unam; fiat Pulvis, digerendus per aliquot dies in libra Vini Hiſpanici una & filtrandus. v. Pharm: Stockh. p. 200.

ro lonius eſt, ſudorem vehementius expellit & corpus reddit agilius. Vide JONES *Myſtery of opium*, qui hæc omnia egregie explicat. Vinum vero tum reſinoſum, tum gummoſum ſolvit.

Sapor admodum amarus eſt, acri admixto; hinc, ut *amarus*, inquinans eſt, & ut *acris* penetrans, diutius linguæ adhæret & in ſolidas quoque partes agit.

Odor. Omnia tetra ſunt narcotica, nervorum actiones ſuffocantia, & ſpirantibus analepticis ſeu incitantibus oppoſita. Hæc igitur omnia nervos ex parte ſopiunt, unde actio animalis & omnes in corpore motus dependent. Vid. *Clavis Medicinæ* p. 22. Et ex odore tetrorum omnium facile judicari poteſt, quod ſint narcotica & vitæ inimica, quæ ſi doſi ſumuntur juſto majori, pupillam dilatant & iridem quaſi paralyticam reddunt: unde Medici, quando in Pharmacis doſi dubiis propinandis a parciori ad largiorem doſin adſcendere c.. guntur; ſemper ſubſiſtunt, nec ulterius progrediuntur, ubi pupillam dilatari vident & oculos quaſi ſplendeſcere; quemadmodum de Opio, Mandragora, Belladonna, Spigelia &c. per obſervationes omnibus eſt notiſſimum. Nervi enim, qui ad oculum tendunt, maxime ſunt ſenſiles, in illis præcipue actionibus, quas intueri poſſumus. Medici igitur hæc obſervantes indicia, doſin minuunt, ne morbos efficiant paralyticos. Tetra quoque externe ſunt repellentia: ubi enim natura animadvertit hæc ingrata, atque adeo nervis ſeu medullari ſubſtantiæ corporis inimica, ſe quaſi retrahit minusque fortiter agit. Hinc adhibentur externe tantum adverſus inflammationem aut preſſionem, aut in loco quodam periculoſo, nec extra ſummam neceſſitatem adplicanda. Addi poteſt illa

illa etiam Opii qualitas, quam TOURNEFORTIUS non raro expertus eſt: nempe explorari poſſunt plantæ, utrum Acidum an Alcali contineant, per tincturam Violarum & Tornaſolis ſ. ſuccum Heliotropii tricocci, Botanicis *Croton Tinctorium* adpellatum. His Opii tinctura ruſeſcit, quo ſigno acidum contentum indicatur.

§. VI. VIRES.

Vis *Opii* potiſſimum eſt *ſoporifera*, *anodyna*, *diaphoretica*, *antiſpasmodica*.

Somnifera vis Papaveris ſeu Opii ab omni antiquitate notiſſima, non operoſam requirit demonſtrationem, ſed, cum Mandragora, princeps vocari meretur ſoporiferorum. Unicum fere hoc eſt pharmacum in materia medica, quod in Agrypnia & adfinibus commendamus; ſed maxima tamen cum circumſpectione adhibendum, ubi ſomnus quaſi per vim eſt inducendus: quin & ſvaviora per quietem ſomnia plerumque conciliat; ideoque in morbis ſoporoſis caute eſt uſurpandum.

Anodyna. Dolores enim lenit Opium ac demulcet; unde a Turcis quotidie magno cum ſucceſſu ſumitur, quando ira, mœſtitia, aut alio quovis pathemate incaleſcunt; hinc etiam creditur Nepenthes Helenæ fuiſſe apud Homerum. Sed ideo tamen in morbis melancholicis non eſt porrigendum. Sumunt *Opium* Turcæ prælium inituri, ut animum addat, aut metum pellat; haud aliter ac Europæi noſtrates ſpiritum ex frumento diſtillatum, aut alias potiones inebriantes. Hinc eſt, quod pretium *Opii* apud nos mirum in modum creſcat, quando bella gerunt populi Orientales. Nos *Opium* adhibemus optimo cum effectu velut intercalare in febribus malignis, ut amphimerina &c. ubi

ubi ægrotus noctu exacerbante fabri corripitur; & in variolis confluentibus, ubi febris nocturno tempore ingraveſcit, & exanthemata ſubſidere incipiunt, quando anceps eſt ſine Opio auxilium.

Diaphoretica. Quamvis Opium evacuationes minus ordinarias ſiſtere credatur, ſciendum tamen eſt, illud transſpirationem, ſudorem & fluctum lactis ac ſæpius menſtruorum & lochiorum revera promovere, maxime ſi ſubſtantia Opii aquoſa adſumitur. Perſpectum hoc fuit aliquot ab hinc annis, cum Capitaneus M. T. malo ſæpius cruciatus podagrico, aliquam hujus tincturæ portionem iterum hauriret iterumque; unde cito ortus eſt ſudor vehemens, & poſtero die podagra remiſit, quæ neque adſcendendo corpus reliquum adflixit. In lochiis retentis tinctura Opii cum admixta parte tincturæ Croci inter præſtantiſſima eſt remedia. Affluxum lactis Opio non impediri, ſed intendi, omnibus jam eſt notiſſimum. Opium etjam agit ut aphrodiſiacum; hoc enim ſumto, intumeſcit papilla mammarum & erigitur; unde apud Turcas aphrodiſiacum præſtantiſſimum judicatur, ut ex Hodœporicis conſtat. Siſtit vero plerumque alias evacuationes, præſertim alvinas, & ſangvineas, quales ſunt Hæmorrhagia, Dyſenteria, Vomitus, Diarrhœa, Cholera. Tincturam Opii Acaros dyſenteriæ necare proxime ad Rhabarbarina, ROLANDI docent obſervationes, unde frequens ejus eſt uſus in Dyſenteria, ad tormina morbi ejus domanda. In Cholera horrenda, quæ brevi tempore vires vitæ exhaurit, Medicus deplorandus eſt, qui ad Opium non confugit, idque ſufficiente doſi porrigit, dum certius nullum huc uſque inventum ſit remedium. In Hæmorrhagiis ex affluente ſanguine promtum fere ſemper præſtat effectum. In Tuſſi & deſtillationibus e capite una vel altera doſis ſufficere ſolet.

Anti-

Antiſpasmodica. In omnibus morbis convulſivis & ſpaſticis Opium multum valet. In Hyſteria nulla fere præſcribitur formula, quam Opium non ingrediatur.

Ex altera autem parte Opium male adhibitum multa adfert incommoda. Majori juſto quantitate propinatum Lethargum & morbos ſoporoſos efficit. Non in morbis *Melancholicis* dandum eſt, ubi Maniam accelerare poteſt; non in Phthiſi, nam inde excitatur Hydrops, quamvis a doſi Opii detumeſcant hydropici. Opium externe adplicatum debilitat corpus & tandem exulcerat. In Dyſenteria maximi momenti eſt, ſed nimius uſus Opii efficit, ut ægrotus, debellato morbo, diutius tormina ſentiat.

§. VII. USUS.

Plura de Opio differere ſuperfluum duco, ne videar Iliada poſt Homerum ſcribere; cum, quæ de viribus Opii dici poſſunt, TRALLES, in aureo libello a. 1757. edito *de uſu Opii*, abſolverit.

Verbo itaque quæ reſtant complectar:

Sangvinem accelerat, volumenque ejus auget & ad caput determinat. Reſpirationem incitat, difficilioremque reddit.

Animum roborat, ſenſus obtundit, dolores, ſpaſmos evacuationesque ſiſtit, Ebrietatem movet, ſomnum cum inſomniis invitat, langubrem inducit, Diaphoreſin movet, venerem ſtimulat, alvum obſtruit, ventriculo nocet.

In determinatione Generum morborum, in quibus valet, ſemper ratio habenda ſpecierum ex cauſſis.

Contagia: Febres malignæ, Variolæ.

Dolores: Cephalalgia, Odontalgia, Cardialgia, Colica, Iliaca, Nephritis, Arthritis.

Con-

Convulſiones: Hyſteria, Singultus, Tuſſis, Alterationes.

Evacuationes: Vomitus, Cholera, Diarrhœa, Dyſenteria.

Doſis in adſuetis diuque uſis multum augeri poteſt; ſed nimia inſuetis inducit Fatuitatem, Delirium, Convulſiones, Apoplexiam.

§. VIII. PRÆPARATA OPII.

Appendicis loco quasdam de præparatis Opii obſervationes addere lubet. In his purificatio primum tenet locum, unde Opium colatum ſeu extractum Thebaicum; in quo præparando non omnes eandem ſervant methodum. *Codex Pariſienſis p.* 50. vino Gallico purificandum opium dictitat. D. BAUME', in libro, quem inſcribit, *Elémens de Pharmacie théorique & pratique*, aquam rectius adhiberi judicat: quem ſequuntur Londinenſes, Edimburgenſes, Pharm. Danica & Svecica; Wurtembergenſes ſuccum Citri adjungunt.

Omnes exiguam humidi portionem in hoc proceſſu commendant, ne diminuantur nimium ac ſeparentur partes reſinoſæ; quam rationem *Pharmac. Lond. p.* 24. diſerte adducit. Reſina forte per aquam præcipitatur, idque eo fortius, quo major adfuerit copia: ſed heic inter partes reſinoſas & gummoſas tam arcta eſt conjunctio, ut, quo demum cunque utaris menſtruo, continuam mutuo ſervent conſiſtentiam.

Si vero, quemadmodum iſtis placet Scriptoribus, aqua juſto parcior adhibeatur, ita ut pondus Opii illius menſuram æquet, vel paululum ſuperet, ſolutio vix obtinetur, & colatio difficilior preſſionem requirit, ubi ſimul fæces transmittuntur; contra, ſi aquam largius adſumſeris, hoc vitatur incommodum. Cfr. *Pharm. Dan. p.* 176. Ipſe quoque cola-

colatum ſucco Citri & Acido minerali exploravi; ſed reſinam inde coagulari non vidi, ut fit in Aloë & ſimilibus, plus reſinoſæ, quam gummoſæ materiæ comprehendentibus: quæ ratio contra Wurtembergenſes militat. Deinde extracto, cui acidum erat admixtum, ſolutionem alcali ad ſaturationem uſque inſtillavi; quo facto magnam reſinæ ſeparatæ nactus ſum copiam, unde cohæſio harum partium intima pateſcit, & diminutio reſinæ in majori aquæ portione, contra Londinenſes, refellitur.

Pharm. Stockholmienſis vetus menſtruum præſcribit ſpirituoſum, ut partes Opii reſinoſæ ſimul ſolvantur. Pars enim narcotica ſulphure conſtare credebatur, unde Pharm. nuper dicta uſtulationem præmittendam ſvadet. Nonnulli etjam ex hac hypotheſi Opium ad carbones fere uſtulabant, quod dicebatur *incineratum*. Hic vero proceſſus, ubi Opium in lamellas tenues diſſectum & ferreo exſiccatum vaſculo lentius uſtulabatur, medicamenti hujus adcurati dubium ſemper reddebat effectum, ideoque non ſine cauſſa exolevit.

Ceterum ex Opio varia parantur medicamina in formam Pulveris, Elixirii, Tincturæ, Electuarii & Pilularum, aliis plus minus calidis materiis admixtis. Sic, in Pharmacopœa nuper edita, Pulvis ſedativus fit; adjecto tantum Nitro & Sacchaɹo; Elixirio autem Paregorico & Pectorali, Pilulis e Styrace & Theriacæ calidiora quædam Opio ſunt admixta, ſed numero longe minori, quam in Pharmacopœis antiquioribus, ubi e. g. in Theriaca 60. ad 70. ſpecies inveniuntur congeſtæ, quarum nonnullæ adeo ſunt ſibi repugnantes, ut effectum prorſus impediant. Ceterum heic certum quæritur anodynum, ſed nihilo minus laxantia, adſtringentia, imo ſtyptica commiſcentur, ut cetera calidiora & minus apta reticeam. Hinc Pharmacopœa Edimburg. quæ anno 1761. prodiit, ingredientia Theriacæ

riacæ ad numerum diminuit novenarium, ubi cuncta eidem ſcopo inſerviunt. Pharmacopœa Stockholmienſis, hoc anno edita, hanc Theriacæ formulam adcuratius emendavit. Additur enim Syrupus Sambuci, qui conſiſtentia ſua agili Theriacam a fermentatione, exſiccatione, ſitu, aceſcentia & putrefactione, ſervato ſimul pondere, conſervat; quem quidem effectum Rob Sambuci, utpote fæcula non ſatis ſiccata, præſtare nequit. In Diaſcordio etjam Pharmacopœæ recentiores numerum ſpecierum ingredientium paſſim minuunt. Nova Pharm. noſtra ad tertiam uſque partem illas laudabili compendio præcidit. Edimburgenſes, Scordio tantum excluſo, confectionem vocarunt Japonicam. In Pharmacopœa Danica portio Opii inſigniter eſt diminuta, ſervato melle ad Electuarium: ceteri recentiores, præter Pariſienſes, quibus Mel Roſarum placuit, Syrupum ſubſtituerunt, & quidem Londinenſes Syrupum de Meconio, ut maxime conſentaneum. Noſtrates Syrupum Roſarum, perinde atque Edimburgenſes, adoptarunt. Qua in compoſitione loco Fabæ Pichurim, quæ exotica eſt, commendari forte potuiſſet aroma quoddam indigenum, aut minori pretio parandum. In Elixirio Antihyſterico eædem comparent ſpecies atque in compoſitione Dyriettiana; niſi quod loco Salis Cornu Cervi Spiritus ſumitur, poſt digeſtionem addendus, & loco Eſſentiæ Caſtorei, qua Elixirium adornat auctor, Caſtoreum diſpenſatur, cum ceteris ſpeciebus digerendum; unde liquidum ſimul obtinetur Elixirium. Reliqua ſunt Elixirium Paregoricum ſeu Londinenſe, Elixir. Pectorale, Pilulæ e Styrace, Pulvis Alexiterius.

CLXIX.

CLXIX.

BIGÆ INSECTORUM

QUAS

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

propoſuit

ANDREAS DAHL

Weſtrogothus.

Upſaliæ 1775. *Decembris* 18.

In conſideratione naturæ nihil poteſt eſſe ſupervacaneum. PLIN.

§. I.

Scientias modo perquam ſingulari capere incrementa, earumque alteram alteri palmam præripere, quemadmodum alia quæcumque in vita communi, animadvertit attentus rerum contemplator. Non multis abhinc annis ſcientia Botanices, ratione medicamentorum habita, Medicis ſolum putabatur neceſſaria: noſtris vero temporibus Oeconomus quisque meliora edoctus, illam ſuæ ſcientiæ firmiſſimum ponere fundamentum, agnoſcit. In Zoologia excolenda ſerius collocata

fuit opera: grandiora quidem animantia hominibus multiplicem adferre utilitatem exiſtimabantur; ſed Inſecta Vermesque ut prorſus inutiles reſpiciebantur. Illa, ſi pauciſſima quædam exceperis, v. gr. Anſerem ſcoticum, per generationem univocam, hæc autem per æquivocam propagari credebantur, & indigna omnino, ad quæ animum attenderent homines. Aucta vero illorum cognitione, deprehendimus, hæc etiam a Creatore præſtantiſſimis ornata eſſe dotibus, ad Oeconomiam Naturæ ſartam tectamque habendam quam maxime neceſſariis. I:mo hæc, licet minima, multitudine tamen individuorum cujuslibet ſpeciei ſimul ſumta, compenſant molem maximorum animalium, ut Camelorum, Cetorum, Struthionum, cet. Hæc quoque paucos, illa vero innumeros procreant foetus. II:do Inſecta numero ſpecierum cujusque generis, animantibus ceteris longe præſtant. Quænam ingentium animalium, ſeu ſanguineorum, ex tanta ſpecierum copia conſtant, quanta in exſanguibus inſectis ſæpe reperitur, ut in Scarabæis, Gryllis, Cimicibus, Papilionibus, Phalænis, Muſcis, cet. quorum ſpecies ſunt ultra centum? III:o Animantia ſingula ſuis prædita ſunt inſtrumentis, ad opus aliquod in theatro Naturæ peragendum deſtinatis. Quibus inter tot ſpecies, tam diverſa, quam his, conceſſa ſunt inſtrumenta, ad functiones adeo differentes accommodata? Majoribus noſtris aliquot tantum centena inſectorum innotuere, nobis autem ultra tria millia; quamvis minima pars Indicorum adhuc ſit detecta. IV:o Quo fieri poſſet, ut natura conſiſteret, & altera herba ab alterius oppreſſione eſſet libera, his deſtituta miniſtris, qui, ſi ejusdem eſſent magnitudinis, ac reliqua animalia, & nos & ceteros terræ incolas prorſus perderent.

§. II.

§. II.

Omnium opinione innumeræ erant inſectorum ſpecies, quamdiu per generationem æquivocam producí credebantur, usque dum Nob. D. Archiater & Præſes infatigabili labore in ſyſtema redegerat, Genera, Ordines & Claſſes, cum definitis Speciebus, continens. Quum parva hæcce animalia, unumquodque in ſuo genere, æque inter ſe ſimilia eſſe, ac grandiora, viderent naturæ ſcrutatores; in enucleanda inſectorum hiſtoria indefeſſam collocare cœperunt operam. Licet cujusvis utilitas hucusque nobis non ſit perſpecta, Naturam tamen nihil fruſtra feciſſe a priori certo concludere poſſumus. Præterea neceſſe eſt, ut ſingula ſuis inſigniantur nominibus, quo facilius obſervationes noſtras cum aliis communicare queamus.

Nomina ſi pereunt, perit & cognitio rerum.

§. III.

Plurima inſectorum genera jam dum eſſe detecta, obſervamus, eorum conſiderata hiſtoria. D. D. THUNBERG, qui ſingularem omnino operam rebus impendit entomologicis, per literas commemorat, ſe ſub itinere triennii ad Caput bonæ ſpei vix ullum genus novum reperire potuiſſe; & longius latiusque peregrinatus D. D. FORSTER, qui regiones inviſit circa polum antarcticum ſitas, neque ibi nova inſectorum genera, ſed pauciſſimas tantummodo ſpecies, ſe deprehendiſſe, narrat. Unde patet, genera inſectorum nova admodum eſſe rara, niſi ante cognita quispiam vellet ſeparata, ut *Hydroum* a *Dytiſcis*, *Ipſidem* a *Dermeſtibus*, &c.

Unum inſectis eſt ſenſus organum, a Creatore eis ſolum conceſſum, quod *antennarum* nomine inſignitur, & cujus functio æque eſt difficilis perſcrutatu, ac viſus inveſtigatio ſine oculis, & olfactus

ſine naſo. Hiſtoriam inſectorum inſpicientes, animadvertimus, antennas haſce, v. g. Coleopterorum, multiplicis admodum eſſe ſtructuræ, qua non obſervata, in diſtinguendis generibus ſtatim erramus; quippe quæ ſola naturalem conſtituit characterem.

Id mihi contigit felicitatis, ut duo inſecta nuperrime viderim a remotiſſimis terris huc adducta, quorum antennæ ab aliis adeo ſunt alienæ, ut cum illis ne ullo quidem modo comparari poſſint. Unde certiſſimus collegi, illa etiam duo nova diverſaque fore genera, quæ Curioſis naturæ hactenus detexit nemo. Scilicet inclytiſſimo Lond. Angl. Medico, D. D. FOTHERGILL, qui naturæ perveſtigationem in ſummis habet deliciis, & maximam inſectorum copiam, præcipue ex America ſeptemtrionali & Guinea allatam, poſſidet, ad Nob. Dn. Præſidem excellentiſſimas ſuas collectiones, haud ita pridem, mittere placuit. Inter alia rariora hæc duo inprimis mihi viſa ſunt adeo ſingularia, ut me Curioſis naturæ & Scrutatoribus maximam crederem conciliaturum delectationem, ſi nova hæcce genera perſpicue deſcriberem, ne oblivioni dentur, atque adeo diu fortaſſis poſthac lateant.

DIOPSIS.

Capite bicorni, oculis terminalibus.

DIOPSIS *ichneumonea.*

CORPUS magnitudine Formicæ rubræ, ſtatura Ichneumonis.

CAPUT rufeſcens, dente utrinque ad os: extenditur hoc in duo *cornua*, patentia, longitudine thoracis, ſolida, neque articulata, uti antennæ, ferruginea, terminata *oculo* globoſo, flexo, nigro. Adjecto juxta oculum *puncto* cum ſeta, antennæ rudimento.

THO-

THORAX niger, poſtice dentibus a tergo duobus ſubulatis, flavis, & utrinque ſolitariis ad latera.

ALÆ binæ, hyalinæ, verſus apicem anterius puncto nigro.

ABDOMEN (Ichneumonis) clavatum, ſubpedicellatum, articulis duobus ultimis nigris.

PEDES flavi, *femoribus* anticis clavatis.

Obſ. I. Diopſidem eſſe ex ordine Dipterorum, patet tum ex *Halteribus* ejus clavatis ſub ſua ſquamula, tum ex parva oris *proboſcide*.

II. Thorace ſpinoſo multum differt a Muſcis ceterisque Dipteris, & ad Formicarum genus propius accedit.

III. Pedibus longis, abdomine clavato & macula fuſca in apice alarum refert Ichnevmones; ejusdem tamen non eſt generis.

IV. Duobus in capite cornibus optime diſtinguitur non a Dipteris ſolum, ſed ab omnibus etiam inſectis huc usque mihi cognitis. Hæc *cornua* ſunt fixa, inarticulata, capite multo longiora, filiformia ſive cylindrica, patula & immobilia, ideoque pro antennis non reputanda. In apice ſingulorum, quod notatu digniſſimum eſt, conſpicitur oculus extrorſum nonnihil flexus, terminalis, adeoque multum a capite diſtans. Primo quidem obtutu nullum obſervatur antennarum veſtigium; ſed accuratiori adhibita attentione, juxta oculum pilus reperitur ſubtilis, e papilla minima prodiens, qui verum eſt antennæ rudimentum.

PAUSSUS.

Antennis clavatis, biarticulatis, clava ſolida, uncinata.

PAUSSUS *microcephalus.*

CORPUS magnitudine Dermeſtis lardarii, nigrum.

CAPUT minutiſſimum. *Antennæ* cum capite, thorace majores, *articulis* duobus; *inferiore* anguſtiore, minore; *exteriore* clavato, uncinato, ſolido, majore.

THORAX anguſtus, depreſſus, antice margine transverſo, elevato.

ELYTRA picea, lævia, minus dura, abdomine paullo longiora, inflexa, tenuia.

ABDOMEN poſtice fere truncatum.

PEDES, uti totum corpus, nigri.

Obſ. I. Antennis facile diſtinguitur a ceteris Coleopteris: certum enim eſt, characterem generis veriſſimum in hoc ordine ſumendum eſſe a ſtructura antennarum, quippe quæ ſunt vel *clavatæ*, vel *filiformes*, vel etiam *ſetaceæ*. Hoc Coleopteron antennas habet *capitatas*, & adeo ſingulares, ut nulla omnino ſit illarum ſimilitudo cum antennis reliquorum hujus ordinis inſectorum. Præterquam enim, quod hujus antennæ ex duobus ſolum conſtent articulis, *caulino* nempe & *capitato;* harum etiam capitula, quæ maxima ſunt & ſolida, tam mire formantur, ut in medio reflexa, minime licet acuminata, hamum exacte referant *).

II. Præterea, ſi corpus reſpexeris, invenies abdomen poſtice quaſi truncatum, ut in quibusdam Scara-

*) Ab antennis ſumendus eſt genuinus character generis; ad Dytiſcos enim *antennis perfoliatis*, quod attinet, v. gr. *piceum*, *caraboidem*, *ſcarabæoidem*, *fuſcipedem*, & *luridum*, qui *antennas* habent *clavatas*, & interim relati ſunt ad Dytiſcos *antennis ſetaceis*, licet inſtructi ſint pedibus natatoriis, in aquis degant, & ſpeciem præ ſe ferant Dytiſcorum: re tamen accuratius penſitata, proprium conſtituant oportet genus, quod quidam *Hydrophilum* appellarunt, ego vero HYDROUM mallem nuncupatum.

Scarabæis, aliisque Coleopteris; ſingulare tamen eſt, quod hujus elytra ſint abdomine longiora, truncata, & aliquantum ad apicem inflexa.

III. Thoracem habet corpore anguſtiorem, & carina transverſa a reliquis Coleopteris multum differt.

EXPLICATIO TABULÆ VI.

1. DIOPSIS magnitudine naturali a tergo.
2. — — — — — ad latus viſa.
3. — — microſcopio aucta.
4. — — — — — a latere.
5. Frons ejus, os & cornua capitis oculata.

6. PAUSSUS magnitudine naturali.
7. — — idem a latere inſpectus.
8. — — lente viſus.
9. — — — — ſupinus.
10. — — — — a latere conſpectus.

CLXX.

PLANTA APHYTEIA

QUAM

PRÆSIDE

D. D. CAR. v. LINNÉ

propoſuit Auctor

ERICUS ACHARIUS

Gevalia Geſtricius,

Reg. Acad. Scient. Stockh. Adſcriptus.

Upſaliæ 1776. *Jun.* 22.

---

§. I.

Dictum illud Plinii: *Semper aliquid novi ex Africa*, etiamnum valet, in primis, quod ad res attinet naturæ curioſas, ſtudio ac induſtria cultorum Hiſtoriæ Naturalis, indies magis magisque detectas. Non jam integram loquor Africam, innumera, quibus abundat, naturæ prodigia ſi ſpectes, reliquis orbis partibus facile palmam præripientem; ſed illam tantum ejus particulam auſtralem, quæ promontorio Evelpidii, (Caput Bonæ Spei vocant) proxime adjacet, & quæ copia rerum naturalium, maxime vegetabilium & plantarum,

rum, ſingularis prorſus & ſtupendæ formæ ac figuræ totum propemodum orbem ſuperare videtur. Ex plantis Capenſibus, quæ ad noſtram notitiam pervenere, exempli loco nominaſſe ſufficiat *Xeranthemum proliferum*, quod *Reginam Æthiopiæ* vocant, *Phlomidem Leonurum*, *Floræ ſceptrum* dictam, *Gorteriam ciliarem*, *Euphorbiam Caput Meduſæ* & *Cacaliam papillarem*, bigam illam ob inſignem florum elegantiam, trigam hanc ob faciem non ſatis admirandam; *Fucum buccinalem*, propter aliam eamque peculiarem proprietatem, *Arctopum* inſuper, *Gunneram* & *Ferrariam*, alias ut taceam. Quod ſi plantarum genera, inſolita ſpecierum multitudine abundantia, quæras, ſane & hic deſiderio tuo fiet ſatis in *Gnaphaliis*, *Ericis*, *Proteis*, *Aſpalathis*, *Meſembryanthemis*, *Geraniis*, cum cognatis *Monſoniis* & *Grielis*, ac numeroſis, quas *Aloës perfoliatæ* hoc profert ſolum atque alit varietatibus. Cognitioni interea Floræ hujus adeo curioſæ & ſingularis, quam quia minus completam hucusque habuimus, ſtimulus inceſſit pluribus pleniorem & perfectiorem impetrandi, notabile idque auſpicato nuper acceſſit incrementum eximia Botanicorum noſtratium *a)* D. D. THUNBERG & SPARRMAN opera, qui mero Hiſtoriæ Naturalis amore ducti, eodem fere tempore terram Capenſem viſitarunt, & the-

a) D. THUNBERG ante annum & quod excurrit, relicto Capite bonæ ſpei, in quo ſedulus fuit rerum naturalium ſcrutator, ad Japoniam ſe contulit: D. SPARRMAN conſummato feliciter itinere ad terras incognitas auſtrales, Evelpidium, unde ante biennium cum dimidio exierat, redux, ibi per annum manere longiusque regionem hanc penetrare ſtatuit, eodem uterque fine ac propoſito. Faxit Deus, ut ex voto conamen amborum ſuccedat, proſperumque det in Patriam reditum, ſic enim pluribus adhuc ditatum iri Hiſtoriam Naturalem, inventis, læti ſperamus!

theſauros naturæ, ibi recluſos, ſummo ardore ac ſtudio perveſtigarunt, novisque adeo inventis, pluribus præſertim plantarum generibus, locupletarunt. In copioſiſſima, quam domum transmiſerunt collectione, plurima licet admiratione digna obveniant, meam tamen maxime excitavit attentionem *Aphyteia*, adeo quæ Fungum aſſimilat, ut, planta licet, e familia Fungorum primum habita ſit, haud aliter ac *Cynomorium*, *Clavariæ* quondam ſpecies creditum. Hinc dignam eandem judicavi, quæ publica Diſſertatione illuſtraretur, meque operæ pretium facturum ſpero, dum plantam hanc rite cognitam ulteriori ſubjicio examini. Quod quidem eo lubentius facio, cum hoc ipſo promiſſum NOB. DOM. A. & PRÆSIDIS in Actis Holmienſ. haud ita pridem datum, impleri videam. Eſt hoc *novi illud ex Africa*, quod Tibi L. B. ante oculos ponere jam mihi contigit, & cujus faventem Tuam mihi polliceri audeo cenſuram.

§. II. APHYTEIA.

eſt plantæ genus cui:

CALYX *Perianthium* monophyllum, ſemitrifidum, infundibuliforme, magnum, carnoſum, erectum, perſiſtens.

COROLLA *Rudimenta* Petalorum trium, calycis laciniis adnata, vel potius nulla.

STAMINA *Filamenta* tria, inferne connata, brevia. *Antheræ* convexæ, cordatæ, ſtriatæ.

PISTILLVM *Germen* inferum. *Stylus* craſſiuſculus, brevis. *Stigma* trigonum canaliculatum.

PERICARPIVM *Bacca* unilocularis.

SEMINA numeroſa, nidulantia.

Ad

Ad claſſem igitur XVI. *Monadelphiam*, & Ordinem quem novum condit, *Triandriam*, erit referenda.

TOURNEFORTII Infundibuliformes, *Calyce in fructum.*

RIVINI Regulares monopetali, *Pericarpio molli.*

MAGNOLII Calyce ſolum infero, *Fructu molli.*

PRÆSIDIS Calycina apetali, *trifido.*

§. III.

Partes plantam conſtituentes, ſunt quidem: 1:o Radix alens, 2:o Herba movens, uti caulis & folia, 3:o Fructificatio generans; at nulla cum omnino herba noſtræ ſit plantæ, APHYTEIAM (a Gr. α priv. & φυτεία) dicere NOB. DOM. PRÆSIDI placuit. Qualem in toto Floræ exercitu nequicquam quæras!

§. IV.

Habitat ad Caput bonæ ſpei, pone montes ſic dictos Bockfeldenſes, in Carris, ſeu campis circumjacentibus vaſtis, ſabuloſis, aridiſſimis, qui tam admirandis quam ingentibus ſuperbiunt plantarum ſucculentarum cohortibus, ubi in radice *Euphorbiæ* eſt *Paraſitica.*

§. V.

Inventor eſt D. Doct. C. P. THUNBERG, Smolandia - Suecus, anno 1774, dum itinere ad memoratum locum inſtituto, per triennium, quo ibi degit, ultro citroque terram adjacentem Cafferiæ peragravit, complures ibi novas, quæ reliquorum antea hic Botanicorum viſum fugerant, plantas detexit, eſtque primus, qui eam deſcripſit in

actis

actis Holmienſ. ubi appellata: Fungus, *Hydnora Africana*. ann. 1775. p. 69. tab. 11.

§. VI.

A temporibus inde Svammerdamii perſpectum nobis ſat habuimus, plantas haud ſecus ac Inſecta, omnimodam ſubire metamorphoſin, inter quas quidem licet dentur partim tam exiguis foliis gaudentes, ut fere oculo inermi ſeſe ſubducant, quales e. g. ſunt *Ephedra*, *Salicornia*, *Pallaſia*, *Anabaſis* & *Cynanchum viminale*, partim aphyllæ penitus, ut variæ ſpecies *Euphorbiæ*, in primis autem plantæ paraſiticæ, *Cytinus* nempe *Hypociſtis*, *Monotropa*, *Hyobanche*, *Orobanche*, *Obolaria*, *Lathræa clandeſtina*, *Cuſcuta*, *Caſſytha*, *Tillandſia usneoides*, *Viſci* aliquot, cauleſcentes tamen ſunt omnes, hæc vero noſtra ab iis facile omnibus, hac in re diſſidet, utpote quæ acaulis, ne rudimenta quidem foliorum gerit. Hæ, quas foliis deſtitutas cernimus, neque opus fere iisdem habent organis motus futuris, ſiquidem nutritium hauriunt ſuccum omni parte præparatum, a planta vel arbore, cui adnaſcuntur. Vita enim omnis in motu, qui foliorum in plantis peragitur officio, conſiſtit. Vices autem foliorum, calyx ille carnoſus ac ſucculentus APHYTEIÆ implet. Solitaria denique unico tantum flore *b)* creſcit, quem tamen adeo conſtruxit grandem natura, ut æqualem in ulla alia huc usque cognita planta paraſitica, offendere non potuerim. Quod autem radix plantæ noſtræ non ſit fibroſa, pluribus commune eſt paraſiticis, e. g. *Viſco*, ubi caulis, ſurculi inſtar vel inoculationis, arbori ſeſe inſerit, eadem, ac in *Lorantho*, ratione.

§. VII.

b) Id quod maxime ſingulare, cum *Cynomorio* ſit amentum pluribus commune floſculis, & *Lathrææ clandeſtinæ* caulis infra terram ramoſus.

§. VII.

APHYTEIA *Hydnora.*

Hydnora africana. *Acta Holm.* 1775. *p.* 69. *tab.* 11.

Flos palmaris, ſeſſilis, coriaceus, ſubcarnoſus, ſubſucculentus.

Planta nulla, absque foliis & caule, immo vero absque radice *), paraſitica, terreſtris.

Fructificatione ſola conſtans planta, eaque ſolitaria.

CALYX magnus, limbo tripartito bilabiato, externe qvaſi extra ſinu duplicato, interiori latere rubro, membranaceo, picto figura ſcutiformi alba, loco petalorum.

§. VIII.

Deſcriptionem, quam concinnavit D. D. THUNBERG in Actis Holm. l. c. heic inſeram.

CALYX carnoſus, ſubteres, palmaris, primum clauſus, dein apice dehiſcens. *Ante* aperturam apice triqueter, ſupra baſin parum dilatatus; extus lacunoſus, lacunis pubeſcentibus, rufeſcens, tuberculis elevatis, obtuſis, ſubfuſcis. *Poſt* dehiſcentiam ſuperne in tres limbos diviſus; inferne infundibuliformis.

LACINIÆ Limbi ſublanceolatæ, obtuſæ, planta dimidio breviores, divaricatæ, apicibus inflexis; margines externi parum extrorſum flexi, interni dilatati, oblique inflexi, baſi in dentes 3 coëuntes, ciliis muricati. *Cilia* inſtar *Hydni* imbricata, albo incarnata, exteriora longiora, interiora ſenſim breviora.

COROL-

*) Radicem horizontalem, depreſſam, nodoſam, craſſit. digiti, fuſcam, interne rubram, anno 1776 a ſe detectam, Celeb. THUNBERGIUS in *Actis Holm.* 1777 deſcripſit & *tab. IV.* una cum fructu depingi curavit. *Adn. Edit.*

COROLLA tripetala. *Petalum* ſingulum intra margines inflexos, limbo calycis adnatum, cordato-oblongum, carnoſum, niveum, pollicare.

STAMINA *Filamenta* tria, tubo medii calycis inſerta, lata, in unum corpus coalita, ſemiunguicularia, extus antheris fere ad baſin tecta; intus nuda, concava, alba. *Antheræ* tres, cordatæ, ſtriatæ, carnoſæ, glabræ, albo incarnatæ, baſi connatæ, apice liberæ, obtuſæ, conniventes. *Pollen* tenuiſſimum, ſulcis antherarum inſidens, album.

PISTILLUM *Germen* infra ſtamina convexum, carnoſum, glabrum, album. *Stylus* craſſiſſimus, breviſſimus, ſubnullus. *Stigma* trigonum, convexo-planum, triſulcatum; Sulcis e centro ad angulos exeuntibus, transverſe tenuiſſime ſtriatum, album.

PERICARPIUM *Capſula* baſi plantæ incluſa, carnoſa, alba, trigona, multiſulcata.

SEMINA nulla; ſed corpuſcula ovato-cylindrica, plurima, verticalia, totam fere capſulam replentia, ſuperne affixa, petiolata, inferne & lateribus libera; intus carnea, ſolida, carnoſa; extus globulis minimis, ſubpellucidis, niveis obſita. *Petioli* breves, ſubfaſciculati.

§. IX.

Synonyma deſcriptioni huic additurus, Plukenetii, Raji & recentiorum quæ ſunt Botanicorum ſcripta, quos ad plantam adeo notabilem adtendiſſe ſuſpicabar, fruſtra perquiſivi: unde nulli antea videtur innotuiſſe.

§. X.

Plantam recens inventam Ordini ſuo naturali adſcribere ſtudent Botanici, quod tamen in hac

mihi non ſucceſſit; ab omnibus enim plantis huc usque notis adeo eſt diverſa, ut ne veſtigium quidem aut ſimilitudinem ullam Ordinis, qui jam innotuit, naturalis indagare potuerim. Affinitatem ejus cum *Cuſcuta* non cogitare, nedum ſtatuere audeo.

§. XI.

Maxime in hac planta obſervari meretur ſimplicitas. Reliquas novimus plantas eſſe compoſitas, nam intra folia ſingula gemmam habent actu vel potentia; ramos protrudunt caule abſciſſo; bulbis diviſis nova excreſcit planta; tuber *Solani tuberoſi* diſſectum in plures multiplicatur herbas; ſed hæc, caule, foliis & radice perfecta carens, & unico tantum flore inſtructa, omnium ſane eſt & manet ſimpliciſſima. Quamvis igitur plantas animalibus ſimiles eſſe compoſitis, aut animalia plantis ſimilem habere ſtructuram crediderint Botanici, univerſale tamen hoc aſſertum per ſolam APHYTEIÆ exceptionem videtur limitandum; aut certe ulteriori diſquiſitioni ſubjiciendus Canon: *Omnia vegetabilia ſunt compoſita.*

EXPLICATIO TABULÆ VII.

Fig. 1. PLANTA ſtructura naturali.
2. Macula in calyce, ſimulans Petalum.
3. CALYX a facie externa.
4. — — — interna.
a Margo ciliatus.
b Rudimentum Petali.
5. STAMINA.
c Antheræ incurvæ, ſtriatæ.
6. PISTILLUM.
d Stigma.

CLXXI.

CLXXI.

HYPERICUM

QUOD

PRÆSIDE

D. D. Car. v. Linné

PRO GRADU DOCTORIS

propoſuit

CAROLUS NICOL. HELLENIUS,

Tavaſtia Fenno,

Mag. doc. ad reg. Acad. Aboënſem.

Upſaliæ 1776. *Novembr.* 20.

Ea fere eſt humani generis conditio, ut, ſi varia hominibus concedantur, e quibus unum tantummodo eligere poſſint, uni hoc, alteri illud placeat; unusquisque tamen ſuas habet atque adducere poteſt cauſſas, cur unum præ alio amet. Hinc mirum non eſt, me, poſt Academicorum ſtudiorum meorum curriculum, *Hypericum* pro Diſſertationis materie elegiſſe, præſertim quum ex ipſa infantia ſplendidiſſimi Floræ campi plurimum mihi arriſerint, & neotericorum quorumdam novitatem non ſatis admirari potuerim, qui plantam hanc olim ſummis celebratam laudibus, ita vilem jam faciunt, ut ex officinas illam rejectam optaverint. Tu interim B. L. ſi in ampliſſima hac materia vires defecerint, & in conſcribendi ordinem error irrepſerit,

rit, & rudior ſtylus offenderit, benigno ut inter-
preteris animo, rogo & confido.

§. I.

Claſſes, quibus ab Auctoribus Botanicis inſeritur:

A CÆSALPINO refertur ad Claſſem VIII, Herbaceas, triplici principio, non bulboſas, & Ordinem III, quibus ſemina plura in ſingulis alveolis.

A MORISONO ad Claſſem VIII, a numero Capſularum & Petalorum dictam, & Ord. II. Tricapſularium Pentapetalarum.

A RAJO ad Claſſem XXIII, Pentapetalas vaſculiferas, & Ord. I. quibus Folia ex adverſo bina.

Ab HERMANNO ad Claſſ. X, Tricapſulares, & Ord. I. Polyſpermarum.

A BOERHAAVIO ad Cl. XVII, Triangias, & Ord. I. Polyſpermarum.

A RIVINO ad Cl. V. Regulares Pentapetalas, & Ord. V. Pericarpio tricapſulari.

A RUPPIO & LUDWIGIO ad eamdem *Rivini* Claſſem & ordinem refertur.

A KNAUTIO Filio ad Cl. XII. Pentapetalas uniformes, & Ord. XVIII. Capſulis tricapſ. membran. polyſpermis.

A TOURNEFORTIO ad Cl. VI. Roſaceas, & Ord. IV. Piſt. in fr. multicapſularem.

A MAGNOLIO ad Cl. XII. Calyce externo & interno polypetalas, & Ord. I. Flore regulari, Fr. capſulari.

A Generoſiſſ. PRÆSIDE ad Cl. XVIII. Polyadelphiam, & Ord. III. Polyandriam.

Ab HALLERO ad Cl. III. Polyſtemones, & Ord. IV. multiloculares.

A ROYENO ad Cl. XVIII. Polyantheras, & Ord. I. Pericarpio ſimplici.

A WACHENDORFIO ad Cl. II. Aniſoſtemonopetalas, & Ord. I. Pleoſtemones, ſtyloïdeas, triſtylas.

Ordine naturali pertinet ad Rotaceas Cl. XX. ob florem rotaceum.

§. II.

GENERIS hujus character hic eſt:

CAL. *Perianthium* quinquepartitum: *laciniis* ſubovatis, concavis, æqualibus, perſiſtentibus.

COR. *Petala* quinque, oblongo-ovata, obtuſa, patentia, altero margine breviora, tenuiora.

STAM. *Filamenta* plurima, capillaria, baſi coalita, in 5 ſ. 3 phalanges. *Antheræ* parvæ.

PIST. *Germen* ſuperum, ovatum. *Styli* interdum 5, 3, ſ. 1. ſimplices, diſtantes, longitudine ſtaminum. *Stigmata* ſimplicia.

PER. *Capſula* aut *Bacca* in tot loculamenta diviſa, quot ſtyli fuerint.

OBS. *Aſcyri* genus diſtinxit *Plumier*, ſub nomine Hypericoïdes, Stylis duobus, Calyce diphyllo, Petalis quatuor, Capſula bivalvi. Huic generi conſultius judicamus inſerere *Hyperica digyna*. Etenim *Hæc* aut excludenda ſunt e genere *Hypericorum*, aut totum genus *Aſcyri Hypericis* ſubjiciendum, quum illud ex tota ſua natura ad Hyperica accedere videatur.

§. III.

GEMMÆ hoc in genere conſtruuntur a Petiolis, & eum in modum, ut recte ad *Oppoſitivas petiolares* referantur. FOLIATIO eſt *imbricata*, folia enim parallele, ſuperficie recta, ſibi invicem incumbunt.

§. IV.

SPECIES ſub hoc genere cognitæ, ſunt ſequentes:

PISTIL-

PISTILLIS QUINQUE.

balearicum. H. foliis ramiſque cicatriſatis. ♄

kalmianum. H. ſtipulis geminis, foliis lanceolatis. ♄

cayanenſe. H. corollis hirſutis, foliis utrinque glabris, bacca. ♄

bacciferum. H. corollis hirſutis, foliis ſubtus incanis, bacca. ♄

calycinum. H. foliis obtuſis, capſula. ♄

Aſcyron. H. foliis acutis, capſula. ♄

guineenſe. H. floribus pentagynis ſubumbellatis, caule fruticoſo, ramis teretibus, foliis ovatis acutis. *Vid. Tab. VIII. Fig.* 1.

Habitat in *Guinea. And. Berlin.* ♄

Frutex cortice cinereo; in ſingulis *ramulis* duæ *oppoſitiones foliorum: inferiori* foliis minoribus.

Rami læves, teretes.

Folia oppoſita, petiolata, ovata, acuminata, lævia, integerrima.

Pedunculi oppoſiti ad latera foliorum ſuperioris paris, patuli, longitudine plerumque folii, bifidi ſ. trifidi, multiflori ſubumbellati.

Calyx quinquepartitus, lanceolatus, concavus.

Petala erecta, ſupra medium patentia.

Nectarium glandulis quinque, ovatis.

Filamenta brevia, baſi in quinque phalanges connata, petalorum baſi adnata, petalis breviora.

Germen ſubrotundum, quinquangulare. *Styli* quinque, filiformes. *Stigmata* ſubcapitata.

Capſula 5 - angularis, 5 - locularis, 5 - valvis.

Semina plurima.

vero maturorum amarior, inſtar amygdalarum amararum. *Odor* eſt ſuaveolens, & tempore quo nuptias celebrat, aromatico-ſpirans.

Maxima vis hujus ſita eſt in foliis, quippe quæ innumeris ſuis veſiculis multum balſamici continent, immo et in polline antherarum. Hinc ergo colligenda ſunt ante eruptionem floris, utpote quo tempore folia vegetiora ſuccique pleniora ſunt, & flores polline antherarum nondum caſtrati, verum contriti abundantiſſime dant ſuccum illum oleoſum & ſpirituoſum, valde inficientem, ſanguinis humani inſtar ruberrimum, quem tanti fecere Veteres, & ex quo herbæ etiam nomen: *Androſæmum*, dederunt, a græcis vocabulis ἀνὴρ & αἷμα compoſitum. Caules & ſtipites rejiciuntur, auctoritate Boerhaavii, qui illa raucedinem excitare poſtulat.

§. VII.

Ex allatis his Hyperici qualitatibus abunde certe pateret, herbam hanc tantis, plurimis in morbis, gaudere viribus, ut vix alia quædam majoribus: ſed quum ratiocinia de virtutibus plantarum, e qualitatibus earum depromta, ut nimis theoretica, non omnibus placeant, miſſa illa lubens facio, ad experientiam mox provocans, quæ ab antiquioribus retro temporibus huic, ob eximium ejus uſum, in officinis ſi non primum, certe neque ultimum dedit locum.

Inter præſtantiora *reſolventia*, præſertim ubi vitium ſit a ſanguine grumoſo, jam inde a *Camerarii* temporibus inclaruit *b)*; hinc ut remedium quoddam divinum habitum eſt in adfectibus *renum* & *veſicæ c)*, & propinabatur ſub forma electuarii, ex

 conſer-

b) Vid. *Sim. Paulli Fl. Dan. P. III. p.* 154.
c) Vid. *Zacut. Luſitan. L. III. Med. Hiſt.* 38.

barbatum.	H. vid. *Jacquin. Auſtr. Part. III. p.* 33. *tab.* 259. differt a ceteris caule tereti, foliolis calycinis barbatis.

β. PISTILLIS 3. CALYC. ET BRACTEIS SERRATO-GLANDULOSIS.

montanum.	H. læve. ♃
hirſutum.	H. caule pubeſcente. ♃
tomentoſum.	H. foliis tomentoſis. ♃
ægyptiacum.	H. caulibus ſuffruticoſis, compreſſis, ♄ *Vid. Tab. VIII. Fig.* 3.
pulchrum.	H. foliis amplexicaulibus, cordatis, glabris. ♃
nummularium.	H. foliis cordato-orbiculatis, imbricatis. ♃
Coris.	H. foliis ſubverticillatis. ♃

PISTILLO UNICO.

chinenſe.	H. monogynum. ♄

§. V.

Ex his omnibus ſolum noſtrum natale quinque tantummodo profert ſpecies, nimirum *quadrangulare*, *perforatum*, *humifuſum*, *hirſutum* & *montanum*. Unicum vero, quod nomine triviali *perforatum* appellamus, in officinis receptum eſt, diſtinctum a reliquis omnibus foliis ſuis certe ſingularibus, quæ nempe ſoli obverſa innumeris fere poris, acu quaſi trajectis, aciem tum noſtram, tum ſolis radios transmittunt. Ex qua ejus qualitate, nullo negotio, invenimus rationem denominationis illius latinæ, qua *perforatum*, & græcæ, qua *Hypericum* audit, quæ ultima demum nomen totius generis conſtituit. Teſte enim BOERHAAVIO, *Hypericum* conflatum eſt e græcis vocabulis ὑπὲρ & εἰκών, quæ indicarent, quod per folia hujus plantæ rerum obviarum imagines videri poſſent *a*). Hi autem pori, oculo armato

a) Vid. *ejus Hiſt. plantar. p.* 324.

inter quos Phthiſin pulmonalem omnes, unanimi fere conſenſu, numerandam eſſe exiſtimabant. Primarius Regii Stabuli Præfectus, Generoſiſſ. D:nus *Wattrang*, unice diſſentiebat, dicendo nullam fere eſſe curatu faciliorem; & hanc ſuam aſſertionem probare voluit experientia D:næ Matris ſuæ, quam religioſe affirmabat formula medicamenti cujusdam, quam poſſideret, ultra centum phthiſicos ex orci faucibus eripuiſſe. Petitionibus omnium annuens, promiſit, ſe cum rure ſuo reverteretur, hanc illis oſtenſurum. Promiſſis ſtetit Generoſiſſimus Vir, & rediens ſecum habuit ſchedulam, a continuo uſu penitus detritam, in qua erat deſiderata illa Formula ſcripta, &, quod mirum, illa ipſa, quam virgini phthiſicæ, apud Paſtorem *Bredenberg* in Parœcia *Björkſkog*, D:nus Præſes olim propria manu, cum in Weſtrogothiam proficiſceretur, præſcripſerat, quam ſibi, neſcio quo caſu fortuito, acquiſitam, per plurimos annos ut ſacram in Phthiſi anchoram, pie ſervaverat ſupra nominati D:ni *Wattrang* jam vita defuncta mater. Hanc, nutu faventiſſimo Præſidis mei, in ulterius & vulgatius commodum generis humani divulgare jam mihi permiſſum eſt. En itaque formulam, ob eximium ſuum uſum, centies probatam & laudatam:

Rec. Summit. Hyperic. Mp. j.
Coque in Vini hiſpan. libr. IV ad tertiæ partis reman. Cola.
D. ſ. Decoct, hwaraf ett halſt quarter intages morgon och afton.

Verum quidem eſt, quum plures Phthiſeos ſunt ſpecies, quod hæc medela in omnibus non valeat; in illa tamen, quæ poſt Hæmoptyſin, & ex Ulceribus pulmonum provenit, ex hujus uſu ſemper exſpectandum eſſe fructum exoptatiſſimum, experientia nixus Generoſ. D:ni Præſidis, certo certius aſſerere audeo.

Melan-

Melancholicis, *Hypochondriacis*, *Maniacis* & ceteris affectibus animalis facultatis deliriofis, hoc ut ſpecifico utebantur Veteres. Hinc quoque *Eſſentiam Hyperici compoſitam cum Anagallide*, *Mynſichti* contra quævis deliria parare ſolebant *g*). In *Dæmonia*, credita inprimis, tanti æſtimatum fuit Hypericon, ut etiam nomine *Fugæ Dæmonum* inclaruerit. Credidit enim *J. Baptiſta Porta*, ſe hac herba ipſum Dæmonem ejicere poſſe *h*).

Chloroſin corrigit, teſte *Sim. Paulli i*), & in *Arthritide*, *Rheumatiſmo*, morbo *Iſchiadico*, Tremore artuum & *Hyſteria* hanc optimam eſſe plantam, pleno ore affirmat Celeb. *Boerhaave k*) cum plurimis Recentiorum. In ultimo vero morbo, nimirum *Hyſteria*, Hypericon, quod *hircinum* vocamus, majoris eſſe efficaciæ, ex odore ejus hircino, merito concludimus.

Lumbricis reſiſtere hanc herbam noſtram tam generandis, quam generatis, experimentis certis comprobat *Riverius l*), & inter optima in vermium doloribus remedia extollitur, a *Bartholino*, in *actis Hafnienſibus*. Nec mirum; jucundiſſimo enim experimento oſtendit immortali memoria digniſſimus *Boerhaave*, quod ſi hæc herba caſeo inſpergatur, omnes vermes moriantur *m*). Ex quo etiam, quantum boni nobis ex hac herba in morbis ex exanthematibus vivis oriundis promittere liceat, acutus quisque videt, & ſera poſteritas probabit. Semina a ſemiſſe drachmæ ad integram aſſumi poſſunt. Fieri quidem poteſt, quemadmodum non raro accidit, ut huic remedio non ſemper obtemperet illa *Tæniæ* ſpecies, quam *Solium* nomine triviali appellamus: ſed pluries etiam vidimus optima ſic dicta ſpecifica ad

g) Vid. *Ettmüller l. c.* *h*) Vid. *Lib.* 3. *phytognomon. c.* 13. *p.* 171. *i*) Vid. *Quadripart. Bot. p.* 350. *k*) *l. c.* *l*) *Cent. I. Obſ.* 91. *Cent. II. obſ.* 16. *m*) *l. c.*

ad illam expellendam fruſtra fuiſſe adhibita. Valeat itaque heic, quod in plurimis caſibus medicis: *iterata juvant.*

Hypericum tomentoſum in *Dyſenteria* magnopere laudat *Rajus*, noſtro etiam *perforato* egregiam vim in eodem morbo tribuit *Boerhaave.*

Serpiginem ſucco *Hyperici bacciferi* pellunt Surinamenſes *n).* An non illi noſtro eadem competat vis, inquirant Curioſi. Valet enim plerumque in regno vegetabili canon: quæ genere conveniunt, virtutibus etiam conveniunt.

Ruſtici noſtrates floribus hujus Spiritum frumenti ſuum tingunt, quem dein lubenter hauriunt, cum ob colorem ejus, læte purpureum, tum ob uſum, quem ex illo ſibi promittunt, polychreſtum, optimum.

§. VIII.

E veteribus Materiæ medicæ Scriptoribus habemus primarium Dioſcoridem Anazarbenſem. Sed plerumque nullas adfert plantarum ſuarum deſcriptiones, & ſi quæ adſunt, tam obſcuræ & imperfectæ ſunt, ut neutiquam determinare poſſimus, quænam revera fuerint plantæ, quas hoc vel illo nomine indicare voluit. Miſit quidem glorioſiſſimæ memoriæ Gallorum Rex, *Ludovicus XIV. Tournefortium* in Orientem, ut, inter alia negotia, in Græcia & ejus viciniis inveſtigaret, ſi fieri poſſet, quænam genuinæ fuerint plantæ, ad Materiam medicam pertinentes, a *Dioſcoride* allatæ. Crediderunt enim tunc temporis fere omnes, quod in ſcriptis Veterum plenam utique haberemus Materiam medicam, modo eorum cognoſceremus herbas. Profectus

n) Vid. Diſſ. D:ni Cand. *Alm* ſub Præſidio D:ni Præſidis a. p. ventilatam *de plantis Surinamenſ. p.* 13. [*ſupra p.* 261.]

fectus quidem eſt Tournefortius, ſed parvo certe hunc in finem fructu, ut cuique in Hiſtoria literaria Materiæ medicæ aliquantulum verſato, notum eſt. Quum vero de noſtro Hyperico e verbis *Dioſcoridis* pateat, quod eadem ſit planta, quam ſuo jam tempore eodem nomine inſignivit, ipſa illius verba, a *Matthiolo* in linguam latinam translata, proferre neceſſarium duxi. Hæc itaque ſunt: „*Hypericon*, alii *Androſæmon*, alii *Corin*, alii *Chamæpityn* appellant, quoniam ſemen odore reſinam imitatur; ſurculaceo frutice, dodrantali, rubeſcente, folio rutæ, flore luteo, leucojo ſimili, qui digitis attritus ſanguineum ſuccum reddit (qua de cauſſa Androsæmon cognominatur), ſubhirſuta ſiliqua & in rotundo oblonga, hordei magnitudine, ſemine intus nigro, odoris reſinoſi, gignitur in locis incultis & aſperis. Urinam ciet, menſtrua pellit adpoſitum, tertianis quartaniſque cum vino potum liberat. Semen quadraginta diebus hauſtum iſchiadicis medetur. Folia cum ſeminibus illita ambuſta ſanant. *Aſcyron* ſ. *Aſcyroides* Hyperici genus eſt, magnitudine diſtans, fruticoſius, majores habens ramos, ſurculoſiores rubenteſque, folia tenuia, flores luteos & fructum reſinoſum Hyperico non abſimilem, cujus attritu digiti fere cruentantur, qua de cauſſa Androſæmum vocaverunt. Uſus ſeminis ad iſchiadicos, potum in hydromelitis ſextario; nam bilioſa recrementa ampliſſime detrahit; ſed aſſidue dare oportet, donec ſanitati reſtituatur. Illinitur & ambuſtis efficaciter.„ Vide *Matthioli Comment. in Dioſc.* *l.* III. *c.* 153. & 154. A ſucco floris ſanguineo & odore reſinoſo patet, hoc verum noſtrum fuiſſe Hypericum.

§. IX.

§. IX.

Quod in Oeconomia nec contemnendi ſit hujus herbæ uſus, ex ſupra allato experimento Boerhaaviano abunde liquet. Poſſumus enim, illa adſperſa, caſeos, & fortaſſis cujuscumque ſint generis edulia, a noxa inſectorum liberare.

In arte tinctoria, teſte Rev. D. D. Prof. & Soc. Ord. Vaſ. *Kalm o)*, gemmæ cum ſtipitibus lanam pulchro tingunt colore luteo. Succus vero antherarum ruber, quod proxime conveniat cum *Gummi Lacca*, & in *Baphiis* æmuletur *Sanguinem Draconis* & *Gummi Laccam*, aperte affirmat Celeb. Prof. & Equ. Ord. Vaſæi *Gadd p)*.

Ex *animantibus* domeſticis pecora, boves, capræ, oves, hanc plantam edunt, tarandi vero reſpuunt. Belluæ autem, ut equi & ſues, intactam hanc relinquunt, forſitan in medicinam illis, in Oeconomia Naturæ, deſtinatam.

§. X.

Inter *Inſecta*, quæ noſtro veſcuntur Hyperico, haud raro ad radices ejus reperi larvas *Cocci polonici* in ſat magna copia. Similes etiam in radice *Nardi ſtrictæ* vidi, quod, quum antea a nemine obſervatum audiverimus, in lucem proferre placuit. Sed num ejusdem ſint ſpeciei, determinare non audeo, quum metamorphoſin harum obſervare numquam mihi data fuerit occaſio. Inquirant

o) Vid. *Act. Reg. Acad. Sc. Holm. Vol. VI. p.* 250.

p) Vid. ead. *Act. Vol. XXIII. p.* 119.

rant ulterius in hanc rem acutiores, fortaſſis laboris impenſi neminem pigebit.

§. XI.

Hæc ſunt C. L. pauciſſima, quæ pro otii ratione de Hyperico in medium proferre conſtitui. Huic conatui innocuo ſi ignoſcas, forſan alia vice maturiora exſpectare poteris. Valeat interim de his pagellis illud tritum: *transeant cum ceteris.*

Digitized by Google

Tab. I. Flores Specierum Ericæ, pertinet ad diſſ. 155. p. 56.

Tab. II. III. Conchylia varia, characteres Teſtaceorum illuſtrantia, ad diſſ. 158. p. 146. & p. 150.

Tab. IV. Cimicifuga foetida, ad vivum exemplar delineata, ad diſſ. 162. p. 198.

Tab. V. Guſtavia auguſta, ad diſſ. 166. p. 267.

Tab. VI. Diopſis, & Pauſſus, ad diſſ. 169. p. 309.

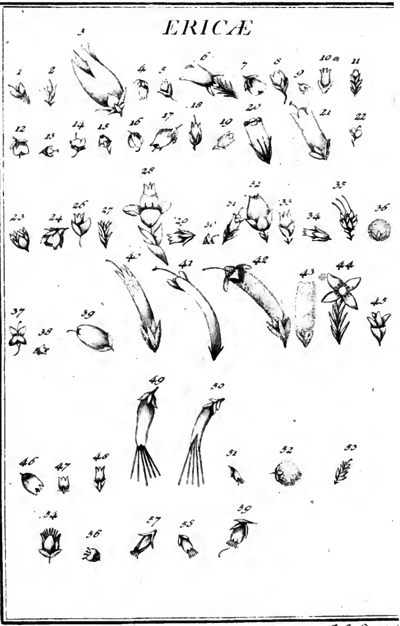
Tab. VII. Aphyteia, ad diſſ. 170. p. 317.

Tab. VIII. Hyperici ſpecies quædam, ad diſſ. 171. p. 332.

5262768

Digitized by Google

Tab.

J. G. Sturm f.

Digitized by Google

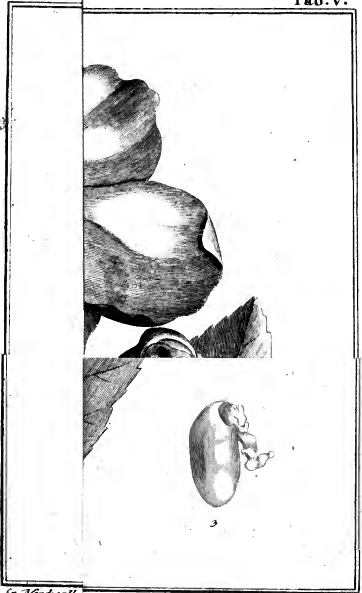
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab.V.

3

Er. Nordwall. *J. G. Sturm sc.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

779